

แนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจากไทยเป็น
อังกฤษในต้วบทประเภทวรรณกรรม: กรณีศึกษาเรื่อง
สี่แผ่นดิน ของตุลจันทร์

นายถนัดชัย มั่นเขตวิทย์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการแปล
ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

The Analysis of the Translation of Culture-Related Words from
the English Version of Four Reigns (Si Phaendin) by
Tulachandra

Tanatchai Manketwit

A special research submitted in partial fulfillment of the
requirements for the Degree of Master of Arts in Translation

Chalermprakit Center of Translation and Interpretation
Faculty of Arts, Chulalongkorn University
Academic Year 2010

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวทางการแปลคำทางวัฒนธรรมในตัวบทประเภทวรรณกรรมจากไทยเป็นอังกฤษกรณีศึกษา **สี่แผ่นดิน** ของตุลจันทร์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาการแปลข้ามวัฒนธรรมของผู้แปล และค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้แปล

ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มคำที่เลือกมาโดยใช้แนวคิดการจัดกลุ่มคำทางวัฒนธรรมตามเกณฑ์ของ Peter Newmark รวมถึงศึกษาทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ของ Christiane Nord ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสุพัตรา สุภาพ กลยุทธ์การแปลของ Lawrence Venuti และแนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore จากนั้นได้วิเคราะห์คำทางวัฒนธรรมดังกล่าวตามกลุ่ม และสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการแปลคำทางวัฒนธรรมของตุลจันทร์สามารถอธิบายได้ด้วยกลยุทธ์การแปลของ Lawrence Venuti และแนวคิด Scene and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore ได้เป็นอย่างดี

Abstract

The purpose of this special research is to present an analytical study of the translation of culture-related words in the English version of M.R. Kukrit Pramoj's **Four Reigns (Si Phaendin)** by Tulachandra. The research focuses on how the translator derived a solution to cross-cultural translation and explored the factors pertaining to decisions made by the translator.

The researcher has categorized culture-related words by Peter Newmark's criteria, made use of the theory of the Discourse Analysis Theory by Christiane Nord, culture-related concepts by Suphattra Suphap, the Strategy of Translation by Lawrence Venuti and the Scene and Frames Semantics by Charles J. Fillmore, then categorized selected words, analyzed them, leading to a conclusion.

This special research has found that the Strategies of Translation by Lawrence Venuti and the Scene and Frames Semantics by Charles J. Fillmore contribute significantly to understanding and analyzing the cultural aspect of Tulachandra's translation.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของผศ.ดร.คารินา ไชตริวี่ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ได้ให้คำปรึกษาอันมีค่ายิ่งต่อผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการทำสารนิพนธ์ชิ้นนี้

กราบขอบพระคุณผศ.สารภี แกสตัน ผศ.ปริมา มัลลิกะมาศ และอ.ดร.ทองทิพย์ พูลลาภ สำหรับคำแนะนำและคำตอบเกี่ยวกับการหาหัวข้อสารนิพนธ์และการปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณผศ.ปัทมา อัดนโธ ที่ได้สละเวลาอ่านสารนิพนธ์ในช่วงปิดภาคการศึกษาภายในเวลาอันจำกัด คำแนะนำจากอาจารย์เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ไขสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้ดีขึ้น

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์การแปลทั้งสามท่าน ได้แก่ คุณนิภาพร อางควนิช คุณณัฐกานต์ จินดาบริรักษ์ และคุณนันทน์ภัส งามสัจจะวงศ์ ที่คอยประสานงานตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นรุ่น 10 ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจผู้วิจัยทั้งขณะเรียนในชั้นและช่วงทำสารนิพนธ์ชิ้นนี้

สุดท้าย ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณบิดาผู้ล่วงลับ มารดา บ้า และน้องสาวผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ทั้งคอยมอบกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดและอดทนรอชื่นชมความสำเร็จของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 สมมติฐาน	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	3
1.6 ขั้นตอนการวิจัย	3
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิด	4
2.1 ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์	4
2.2 แนวคิดด้านวัฒนธรรม	5
2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม	5
2.2.2 แนวคิดอื่นๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม	8
2.2.2.1 องค์ประกอบของวัฒนธรรม	8
2.2.2.2 ลักษณะของวัฒนธรรม	8
2.3 การจัดกลุ่มคำทางวัฒนธรรมของ Peter Newmark	10
2.4 กลยุทธ์การแปลของ Lawrence Venuti	10
2.5 แนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore	12
บทที่ 3 วาทกรรมวิเคราะห์	14
3.1 องค์ประกอบภายนอกต้นฉบับ	15
3.2 องค์ประกอบภายในต้นฉบับ	18
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	22
4.1 การวิเคราะห์การแปลตามกลวิธีแปล	22
4.2 การวิเคราะห์ตาราง	23

4.3 ตารางคำ	24
4.3.1 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบตรงตัว	24
4.3.2 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบทับศัพท์	25
4.3.3 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบเทียบเคียง	35
4.3.4 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบอธิบาย	36
4.4 รายการคำ	38
4.4.1 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบตรงตัว	38
4.4.2 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบทับศัพท์	45
4.4.3 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบเทียบเคียง	122
4.4.4 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบอธิบาย	128
4.5 การจำแนกตามกลวิธีการแปล	138
4.5.1 การแปลแบบตรงตัว	138
4.5.2 การแปลแบบทับศัพท์	138
4.5.2.1 การแปลทับศัพท์ด้วยกลวิธีเดียว	138
4.5.2.2 การแปลทับศัพท์ด้วยหลายวิธี	138
4.5.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการทับศัพท์	139
4.5.3 การแปลแบบเทียบเคียง	142
4.5.4 การแปลแบบอธิบาย	142
4.6 การวิเคราะห์บทแปล	142
4.6.1 กลยุทธ์การแปล ของ Lawrence Venuti	142
4.6.2 แนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Fillmore	143
4.7 ข้อสังเกตเพิ่มเติม	143
4.8 ปัญหาที่พบ	143
บทที่ 5 สรุป ทบทวนสมมติฐาน และให้ข้อเสนอแนะ	144
5.1 สรุปและทบทวนสมมติฐาน	144
5.2 ข้อเสนอแนะ	145

บรรณานุกรม

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

คำว่า 'วัฒนธรรม' ในภาษาไทย มาจากคำสองคำ คือ คำว่า 'วัฒน' ซึ่งมาจากคำว่า 'วฒฺสน' ในภาษาสันสกฤต หมายถึงความเจริญ ส่วนคำว่า 'ธรรม' มาจากคำศัพท์ 'ธฺรม' ในภาษาสันสกฤต หมายถึงความดี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้นิยามไว้ว่า 'สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา' พระยาอนุนามราชชนน นักปราชญ์และนักการศึกษาคนสำคัญของไทย ได้อธิบายคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า 'เป็นสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้' ด้านคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ จัดทำหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยสำหรับเยาวชน ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ พ.ศ. 2525 กล่าวว่า 'วัฒนธรรมเป็นผลงานด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นโดยผ่านการคัดเลือกปรับปรุงและยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมเป็นทั้งลักษณะนิสัยของคนหรือกลุ่มคนในชาติ ลัทธิความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียม อาหารการกิน เครื่องใช้ไม้สอย ศิลปะต่าง ๆ รวมถึงการประพฤติปฏิบัติในสังคม' ส่วนสุพัตรา สุภาพ นักสังคมวิทยา มองว่า 'วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิด และการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ' และเว็บไซต์พจนานุกรม Cambridge ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ว่า 'วิถีการดำรงชีวิตโดยเฉพาะจารีตประเพณีและความเชื่อโดยทั่วไปของคนกลุ่มหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง' ' ะ ย ะ เ ว ล า ห นี้ ง '

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมีความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละศาสตร์ แต่อาจกล่าวโดยกว้างๆ ได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำรงชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ เช่น การชดเชลาทางสังคม การกิน การอยู่ การแต่งกาย การพักผ่อน การแสดงอารมณ์ การสังสรรค์พบปะ การลงโทษ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ความเชื่อ ตั ว น ต่ า ง ๆ ค่ า นี ย ม ศ า ส น า เป็ น ตั น

ด้วยเหตุที่ภาษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ผู้แปลต้องประสบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้ที่แปลตัวบทเกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะวรรณกรรม จึงมักประสบปัญหาเรื่องการถ่ายทอดคำที่มีวัฒนธรรมผูกติดมาด้วยเสมอ ในการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ผู้แปลมักไม่สามารถหาคำที่มีความหมายทั้งหมดมาถ่ายทอดคำจากภาษาต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์แบบ สุพรรณิ ปิ่นมณี อาจารย์ด้านการแปลจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวไว้ในหนังสือ **การแปลขั้นสูง** ว่าการแปลสิ่งที่ไม่ปรากฏหรือไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมของภาษาแปลเป็นปัญหาหนักที่สุดปัญหาหนึ่งของผู้แปล ผู้แปลจึงต้องแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยกลวิธีมากมาย บางครั้งอาจประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดคำและสำนวนต่างๆ ได้อย่างชัดเจนในจินตภาพของผู้อ่านในภาษาปลายทาง แต่บางครั้งผู้แปลที่อ่อนประสบการณ์อาจใช้วิธีลดทอนจนไม่มีหลักยึดที่แน่นอนและน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมองว่าการวิจัยแนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมใน

การแปลวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ผู้แปลได้ทราบ แนวทางการแก้ปัญหาที่น่าเชื่อถือและนำไป ประยุกต์ใช้กับการแปลวรรณกรรมไทยเป็นอังกฤษในอนาคตได้ดีขึ้น

วรรณกรรมที่ผู้วิจัยเลือกมาเป็นกรณีศึกษา คือ นวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ประพันธ์ได้รับการยกย่องเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งของไทยและของโลก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็น นายกรัฐมนตรีคนที่ 13 ได้รับการประกาศให้เป็นศิลปินแห่งชาติ องค์การยูเนสโกยังได้ยกย่องเชิดชูเกียรติ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกเมื่อปี พ.ศ. 2552 ใน 4 สาขา ได้แก่ การศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน วรรณกรรมแนว อิงประวัติศาสตร์เรื่องนี้กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่ รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลที่ 8 มีรายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ประเพณีและรายละเอียดต่างๆ ใน ด้านวัฒนธรรม **สี่แผ่นดิน** สามารถแสดงภาพชีวิตทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมไทยที่งดงามได้อย่างยอดเยี่ยมและได้รับความนิยมอย่างไม่เสื่อมคลายจวบจนปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการที่วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการ พิมพ์แล้วถึง 12 ครั้ง นักวิจารณ์หลายท่านกล่าวว่าวรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ได้เป็นอย่างดี ทมยันตี นักประพันธ์ชื่อดัง ได้กล่าวยกย่องม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่าสามารถเข้าใจหัวใจสตรี เพศ ที่เป็น ตัวเอก ของเรื่องได้ เป็น อย่าง ดี ขนาด ที่ นัก เขียน ที่ เป็น ผู้หญิงเองหลายคน ไม่อาจเทียบได้ นอกจากนี้วรรณกรรมเรื่องนี้ยังเป็นการเขียนร้อยกรองที่ได้รับการนำมาวิเคราะห์ในหลายแง่ ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีนับตั้งแต่ **สี่แผ่นดิน** ได้รับการตีพิมพ์และออกสู่ตลาด ไม่ว่าจะเป็นการเขียน การ วิจารณ์ รวมไปถึงการวิจัยมากกว่าวรรณกรรมไทยเรื่องใดๆ อย่างเห็นได้ชัดอีกด้วย

ผู้แปลวรรณกรรมคือ ตูลจันทร์ เป็นนามปากกาของนางจันทร์แจ่ม บุนนาค ได้รับรางวัลรางวัลนราธิป เมื่อ ปีพ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นรางวัลเกียรติคุณที่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยมอบให้กับนักเขียนและ บรรณาธิการอาวุโส ซึ่งมีอายุมากกว่า 80 ปี และมีผลงานเป็นที่ยกย่องกว้างขวาง ตูลจันทร์มีผลงานแปล อื่นๆ มากมาย เช่น สภาพิสัย หวานอยู่ไหน และมนุษย์สองหน้า เป็นต้น นอกจากนี้ สุนันทา วรรณสินธ์ เบล อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังกล่าวไว้ในหนังสือ รวบรวมบทความจากการประชุมวิชาการ Conference Proceedings ของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2552 ว่าการแปลวรรณกรรมเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ของตูลจันทร์นับได้ว่าเป็นงานแปลที่มีคุณภาพยอดเยี่ยมอีก

ผู้วิจัยจึงมั่นใจว่าการวิจัยงานแปลเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ของตูลจันทร์นี้ น่าจะช่วยให้เกิดความรู้ด้านการ แก้ไขปัญหาการแปลข้ามวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแปลวรรณกรรมไทยเป็นอังกฤษอย่างยั่งยืน และยังเป็นแนวทางการแก้ปัญหาคำทางวัฒนธรรมไทยเป็นภาษาอังกฤษให้แก่ผู้แปลอื่นๆ ต่อไป ใน อนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อศึกษาทฤษฎีการแปลและแนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม รวมถึงแนวคิดทางวัฒนธรรม

3.2 เพื่อวิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับ ฉบับแปล และปัญหาการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมในสำนวนแปลของตุลจันทร์

1.3 สมมติฐาน

นอกจากทฤษฎีการแปลพื้นฐานและแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมแล้ว กลยุทธ์การแปล (strategies of translation) ของ Lawrence Venuti และแนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore น่าจะนำมาใช้อธิบายแนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมใน **สี่แผ่นดิน** ของตุลจันทร์ ได้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้จะศึกษาแนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตุลจันท์ จากสำนักพิมพ์ Silkworm Books พิมพ์เมื่อปีพ.ศ. 2541 มีจำนวนคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งสิ้น 205 คำ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาต้นฉบับ ฉบับแปล บทวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องดังกล่าว ทฤษฎีการแปล และแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัฒนธรรม

1.6 ขั้นตอนการวิจัย

- 1.6.1 ศึกษาและทำความเข้าใจตัวบทต้นฉบับและฉบับแปลโดยละเอียด
- 1.6.2 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวกับการแปลด้านวัฒนธรรมเพื่อนำไปวิจัย
- 1.6.3 นำเกณฑ์คัดเลือกคำทางวัฒนธรรมของ Peter Newmark มาตั้งคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจากฉบับแปล นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังคัดเลือกเองอีกส่วนหนึ่งด้วย
- 1.6.4 จัดหมวดหมู่คำวัฒนธรรมที่เลือกมาตามกลวิธีแปล 4 แบบ อันได้แก่ ตรงตัว ทับศัพท์ เทียบเคียง และ อธิบาย
- 1.6.5 นำกลยุทธ์การแปล (strategies of translation) ของ Lawrence Venuti และแนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore มาวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ดังกล่าว
- 1.6.6 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร
- 1.6.7 สรุปและรายงานผลการวิจัย รวมทั้งเสนอแนะ

1.7 ประโยชน์

- 1.7.1 ได้ฝึกฝนการนำเอาทฤษฎีการแปลรวมทั้งแนวคิดอื่นๆ ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้จริงกับการวิจัย
- 1.7.2 ได้รับความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์แก้ปัญหาทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมในสำนวนแปล
- 1.7.3 เป็นแนวทางการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษแก่ผู้ที่สนใจ

บทที่ 2 ทฤษฎีการแปลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

บทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ต้นฉบับและศึกษาแง่มุมต่างๆ ของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสี่แผ่นดิน ทฤษฎีแรกๆ ที่ผู้วิจัยเลือกมาคือ ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis) ของ Christiane Nord ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ ทัศนคติและเข้าใจต้นฉบับได้อย่างถูกต้อง ส่วนแนวคิดต่อมาคือกลยุทธ์การแปล (strategies of translation) ของ Lawrence Venuti อันจำแนกกลยุทธ์การแปลออกเป็นสองประเภทคือกลยุทธ์การแปลแบบรักษาความแปลกต่าง (foreignization) และกลยุทธ์การแปลแบบทำให้กลมกลืน (domestication) ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าสำนวนแปลของตุลจันทร์จัดเป็นกลยุทธ์ประเภทใดตามแนวคิดนี้ จากนั้นผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore เพื่อวิเคราะห์ว่าในความพยายามที่จะคง 'ภาพ' หรือ 'scene' ให้เหมือนต้นฉบับนั้น ผู้แปลได้เลือกใช้ 'หน่วยทางภาษาศาสตร์' หรือ 'frame' อย่างไรบ้าง

ส่วนแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประกอบด้วยนิยามของคำว่าวัฒนธรรมตามมุมมองของนักวิชาการและองค์กรต่างๆ นอกจากนี้ยังจะกล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมตามแนวคิดของสุพัตรา สุภาพ และแนวทางการจัดกลุ่มคำทางวัฒนธรรมตามเกณฑ์ของ Peter Newmark เพื่อเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกคำมาใช้ในการวิจัยชิ้นนี้

2.1 ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis) ของ Christiane Nord

Nord¹ เสนอทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์วาทกรรมนั้นมีหลักสำคัญอยู่ที่ผู้แปลต้องวิเคราะห์ภารกิจในการแปลที่ผู้จ้างแปลสั่งให้ผู้แปลทำงานดังกล่าว และผู้แปลต้องทำงานให้ตรงตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้แปลต้องกลับไปตรวจสอบงานของตนหลังแปลเสร็จแล้วว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้จ้างแปลกำหนดไว้หรือไม่ และแก้ไขงานแปลให้เรียบร้อย

Nord เสนอให้วิเคราะห์องค์ประกอบภายนอกก่อนองค์ประกอบภายใน และให้วิเคราะห์เท่าที่จำเป็น เพื่อเป็นการประหยัดเวลา ผู้แปลไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์หมดทุกองค์ประกอบ

Nord ยังได้แบ่งการวิเคราะห์ตัวบท (text) หรือสิ่งที่เรากำลังจะแปล ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ องค์ประกอบภายนอกตัวบท และองค์ประกอบภายในตัวบท

องค์ประกอบภายนอกตัวบท ประกอบด้วย

- ใครคือผู้สร้างตัวบทหรือผู้ส่งสาร

¹ วรรณภา แสงอร่ามเรือง, ทฤษฎีและหลักการแปล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 77-92

- อะไรคือวัตถุประสงค์หรือเจตนาของการสื่อสาร
- ใครคือผู้รับสาร
- การสื่อสารใช้สื่อใด
- การสื่อสารเกิดขึ้นที่ใด
- การสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อใด
- การสื่อสารเกิดขึ้นเนื่องในโอกาสใด มีเหตุผลอะไร

องค์ประกอบภายในตัวบท ประกอบด้วย

- เรื่องใด (หัวข้อตัวบท)
- พุทเกี่ยวกับอะไร (เนื้อหาตัวบท)
- ละสิ่งใดไว้ในฐานที่เข้าใจ (เนื้อหาที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารรับรู้ตรงกัน จึงละไว้เพราะเข้าใจแล้ว)
- เรียงลำดับอย่างไร (โครงสร้างตัวบท)
- ใช้วจนะภาษาอะไร (การสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด)
- ใช้คำพูดใดบ้าง (ลักษณะศัพท์)
- ใช้ประโยคอย่างไร (ลักษณะโครงสร้างภาษา)
- น้ำเสียงเป็นอย่างไร (ความรู้สึกรู้สึกของผู้ส่งสาร ลักษณะเหนือหน่วยเสียง)

ทบทวนทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์

สรุปได้ว่า การทำวาทกรรมวิเคราะห์คือการศึกษาด้านฉบับและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการสื่อสารของตัวบทดังกล่าว และการทำวาทกรรมวิเคราะห์จะช่วยให้ผู้แปลสามารถวิเคราะห์ตัวบทได้อย่างละเอียด รอบคอบ และเข้าใจองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับสารดังกล่าวที่ผู้ส่งต้องการสื่อ แม้ว่าการวิจัยขั้นนี้มิได้นำตัวบทมาแปล แต่ประโยชน์ของการทำวาทกรรมวิเคราะห์จะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจลักษณะศัพท์และบริบทของการแปลคำนั้นๆ เพื่อวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องว่าเหตุใดผู้แปลจึงแก้ปัญหาการแปลคำทางวัฒนธรรมด้วยวิธีนั้นๆ

2.2 แนวคิดด้านวัฒนธรรม

2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 แล้วว่าวัฒนธรรมมีความหมายมากมาย นิยามของคำว่าวัฒนธรรมนั้นอาจแปรผันไปตามศาสตร์ต่างๆ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่คำว่าวัฒนธรรมจะปรากฏอยู่ในบริบทใด

ในบทนี้ผู้วิจัยขอกกล่าวถึงความหมายของคำว่าวัฒนธรรมตามมุมมองนักวิชาการเหล่านี้เพื่อให้เห็นภาพอย่างกว้างๆ ของความหมายของวัฒนธรรมก่อนที่จะวิเคราะห์แง่มุมต่างๆ ของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ธรรม เป็นต้นเหตุให้เจริญ หรือธรรมคือ ความเจริญมีใช้เป็นหลักฐานทางราชการ ครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2543 เรียกว่า พระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรม แห่งชาติ พ.ศ. 2543 กับฉบับที่ 2 เมื่อพ.ศ. 2485²

คำว่า 'วัฒนธรรม' ตามที่กล่าวมาเป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับสันสกฤต เพราะคำว่า 'วัฒน' มาจาก คำบาลีว่า 'วฒฺ' ซึ่งแปลว่า 'เจริญ ออกงาม' ส่วนคำว่า 'ธรรม' มาจากภาษาสันสกฤตว่า 'ธฺรม' (ใช้ใน ธิปไตยภาษาไทย-ธรรม) เขียนตาม ธิปไตยว่า 'วฒฺธฺม' หมายถึง 'ความดี ซึ่งหากแปลตามรากศัพท์คือ สภาอันเป็นความเจริญออกงาม หรือลักษณะที่แสดงความเจริญออกงาม'³

นอกจากนี้ คำว่า วัฒนธรรม ยังตรงกับภาษาอังกฤษว่า 'culture' และคำว่า 'culture' นี้มีที่มาจาก ภาษาฝรั่งเศส โดยฝรั่งเศสเองเอามาจากภาษาละติน คือ 'cultura' อีกต่อหนึ่ง⁴

สุภัตรา สุภาพ กล่าววว่าวัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนใน ความคิด และการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคม หนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ⁵

Taylor กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารอื่นๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม⁶

Broom และ Zelznick (1969) อธิบายว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และความชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม⁷

Bierstedt, Meehan และ Samuelson (1964) กล่าวว่าวัฒนธรรมคือส่วนทั้งหมดอันซับซ้อน ประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาคิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม⁸

Encyclopedia of Social Science อธิบายว่าวัฒนธรรมเป็นคำที่ใช้ในวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ (modern anthropology) และในทางด้านสังคมศาสตร์ (social sciences) หมายถึง มรดกของสังคม (social

² สุภัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2536), หน้า 102.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

heritage) เป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย⁹

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้นิยามของ 'วัฒนธรรม' ว่าเป็นสิ่งที่สร้างความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้านวัฒนธรรมชาวเขา

พระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2485 กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่ผลิต สร้างขึ้นด้วยกัน เรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน¹⁰

วัฒนธรรมเป็นผลงานด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นโดยผ่านการคัดเลือกปรับปรุงและยึดถือสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมเป็นทั้งลักษณะนิสัยของชนหรือกลุ่มคนในชาติ ลัทธิความเชื่อ ภาษาขนบธรรมเนียม อาหาร การกิน เครื่องใช้ไม้สอย ศิลปะต่าง ๆ และการประพฤติปฏิบัติในสังคม

วัฒนธรรมเป็นมรดกสังคมที่คนในชาติรับไว้ และจะต้องวิวัฒนาการต่อไปในอนาคต

วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และของการสร้างสรรค์ความมั่นคงของชาติ

วัฒนธรรมแสดงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภูมิใจร่วมกันของคนไทย¹¹

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้นสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวม ถ้ายทอดกันไว้ เอาอย่างกันไว้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น และกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาได้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น¹²

วัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้¹³

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

¹⁰ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ความหมายของ "วัฒนธรรม" [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm

¹¹ เว็บเดียวกัน.

¹² เว็บเดียวกัน.

¹³ เว็บเดียวกัน.

ทบทวนนิยามของวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้วคำว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตและมรดกทางสังคมของคนในสังคมหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งและครอบคลุมทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น การดำรงชีวิต การพักพิง การสื่อสาร การกินอยู่อาศัย การขัดเกลา ทางสังคม การลงโทษทางสังคม รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และศาสนา เป็นต้น และนอกจากนี้ ทุกสังคมยังมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่เหมือนสังคมอื่นๆ อันเนื่องมาจากแต่ละกลุ่มสังคมย่อมมีวิถีชีวิตเฉพาะตนนั่นเอง

2.2.2 แนวคิดอื่นๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.2.2.1 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ประการ¹⁴ ได้แก่

องค์วัตถุ (instrumental and symbolic objects) หมายถึง วัฒนธรรมวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราจับต้องได้ มีลักษณะเป็นชิ้นเป็นอัน ทั้งส่วนที่มีรูปร่าง เช่น ดินสอ ปากกา ทัพพี ตะหลิว พวงมาลัย ขนมหองหยิบ พาย ไก่กวาง บวมเมอแรง พู่กันจีน กีโมโน และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ศาสนา สูตรคำนวณทางคณิตศาสตร์ มาตราชั่ง วัด ตวง เป็นต้น

องค์การ (association or organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎข้อบังคับและวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน เช่น ครอบครัวยุทธศาสนิกชน ลูกเสือ สุเหร่า วัด องค์การระหว่างประเทศ สมาคมนิสิตเก่าอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยที่วัตถุประสงค์อาจไม่สำคัญระดับประเทศก็ได้ เช่น งานพบปะศิษย์เก่าของสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

องค์พิธีการ (usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับโดยทั่วกัน เช่น งานศพ งานทำขวัญ งานแต่งงาน งานแซ่ด การเฉลิมฉลอง รวมถึงกาลเทศะในการออกงานทางสังคมซึ่งกำหนดว่าในแต่ละงานผู้ชายและผู้หญิงควรแต่งตัวอย่างไร เป็นต้น

องค์มิติ (concepts) หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่างๆ เช่น ความเชื่อว่าการกรรมเป็นตัวบ่งชี้ใจตน ความเชื่อเรื่องผัวเดียวเมียเดียวเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ความ

¹⁴ สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัวยุทธ ศาสนา ประเพณี. หน้า 105.

เชื่อเรื่องกลับชาติ มาเกิด ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อเรื่องทรงเจ้า ตลอดจนการยอมรับว่าการกระทำใดถูกผิด เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม มาตรฐานดังกล่าวจะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมหรือช่วงเวลา

2.2.2.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ¹⁵ ได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมมีลักษณะทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่

เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ หมายความว่ามนุษย์ไม่สามารถเรียนรู้ เข้าใจ และปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่างๆ ได้ตั้งแต่เกิดมา หากแต่ต้องอาศัยการเรียนรู้ การถ่ายทอด การอบรมสั่งสอนจากสังคมจึงจะปฏิบัติตนตามประเพณีในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ถ่ายทอดผ่านทางพันธุกรรมหรือสัญชาติญาณเช่นสัตว์เดรัจฉาน และการเรียนรู้ย่อมก่อให้เกิดการโต้ตอบสัมพันธ์กัน เช่น เราล้างหน้า อาบน้ำ แปรงฟัน แต่งตัวได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ทานอาหารเข้า ขึ้นรถประจำทางถูกสาย ลงถูกป้าย ขับรถเป็น รู้กฎจราจร หยุดรถเมื่อมีไฟแดง หรือหยุดให้คนเดินถนนข้ามเมื่อถึงทางม้าลายได้ก็เพราะเราได้รับการอบรมสั่งสอนจากสมาชิกในสังคมนั้นๆ ไม่มีใครใช้ช้อนส้อมมีดหรือผ้าเช็ดปากเป็นตั้งแต่เกิดมาเพราะทุกสิ่งล้วนแล้วแต่ต้องผ่านการขัดเกลาทางสังคมทั้งสิ้น

เป็นมรดกทางสังคม หมายความว่าวัฒนธรรมเป็นของที่มีอยู่แล้วในสังคม เพียงแต่เรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น หากว่าคนรุ่นหนึ่งไม่ถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นๆ รุ่นลูกหลาน วัฒนธรรมนั้นก็สูญสิ้นไป เช่น มนุษย์ยุคปัจจุบันไม่รู้จักวิธีดองศพของชาวอียิปต์โบราณแล้ว หรืออาหารบางตำรับไม่ได้รับการถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นปัจจุบัน เป็นต้น และหากบุคคลรุ่นถัดมาพัฒนาวัฒนธรรมนั้นๆ สังคมนั้นก็จะเจริญยิ่งขึ้น และการถ่ายทอดวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากมนุษย์ไม่มีภาษา และภาษาเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่มีใช้ในทุกระบบวัฒนธรรม ภาษาจึงทำให้มนุษย์กับสัตว์แตกต่างกัน เพราะสัตว์เรียนรู้ได้เพียงเครื่องหมาย (signs) แต่มนุษย์สามารถเข้าใจสัญลักษณ์ (symbols) ได้เพราะสามารถเรียนรู้โดยอาศัยการถ่ายทอดผ่านกาลเวลาได้ ภาษาทำให้มนุษย์แสดงความรู้สึกของตนได้ ทำความเข้าใจกับผู้อื่นได้ หากนักพัฒนาโทรศัพท์มือถือไม่เปิดเผยนวัตกรรมดังกล่าวต่อสาธารณชน สิ่งประดิษฐ์นั้นจะไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรม ภาษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมจะหยุดนิ่งไม่ก้าวหน้าเลย หากว่าโลกนี้ไม่มีภาษาของมนุษย์ (symbols)

เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต การศึกษาวัฒนธรรมทำให้เราแยกวัฒนธรรมหนึ่งออกจากวัฒนธรรมอื่นๆ ได้ วัฒนธรรมเป็นของที่มีเอกลักษณ์ ใครเกิดในสังคมใดก็เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เช่น วัฒนธรรมชนป่าในลุ่มน้ำอะเมซอน ต้องแตกต่างจากวัฒนธรรมชาวอเมริกันในมหานครนิวยอร์กอย่างแน่นอน และแม้แต่วัฒนธรรมของผู้ใช้แรงงานในซาอุดีอาระเบียก็ย่อมต่างจากวัฒนธรรมของราชวงศ์ในพระราชวังในกรุงริยาดด้วยอย่างแน่นอน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของแต่ละสังคมไม่จำเป็นต้องคล้ายกันหรือเหมือนกันในทุกๆ ช่วงเวลา หากแต่เราสามารถชี้ชัดได้ว่าวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เช่น ไทย นิวซีแลนด์ ชูแดน ย่อมแตกต่างกันและมีอัตลักษณ์ที่เห็นได้ชัด ดังนั้นเราจึงมีอาจประเมินได้ว่าวัฒนธรรมของชน

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 110.

โต สูง ส่ง ก ว่า ไคร หรือ ไคร ตั อ ย ก ว่า ไคร แต่ เป็น ก าร ทำ ใ ให้ เรา เข้า ใ จ
ปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนก่อให้เกิดความแตกต่างไม่เหมือนกันเลยของวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมบนโลกมนุษย์ใบนี้

เป็นสิ่งไม่คงที่ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย คนรุ่นหลังอาจ
ปรับปรุงหรือทำลายวัฒนธรรมหนึ่งๆ ก็ได้ เช่น คนรุ่นพ.ศ. 2550 อาจมองว่าการใช้เส้นสายในการสมัครงาน หรือ
การสอบเข้า เป็นเรื่องที่ไม่อาจยอมรับได้ ในขณะที่สังคมอยุธยายึดติดแนวคิดดังกล่าวอย่างยิ่งยวด เจ้าขุนมูล
นายพึงต้องช่วยเหลือเจือจุนไพร่ของตนเพราะเป็นข้าเก่าเต่าเลี้ยงมาก่อน หรือ เทศกาลลอยกระทงในสมัย
ปัจจุบันอาจมีปัญหาเรื่องวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะที่สมัยต้นรัตนโกสินทร์อาจ
เป็นเพียงงานรื่นเริงที่เต็มไปด้วยสิ่งที่เป็นมงคลก็เป็นได้ เสฐียรโกเศศกล่าวว่าหากวัฒนธรรมคงที่ วัฒนธรรมจะไม่
อาจก้าวหน้าไปได้ ถ้าจะให้เกิดความเจริญ จะต้องมี การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเสริมสร้างและวัฒนธรรมอาจ
เปลี่ยนช้าหรือเร็วก็ได้ขึ้นอยู่กับเวลาและ/หรือสมาชิกสังคมนั้นๆ¹⁶

2.3 การจัดกลุ่มคำทางวัฒนธรรมของ Peter Newmark

Peter Newmark ได้แบ่งหมวดหมู่ของวัฒนธรรมไว้หลายหมวด¹⁷ แต่ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเกณฑ์
ดังกล่าวมาปรับให้เหมาะกับการวิจัยชิ้นนี้ และขอแบ่งกลุ่มทั้งหมดเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

ก. กลุ่มวัตถุ (material culture หรือ artifacts) ได้แก่

- * อาหาร เช่น ยาดอง แกงเผ็ดเนื้อ ปลากรอบ ยาหม้อ มะขามฉาบ ยาไขปลาตุก เป็นต้น
- * เสื้อผ้า เช่น โจงกระเบน ผ้าขาวม้า ผ้าถุง บั้ง ลิเกา ผ้าไตร เป็นต้น
- * บ้านและเมือง เช่น กระไดทำน้า พลับพลาหลวง เมืองไทย เป็นต้น
- * การขนส่ง เช่น คลอง สามล้อ เป็นต้น

ข. กลุ่มวัฒนธรรมทางสังคม (social culture) เช่น เข้าสมาคม เป็นต้น

ค. กลุ่มองค์กร ธรรมเนียม กิจกรรม กระบวนการ และมโนทัศน์ (organizations,

customs, activities, procedures, concepts) ได้แก่

- * การเมืองและการบริหาร เช่น คนสติตุฉัน ดุลยภาพ เป็นต้น
- * ศาสนา เช่น อุเบกขา วัด วันพระ กรวดน้ำ เจดีย์ เป็นต้น
- * ศิลปะ เช่น ละครพุด ละครร้อง เพลงยาว ตู๊กตาชาววัง เป็นต้น

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 110.

¹⁷ Peter Newmark, *A Textbook of Translation*. (Oxford: Pergamon Press, 1998), p. 95.

ง. กลุ่มท่าทางและกิจวัตรประเพณี (gestures and habits) เช่น ไหว้ไม่เป็นไร เมตตา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้รวบรวมศัพท์อื่นๆ ด้วยตนเองด้วยอีกส่วนหนึ่ง เพื่อให้การวิจัยครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.4 กลยุทธ์การแปล (strategies of translation) ของ Lawrence Venuti

นักทฤษฎีการแปล Lawrence Venuti ได้เสนอว่าการแปลทั้งหมดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กลยุทธ์การแปลแบบรักษาความแปลกต่าง (foreignization) และ กลยุทธ์การแปลแบบทำให้กลมกลืน (domestication)

กลยุทธ์การแปลแบบรักษาความแปลกต่าง หรือ Foreignization¹⁸

กลยุทธ์รักษาความแปลกต่างถือกำเนิดขึ้นที่ประเทศเยอรมนีในยุคคลาสสิกและโรแมนติก ผู้พัฒนาแนวคิดนี้คือนักปรัชญาและนักเทววิทยาที่ชื่อ Friedrich Schleiermacher เขาเชื่อว่ากลวิธีการแปลมีเพียงสองประเภทเท่านั้น อย่างแรกคือการทำผู้แปลไม่สนใจนักเขียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และนำผู้อ่านเข้ามาหาตัวตนของผู้แปล อย่างที่สองผู้แปลต้องไม่สนใจผู้อ่านให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ และนำผู้เขียนเข้ามาหาตัวตนของผู้แปล Schleiermacher มองว่าการแปลส่วนใหญ่เป็นกลยุทธ์แบบทำให้กลมกลืนซึ่งเป็นการลดชาติพันธุ์นิยมของต้นฉบับที่มาจากต่างประเทศ แต่สิ่งที่ Schleiermacher นิยมมากกว่าคือกลยุทธ์แบบรักษาความแปลกต่าง ในกรณีของ Schleiermacher นี่เป็นการถอยห่างออกจากความคิดเรื่องชาติพันธุ์มาสู่ความแตกต่างทางภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมของตัวบทต่างประเทศ เป็นการส่งผู้อ่านไปยังต่างประเทศ

Antoine Berman นักทฤษฎีชาวฝรั่งเศส เห็นว่ากลยุทธ์นี้เป็นจรรยาบรรณของการแปล เพราะเป็นการทำให้ตัวบทที่แปลแล้วไม่มีการสูญหายของวัฒนธรรมต้นทาง และในทางตรงกันข้ามยังแสดงตัวตนทางวัฒนธรรมของภาษาต้นทางอีกด้วย กลยุทธ์การแปลลักษณะนี้นอกจากจะทำให้เกิดการเข้าใจตัวบทและวัฒนธรรมจากต่างประเทศแล้ว ยังอาจตอบสนองนโยบายทางวัฒนธรรมและการเมืองของประเทศผู้แปลอีกด้วย Schleiermacher มองว่ากลยุทธ์นี้เป็นนโยบายสำคัญของขบวนการชาตินิยมปรัสเซียในช่วงสงครามนโปเลียน เขามองว่าจะเป็นการส่งเสริมเพิ่มพูนศัพท์ในภาษาเยอรมันหากมีการพัฒนาแนวคิดทางวรรณคดีชั้นสูงที่ปลดอดอิทธิพลฝรั่งเศส ซึ่งเป็นชาติที่ครอบงำวัฒนธรรมของเยอรมันอยู่ในขณะนั้น

Venuti ยกตัวอย่างการแปลแนวนี้ว่า ผู้แปลอาจเลือกใช้คำล้าสมัยแทนที่จะใช้คำที่ผู้อ่านในสมัยนั้นคุ้นเคย เพื่อเป็นการนำผู้อ่านไปสู่วัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ หรืออาจเลือกใช้คำแบบบริติชนิยม (Britishisms) ผสมกับคำอเมริกันร่วมสมัยก็เป็นได้ ดังนั้นกลยุทธ์แนวนี้จึงช่วยให้ผู้อ่านทราบแต่ต้นเรื่องว่าผู้แปล

¹⁸ Mona Baker, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (London: Routledge, 1998), p.240.

มีวัตถุประสงค์ไปในแนวทางใด

กลยุทธการแปลแบบทำให้กลมกลืน หรือ Domestication¹⁹

กลยุทธประเภทนี้เกิดขึ้นอย่างช้าๆ ในช่วงอาณาจักรโรมโบราณ แนวคิดหลักของกระบวนการดังกล่าว คือการแปลเป็นรูปแบบหนึ่งของการเอาชนะ ดังจะเห็นได้จากการที่กวีชาวลาติน เช่น Horace และ Propertius ได้แปลตัวบทภาษากรีกเป็นฉบับแปลแบบโรมันโดยที่ไม่เก็บสิ่งหรือชื่อที่เป็นส่วนตัวไว้ รวมทั้งสิ่งใดก็ตามที่ถือว่าเป็นประเพณี ดังนั้นนักแปลชาวละตินจึงไม่เพียงแต่กำจัดสิ่งบ่งชี้ทางวัฒนธรรมออกไปเท่านั้น แต่ยังพูดถึงวัฒนธรรมโรมันและเปลี่ยนชื่อเทพเจ้าของกรีกเป็นชื่อตนเองอีกด้วย

กลยุทธการแปลประเภทนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวทางการแปลแบบดั้งเดิมของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยใหม่ตอนต้น มีหลักฐานบ่งชี้ว่าการแปลแนวนี้แสดงให้เห็นถึงการยึดติดกับวัฒนธรรมท้องถิ่นตั้งแต่การเลือกต้นฉบับมาแปลรวมถึงการพัฒนาวิธีแปล นักแปลชั้นนำชาวฝรั่งเศส Nicolas Perrot D'Ablancourt ได้กล่าวว่วัตถุประสงค์การแปลแนวนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงการลบหลู่ความอ่อนโยนประณีตของภาษาฝรั่งเศส รวมถึงความถูกต้องในเชิงเหตุผลด้วย นักแปลชาวอังกฤษที่ได้รับอิทธิพลจากนักแปลชาวฝรั่งเศสผู้นี้ ได้แก่ Sir John Denham เขาได้แปลหนังสือเล่มที่สองของมหากาพย์ Aeneid และมองว่าหาก Virgil ต้องพูดภาษาอังกฤษ จะเป็นการเหมาะสมมากหากเขาไม่พูดแต่เพียงในฐานะคนของประเทศนี้ แต่ยักรวมถึงคนในยุคเดียวกับเขาด้วย จะเห็นได้ว่าทั้ง D'Ablancourt และ Denham ไม่เพียงแต่ปรับตัวบทให้ทันสมัยขึ้นเท่านั้น แต่ทั้งสองยังรักษามาตรฐานทางวรรณกรรมของชนชั้นสูงในสังคมและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่ประเทศของตนโดยอาศัยพื้นฐานจากวัฒนธรรมโบราณของประเทศอื่นๆ อีกด้วย

บางครั้งกลยุทธการแปลนี้อาจมีนัยยะด้านเศรษฐกิจอยู่ด้วย แต่นัยยะดังกล่าวมักจะมาพร้อมกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและการเมืองของยุคปัจจุบันเสมอ ความสำเร็จอย่างมหิฬารของการแปลนิยาย *The Name of the Rose* ของนักเขียนชาวอิตาลีเลียน Umberto Eco เกิดจากการที่ผู้อ่านชาวอเมริกันซึ่งมีนิสัยชื่นชอบนิยายรัก อิงประวัติศาสตร์และแนวคิดกลับฆาตกรรมคุ้นเคยกับลีลาการเล่าเรื่องของ Eco นอกจากนี้ในช่วงทศวรรษ 1950 และ 1960 นักแตงนวนิยายชาวอิตาลีเลียนนามว่า Giovanni Guareschi ยังได้กลายเป็นนักเขียนที่ขายหนังสือที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมหาศาล สาเหตุส่วนใหญ่เป็นเพราะผู้อ่านชาวอเมริกันซึ่งกำลังอยู่ในสมัยซิมซิบนโยบายต่อต้านโซเวียตในช่วงสงครามเย็นอย่างเข้มข้น ล้วนแล้วแต่ชื่นชอบการล้อเลียนเสียดสีสังคมชีวิตชนบทของอิตาลีในนิยายเรื่องนี้

การแปลลักษณะนี้มักมีจุดประสงค์เฉพาะด้าน ผู้นำกลยุทธนี้ไปใช้มักเป็นนักจักรวรรดินิยม ผู้เผยแพร่ศาสนาของพระเยซู ผู้เชี่ยวชาญวิชาชีฟ ตัวอย่างเช่น Sir William Jones ผู้บริหารของบริษัทอินเดียตะวันออกได้แปลหนังสือ *The Institutes of Hindu Law* เป็นภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมระบบจักรวรรดินิยมอังกฤษและทำลายภาพลักษณ์ของชาวฮินดู การแปลลักษณะนี้ยังมีส่วนช่วยอย่างยิ่งต่องานทางศาสนาของ Eugene Nida

¹⁹ Ibid., p. 243.

ผู้เป็นที่ปรึกษาด้านการแปลคัมภีร์ ไบเบิลขององค์กรหลายแห่ง เนื่องจาก Nida ได้รับหน้าที่ดูแลงานแปลจำนวนมากซึ่งทำให้ผู้รับสารได้เข้าใจสิ่งที่คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมตน ตัวอย่างสุดท้ายได้แก่งานแปลภาษาอังกฤษที่เรียกกันว่า **Standard Edition** (1953-1974) ของ Sigmund Freud ทำให้ทฤษฎีของ Freud กลมกลืนไปกับทฤษฎีที่เชื่อว่าความรู้ของมนุษย์เกิดจากการได้รับโดยตรงมากกว่าการเทียบเคียง ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กำลังครอบงำวิชาภาษาศาสตร์ในวัฒนธรรมแอลกอฮอล์อเมริกันอยู่ในขณะนั้น และ ยังทำให้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในวงการแพทย์และจิตวิทยาเชิงวิชาการของ Freud ได้รับการยอมรับอีกด้วย

ทบทวนกลยุทธ์การแปลของ Venuti

Foreignization หรือกลยุทธ์การแปลแบบรักษาความแตกต่าง หมายถึง การแปลที่รักษาวัฒนธรรมของภาษาต้นทางไว้ให้ได้มากที่สุด จุดเน้นของการแปลจะอยู่ที่ต้นฉบับทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนว่าตนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของต่างประเทศไปด้วยในตัว ส่วน domestication หรือกลยุทธ์การแปลแบบทำให้กลมกลืน คือ การแปลที่ไม่รักษาวัฒนธรรมของภาษาต้นทาง การแปลลักษณะนี้จะมีการตัดหรือปรับส่วนที่เป็นวัฒนธรรมอื่นเพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางตีความและรับสารได้ง่ายขึ้น แต่จะไม่ได้รับความรู้ใหม่ๆ จากภาษาและวัฒนธรรมของภาษาต้นทาง

2.5 แนวคิด Scenes and Frames

ฟิลล์มอร์ (Charles J. Fillmore) นำแนวคิด Scenes and Frames มาใช้กับการแปลเพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญของการสร้างสรรคูปแบบทางภาษาปลายทาง กระบวนการนี้เกิดจากการที่คนเราเรียกสถานการณ์ต่างๆ ว่ารูปแบบทางภาษา หรือ frame และเรียกประสบการณ์ส่วนตัวและสิ่งหรือสถานการณ์ที่มีความสำคัญต่อตัวผู้พูดว่า scene ทั้ง scene และ frame จะกระตุ้นกันและกันให้เกิดการทำงาน หมายความว่ารูปแบบทางภาษาจะกระตุ้นให้เกิดภาพในสมอง และจินตภาพนี้จะไปกระตุ้นรูปแบบทางภาษาต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ผู้อ่านในภาษาปลายทางจะเกิดภาพในสมองตามคำที่ผู้แปลเลือกใช้ และจะประมวลในภาพเหตุการณ์อื่นๆ ที่ปรากฏในส่วนอื่นๆ ของตัวบท จนเกิดการร้อยเรียงเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นเป็นเครือข่าย scene เหล่านี้จะสัมพันธ์กับความรู้อื่นๆ และวัฒนธรรมของผู้อ่านในภาษาปลายทางอย่างแยกไม่ออก ผู้แปลจึงต้องเลือกคำมาใช้ในการแปลให้เหมาะสมเพื่อให้ภาพที่บังเกิดขึ้นในสมองผู้อ่านตรงกับตัวบทที่ ผู้แปลกำลังถ่ายทอด ต้องแน่ใจว่า frame ที่ได้เลือกมาใช้กับการแปลนั้นถูกต้องหรือใกล้เคียงต้นฉบับที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้หรือยัง ผู้แปลต้องอาศัยความสามารถของตนทั้งด้านตีความต้นฉบับและถ่ายทอดความหมายทั้งหมดอย่างสูงเพราะผู้แปลไม่ได้มีหน้าที่แค่สลับภาษา แต่ต้องประมวลเอาความรู้ทั้งหมดออกมาใช้ผลิตตัวบทแปลที่มั่นใจได้ว่าผู้แปลในภาษาปลายทางซึ่งอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่งจะเข้าใจและเกิดภาพในสมองใกล้เคียงภาษาต้นทาง ผู้แปลจึงต้องคล่องตัวและมี ความคิดสร้างสรรค์อย่างยิ่ง²⁰

ทบทวนแนวคิด Scenes and Frames

²⁰ วรรณภา แสงอร่ามเรือง, ทฤษฎีและหลักการแปล, หน้า 54.

แนวคิด Scenes and Frames เป็นทฤษฎีที่เน้นความสร้างสรรค์งานเขียนและงานแปล ทฤษฎีนี้ คาดหวังว่า ผู้แปลจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการถ่ายทอดการแปล เพื่อให้งานแปลนั้นสามารถกระตุ้น จินตภาพผู้อ่านในภาษาปลายทางให้ตรงกับภาพที่ผู้อ่านภาษาต้นทางมี

บทที่ 3 วาทกรรมวิเคราะห์

หลังจากที่ได้ทบทวนทฤษฎีการแปลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ไปแล้ว บทนี้จะขอล่าวถึงการวิเคราะห์ต้นฉบับเพราะเป็นขั้นตอนที่จำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อการวิเคราะห์ต้นฉบับแปล หากการวิเคราะห์ต้นฉบับถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การแก้ปัญหาคำทางวัฒนธรรมในฉบับแปลได้อย่างทะลุปรุโปร่ง บทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต้นฉบับโดยอาศัยทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ของนอร์ด อันได้แก่ องค์ประกอบภายนอกและภายในตัวบท

ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ของนอร์ด

หลักสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ของนอร์ด²¹ คือ ผู้แปลต้องวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของต้นฉบับเพื่อให้ได้มาซึ่งแง่มุมที่สำคัญยิ่งของต้นฉบับ นอร์ดได้เสนอคำถามจำนวน 16 ข้อเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกต้นฉบับ อันได้แก่

องค์ประกอบภายนอก

- ใครเป็นผู้ส่งสาร
- วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร
- ใครเป็นผู้รับสาร
- วัสดุสื่อใด
- ที่ไหน
- เมื่อไหร่
- ทำไม
- หน้าที่ตัวบท

องค์ประกอบภายใน

- พูดเกี่ยวกับอะไร
- พูดอะไร
- เรียงลำดับอย่างไร
- ใช้วจนภาษาใด
- ใช้คำพูดอย่างไร
- ใช้ประโยคอย่างไร

²¹ วรรณภา แสดงอร่ามเรือง, ทฤษฎีและหลักการแปล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 77.

- นำเสียงเป็นอย่างไร
- เกิดผลอย่างไร

3.1 องค์ประกอบภายนอกต้นฉบับ

3.1.1 ผู้สังสาร

ผู้ประพันธ์เรื่อง **สี่แผ่นดิน** คือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช²² เกิดเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2454 เป็นทั้งนักเขียน นายกรัฐมนตรีคนที่ 13 นักปราชญ์ ศิลปินแห่งชาติของไทย และได้รับยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นน้องชายของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเช่นกัน เป็นบุตรของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ กับหม่อมแดง (บุญนาค) ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช สำเร็จการศึกษาวิชาปรัชญา เศรษฐศาสตร์ และการเมือง (Philosophy, Politics and Economics - PPE) จากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ชีวิตส่วนตัวสมรสกับ ม.ร.ว. หญิงพัศตร์พริ้ง ทองใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2479 มีบุตรธิดา 2 คน คือ หม่อมหลวงรองฤทธิ์ ปราโมช และ หม่อมหลวงหญิงวิสุมิตรา ปราโมช ต่อมาได้แยกกันอยู่กับ ม.ร.ว. พักตร์พริ้ง

ตลอดชีวิตการทำงาน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้กับสังคมอย่างมากมาย เช่น ก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ก่อตั้งพรรคก้าวหน้าและพรรคกิจสังคม ได้เคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 13 ของประเทศไทยเมื่อพ.ศ. 2518 ได้รับฉายาทางการเมืองมากมาย เช่น เฒ่าสารพัดพิษ ชื่อแปะชอยสวนพลู เสาหลักประชาธิปไตย เป็นต้น

ด้านอักษรศาสตร์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ประพันธ์งานไว้มากมาย ล้วนแล้วแต่เป็นนิยายที่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น เช่น **ไม่แดง กาเหว่าที่บางเพลง หลายชีวิต สามก๊กฉบับนายทุน มอม** เป็นต้น

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เสียชีวิตเมื่อ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2538 ที่โรงพยาบาลสมิติเวช กรุงเทพมหานคร ขณะอายุ 84 ปี และเพื่อเป็นการยกย่องผลงานต่างๆ ของท่าน กระทรวงวัฒนธรรมได้เสนอชื่อให้ท่านเป็นบุคคลดีเด่นของโลกต่อยูเนสโกเมื่อปี พ.ศ. 2550

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของผู้สังสาร ผู้แปลต้องตั้งคำถามว่าผู้สังสารต้องการให้ตัวบทมีหน้าที่ใด

²² Wikipedia, **หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช** [ออนไลน์], 30 มกราคม พ.ศ. 2554. แหล่งที่มา http://th.wikipedia.org/wiki/หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์_ปราโมช

และต้องการให้มีผลต่อผู้รับสารอย่างไร ประเภทตัวบทมักสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า วัตถุประสงค์จะคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลงเสมอไป เมื่อบริบทและเวลาเปลี่ยนไป วัตถุประสงค์ก็อาจเปลี่ยนตามไปด้วยได้ นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ว่าผู้ส่งสารอาจมีเป้าหมายในการส่งสารมากกว่าหนึ่งเป้าหมาย เพราะตัวบทบางประเภทหรือสถานการณ์การสื่อสารบางครั้งอาจประกอบไปด้วยปัจจัยมากมาย และวัตถุประสงค์หลายๆ อย่างนั้นเมื่อมารวมกันแล้วอาจพัฒนาเป็นลำดับชั้นของความเกี่ยวข้อง (hierarchy of relevance) และเมื่อแปลจริงบ้างครั้งผู้แปลอาจต้องเปลี่ยนลำดับความเกี่ยวข้องนี้ด้วย²³

เนื่องจากตัวบทชนิดนี้เป็นวรรณกรรม เป็นงานสร้างสรรค์ด้านการประพันธ์ จึงอาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของการสื่อสารคือให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน นอกจากนี้ **สีแผ่นดิน** ยังให้สาระ ความรู้ และเกร็ดจากประวัติศาสตร์ไทยระหว่างสมัยรัชกาลที่ 5 ถึง 8 อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่เนื้อเรื่องได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่สำคัญหลายอย่าง เช่น สงครามโลก การเสด็จประพาสอยุธยาของรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยรัชกาลที่ 7

3.1.3 ผู้รับสาร

วรรณมา แสงอร่ามเรือง²⁴ กล่าวว่าผู้รับสารมี 2 กลุ่ม คือ ผู้รับสารตัวบทต้นฉบับ และผู้รับสารงานแปล การแปลตัวบทนั้น ผู้แปลต้องให้ความสำคัญต่อผู้รับสารเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้รับสารมิใช่คนในวัฒนธรรมเดียวกัน หากแต่มาจากอีกวัฒนธรรมและสังคมหนึ่ง

เมื่อวิเคราะห์ผู้รับสารแล้วผู้แปลอาจได้ทราบแง่มุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวบทด้วย เช่น ความคาดหวังของผู้ส่งสารที่มีต่อผู้รับสาร หรือในทางกลับกันอาจเป็นความคาดหวังของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร ความรู้ทางภูมิหลังยังอาจมีผลต่อการเลือกใช้คำ การลำดับโครงเรื่อง และลักษณะอื่นๆ ของตัวบทอีกด้วย

เนื่องจาก **สีแผ่นดิน** ตีพิมพ์เป็นตอนๆ ลงหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ผู้รับสารตัวบทต้นฉบับจึงเป็นคนไทยทั่วไปไม่จำกัดเพศ วัย และสถานะทางสังคมที่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ และเข้าใจคำทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏในนิยายเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าบางคำ บางฉาก หรือบางธรรมเนียมอาจฟังล้าสมัยเพราะปัจจัยด้านเวลา แต่ผู้รับสารกลุ่มนี้ก็อาจศึกษาหาความรู้เพิ่มหรือสอบถามผู้รู้ซึ่งมีอายุมากกว่าและคุ้นเคยกับคำดังกล่าวได้อย่างไม่ยาก

ส่วนผู้รับสารงานแปล เป็นชาวต่างชาติคนใดก็ได้ที่อ่านภาษาอังกฤษได้และสนใจวัฒนธรรมไทย ไม่จำกัดเพศและวัย

3.1.4 สี

²³ วรรณมา แสงอร่ามเรือง, *ทฤษฎีและหลักการแปล*, หน้า 106.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

การเลือกใช้วิธีการส่งสารอาจมีผลต่อการส่งสารนั้นๆ ไปยังผู้รับสาร²⁵ การใช้สื่อแบบตัวต่อตัวย่อมทำให้ตัวบทแตกต่างจากการใช้สื่อประเภทการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร นิยายที่เล่าผ่านรายการวิทยุเป็นตอนๆ ในสมัยก่อนย่อมมีโครงเรื่อง การใช้คำ และฉากที่แตกต่างจากนิยายที่ได้รับการพิมพ์เป็นหนังสืออย่างปฏิเสธมิได้นอกจากนี้ยังรวมไปถึงความกระชับของข้อมูลอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ข่าวทางโทรทัศน์ย่อมต้องกระชับสั้น และเข้าใจได้ง่ายกว่าหนังสือพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ต เพราะผู้ฟังไม่มีเวลากลับมาอ่านทวนได้แบบสื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษร

วิธีการส่งสารมักระบุถึงขนาดและลักษณะผู้รับสารนั้นๆ เช่น ผู้ที่ฟังเพลงลูกทุ่งทางวิทยุซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศย่อมต้องได้รับขนาดข้อมูลที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่ายกว่าผู้อ่านวารสารวิชาการในเมืองใหญ่ อย่างไรก็ตาม วิธีการส่งสารอาจแปรผันตามเวลา สถานที่ เพราะแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีธรรมเนียมปฏิบัติเป็นของตนเอง

เนื่องจาก **สี่แผ่นดิน** ตีพิมพ์เป็นตอนๆ ลงหนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นเวลาปีเศษ สื่อจึงเป็นลายลักษณ์อักษร ต่อมาได้มีการรวมเล่มขึ้น หนึ่งชุดมีสองเล่มเพื่อไม่ให้หนังสือมีขนาดใหญ่ไปและถือไม่สะดวก ทำให้ผู้อ่านในสมัยหลังได้อ่านอย่างต่อเนื่องรวดเดียวจบ

3.1.5 สถานที่

สถานที่ของการส่งสารนั้นหมายถึงทั้งสถานที่ที่ผลิตสารและสถานที่ที่รับสาร²⁶ ผู้แปลต้องพิจารณาประเด็นอย่างรอบคอบเพราะการเลือกใช้คำในตัวบทอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยด้านสถานที่ เช่น การแปลตัวบทจากภาษาจีนเป็นภาษาโปรตุเกสต้องคำนึงถึงสถานที่ของผู้รับสารด้วยว่าเป็นคนอ่านในประเทศโปรตุเกส ประเทศบราซิล หรือบางประเทศในทวีปแอฟริกาซึ่งเคยเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส เพราะด้วยสถานที่ที่ห่างกันอย่างมากมหาศาล การแปรของภาษาโปรตุเกสจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยปรกติแล้วสถานที่ของการสื่อสารอาจพิจารณาได้จากข้อมูลต่างๆ ของตัวบท เช่น สถานที่ที่ผลิตตัวบทนั้น ในที่นี้คือสถานที่พิมพ์ ชื่อสำนักพิมพ์ รายละเอียดการพิมพ์ทุกครั้ง เป็นต้น

สำหรับเรื่อง **สี่แผ่นดิน** สถานที่ของการสื่อสาร คือประเทศไทย ไม่ว่าจะตัวบทนี้จะพิมพ์เป็นตอนๆ ลงสยามรัฐ หรือรวมแล้วในสมัยต่อมา เป็นต้น เพียงแต่แตกต่างกันในด้านเวลาเท่านั้น

3.1.6 เวลา

เวลาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากมหาศาลของการสื่อสาร เพราะเมื่อเวลาเปลี่ยน ภาษาย่อมต้องเปลี่ยนแปลงอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ ภาษาไทยสมัยสุโขทัยย่อมต่างจากภาษาสนทนาทางอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นใน

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

สมัย พ.ศ. 2550 อย่างแน่นอน สำหรับ **สี่แผ่นดิน** ผู้ประพันธ์ได้เขียนเรื่องนี้เป็นตอนๆ เพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นเวลาพิเศษตั้งแต่ปีพ.ศ. 2493

3.1.7 โอกาสพิเศษในการสื่อสาร

โอกาสพิเศษในการสื่อสารหมายถึงเหตุผลที่ผู้ส่งสารผลิตตัวบทนี้ขึ้นมา ทำไมต้องเขียน เพื่ออะไร มีมูลเหตุใดจูงใจ เขียนเนื่องในโอกาสอันใด โอกาสพิเศษในการสื่อสารนี้จะสัมพันธ์กับตัวบท เช่น เมื่อมีผู้ใดหายออกจากบ้าน ก็จะมีการลงประกาศหาบุคคลนั้นในหนังสือพิมพ์และมีการเสนอเงินรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจ ผู้แปลอาจหาโอกาสพิเศษได้จากหลายสิ่ง เช่น ชื่อเรื่อง วิธีการส่งสาร เวลาและสถานที่ เป็นต้น

ผู้วิจัยมองว่าโอกาสพิเศษในการสื่อสารของ **สี่แผ่นดิน** คือ บอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ประพันธ์เนื่องจากมีนักวิจารณ์บางคนให้ความเห็นว่าตัวบทม.ร.ว. คึกฤทธิ์ปรากฏอยู่ในตัวละครบางตัวใน **สี่แผ่นดิน** นี้เอง

3.1.8 หน้าที่ตัวบท

หน้าที่ของตัวบทนี้คือหน้าที่ทางการสื่อสารของตัวบท²⁷ ตัวบททุกตัวบทอาจมีหน้าที่เดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้ เช่นกลอนเรื่องหนึ่งอาจแสดงความรู้สึก เรียกร้อง สั่งสอน หรือให้ข้อมูลประวัติในสมัยที่กลอนนี้แต่งขึ้นก็ได้ ผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่ของ **สี่แผ่นดิน** คือ แสดงความรู้สึก (expressive)²⁸ รวมทั้งให้ความบันเทิง เพราะเป็นนวนิยาย หลายส่วนของเรื่องมาจากจินตนาการของผู้เขียน อีกทั้งผู้ประพันธ์ยังผูกเค้าเรื่องได้อย่างน่าติดตามและใช้คำที่กระชับ เป็นภาษาไทยมาตรฐาน และสละสลวย อันเป็นคุณสมบัติที่ดีของงานเขียนร้อยแก้วซึ่งมุ่งเน้นการแสดงความรู้สึกของผู้เขียน

3.2 องค์ประกอบภายในต้นฉบับ

3.2.1 หัวข้อ

หัวข้อคือคำตอบของคำถามที่ว่า ผู้พูดพูดเรื่องอะไร เป็นการบอกชื่อของตัวบทที่เรากำลังตีความหรือแปลอยู่ หัวข้อโดยสรุปคือประเด็นหลักของตัวบทนั้นๆ ในกรณีนี้ **สี่แผ่นดิน** เป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยโดยเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 8

3.2.2 เนื้อหา

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 89.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 114-115.

เนื้อหาจะตอบคำถามว่าผู้พูดพูดอะไรบ้าง เป็นส่วนที่ครอบคลุมทุกอย่างของตัวบทนับตั้งแต่บทแรกจนถึงบทสุดท้าย เนื้อหาอาจเป็นเรื่องจริงหรือแต่งก็ได้ เนื้อหาอาจมีส่วนเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น โฆษณาสินค้า หรือต่อเนื่องกันในเชิงเวลาหรือเหตุผลตั้งแต่หลายสิบหน้าไปจนเป็นร้อยหน้า เช่น นวนิยายขนาดยาว หรือสลับไปสลับมาก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ส่งสาร เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาต้องสังเกตว่าผู้เขียนใช้ความหมายนัยประหวัดหรือไม่ หากใช่ ผู้แปลต้องพยายามเก็บความหมายเหล่านั้นไว้ให้ได้มากที่สุด รวมถึงสังเกตการณ์ใช้คำเชื่อมด้วย เพราะจะเป็นตัวกำหนดว่าเนื้อหาดำเนินไปอย่างไร แต่ละส่วนแต่ละบทมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร²⁹

นอกจากนี้ผู้แปลยังต้องสังเกตว่าผู้เขียนใช้มูลบทหรือสิ่งที่ละไว้ในฐานที่ไม่เข้าใจหรือไม่ เพราะเมื่อแปลมาเป็นภาษาที่สอง ผู้แปลต้องตระหนักว่าวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาย่อมแตกต่างกัน การละสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้อาจเป็นเพราะผู้เขียนคาดหวังว่าผู้อ่านจะเป็นคนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันกับตน จึงสามารถละข้อความส่วนนั้นไว้ได้โดยที่ไม่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิด และผู้ส่งสารอาจเป็นคนในคนละวงการกับผู้รับสารก็ได้ เช่น ผู้ส่งสารเขียนบทความทางกฎหมาย แต่ผู้ที่รับสารดังกล่าวอาจเป็นผู้อ่านทั่วไปซึ่งไม่มีความรู้หรือพื้นเพเกี่ยวกับกฎหมายมาก่อนแม้แต่น้อย ในกรณีนี้ผู้แปลอาจต้องปรับบทแปลโดยการขยายความเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่ละไว้ในฐานที่เข้าใจ

เรื่อง **สี่แผ่นดิน** กล่าวถึงพลอย สตรีที่เกิดสมัยรัชกาลที่ 5 และสิ้นชีวิตสมัยรัชกาลที่ 8 เป็นธิดาของพระยาพิพิธ และหญิงชาวบ้านที่ชื่อ แม่แหม่ม บ้านของพลอยมีขนาดใหญ่ตามฐานะลูกเจ้าคนนายคน มีพี่น้องในบ้านทั้งหมด 4 คน ได้แก่ คุณอุ้น คุณชิต คุณเชย และคุณเพิ่ม พลอยสนิทกับคุณเชยมากที่สุด มีป้าวัยกลางคนชื่อ นางพิศ ผู้รักดีต่อทั้งแม่แหม่มและพลอยเอง เมื่อพลอยจำความได้ พลอยเริ่มรู้ว่าในบ้านมักมีปัญหาหนักมากมาย จนในที่สุดแม่ของพลอยจึงตัดสินใจนำพลอยไปถวายตัวแต่เสด็จในวัง พลอยและแม่ไปอยู่กับคุณสาย ผู้เป็นข้าหลวงกำนันตำหนักของเสด็จ พลอยได้มีโอกาสรู้จักกับ ช้อย เด็กรุ่นเดียวกันและเป็นหลานสาวแท้ๆ ของคุณสาย มีนิสัยแก่นแก้ว ทั้งสองสนิทสนมกันในเวลาไม่นานนัก พลอยได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายนับตั้งแต่การปรนนิบัติเสด็จ งานบ้านการเรือน และสถานที่ต่างๆ ในวัง พลอยมีความสุขมาก

แต่แล้ววันหนึ่ง แม่ของพลอยตัดสินใจออกจากวังไปอยู่จะเชิงเทรา เพื่อค้าขายกับญาติห่างๆ ที่ชื่อ นายฉิม หลังจากนั้นไม่นานนักพลอยได้รู้ความจริงว่านายฉิมคือสามีใหม่ของแม่ ทั้งสองมีลูกกันด้วย ต่อมาเมื่อพลอยอายุถึงเกณฑ์ คุณสายก็พาพลอยกลับไปเยี่ยมพ่อของพลอยเพื่อหาหรือเรื่องงานโกนจุกซึ่งจัดพร้อมกันทั้งของพลอยและช้อย พ่อของพลอยมาร่วมงานด้วย พลอยดีใจมาก แต่ข่าวร้ายที่สุดในชีวิตของพลอยก็มาถึงเมื่อพลอยกับถึงวัง เพราะมีข่าวมาว่าแม่ของพลอยได้เสียชีวิตแล้ว พลอยเสียใจมาก แต่อย่างไรเสียก็ต้องอยู่ในวังต่อไป เมื่อเวลาผ่านไป พลอยเติบโตขึ้นจนเป็นสาวเต็มตัว มีผู้ชายมาขอพบพอก หนึ่งในั้นคือพี่เนือง พี่ชายแท้ๆ ของช้อย พลอยไม่กล้าสู้หน้าชายหนุ่มอยู่พักใหญ่จนวันหนึ่งพี่เนืองถูกเรียกตัวให้ไปทำงานที่นครสวรรค์ ทั้งสองจึงต้องอำลาจากกันด้วยใจปวดร้าวแต่ฝ่ายชายได้ให้สัญญาว่าสักวันหนึ่งจะกลับมาแต่งงานกับพลอยให้ได้

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

หลังจากนั้นไม่นาน ในกรุงเทพฯ ได้จัดพระราชพิธีต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการประพาสทวีปยุโรป สถานที่จัดงานคือสวนศิวาลัย งานเป็นไปอย่างสนุกสนาน พลอยและซ้อยได้เห็นสิ่งต่างๆ มากมาย แต่หาว่าไม่มีชายหนุ่ม ชื่อ เปรม แอบมองแม่พลอยด้วยความชื่นชมอยู่ พลอยรู้สึกอึดอัดมาก ที่มีผู้ชายคอยสอดส่องด้วยความชอบพอตามประสาหนุ่มสาว เพราะใจยังหวงนึกถึงพี่เนื่องอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย คุณเปรมพยายามติดต่อพลอยผ่านทางคุณเพิ่ม พี่ชายของพลอย แต่พลอยไม่สนใจและปลีกตัวหนี แต่ภายหลังพลอยทราบว่าพี่เนื่องได้แต่งงานกับหญิงอื่นไปแล้ว ประจวบกับคุณเปรมได้เข้าไปพบบิดาของพลอย และให้ผู้ใหญ่เข้ามาสู่ขอ พ่อของพลอย คุณสายแม้กระทั่งซ้อยกลับเห็นดีด้วยเพราะคุณเปรมพิศุจน์ให้ทุกคนได้เห็นมาโดยตลอดว่าจริงใจกับพลอยจริง

เมื่อสมรสกับคุณเปรมแล้วพลอยได้ไปอยู่บ้านคุณเปรมตามธรรมเนียมและได้รับลูกติดของคุณเปรมที่ชื่อ ตาอัน มาเลี้ยงด้วยความรักเหมือนลูกของตน จากนั้นไม่นาน ตาอัน ลูกชายแท้ๆ คนแรกของพลอยและคุณเปรมก็ล้มตาดูโลก แต่ไม่นานนัก เจ้าคุณพ่อของพลอยก็เสียชีวิต จากนั้นคุณเชยจึงออกจากบ้านไปแต่งงานกับหลวงโอสถ จากนั้นพลอยก็มีลูกคนที่สาม ตาฮ้อด แต่เมื่ออายุได้สองขวบกว่า พระเจ้าอยู่หัว ก็เสด็จสวรรคต

เมื่อขึ้นแผ่นดินที่สอง พลอยมีลูกสาวชื่อ ประไพ เป็นเด็กหญิงนิสัยไม่เรียบร้อยนัก ช่วงนี้เกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ทำให้พลอยลำบากพอสมควรเพราะบ้านเมืองเข้าสู่ยุคข้าวยากหมากแพง แต่อยู่มาวันหนึ่งคุณอุ้น คู่ปรับเก่าของพลอย ได้มาหาขอความช่วยเหลือ แต่พลอยก็ตั้งใจไม่อาสามาตราภัย ให้คุณอุ้นมาอยู่ด้วยอย่างปรานี จากนั้นไม่นานตาอันและตาฮ้อดได้ไปเรียนต่างประเทศ ส่วนตาอันอยากเป็นทหาร คุณเปรมจึงส่งเข้าโรงเรียนเตรียมทหาร สมใจอยาก ในสมัยนี้พลอยต้องไว้ผมยาว นุ่งผ้าซิ่น และอื่นๆ อีกมากมายเพราะพระเจ้าอยู่หัวโปรดการแต่งกายตามแบบฝรั่ง จากนั้นตาอันไปประจำหัวเมืองจังหวัดอื่น ประจวบเหมาะที่ตาอันกลับมาจากฝรั่งเศส และพาภรรยาฝรั่งกลับมาด้วย ชื่อ ลูซิลล์ แต่อยู่ได้ไม่นานสุดท้ายก็กลับฝรั่งเศสไปด้วย เหตุผลด้านวัฒนธรรมและการเมืองที่แตกต่างกัน

เมื่อพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 เสด็จสวรรคต เศรษฐกิจตกต่ำลงเพราะผลจากสงคราม ข้าราชการหลายคนถูกดุษฎีภาพ คือไล่ออกจากงาน เหตุการณ์นี้ทำให้คุณเปรมกลายเป็นคนเศร้า หมดอาลัยตายอยากและหันไปสนใจการ ขี่ม้าอย่างเป็นบ้าเป็นหลัง จนในที่สุดคุณเปรมก็เสียชีวิตเพราะตกม้าตาย ช่วงนี้ตาฮ้อดสำเร็จการศึกษาด้านอักษร-ศาสตร์และกลับมาเมืองไทยพอดี แต่ไม่ได้ออกไปทำงานแต่อย่างใด

นับตั้งแต่ตาอันสำเร็จการศึกษากลับมา ตาอันได้นำความคิดหัวสมัยใหม่ต่อต้านเจ้ามาด้วย ช่วงนี้ผู้คนต่างพากันพูดคุยกันอย่างหนาหูว่าอาจถึงคราวที่พระเจ้าอยู่หัวอาจหมดพระราชอำนาจ และในที่สุด พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ได้ทรงประกาศมอบอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศให้คณะราษฎร ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นประชาธิปไตย

จากนั้นไม่นานตาอันก็กลับมาเยี่ยมบ้าน แต่พลอยกลับหาได้มีโอกาสคลายความกังวลไม่เพราะตาอันเป็นพวกหัวเก่าและมีปากเสียงกับตาอันอย่างรุนแรงจนถึงขั้นไม่พูดกัน จากนั้นตาอันตัดสินใจไปร่วมรบและถูกจับจนต้องโทษประหาร ทำยี่สุตรรัชกาลที่ 7 ทรงสละราชบัลลังก์

ในแผ่นดินที่สี่ ประไพได้ตกลงแต่งงานกับคุณเสวี เพื่อนของตาอันผู้ซึ่งถูกส่งตัวไปเกาะตารูเตาเพื่อเป็นการลงโทษ พลอยเมื่อได้ทราบข่าวได้เสียใจอย่างยิ่ง ตาฮืดจึงตัดสินใจไปภาคใต้เพื่อนทำงานด้านชุดแวกกับเพื่อนคนหนึ่ง สถานการณ์กลับแย่ลงอีกเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ทหารญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ได้เข้ามาในประเทศไทยโดยเฉพาะบางกอก ช่วงนี้รัฐบาลได้ออกนโยบายพัฒนาวัฒนธรรมมากมายโดยอ้างว่าเพื่อความก้าวหน้าของชาติ เช่น ต้องสวมหมวกเวลาออกจากบ้าน ห้ามกินหมากพลูเพราะเป็นของสกปรก และให้พลเมืองกล่าวทักทายด้วยคำว่า 'สวัสดี' เมื่อพบเจอกัน เป็นต้น

อยู่มาวันหนึ่งตาอันได้พาเมียและลูกสองคนที่แอบไปมีไว้มาให้พลอยรู้จัก พลอยหาได้โกรธไม่ซ้ำยังรักลูกสะใภ้และหลานทั้งสองด้วยใจจริง แต่เมื่อบ้านของตนถูกระเบิดจากเครื่องบินสงครามโลกทำลายจนไม่อาจอยู่อาศัยได้ จึงได้กลับไปอยู่บ้านคลองบางหลวงซึ่งเป็นที่อยู่แห่งแรก แต่จากนั้นตาฮืดได้ป่วยด้วยโรคมาลาเรียอย่างรุนแรง ตาอันจึงรีบรุดไปเยี่ยมอาการหลังจากได้ออกจากคุกตารูเตาแล้ว สุดท้ายเมื่อตาฮืดเสียชีวิตตาอันจึงได้บวชให้

เวลาต่อมาพลอยได้ล้มป่วยลง ช่วงนั้นยาราคาแพงมากเพราะสงครามยังดำเนินต่อ สามีของประไพได้ที่จึงเสนอขายยาราคาแพงโดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานา และไม่นานหลังจากรัชกาลที่ 8 เสด็จสวรรคตเมื่อถูกลอบปลง พระชนม์ พลอยก็ลาโลกนี้ตามไปอย่างหมดแรงหลังจากผ่านสิ่งต่างๆ มาถึง **สี่แผ่นดิน**

3.2.3 โครงสร้างตัวบท

บางครั้งเนื้อหาหนึ่งๆ อาจมีโครงสร้างตัวบทสองโครงสร้างซ้อนอยู่ เช่น ตัวละครกำลังสนทนาทางโทรศัพท์อยู่กับตัวละครอีกตัว โดยเนื้อหาการสนทนาอาจเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักของตัวบททั้งหมดนั้น ในกรณีนี้ผู้แปลต้องรักษาสถานการณ์ดังกล่าวที่แทรกอยู่นั้นไว้และต้องไม่นำมาปะปนกับสถานการณ์หลักของตัวบท เพราะบางครั้งเนื้อหาย่อยนั้นอาจใช้คำ โครงสร้างประโยค และเครื่องหมายวรรคตอนที่แตกต่างกันเนื้อหาโดยรวมก็เป็นได้

สี่แผ่นดิน แบ่งเป็น 2 เล่ม มี 36 บท และจำนวนหน้าทั้งหมดนับได้ 964 หน้า

3.2.4 อวัจนภาษา

อวัจนภาษามีการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด เช่น สีหน้า ท่าทาง รูปภาพประกอบ ขนาดตัวหนังสือ การจัดหน้าหนังสือ อวัจนภาษาเป็นสิ่งที่ขึ้นกับวัฒนธรรมอย่างมาก เพราะต่างสังคมย่อมมีวิธีแสดงออกซึ่งอวัจนภาษาที่ไม่เหมือนกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้แปลต้องวิเคราะห์ว่าอวัจนภาษาใดต้องเก็บไว้ในฉบับแปล และอวัจนภาษาใดควรเปลี่ยนเพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจ

สำหรับ **สี่แผ่นดิน** ผู้วิจัยไม่พบอวัจนภาษา เพราะนิยายเรื่องนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยตัวอักษร ไม่มีรูปภาพประกอบ ไม่มีตาราง และไม่มีการจัดหน้าที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปอย่างใด

3.2.5 ศัพท์

องค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกจะมีผลต่อรูปคำอย่างมหาศาล หัวข้อและเนื้อหาจะเป็นตัวกำหนดรูปศัพท์ที่ผู้แต่งใช้ หากเป็นเรื่องวิชาการ แน่แน่นอนว่ารูปคำต้องเป็นศัพท์เฉพาะทางซึ่งเข้าใจยากอย่างแน่นอน นอกจากนี้ ผู้ส่งสาร เวลา สถานที่ จะรวมกำหนดลักษณะของศัพท์ด้วยเช่นกัน เช่น ผู้ประพันธ์ที่มีการศึกษาสูง มักย่อมชอบเลือกใช้คำที่ถูกต้องกับบริบทต่างๆ ล้ำลึก คมคาย บางครั้งเข้าใจยากบ้าง แต่ก็มั่นใจได้ว่าการอ่านจะไม่ติดขัดอย่างแน่นอน และหากตัวบทแต่งขึ้นในสมัยโบราณ รูปคำที่ใช้ย่อมเป็นที่เข้าใจยากต่อผู้อ่านในสมัยหลังอย่างแน่นอน

ผู้วิจัยพบว่ารูปคำของ **สี่แผ่นดิน** เป็นภาษาเข้าใจง่าย เช่น ใช้คำว่า 'ตา' ในการเรียกนำหน้าชื่อลูกของพลอย มีบทสนทนาปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้อ่านตามเนื้อเรื่องได้ง่าย และไม่มีการใช้ศัพท์เฉพาะทาง

3.2.6 รูปประโยค

ผู้แปลจะทราบลักษณะของโครงสร้างประโยคได้จากการวิเคราะห์ความยาว ประเภท ประโยคหลักและรอง ในตัวบทนั้นๆ รวมถึงตัวเชื่อมประโยค ผู้วิจัยมองว่า **สี่แผ่นดิน** มีทั้งประโยคสั้นและยาวปะปนกันไป³⁰

3.2.7 น้ำเสียง

เป็นการถามลักษณะเหนือหน่วยเสียง เช่น การลงน้ำหนักเสียง การหยุดพัก การเน้นคำ³¹ ผู้วิจัยเห็นว่า **สี่แผ่นดิน** ไม่มีลักษณะดังกล่าวอย่างเด่นชัด เพราะไม่ปรากฏการใช้ตัวอักษร การหยุดพัก หรือการเน้นคำที่เด่นชัดเพื่อแสดงลักษณะน้ำเสียง หากมีก็มีแต่คำพูดในเครื่องหมายสัญลักษณ์ประกาศ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของวรรณกรรมแทบทุกเล่ม

3.2.8 เกิดผลอย่างไร

เป็นการถามปฏิกิริยาที่เกิดกับผู้รับสารเป็นรายบุคคล³² อาจจะทำออกมาบวกหรือลบก็ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และทัศนคติส่วนบุคคล

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้อภิปรายทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์วาทกรรมของ **สีแผ่นดิน** แล้ว บทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การแปลคำทางวัฒนธรรมของตุลจันทร์โดยจำแนกตามกลวิธีแปล จากนั้นจะนำกลยุทธ์การแปลของ Lawrence Venuti และแนวคิด Scenes and Frames Semantics มาใช้อธิบายผลการวิเคราะห์ตามหมวดหมู่ การแปลข้างต้น

4.1 การวิเคราะห์การแปลคำทางวัฒนธรรมโดยจำแนกตามกลวิธีการแปล

ผู้วิจัยเลือกคำทางวัฒนธรรมมาได้ทั้งสิ้น 205 คำ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การเลือกคำของ Peter Newmark มาใช้ตั้งศัพท์ รวมถึงคัดเลือกด้วยตนเองอีกส่วนหนึ่งด้วย เมื่อรวบรวมแล้วปรากฏเป็นข้อมูลในตารางดังนี้

ตารางที่ 1: การจำแนกศัพท์ตามกลวิธีการแปล

กลวิธีแปล	วิธีเดียว	หลายวิธี	รวม	ร้อยละ
ตรงตัว	11	5	16	8
ทับศัพท์	47	105	152	74
เทียบเคียง	14	1	15	7
อธิบาย	22	0	22	11
รวม	94	111	205	100

หมายเหตุ

กลวิธี หมายถึง ลักษณะของกระบวนการถ่ายทอดความหมายทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม ได้แก่ กลวิธีแปลแบบตรงตัว กลวิธีแปลแบบทับศัพท์ กลวิธีแปลแบบเทียบเคียง และกลวิธีแปลแบบอธิบาย

วิธีเดียว หมายถึง การแปลโดยใช้กลวิธีเดียว เช่น ตรงตัวอย่างเดียว การแปลคือ 'กลองชนะ' แปลว่า 'Victory Drum' เป็นต้น

หลายวิธี หมายถึง การแปลโดยใช้กลวิธีตั้งแต่หนึ่งประเภทเข้ามาผสม เช่น ทับศัพท์ประกอบการอธิบายในวงเล็บต่อท้าย เช่น 'สมัยใหม่' แปลว่า 'Samai mai (modern)' เป็นต้น

รวม หมายถึง ผลรวมของกลวิธีแต่ละวิธีโดยคิดจากทั้งวิธีเดียวและสองวิธี

ร้อยละ หมายถึง สัดส่วนของผลรวมของกลวิธีแต่ละวิธีโดยคิดจากทั้งวิธีเดียวและสองวิธี เมื่อเทียบสัดส่วนของกลวิธีอื่นๆ ทั้งหมดในการวิจัยชิ้นนี้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า การทับศัพท์มีความถี่มากที่สุดในทุกมิติ กล่าวคือคิดเป็นร้อยละ 74 ของทุกกลวิธี นอกจากนี้การทับศัพท์แบบหลายกลวิธียังมากปรากฏที่สุดอีกด้วย คือ 105 ครั้ง หรือร้อยละ 94 ของการแปลแบบหลายกลวิธี และการทับศัพท์แบบกลวิธีเดียว มีความถี่ 47 ครั้ง หรือร้อยละ 50 ของการแปลแบบกลวิธีเดียว

กลวิธีแปลแบบตรงตัวมีความถี่ 16 ครั้ง หรือร้อยละ 8 โดยผู้แปลใช้การแปลแบบวิธีเดียวมากที่สุด คือ 11 ครั้ง หรือร้อยละ 69 ของค่าทั้งหมดในหมวดกลวิธีการแปลแบบตรงตัว ส่วนการแปลแบบหลายวิธีพบ 5 ครั้ง หรือร้อยละ 31 ของค่าทั้งหมดในหมวดกลวิธีการแปลแบบตรงตัว โดยกลวิธีอื่นที่พบร่วมกับกลวิธีการแปลตรงตัวมีชนิดเดียว คือ การอธิบาย

กลวิธีแปลแบบเทียบเคียงมี 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7 แบ่งเป็นการแปลโดยใช้กลวิธีเดียว 14 ครั้ง หรือร้อยละ 93 ส่วนการแปลโดยใช้หลายกลวิธีมีเพียงครั้งเดียว หรือ ร้อยละ 7 โดยกลวิธีอื่นที่พบร่วมกับกลวิธีการแปลแบบเทียบเคียง คือการอธิบาย

กลวิธีแปลแบบอธิบายมี 22 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11 เป็นการแปลโดยใช้กลวิธีเดียวทุกครั้ง คือร้อยละ 100 ไม่พบกลวิธีอื่นร่วมด้วย

การแปลแบบหลายกลวิธีพบน้อยมากในกลวิธีเทียบเคียง คือมี 1 ครั้ง กลวิธีอธิบายไม่พบเลย ส่วนการแปลแบบตรงตัว มีการใช้กลวิธีหลายแบบ 5 ครั้ง ในขณะที่กลวิธีแปลแบบทับศัพท์มีการแปลโดยใช้หลายกลวิธีมากที่สุด คือ 105 ครั้ง จากการแปลโดยใช้หลายกลวิธี 112 หรือคิดเป็นร้อยละ 94

สรุปว่าการวิจัยชิ้นนี้พบว่าการแปลวรรณกรรม **สี่แผ่นดิน** สำนวนของตุลจินทร์ มีการแปลแบบทับศัพท์มากที่สุด คือ ร้อยละ 74 ตามด้วยการแปลแบบอธิบาย ร้อยละ 11 การแปลแบบตรงตัว ร้อยละ 8 และการแปลแบบเทียบเคียง ร้อยละ 7

4.3 ตารางศัพท์

4.3.1 กลวิธีการแปลแบบตรงตัว

กลวิธีแปลตรงตัวหมายถึง การแปลคำต่อคำ หรือแปลแบบตรงตัวมักเป็นการอธิบายด้านภาษาหรือวลีเกี่ยวกับคำหรือวลีนั้น

คำในกลวิธีการแปลแบบตรงตัวนี้มีทั้งสิ้น 16 คำ ดังนี้

หมวดดนตรี					
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
1.	75	59	กลองชนะ	Victory Drum	ตรงตัว
2.	75	59	แตรสังข์	Conch Trumpet	ตรงตัว
หมวดวัตถุ					
1.	76	59	กิ่งไม้เงินไม้ทอง	gold and silver branches	ตรงตัว
2.	74	58	โครงไม้ไผ่สาน	bamboo frames	ตรงตัว
3.	157	109	พลับพลาหลวง	royal pavilion	ตรงตัว
หมวดศิลปะ					
1.	33	30	ตุ๊กตาชาววัง	courtier dolls	ตรงตัว
2.	165	116	ละครรำ	dance-drama	ตรงตัว
หมวดสี					
1.	42	36	สีเขียวโคก	sok-leaf green	ตรงตัว+อธิบาย
2.	42	36	สีจำปา	champa orange	ตรงตัว+อธิบาย
3.	42	37	สีลิ้นจี่	lichee red	ตรงตัว+อธิบาย
4.	42	37	สีเลือดหมู	pig's blood red	ตรงตัว
5.	42	36	ม่วงมะปราง	maprang-pit purple	ตรงตัว+อธิบาย
หมวดอาหาร					
1.	78	61	กล่องหมาก	betel box	ตรงตัว+อธิบาย
2.	111	62	เรือบัลลังก์	Throne Barge	ตรงตัว
3.	20	22	ยำไข่ปลาตุก	catfish roe salad	ตรงตัว
4.	225	147	หมูหยอง	shredded pork	ตรงตัว

4.3.2 กลวิธีการแปลแบบทับศัพท์

กลวิธีแปลทับศัพท์หมายถึง การถ่ายเสียงของคำหรือวลีจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งโดยใช้ตัวอักษรของภาษาปลายทาง

คำในกลวิธีการแปลแบบทับศัพท์นี้มีทั้งสิ้น 152 คำ ดังนี้

หมวดการเมือง					
ลำดับ	หน้าต้นฉบับ	หน้าฉบับแปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
1.	652	474	การเปลี่ยนแปลง การปกครอง	<i>Kan plian plaeng kan pokkhrong</i> (change of system of government)	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	659	480	การเมือง	<i>Kanmuang</i> , politics	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	651	473	กบฏ	<i>Kabot</i> , act of treason	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	643	468	คนสดีตุฉัน	<i>Khon-sati-tu-chan</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	824	578	ความเป็นกลาง	<i>Khwam pen klang</i> , (being in the middle)	ทับศัพท์+ อธิบาย
6.	643	468	คณะราษฎร	<i>Khana Rasadon</i> , the People's Party	ทับศัพท์+ อธิบาย
7.	863	601	ดอกไม้ของชาติ	<i>Dok mai khong chat</i> , flowers of nation	ทับศัพท์+ อธิบาย
8.	849	594	ตามผู้นำ	<i>Tam phunam</i> , follow the leader	ทับศัพท์+ อธิบาย
9.	591	436	ถูกดุล	<i>Thuk dun</i> - to be balanced out	ทับศัพท์+ อธิบาย
10.	652	474	ปฏิวัติ	<i>Patiwat</i> , revolution, coup d'etat	ทับศัพท์+ อธิบาย
11.	835	585	มหามิตร	<i>Maha Mit</i> , the Great Friend	ทับศัพท์+ อธิบาย
12.	843	591	มาลানাไทยไปสู่ มหาอำนาจ	<i>Mala nam Thai pai su Maha Amnat-Hats</i> lead Thais to Great Power	ทับศัพท์+ อธิบาย

ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
13.	663	484	เสรีภาพ	<i>Seriphap-freedom</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดการปฏิบัติตนในสังคม					
1.	15	19	กราบ	Reverent gesture called a <i>grap</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	430	301	เข้าสมาคม	<i>Khao samakhom</i> , joining the society	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	128	93	เพลงยาว	<i>Phleng yao</i> -that love epistle in rhyme used in the courtship of those days	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	527	388	เลิกนุ่งผ้า	<i>Loek nung pha</i> , which could also be construed as 'stop wearing clothes'	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	13	17	ไหว้	Join someone's hands in a <i>wai</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดความเชื่อ					
1.	76	60	กินรี	Half-man half-bird <i>khinari</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	79	62	นาค	Seven-headed <i>naga</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	273	177	เปรต	Prate-one of several kinds of ghosts	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	28	26	ยักษ์ มาร	Demon Yaksa devil Mara	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดคำเกี่ยวกับบุคคล					
1.	862	600	กระผม	Kraphom	ทับศัพท์
2.	862	600	ข้า	Kha	ทับศัพท์
3.	15	18	โขน	Khlon – guards of the Inner Court	ทับศัพท์+ อธิบาย

4.	481	349	แขก	Khaeks (Indians)	ทับศัพท์+ อธิบาย
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
5.	4	5	คุณ	Khun	ทับศัพท์
6.	447	318	คุณพระ	Khun Phra	ทับศัพท์
7.	550	403	คุณแม่	Khun Mother	ทับศัพท์
8.	28	26	คุณหญิง	Khunying	ทับศัพท์
9.	347	235	ความเป็นผู้ใหญ่	<i>Phuyai-ness</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
10.	2	4	เจ้าคุณ	Chao Khun	ทับศัพท์+ อธิบาย
11.	4	7	เจ้าคะ	<i>Chao kha</i> , the ending demanded of someone's inferior status	ทับศัพท์+ อธิบาย
12.	439	309	เจ้าจอมมารดา	Chao Chom Manda (royal consort mother)	ทับศัพท์+ อธิบาย
13.	2	4	เจ้าคุณ	Chao Khun	ทับศัพท์
14.	862	600	จ๊ะ	<i>Cha</i> , one lone polite ending	ทับศัพท์+ อธิบาย
15.	438	308	ฉัน	<i>Chan</i>	ทับศัพท์
16.	450	321	ซินแส	<i>Sinsae</i> ; a Chinese word-which had been assimilated into the vernacular-meaning doctor, teacher, professor as well as fortune-teller	ทับศัพท์+ อธิบาย
17.	347	236	เด็ก	<i>Dek</i> -children	ทับศัพท์+ อธิบาย

18.	862	600	ท่าน	<i>Than</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
19.	28	26	ท่านผู้หญิง	Than Phuying	ทับศัพท์
20.	711	509	ทูลกระหม่อม	Thun Kramom, epithet signifying the highest princely rank	ทับศัพท์+ อธิบาย
21.	862	600	น้ำ	<i>Nua</i>	ทับศัพท์
22.	491	360	ในหลวง	Nai Laung	ทับศัพท์
23.	191	123	บ่าว	<i>Bao-servant</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
24.	369	250	ป้า	<i>Pa</i>	ทับศัพท์
25.	862	600	ผม	<i>Phom</i>	ทับศัพท์
26.	486	356	ผู้ดี	The English <i>Phudi</i> (well-born; of noble birth)	ทับศัพท์+ อธิบาย
27.	75	58	ฝรั่ง	<i>Farang</i>	ทับศัพท์
28.	96	75	ผี	Phi	ทับศัพท์+ อธิบาย
29.	4	5	พ่อ	Pho	ทับศัพท์
30.	45	38	พระเจ้าอยู่หัว	<i>Phra Choa Yu Hua</i>	ทับศัพท์
31.	2	5	พระยา	Phraya	ทับศัพท์
32.	271	175	เพื่อนต้น	<i>Phuan ton</i> , personal	ทับศัพท์+

				friends	อธิบาย
33.	4	5	แม่	Mae	ทับศัพท์
34.	481	349	แม่จ๋า	Mae Cha (mother dear)	ทับศัพท์+ อธิบาย
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
35.	736	524	ลูกเจ๊ก	<i>Luk Check</i> , a child of Chinese parents	ทับศัพท์+ อธิบาย
36.	862	600	ลุง	<i>Lung</i>	ทับศัพท์
37.	6	10	เสด็จ	Sadet	ทับศัพท์
38.	96	75	หลวง	Luang	ทับศัพท์+ อธิบาย
39.	484	353	ແມ່ມ	<i>Maem</i> (European woman)	ทับศัพท์+ อธิบาย
40.	546	401	อาจารย์	<i>Achan</i> , or professor	ทับศัพท์+ อธิบาย
41.	4	5	อี	Lowly <i>Ee</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
42.	4	5	ไอ้	Lowly <i>Ai</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
43.	460	332	ไอ้ข้าศึก	<i>Ai khasuk</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
44.	460	332	ไอ้ศัตรู	<i>Ai satru</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
45.	460	332	ไอ้ฮั่น	<i>Ai Han</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
46.	862	600	อ้าว	<i>Ua</i>	ทับศัพท์
หมวดเครื่องแต่งกาย					

1.	486	355	โจงกระเบน	<i>Phachongkraben</i>	ทับศัพท์
2.	407	280	ผ้าขาวม้า	<i>Phakhaoma</i>	ทับศัพท์
3.	2	5	ผ้าลายสีจันทน์	<i>Phalai</i>	ทับศัพท์
4.	9	13	ผ้านุ่ง	<i>Phanung</i>	ทับศัพท์
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
5.	50	44	ผ้าซิ่น	<i>Phasin</i>	ทับศัพท์
6.	942	614	ผ้าไตร	<i>Trai</i> - the three pieces of a monk's robe	ทับศัพท์+ อธิบาย
7.	284	185	หีบหมากหญ้านางเภา	Finely woven <i>liphao</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดพิธีกรรมและประเพณี					
1.	240	157	กฐิน	<i>Kathin</i> ceremony-the offering of robes and other essential articles to monks at the end of Buddhist Lent	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	615	451	กงเต๊ก	<i>Kong Tek</i> ceremony, Chinese merit-making rite for the dead	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	477	346	ตะกรุดสลิกาทอง	<i>Takrut salika thong</i> , a type of amulet designed to bring forth loving kindness towards the wearer	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	114	85	ทำขวัญ	<i>Tham khwan</i> -the rite whose observance was aimed at preserving beautiful and prosperous selves, bodily and spiritually	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	78	62	ลอยกระทง	Annual Loi Krathong	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดภูมิศาสตร์					

1.	1	3	คลอง	<i>Khlong</i>	ทับศัพท์
หมวดราชาศัพท์					
1.	725	518	ท่านชาย	Than Chai	ทับศัพท์
2.	725	518	โปรด	<i>Prot</i> , instead of <i>chop</i> for to like	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	956	651	พระบารมี	Phra Barami	ทับศัพท์
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
4.	725	518	เสวย	Sawoei, instead of <i>rap prathan</i> or <i>kin</i> for to eat	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	29	27	เสด็จ	<i>Sadet</i>	ทับศัพท์
6.	577	423	สวรรคต	<i>Sawankhot</i> (go to heaven)	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดวัตถุ					
1.	21	24	กระทง	Intricate banana-leaf <i>krathong</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	254	167	ไหล	<i>Phlai</i> liquid	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	532	392	ไม้แก้ว	<i>Mai kaeo</i> , or China box – tree wood	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	848	594	สามล้อ	<i>Samlo</i>	ทับศัพท์
5.	610	449	หมากรูก	<i>Mak ruk</i> - Thai chess	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดศาสนา					
1.	181	125	กรรม	<i>Karma</i>	ทับศัพท์
2.	73	56	เจดีย์	<i>Chedi</i>	ทับศัพท์

3.	942	641	คูสูวด	<i>Khu suat</i> - his tutorial monks	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	950	646	ไฟประลัยกัลป์	<i>Fai pralai kalpa</i> - the Fire of Total Annihilation	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	940	640	โบสถ์	<i>Bot</i> (chapel)	ทับศัพท์+ อธิบาย
6.	589	434	พระเมรุ	(Phra Meru) funeral pyre	ทับศัพท์+ อธิบาย
7.	932	636	ภิกษุ	<i>Bhikkhu</i>	ทับศัพท์
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
8.	388	263	แม่ชี	<i>Mae chi</i> (lay nun)	ทับศัพท์+ อธิบาย
9.	240	157	วัด	<i>Wat</i>	ทับศัพท์
10.	242	158	ศาลา	Auditorium <i>sala</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
11.	662	483	อกุศล	<i>Akusol</i> - bad,sinful,malicious	ทับศัพท์+ อธิบาย
12.	445	316	อุเบกขา	<i>Ubekkha</i>	ทับศัพท์
13.	942	641	อุปัชฌาย์	(<i>Upacha</i>) the officiating monk	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดศิลปะ					
1.	438	309	โขน	<i>Khon</i> dance	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	111	84	ซ็องวง	<i>Khong wong</i>	ทับศัพท์
3.	438	309	ละคร	<i>Lakhon</i>	ทับศัพท์
4.	439	310	ละครพูด	<i>Lakhon phut</i> , talk play	ทับศัพท์+ อธิบาย

5.	439	310	ละครร้อง	<i>Lakhon rong, sing play</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
6.	111	84	ระนาดเอก	<i>Ranat ek</i>	ทับศัพท์
7.	79	62	วงปี่พาทย์	<i>Piphat band</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
8.	335	226	ลั๊ควา	<i>Sakkrawa</i>	ทับศัพท์
หมวดหน่วยเงิน					
1.	266	173	ตำลึง	<i>Tamlung</i>	ทับศัพท์
2.	34	31	ซั่ง	<i>Chang, a chang was eighty baht</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
3.	458	329	ไพ	<i>Pai, or three satang</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	519	384	เฟื่อง	<i>Fuang, half a salung</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	519	384	สลึง	<i>Salung (1 salung=25 satang)</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
6.	458	329	ฟัส	<i>Lot (not even one satang)</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
หมวดอาหาร					
1.	855	596	ก๋วยเตี๋ยว	<i>Kuaitieo, meaning rice noodles as distinguished from bami, or egg noodles</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	499	365	แกงเผ็ดเนื้อ	<i>Kaeng phet nua</i>	ทับศัพท์
3.	202	133	ขนมจีน	<i>Khanom chin-noodles with various sauces</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	498	365	ข่า	<i>Kha (alpinia galanga)</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	43	37	จันอับ	<i>Crispy chan-ap</i>	ทับศัพท์+

					อธิบาย
6.	9	12	ชะเอม	Cha-em juice	ทับศัพท์+ อธิบาย
7.	50	42	ใบพลู	<i>Phlu leaves</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
8.	499	365	เผ็ด	Phet (hot)	ทับศัพท์+ อธิบาย
9.	498	365	มะกรูด	<i>Makrut</i> (kaffir lime)	ทับศัพท์+ อธิบาย
10.	499	365	มะเขือพวง	<i>Makua phuang</i> , (a pea-sized variety of eggplant)	ทับศัพท์+ อธิบาย
11.	503	369	มะปราง	<i>Maprang</i> (a kind of fruit egg-shaped and rather resembling an apricot in size and colour)	ทับศัพท์+ อธิบาย
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
12.	377	256	ยาดอง	Ya dong	ทับศัพท์
หมวดคำอุทาน					
1.	957	652	ชโย	Chaiyo	ทับศัพท์
2.	942	641	สาธุ	<i>Sadhu</i>	ทับศัพท์
หมวดอื่น ๆ					
1.	755	536	กระหาย	<i>Krahai</i> , veritable thirst	ทับศัพท์+ อธิบาย
2.	347	235	ความเป็นผู้ใหญ่	<i>Phuyai-ness</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
3.	762	540	ความจงรักภักดี	<i>Khwam chongrak phakdi</i> , love and loyalty	ทับศัพท์+ อธิบาย
4.	709	509	คนสี่แผ่นดิน	<i>Khon si phaendin</i> , a four reign person	ทับศัพท์+ อธิบาย
5.	225	147	ตื่นเต้น	<i>Tunten</i> -excitement	ทับศัพท์+

					อธิบาย
6.	855	597	ท่านผู้มีบุญวาสนา	<i>Than phu mi bun wasana,</i> personages possessing merit and merited glory	ทับศัพท์+ อธิบาย
7.	164	115	ป.กั้งสี่	<i>P-kangsu</i>	ทับศัพท์
8.	716	512	ปาร์ตี้	<i>Pati-party</i>	ทับศัพท์+ อธิบาย
9.	435	305	ไม่เป็นไร	<i>Mai pen rai,</i> it doesn't matter	ทับศัพท์+ อธิบาย
10.	444	315	เมตตา	<i>Metta-</i> loving compassion	ทับศัพท์+ อธิบาย
11.	585	429	เมืองนอก	<i>Muang nok,</i> the “land out there”, usually Europe and other Farang continents	ทับศัพท์+ อธิบาย
12.	405	278	เมืองไทย	<i>Muang Thai</i>	ทับศัพท์
ลำดับ	หน้า	หน้า	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
	ต้นฉบับ	ฉบับ			
		แปล			
13.	544	399	เรียนหนังสือ	<i>Rian nangs,</i> I will ‘study <i>books</i> ’	ทับศัพท์+ อธิบาย
14.	885	613	เรียบร้อย	<i>Riab roi -</i> orderly, smooth, trouble-free	ทับศัพท์+ อธิบาย
15.	841	590	วัฒนธรรม	<i>Wathanatham,</i> culture	ทับศัพท์+ อธิบาย
16.	80	63	สนุก	<i>Sanuk</i> (fun)	ทับศัพท์+ อธิบาย
17.	227	148	สะเตชั่น	<i>Sa-tae-chan</i> (the Thai word for ‘station’ had not yet been coined at the time)	ทับศัพท์+ อธิบาย
18.	585	429	สบาย	<i>Sabai,</i> relaxing and comfortable	ทับศัพท์+ อธิบาย
19.	485	354	สมัยใหม่	<i>Samai mai</i> (modern)	ทับศัพท์+ อธิบาย

4.3.3 กลวิธีการแปลแบบเทียบเคียง

กลวิธีแปลเทียบเคียงหมายถึง การแปลโดยใช้คำหรือวลีเทียบเคียงที่หมายถึงวัฒนธรรมที่มีในภาษาปลายทางอันเป็นสิ่งเดียวกันหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และคำหรือวลีที่ภาษาปลายทางใช้กันอยู่ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นคำของภาษานั้นๆ มาตั้งแต่แรกก็ตาม

คำในกลวิธีการแปลแบบเทียบเคียงนี้มีทั้งสิ้น 15 คำ ดังนี้

หมวดบุคคล					
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
1.	18	21	ข้าหลวงต้นตำหนัก	housekeeper, chief attendant	เทียบเคียง+ อธิบาย
หมวดพิธีกรรม					
1.	355	241	งานพระเมรุ	cremation	เทียบเคียง
2.	74	57	งานโสกันต์	tonsure ceremony	เทียบเคียง
3.	75	59	ฉัตร	tiered umbrella	เทียบเคียง
4.	887	615	น้ำมนต์	holy water	เทียบเคียง
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
หมวดวัตถุ					
1.	76	60	กระจาด	basket	เทียบเคียง
2.	1	4	กระไดทำน้ำ	landing	เทียบเคียง
3.	321	212	ทัพพี	spoon	เทียบเคียง
4.	320	212	บาตรพระ	monk's bowls	เทียบเคียง
5.	228	150	แพรเปลาะหม่นอน	silk cover	เทียบเคียง
6.	79	62	เรือพระที่นั่ง	barge	เทียบเคียง
7.	2	4	ลูกมะหวด	baluster	เทียบเคียง
8.	15	19	เสื้อกระบอก	blouse	เทียบเคียง
หมวดศาสนา					
1.	29	27	สวดมนต์	chanting	เทียบเคียง
หมวดสถานที่					
1.	12	15	ตำหนักใน	Inner Court	เทียบเคียง

4.3.4 กลวิธีการแปลแบบอธิบาย

กลวิธีแปลแบบอธิบายหมายถึง การแปลโดยเน้นการอธิบายลักษณะและหน้าที่ของคำหรือวลีนั้น โดยส่วนใหญ่มักประกอบด้วยคำหลักและมีคำขยายหรืออธิบายเพื่อให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่าน

คำในกลวิธีการแปลแบบอธิบายนี้มีทั้งสิ้น 22 คำ ดังนี้

หมวดบุคคล					
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
1.	5	9	ซี้ซ้า	bonded slave	อธิบาย
หมวดพิธีกรรม					
1.	75	59	ข้าวตอก	grains of blessed rice	อธิบาย
2.	618	891	ผ้ายันต์	red cloth inscribed with sacred signs	อธิบาย
3.	384	260	พิธีขูผีตามธรรมเนียม	ceremony of deceiving ghosts	อธิบาย
4.	394	269	พิธีรดน้ำศพ	bathing rite	อธิบาย
5.	744	530	พิธีรดน้ำสังข์	water-pouring rite	อธิบาย
6.	377	256	อยู่ไฟ	heating	อธิบาย
ลำดับ	หน้า ต้นฉบับ	หน้า ฉบับ แปล	ต้นฉบับ	คำแปล	กลวิธี
หมวดวัตถุ					
1.	127	93	น้ำอบไทย แบ่งรำ	Thai scented water with powder mixed in it	อธิบาย
2.	15	19	บัง	striped insignia	อธิบาย
หมวดศาสนา					
1.	61	50	ลูกศิษย์วัด	temple pupil	อธิบาย
2.	60	49	วันพระ	Buddhist holy day	อธิบาย
3.	2	4	อัฐิ	urns containing the ashes of ancestors	อธิบาย
หมวดศิลปะ					
1.	74	58	บุษบก	gilded pavilion	อธิบาย

หมวดสี					
1.	42	36	สีปูน	lime pink	อธิบาย
หมวดสถานที่					
1.	96	75	ใต้ถุน	area under the house	อธิบาย
หมวดอาหาร					
1.	20	22	กุ้งแช่อิ่ม	sugared shrimps	อธิบาย
2.	68	53	ไข่เค็ม	salted egg	อธิบาย
3.	134	97	น้ำพริก	chili paste	อธิบาย
4.	536	395	น้ำยาอุทัย	fragrant water	อธิบาย
5.	475	344	มะขามฉาบ	candied tamarind	อธิบาย
6.	225	147	ลูกบัวผัด	savoury lotus seeds	อธิบาย
7.	4	6	ยาต้ม	brewed pots of dark herbal liquid	อธิบาย

4.4 รายการคำ

4.4.1 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบตรงตัว

สำหรับกลุ่มคำที่ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัว 16 คำ ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวทางของผู้แปลโดยใช้แนวคิด Scenes and Frames ของ Charles Fillmore (1977) ซึ่งเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาภาษาศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร เพื่อดูว่าแนวทางการแปลของผู้แปลสามารถกระตุ้นให้เกิดจินตภาพในสมองผู้อ่านได้อย่างใกล้เคียงกับผู้อ่านในภาษาต้นทางหรือไม่ และพบว่าผู้แปลสามารถสร้างจินตภาพในสมองดังกล่าวและปฏิบัติการตอบสนองในผู้อ่านในภาษาปลายทางซึ่งอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่งตามแนวคิด Scenes and Frames ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่นคำว่า ยำไข่ปลาตุก ผู้แปลเลือกแปลตรงตัวว่า catfish roe salad เพื่อสร้างจินตภาพที่ใกล้เคียงที่สุดในสมองผู้อ่านภาษาปลายทาง เราจะเห็นว่า frame (รูปแบบทางภาษาศาสตร์) ในที่นี้คือ catfish roe salad โดยคำหลักคือ salad ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในภาษาปลายทางและผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่า ยำ กับ สลัด (salad) จะไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะ salad ไม่เผ็ด แต่ก็สามารถนำมาเป็นคำที่เทียบเคียงกันได้ (dynamic equivalence)³³ เพราะมีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน นั่นคือ เป็นอาหารที่เกิดจากการนำอาหารหลากชนิดมาผสมกันด้วยครีมหรือน้ำยำ และไม่ผ่านความร้อน เช่น ผัด ต้ม เป็นต้น เจกเช่นอาหารชนิดอื่น ทำให้ scene และ frame เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ส่วน roe หรือไข่ปลา และ catfish หรือ ปลาตุก ก็เป็นอาหารที่ผู้อ่านในภาษาปลายทางรู้จักอยู่แล้ว จินตภาพที่เกิดในสมองผู้อ่านฉบับแปลจึงน่าจะตรงกับมโนทัศน์ของผู้อ่านภาษาต้นทางได้เป็นส่วนใหญ่ (สิ่งที่ขาดหายไปคือความผัด) ดังนั้นการแปลคำว่า ยำไข่ปลาตุก โดยใช้กลวิธีตรงตัวว่า catfish roe salad จึงนับว่าก่อให้เกิดจินตภาพและปฏิบัติการเทียบเคียงในหมู่อ่านฉบับแปล

³³ Jeremy Munday, *Introducing Translation Studies: Theories and Applications* (London: Routledge, 2008), p. 71.

ตัวอย่างถัดมา คำว่า หมูหยอง ผู้แปลแปลตรงตัวว่า shredded pork จะเห็นได้ว่า frame ทั้งสอง frame ที่ผู้แปลเลือกใช้ในนั้นสามารถสื่อภาพที่ตรงกับมโนทัศน์ของผู้อ่านชาวไทยได้เป็นอย่างดี เพราะ กริยา to shred หมายถึง ตัดหรือฉีกเป็นเส้นฝอย ซึ่งเป็นลักษณะของหมูหยอง ส่วน pork คือเนื้อหมู ทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมที่ไม่เคยเห็นหรือรู้จักอาหารชนิดนี้มาก่อนเกิด จินตภาพของคำว่า หมูหยอง ที่ใกล้เคียงผู้อ่านชาวไทยมากที่สุดได้

ประการสุดท้าย คำว่า ตุ๊กตาชาววัง ผู้แปลแปลตรงตัวว่า courtier dolls โดยใช้ frame ว่า courtier ซึ่งแปลว่า ข้าราชการสำนัก หรือข้าราชการบริพาร เพื่อรักษาความหมายของคำในภาษาต้นฉบับ และยังอธิบายต่อ ด้านหน้าคำอีกว่า lovely dolls เพื่ออธิบายเพิ่มเติมให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเข้าใจว่าตุ๊กตาชนิดนี้ไม่ได้มีขนาดเท่าตัวจริงและรูปร่างหน้าตาเหมือนมนุษย์ หากแต่เป็นตุ๊กตาของเด็กเล็ก รูปร่างหน้าตาน่ารักน่าเอ็นดู เป็นที่ดึงดูดใจเด็กหญิงในวัย 10 ขวบเป็นอย่างยิ่ง อันจะทำให้ frame ชัดเจนขึ้นและใกล้เคียงกับมโนทัศน์ของผู้อ่านชาวไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สรุปได้ว่าในความพยายามที่จะแก้ปัญหาการแปล คำที่ไม่ปรากฏในภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธีแปลแบบตรงตัวนั้น ผู้แปลได้สรรหา frame หรือหน่วยทางภาษาศาสตร์ที่ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้อย่างดี เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพและเกิดปฏิกิริยาตอบสนองใกล้เคียงกับผู้อ่าน ในวัฒนธรรมไทย

1. กลองชนะ

Victory Drum

2. แตรสังข์

Conch Trumpet

ต้นฉบับหน้า 75

ตามมาติดๆ ด้วยหมวดกลองชนะและแตรสังข์

ฉบับแปลหน้า 59

Next came the Victory Drum and Conch Trumpet Unit

กลองชนะรูปร่างเหมือนกลองแขกแต่สั้นกว่า หน้าหนึ่งใหญ่ อีกหน้าหนึ่งเล็ก ใช้ตีด้วยไม้ธนู หรือหวาย ทางด้านหน้าใหญ่ เดิมกลองชนะน่าจะใช้ในกองทัพ หรือในการสงคราม ต่อมาใช้เป็นเครื่องประโคมในกระบวนพยุหยาตรา และใช้ประโคม พระบรมศพ พระศพ และศพ ตามเกียรติยศของงาน จำนวนที่ใช้บรรเลง มีตั้งแต่ 1 คู่ ขึ้นไป³⁴

³⁴ สภานิติศาสตร์กองทัพบกช่อง 5, เครื่องตีที่ทำด้วยหนัง [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

ส่วนแตรสังข์ มักเรียกอีกอย่างว่า สังข์ เจยๆ เป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง ทำจากเปลือกหอยสังข์โดยนำมาขัดให้เกลี้ยงเกลา แล้วเจาะกันหอยให้ทะลุเป็นรูสำหรับเป่า คาดว่าแพร่มาจากอินเดีย การเป่าสังข์ถือว่าเป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์ ใช้เฉพาะงานที่มีเกียรติศักดิ์สูงเช่นงานของพระมหากษัตริย์³⁵

ในงานโสกันต์ของทุลกระหม่อมและเจ้าฟ้าองค์ต่างๆ มีพิธีต่างๆ มากมาย เช่น ฟังสวด หนึ่งในพิธีที่พลอยและซ้อยชอบที่สุดคือกระบวนแห่ซึ่งมีทหารเป่าเครื่องดนตรีหลากหลายชนิด เพราะหาชมได้ไม่บ่อยนัก

ผู้แปลแปลคำว่า กลองชนะ ว่า Victory Drum เพราะในภาษาปลายทางก็มีคำว่า Victory Drum ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน

ส่วนแตรสังข์ ผู้แปลใช้วิธีแปลตรงตัวว่า Conch Trumpet เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพว่ารูปร่างของแตรนั้นเหมือนหอยสังข์ (conch)

3. พลับพลา

Royal pavilion

ต้นฉบับหน้า 157 ได้มีการปลูกโรงละครและพลับพลากันอย่างเร่งรีบ

ฉบับแปลหน้า 109 the civil servants approached the royal pavilion

พลับพลาคือที่ประทับกลางแจ้งชั่วคราวของพระบรมวงศานุวงศ์ หลังคาเป็นทรงสูง คล้ายหลังคาวัด ส่วนมากมีสีทอง แดง และน้ำตาลเป็นสีหลัก อย่างไรก็ตามพลับพลาอาจมีลักษณะแตกต่างกันไปมากมายตามยุคสมัยและวัตถุประสงค์การใช้

ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** พลอยและซ้อยรู้สึกกลับไปเป็นเด็กอีกครั้งเมื่อจะมิ่งงานรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จพระราชดำเนินนิวัติพระนครจากการประพาสยุโรป มีการเตรียมพิธีการและการแสดงต่างๆ รวมถึงการปลูกพลับพลาเพื่อให้พระเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตรตลอดเวลามีการแสดง

ผู้แปลใช้กลวิธีแปลแบบตรงตัว คือคำว่า pavilion ซึ่งแปลว่าพลับพลา และยังเป็นคำที่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาปลายทางอีกด้วย จากนั้นผู้แปลเพิ่มคำว่า royal ไปด้านหน้า เพื่อเน้นให้เห็นว่าเป็นที่ประทับของกษัตริย์เท่านั้น หาใช่พลับพลาดาษดื่นโดยทั่วไปไม่ อันจะทำให้ frame และจินตภาพที่เกิดกับผู้อ่านภาษาปลายทางใกล้เคียงภาษาต้นทางมากที่สุด

4. ละครรำ

Dance-drama

³⁵ Siamnet.com, กลองชนะ [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา http://www.siamnt.net/instrument_culture/html/instrument_rite2.php

ต้นฉบับหน้า 165   คืนวันหนึ่งพลอย คุณชาย และซ้อย พากันออกไปดูละครรำที่ข้าราชการฝ่ายหน้าจัด
ฉบับแปลหน้า 116   One night they went out to see a dance-drama...

ละครรำเป็นการแสดงโบราณอย่างหนึ่งของไทย ประกอบด้วยท่ารำ ดนตรีบรรเลงตลอดการแสดง และบทขับร้องของตัวละครต่างๆ เรื่องราวที่นิยมนำมาทำเป็นละครรำมักเป็นวรรณคดีโบราณที่มีชื่อเสียง เช่น อิเหนา ไกรทอง เป็นต้น³⁶

เมื่อคุณชาย ญาติผู้ใหญ่ของพลอย เข้ามาเยี่ยมพลอยในวัง ทั้งพลอย คุณชาย และซ้อย ซึ่งต่างก็สนิทสนมกันมาก และออกไปชมการแสดงละครรำในตอนกลางคืนกัน

ผู้แปลใช้กลวิธีแปลตรงตัวโดยเลือก frame ว่า dance-drama เพื่อเก็บรายละเอียดทั้งการเป็นละคร และการรำเอาไว้เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นทาง เพราะละครรำในลักษณะนี้ไม่สามารถหาคำที่เทียบเคียงในภาษาปลายทางได้

5. โครงไม้ไผ่สาน

Bamboo frames

ต้นฉบับหน้า 74   เริ่มดูตั้งแต่เขาไกรลาสนั้นยังเป็นโครงไม้ไผ่สาน
ฉบับแปลหน้า 58   On the other hand, they were most knowledgeable, and rapturous, over the gradual and to them almost miraculous transformation taking place near the Amarindr Throne Hall, of bamboo frames,...

งานโศกกันต้นนั้นประกอบด้วยพิธีและการแสดงต่างๆ มากมาย มีการจำลองเขาไกรลาสเอาไว้เพื่อความบันเทิงของผู้ที่มาร่วมงานด้วย ซึ่งพลอยและซ้อยตื่นเต้นมากถึงขนาดออกไปดูงานทุกวันตั้งแต่เขาไกรลาสยังกำลังเพิ่งเริ่มก่อสร้างด้วยโครงไม้ไผ่สาน

ผู้แปลใช้กลวิธีแปลแบบตรงตัวว่า bamboo frames เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเห็นภาพตามต้นฉบับภาษาไทย เพราะวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีการนำไม้ไผ่มาใช้ในลักษณะนี้ อย่างไรก็ตามผู้แปลไม่ได้แปลคำว่า สาน เนื่องจากอาจเป็นเพราะคำว่า สาน ไม่ใช่คำสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินเรื่อง และคำว่า frames คำเดียวก็อาจสื่อให้เห็นภาพแล้วว่ากำลังก่อสร้างอยู่ ซึ่งการสานหรือการประกอบด้วยวิธีใดๆ ก็ตามอาจไม่สำคัญพอที่จะต้องแปลในบริบทนี้

6. กิ่งไม้เงินทอง

Gold and silver branches

³⁶ Wikipedia, ละครรำ [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ละครรำ>

ต้นฉบับหน้า 76 ตามติดๆ มาด้วยเด็กผู้หญิงอีกคู่หนึ่งแต่งกายคล้ายๆ กัน แต่ในมือถือกิ่งไม้เงินทอง
ฉบับแปลหน้า 59 A few places behind them strutted the 'peacocks,' who were followed in their turn by two pretty girls holding gold and silver branches.

หนึ่งในกระบวนแห่ของงานโสกันต์มีเด็กหญิงคู่หนึ่งถือกิ่งไม้เงินไม้ทอง ผู้แปลใช้วิธีแปลตรงตัวว่า gold and silver branches เพื่อสื่อให้เห็นถึงรูปลักษณะภายนอกของสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องบรรณาการและคุณค่าสูงส่งของวัตถุเพราะทำจากทองและเงิน

7. ตุ๊กตาชาววัง

Courtier dolls

ต้นฉบับหน้า 33 'ไปดูตุ๊กตาชาววัง' ซ้อยตอบอย่างไม่ติดขัดเช่นเคย
ฉบับแปลหน้า 30 'She has some lovely dolls--courtier dolls...'

ตุ๊กตาชาววังของไทยเป็นอีกภูมิปัญญาหนึ่งที่คนไทยสร้างขึ้น บั้นจากดินเหนียวทาสีต่างๆ สวยงาม เป็นรูปเลียนแบบกิจกรรมการเล่นของคนไทยสมัยโบราณ ที่มีความน่าสนใจและนำมาแต่งแต้มเติมสีเติมสรรให้ดูงดงามและสมจริงตุ๊กตาชาววังเป็นส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงความมีวัฒนธรรมของคนไทย ทั้งยังบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของคนไทยอีกด้วย³⁷

เมื่อมารดาพาไปถวายตัวต่อเสด็จได้ใหม่ๆ พลอยได้รู้จักซ้อยและพบว่าซ้อยเป็นเด็กชุกชนและแก่นแก้ว วันหนึ่งซ้อยแอบไปเที่ยวหลังวังดูตุ๊กตาชาววังที่เรือนข้างเคียงด้วยความอยากรู้อยากเห็นตามประสาเด็ก

ผู้แปลใช้กลวิธีแปลแบบตรงตัวว่า courtier dolls เพราะคำว่า doll หมายถึงตุ๊กตา ส่วน courtier แปลว่า ข้าราชการสำนัก และอธิบายด้านหน้าด้วยว่า lovely เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางซึ่งไม่มีตุ๊กตาในลักษณะนี้เห็นภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นทางว่าของเล่นประเภทนี้ต้องน่ารักมาก เด็กอย่างซ้อยจึงได้สนใจมากถึงขนาดหนีออกไปชม

8. สีเลือดหมู

Pig's blood red

³⁷ Wikipedia, ตุ๊กตาชาววัง [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/ตุ๊กตาชาววัง>

9. สีลิ้นจี่

Lichee red

10. สีจำปา

Champa orange

11. สีม่วงเม็ดมะปราง

Maprang-pit purple

12. สีเขียวโคก

Sok-leaf green

ต้นฉบับหน้า 42 'นี่สำหรับวันจันทร์นุ่งเหลืองอ่อนท่อน้ำเงินอ่อน หรือจะท้อมานเย็นก็ได้... วันอังคารนุ่งสีปูนหรือม่วงเม็ดมะปรางแล้วห่มโคกหรือเขียวอ่อน ต่อม่วงอ่อน วันพุธนุ่งสีถั่วก็ได้สีเหล็กก็ได้แล้วห่มจำปา...หรือไม่อย่างนั้นก็นุ่งผ้าลายพื้นสีลิ้นจี่หรือสีเลือดหมูแล้วห่มโคก...'

ฉบับแปลหน้า 37 'It's time you knew what to put on for each day of the week. Look at this. Now either of these combinations is right for Monday-the yellow phalai with the light blue top or the pigeon blue phalai with the top in *champa* red. For Tuesday, this lime pink or this *maprang-pit purple*, topped by *sok-leaf green*, you see? Or if you prefer a green phalai, then your top should be in pale purple. Where am I now? Oh, yes, Wednesday. Both bean color and iron color are correct for your Wednesday phalai, to be worn with *champa orange*...For Sunday, you may dress as on Thursday if you wish or you may choose a *lichee red* or a *pig's blood red* phalai...'

เมื่อเข้าวังได้ไม่นาน คุณสายก็เริ่มสอนธรรมเนียมการใส่ผ้าและเลือกสีให้เหมาะสมกาลเทศะให้พลอย ซึ่งในภาษาปลายทางไม่มีคำที่เทียบเคียงสีเลือดหมู ลิ้นจี่ จำปา ม่วงมะปราง และเขียวโคก เพราะคำเรียกชื่อสีเป็นสิ่งที่ผูกติดกับวัฒนธรรมของภาษานั้นๆ แม้กระทั่งคนในวัฒนธรรมเดียวกันยังอาจเรียกสีเดียวกันโดยใช้คำต่างกันได้เป็นได้

ผู้แปลจึงต้องเลือกใช้กลวิธีแปลตรงตัวเพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเห็นจินตภาพตรงต้นฉบับภาษาไทยและเก็บสีสันความเป็นไทยเอาไว้ให้ได้มากที่สุดตามแนวทางการแปลแบบ foreignization ของ Venuti และนอกจากนี้ frame ต่างๆ ที่เกิดจากการแปลตรงตัวยังสามารถสร้างปฏิริยาตอบสนองในหมู่ผู้อ่านภาษาปลายทางได้เป็นอย่างดี เพราะคำที่แปลนั้นปรากฏในวัฒนธรรมภาษาปลายทางอยู่แล้ว เช่น pig's blood หรือ lichee ทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางไม่เกิดปัญหาในการทำความเข้าใจจินตภาพที่เกิดขึ้นมากนัก

คำที่ผู้แปลใช้กลวิธีแปลตรงตัวอย่างเดียวได้แก่ สีเลือดหมู คือ pig's blood red

คำที่ใช้กลวิธีตรงตัวผสมอธิบายได้แก่ สีลันจี กล่าวคือ แปลตรงตัวว่า lichee ซึ่งเป็นผลไม้ประเภทหนึ่งเปลือกสีชมพูแก่ และอธิบายว่าเป็นสีแดง หรือ red สำหรับสีจำปา แปลตรงตัวว่า champa และอธิบายว่า orange เพื่อเทียบเคียงกับสีในภาษาปลายทางที่ใกล้เคียงที่สุด ส่วนสีม่วงมะปราง ผู้แปลแปลตรงตัวว่า maprang เพราะมะปรางเป็นผลไม้ไทย ไม่มีในวัฒนธรรมตะวันตก จากนั้นอธิบายต่อว่า purple เพื่อเทียบเคียงกับสีในภาษาปลายทางเพราะตะวันตกไม่มีมะปราง และสีสุดท้าย เขียวโศก ผู้แปลทับศัพท์ว่า sok เพราะต้นไม้ชนิดนี้ไม่มีในภาษาปลายทาง จากนั้นอธิบายว่าเป็นสีเขียว green ของใบโศก (leaf)

เป็นที่น่าสังเกตว่าสีส่วนใหญ่ คือ 5 จาก 6 คำ ใช้วิธีแปลแบบตรงตัว มีเพียงสีเขียวที่แปลแบบอธิบาย คือ บานเย็น (lime pink) ผู้วิจัยคาดว่าเป็นเพราะคำไทยไม่ได้บอกว่าเป็นสีชมพู ผู้แปลจึงต้องอธิบายโดยละเอียดว่าเป็นสีอะไร และใช้คำว่า pink เพียงอย่างเดียวก็ไม่อาจทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเห็นภาพว่าเป็นสีสด จึงเติมคำว่า lime เข้าไป เพื่อสร้าง frame ให้ผู้อ่านปลายทางเห็นภาพได้ใกล้เคียงกับสีบานเย็น

13. ยำไข่ปลาตุก

Catfish roe salad

ต้นฉบับหน้า 21 พบกับข้าวที่รู้จักแล้วทั้งนั้น เป็นต้นว่าแกงบอน ผัดถั่วฝักยาว ยำไข่ปลาตุก...

ฉบับแปลหน้า 22 'Delicious food!' said Mother. 'Umm, catfish roe salad!'

วันแรกที่เข้าวัง พลอยต้องแปลกใจเพราะได้พบอาหารที่ไม่เคยทานมาก่อนมากมาย แต่พลอยก็ไม่กล้าถามแม้ว่ามีอะไรบ้าง เพราะกลัวถูกคะยั้นคะยอให้รับประทาน แต่ก็ยังมีบางชนิดที่พลอยรู้จัก เช่น ยำไข่ปลาตุก

ผู้แปลใช้กลวิธีแปลตรงตัวว่า catfish roe salad เนื่องจาก salad สามารถเทียบเคียงได้กับ ยำ เพราะมีลักษณะของการนำผักหลายชนิดมาคลุกเคล้าและมีน้ำเชื่อมหรือครีมราด และไม่ผ่านการปรุงให้สุกด้วยความร้อน ส่วน roe ก็คือไข่ปลาที่มนุษย์รับประทานเป็นอาหาร และ catfish คือปลาตุก ทำให้ frame ที่ผู้แปลเลือกนั้นสามารถสื่อภาพที่ตรงกับคำในภาษาต้นทางได้เป็นอย่างดี แม้สิ่งที่ขาดหายไปคือรสชาติ เพราะ salad ไม่ใช่อาหารที่มี ร ส เ ฉี ด กั ต ่า ม

14. หมูหยอง

Shredded pork

ต้นฉบับหน้า 225 ที่มีน้ำมีตาหน้อยก็ของกินชั้นวิเศษ เช่น ขนมปัง หมูหยอง

ฉบับแปลหน้า 147 Delicacies such as shredded pork, crispy bread...

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสบางปะอิน คุณสาย ซ้อยและพลอยต้องตามเสด็จด้วย มีการนำอาหารสารพัดชนิดไปกับขบวนเสด็จด้วย สร้างความบันเทิงใจให้พลอยและซ้อยอย่างมาก

กริยา to shred คือการตัดหรือฉีกให้เป็นเส้นบางๆ ดังนั้นผู้แปลจึงนำคำดังกล่าวมาใช้แปลคำว่า หมูหยอง โดยแปลว่า shredded pork ซึ่งถือว่าเป็นการแปลตรงตัวและเป็นคำแปลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมแล้ว และยังเป็นการรักษาทั้ง scene และ frame ให้เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

15. กล่องหมาก

Betel box

ต้นฉบับหน้า 78   เสด็จก็ทรงยื่นกล่องหมากเสวยให้พลอยถือตามเสด็จ

ฉบับแปลหน้า 61   She handed Phloi her betel box, 'will you carry it?'

ภาษาอังกฤษจะเรียกกล่องหมากว่า betel box ถึงแม้ว่า betel จะหมายถึง พลู ก็ตาม ดังนั้นผู้แปลจึงยึดความหมายดังกล่าวและนำมาใช้ในบทแปลเพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจตรงกัน จุดนี้ผู้แปลสามารถแก้ปัญหาการแปลข้ามวัฒนธรรมได้ดี เพราะผู้แปลได้สรรหา frame ที่มีอยู่ในภาษาปลายทางแล้วมาใช้ อีกทั้งยังให้ภาพที่ตรงกับคำในภาษาต้นฉบับอย่างสมบูรณ์แบบอีกด้วย

16. เรือบัลลังก์

The Throne Barge

ต้นฉบับหน้า 111   เวลาที่พลอยรู้สึกสนุกที่สุด ก็คือตอนจุดดอกไม้ไฟซึ่งเริ่มหลังจากทรงจุดดอกไม้เพลิงเป็นสัญญาณที่หน้าเรือบัลลังก์

ฉบับแปลหน้า 62   Aboard the Throne Barge, His Majesty put the flame of his taper to the fuse line connected with another royal barge...

คำว่า เรือบัลลังก์ ผู้แปลใช้การแปลตรงตัว กล่าวคือ เรือ แปลว่า barge และ บัลลังก์ แปลว่า throne เพื่อย้ำว่าเรือลำนี้เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ มิเช่นนั้นคงไม่มีคำว่า throne ซึ่งเป็นสิ่งของสำหรับพระมหากษัตริย์เท่านั้นปรากฏอยู่ด้วย อันจะทำให้ scene ที่เกิดตรงกับ frame ในภาษาต้นฉบับ

4.4.2 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบทับศัพท์

กลุ่มกลวิธีทับศัพท์เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดของงานวิจัยชิ้นนี้ กล่าวคือมีทั้งสิ้น 152 คำ หรือร้อยละ 74 ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้การแปลทับศัพท์กับคำหรือวลีที่ไม่สามารถแปลโดยกลวิธีอื่นได้ หรือหากแปลแล้วจะทำให้

ไม่อาจเก็บนัยยะต่างๆ เอาไว้ได้หมดอย่างที่ต้องการแปลทับศัพท์และอธิบายต่อท้ายสามารถเก็บได้ และการแปลทับศัพท์เช่นนี้สามารถสร้างจินตภาพและปฏิกิริยาตอบสนองตามหลัก *scenes and frames* ได้เป็นอย่างดี ดังในคำว่า ป้า ผู้แปลเลือกทับศัพท์ว่า *pa* แทนที่จะแปลว่า *aunty* เราจะเห็นว่า *frame* (รูปแบบทางภาษาศาสตร์) ในที่นี้คือ *pa* ไม่ใช่ *aunt* หรือ *aunty* ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายในภาษาปลายทาง เมื่อผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเห็นคำว่า *pa* ในฉบับแปล ย่อมต้องทราบได้ในทันทีว่าคำ *pa* นี้ไม่ใช่คำที่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาตนเอง *aunt* ในภาษาอังกฤษหมายถึงทั้ง ป้า และน้าหรืออาที่เป็นผู้หญิง แต่ *pa* นั้นหมายถึงป้าเพียงอย่างเดียว จริงอยู่ที่การอธิบายมิโนทศาสตร์ที่ไม่ปรากฏในภาษาปลายทางให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นฉบับเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเนื่องด้วยความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของภาษาทั้งสอง ผู้แปลจึงต้องหา *frame* ที่ใกล้เคียงที่สุดมาใช้ในบทแปลให้ได้ แต่ผู้วิจัยมองว่าการทับศัพท์ว่า *pa* และไม่แปลว่า *aunty* สามารถแก้ปัญหาการแปลข้ามวัฒนธรรมได้ เนื่องจากการแปลว่า *pa* เป็นการถ่ายทอดนัยยะด้านอายุในระบบอาวุโสว่าผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงมีอายุมากกว่าแม่หรือพ่อของผู้พูด (ถ้าผู้นั้นมีอายุน้อยกว่า จะมีคำเรียกอีกคำ คือ น้า หรือ อา) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสังคมตะวันออก เช่น สังคมไทย และสังคมตะวันตกไม่มีแนวคิดนี้ ผู้วิจัยมองว่าการแปลทับศัพท์เพื่อรักษานัยยะทางสังคมดังกล่าว ซึ่งผู้แปลต้องการรักษาและถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่าน จึงแปลโดยใช้กลวิธีทับศัพท์ แทนที่จะเป็นกลวิธีเทียบเคียงว่า *aunt* ถือเป็นกรณำผู้อ่านไปสู่วัฒนธรรมภาษาต้นฉบับตามกลยุทธ์การแปลแบบ *foreignization* ของ Venuti

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการทับศัพท์ใน **สี่แผ่นดิน** ของตุลจินทร์ คือ คำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจะมีการอธิบายเพิ่มเติมต่อท้ายเพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งเข้าใจมากขึ้น เช่น *achan, or professor*, และไม่มีกรอธิบายเพิ่มเติม มีเพียงการทับศัพท์อย่างเดียว เช่น *khlong*

ผู้วิจัยสามารถหาคำอธิบายเหตุผลของการมีและไม่มีคำอธิบายต่อท้ายดังกล่าวได้ดังนี้

ก. กลุ่มมีการอธิบายต่อท้าย

มักเป็นคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมซึ่งปรากฏเพียงครั้งเดียว เช่น *The English Phudi (well-born; of noble birth)* หรือ ผู้อ่านไม่สามารถเดาความหมายได้จากบริบทได้อย่างชัดเจนพอ จึงต้องอาศัยคำอธิบายในวงเล็บหรือเครื่องหมายจุลภาค (,) เช่น อุปัชฌาย์ (*Upacha*) the officiating monk หรือไม่ใช่คำที่ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมรู้จักเป็นอย่างดี เช่น ตะกรุดสาธิตาทอง (*Takrut salika thong, a type of amulet designed to bring forth loving kindness towards the wearer*) เป็นต้น ทำให้ผู้แปลต้องอาศัยคำอธิบายต่อท้ายเข้าช่วย (ดูคำกลุ่มนี้ได้ในหัวข้อ 4.3.2)

ข. กลุ่มไม่มีคำอธิบายต่อท้าย

มักเป็นคำที่ผู้อ่านชาวต่างประเทศโดยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่รู้จักเป็นอย่างดีแล้ว และปรากฏหลายครั้ง เช่น วัด (Wat) หรือ ฝรั่ง (farang) เป็นต้น หรือเป็นคำซึ่งผู้อ่านสามารถคาดเดาได้จากบริบท เช่น สักวา (Sakkrawa) ในเนื้อเรื่องกล่าวถึงตอนที่คุณเปรมกล่าวชมพลอยที่ทำหมากได้อร่อยมากและไม่กัดปากดังเช่นหมากของผู้อื่นที่คุณเปรมได้เคยเคี้ยวมา คุณเปรมกล่าวว่าหากตนเป็นกวี ก็จะแต่งกลอนชมพลอยดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า I can go on and on and if I were a poet I'd compose a sakkrawa in their praise (หน้า 226) ผู้อ่านสามารถเดาได้จากเนื้อเรื่องและสามัญสำนึกว่า สิ่งที่กวีต้องแต่ง คือ กลอนอย่างแน่นอน คำว่า 'compose' หมายถึงประพันธ์ หรือ แต่ง มักใช้กับงานเขียนประเภทต่างๆ อีกทั้งยังมีวลี 'in their praise' ต่อท้าย เพื่อย้ำให้เห็นว่าสิ่งที่แต่งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องเชิดชู ซึ่งเป็นไปได้ที่สิ่งนั้นต้องสละสลวยหรือยิ่งใหญ่ ผู้อ่านจึงน่าจะสามารถคาดเดาจากบริบทได้ว่า sakkrawa ต้องเป็นกลอนประเภทหนึ่งอย่างไม่ต้องสงสัย สรุปได้ว่าผู้แปลจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใส่คำอธิบายต่อท้ายแต่อย่างใด (ดูคำกลุ่มนี้ได้ในหัวข้อ 4.3.2)

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้การแปลทับศัพท์กับคำหรือวลีที่ไม่สามารถแปลโดยกลวิธีอื่นได้ หรือหากแปลแล้วจะทำให้ไม่อาจเก็บนัยยะต่างๆ เอาไว้ได้หมดอย่างที่มีการแปลทับศัพท์และอธิบายต่อท้ายสามารถเก็บได้ และการแปลทับศัพท์เช่นนี้สามารถสร้างจินตภาพและปฏิกิริยาตอบสนองตามหลัก scenes and frames ได้เป็นอย่างดี ดังในคำว่า ป้า ผู้แปลเลือกทับศัพท์ว่า pa แทนที่จะแปลว่า aunty เราจะเห็นว่า frame (รูปแบบทางภาษาศาสตร์) ในที่นี้คือ pa ไม่ใช่ aunt หรือ aunty ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายในภาษาปลายทาง เมื่อผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเห็นคำว่า pa ในฉบับแปล ย่อมต้องทราบได้ในทันทีว่าคำ pa นี้ไม่ใช่คำที่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาตนเอง aunt ในภาษาอังกฤษหมายถึงทั้ง ป้า และน้าหรืออาที่เป็นผู้หญิง แต่ pa นั้นหมายถึงป้าเพียงอย่างเดียวจริงอยู่ที่การอธิบายในทัศนที่ไม่ปรากฏในภาษาปลายทางให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นฉบับเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเนื่องด้วยความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของภาษาทั้งสอง ผู้แปลจึงต้องหา frame ที่ใกล้เคียงที่สุดมาใช้ในบทแปลให้ได้ แต่ผู้วิจัยมองว่าการทับศัพท์ว่า pa และไม่แปลว่า aunty สามารถแก้ปัญหาการแปลข้ามวัฒนธรรมได้ เนื่องจากการแปลว่า pa เป็นการถ่ายทอดนัยยะด้านอายุในระบบอาวุโสว่าผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงมีอายุมากกว่าแม่หรือพ่อของผู้พูด (ถ้าผู้นั้นมีอายุน้อยกว่า จะมีคำเรียกอีกคำ คือ น้า หรือ อา) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสังคมตะวันออก เช่น สังคมไทย และสังคมตะวันตกไม่มีแนวคิดนี้ ผู้วิจัยมองว่าการแปลทับศัพท์เพื่อรักษานัยยะทางสังคมดังกล่าว ซึ่งผู้แปลต้องการรักษาและถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่าน จึงแปลโดยใช้กลวิธีทับศัพท์ แทนที่จะเป็นกลวิธีเทียบเคียงว่า aunt ถือเป็น การนำผู้อ่านไปสู่วัฒนธรรมภาษาต้นฉบับตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti

1. ถูกดุล

Thuk dun - to be balanced out

ต้นฉบับหน้า 591 'ฉันถูกดุลเสียแล้ว'

ฉบับแปลหน้า 436 'I've been balanced out.'

ราวพ.ศ. 2467 ถึง พ.ศ. 2474 เป็นช่วงที่หลายประเทศใช้เงินมหาศาลเพื่อบูรณปฏิสังขรณ์ประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สงบลง ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 7 จึงเข้าสู่ยุคข้าวยากหมากแพง ปลดข้าราชการ ยุบลดปรับเปลี่ยนกรมกอง เพื่อให้งบประมาณของประเทศเป็นแบบดุลภาพ คือ ใช้จ่ายพอดีกับภาษีและรายได้อื่นๆ ที่สามารถเก็บเข้าประเทศได้ และการถูกปลดออกจากราชการนี้เรียกว่าถูกดุล เป็นเรื่องที่ถูกคนพูดถึงกันทุกวัน จนวันหนึ่ง คุณเปรม สามีของพลอยก็ถูกดุลบ้าง อันที่จริงคุณเปรมแล้วว่าเพื่อให้งบเข้าสู่ดุลภาพ ตนสามารถปลดคนอื่นในกรมออกไปได้สองถึงสามคนทีเดียว แต่คุณเปรมทำไม่ลงเพราะสงสาร ประกอบกับจำนวนเงินที่ถูกสั่งให้ปรับลดคือ 750 บาท ซึ่งเท่ากับเงินเดือนคุณเปรมพอดี คุณเปรมจึงตัดสินใจเสียสละ เพื่อให้คนที่ตำแหน่งต่ำกว่ายังมีงานทำต่อไป

คำว่า 'ถูกดุล' นี้เป็นคำที่ได้รับความนิยมและใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นคำที่ใช้เฉพาะยุคสมัยนั้นเท่านั้น และเป็นคำใหม่ในมโนทัศน์ของพลอย พลอยคิดเพียงว่าเมื่อเงินไม่พอก็สามารถพิมพ์ธนบัตรเพิ่มเท่าใดก็ได้เพราะสมัยนั้นประเทศไทยเลิกใช้เงินพดด้วงแล้ว อีกทั้งตนยังมีเงินเหลือใช้มากกว่าแต่ก่อน เพราะข้าวของถูกลง พลอยคิดเช่นนี้เนื่องจากพลอยไม่มีความรู้ด้านบริหารบ้านเมืองหรือเศรษฐกิจมาก่อน เนื่องจากหญิงไทยสมัยนั้นอยู่กับบ้าน ยังไม่ต้องออกมาทำงานนอกบ้านแบบผู้ชาย

ผู้แปลจึงเลือกแปลโดยทับศัพท์ เพื่อเก็บนัยยะของการเป็นคำใหม่ในโลกทัศน์ของพลอยไว้ และอธิบายเสริมว่า 'when a person *thuk dun*, it meant he was retired or made redundant in the interests of the 'balanced budget' และในย่อท้ายถัดไปเป็นส่วนที่คุณเปรมพูดกับพลอยว่า 'แม่พลอย ฉันถูกดุลเสียแล้ว' ผู้แปลได้ทับศัพท์ก่อน แล้วมีการอธิบายต่อว่า '*Chan thuk dun sia laeo*' or, 'I've been balanced out.' และแสดงให้เห็นว่าพลอยรับรู้คำดังกล่าวในลักษณะนี้

2. สนุกที่สุด

Sanuk thi sut – most fun

ต้นฉบับหน้า 80 'เวลาที่พลอยรู้สึกสนุกที่สุด คือ...'

ฉบับแปลหน้า 63 'And the *sanuk thi sut* (most fun) part was...'

เวลามีงานรื่นเริงเด็กก็มักสนุกและตื่นเต้นเสมอ พลอยและซ้อยก็เช่นกัน ในเรื่องตอนนี้กล่าวถึงงานลอยกระทงซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เสด็จต้องตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวออกแพที่ท่าขุนนาง พลอยและซ้อยจึงได้มีโอกาสตามเสด็จ เสด็จทรงกล่าวว่่างานประจำปีแบบนี้เด็กดูได้สนุกกว่าผู้ใหญ่ งานลอยกระทงประกอบด้วยเรือต่างๆ กระทงรูป เทียน และอื่นๆ มากมาย ตอนที่พลอยคิดว่าสนุกที่สุดคือตอนจุดดอกไม้ไฟ เพราะเรือต่างๆ บนแม่น้ำจะจุดดอกไม้ไฟพร้อมกัน ทำให้เกิดความงามหลากหลายสีรายรอบไปทั่ว และซ้อยมักจุดดอกไม้หลายดอกแต่ไม่โยนลงน้ำ กลับเหวี่ยงไปยังเรือลำอื่น ทำให้ผู้คนส่งเสียงวิ๊ดวายเพราะตกใจ เป็นที่ชอบอกชอบใจซ้อยนัก

ผู้แปลเลือกแปลคำว่า สนุกที่สุด โดยใช้วิหิตศัพท์แล้วอธิบายในวงเล็บ เพื่อเผยแพร่ความเป็นไทยเพราะคนไทยมีนิสัยรักสนุกสนาน และเก็บลักษณะเด่นของตัวละครเอาไว้เพราะซ้อยซุกซนแก่นแก้ว นอกจากนี้คำว่า สนุก ยังเป็นคำที่ชาวต่างชาติคุ้นเคยดีและมีการใช้อย่างแพร่หลายอีกด้วย เช่น มีการนำไปตั้งเป็นชื่อนิตยสาร Sanuk เว็บไซต์ www.sanuk.com หรือรองเท้าแตะ Sanuk Men's Slippers เป็นต้น

การแปลแบบรักษาถิ่นอายต้นฉบับเช่นนี้อาจส่งผลต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมภาษาต้นทาง เพราะภาษาปลายทางอาจยืมคำจากภาษาต้นทางดังกล่าวไปใช้ เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย หรือมวยไทย ซึ่งมีการทับศัพท์กันอย่างกว้างขวางจนชาวต่างชาติคุ้นเคยดีแล้ว ดังที่ Venuti ได้กล่าวถึงในกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization นั้นเอง

3. งานลอยกระทง

The annual Loi Krathong

ต้นฉบับหน้า 78 ก็คืองานลอยกระทง ซึ่งมีกลางเดือนสิบสอง

ฉบับแปลหน้า 62 Then there was the annual Loi Krathong on the full-moon night...

งานลอยกระทงเป็นงานประจำปีงานหนึ่งที่พลอยและซ้อยชอบมาก เพราะมีกิจกรรมสนุกสนานรื่นเริงจนนับไม่ถ้วน งานนี้จัดขึ้นราวกลางเดือน 11 ถึง 12 เป็นช่วงฤดูน้ำหลากและพระจันทร์เต็มดวง พิธีนี้จัดขึ้นเพื่อขอขมาพระแม่คงคา งานลอยกระทงในประเทศไทยเชื่อกันว่ามีขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรียกว่าการลอยพระประทีปหรือลอยโคม และมีนางนพมาศและการลอยกระทงเป็นเอกลักษณ์³⁸

³⁸ กองสร้างสรรคกิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ประวัติความเป็นมาประเพณีลอยกระทง [ออนไลน์], 25 มีนาคม 2554, แหล่งที่มา

ผู้แปลเลือกใช้วิธีทับศัพท์เพราะเป็นหนึ่งในเทศกาลที่ชาวต่างชาติรู้จักดีอยู่แล้วผ่านทางสื่อต่างๆ ชาวต่างชาติหลายคนยังรู้จักเพลงลอยกระทงด้วยซ้ำ (เช่นเดียวกับเทศกาลสงกรานต์ที่มีการจัดงานรื่นเริงตาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอย่างถนนข้าวสาร) นับว่าเป็นการเผยแพร่คำในภาษาต้นฉบับดั้งที่ Venuti เสนอไว้ได้เป็นอย่างดี และมีคำอธิบายว่า annual ซึ่งแปลว่าปีละครั้ง นำหน้าในการถ่ายทอดคำนี้เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับงานแก่ผู้อ่านชาวต่างชาติมากขึ้น

4. ปีพาทย์

The *piphat* bands

ต้นฉบับหน้า 79   มีเสียงปีพาทย์และกลองแขกดังอยู่ไม่ขาด

ฉบับแปลหน้า 62   The *piphat* bands played on.

องค์ประกอบหนึ่งที่สร้างสีสันในงานลอยกระทง คือวงปีพาทย์ ซึ่งเป็นวงที่ใช้บรรเลงในงานพระราชพิธี และพิธีต่างๆ วงปีพาทย์ประกอบด้วยเครื่องดีและเป่า มี 3 ขนาด คือวงปีพาทย์เครื่องห้า วงปีพาทย์เครื่องคู่ และวงปีพาทย์เครื่องใหญ่ ในแต่ละวงจะมีเครื่องดนตรีมากมาย เช่น ซอวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ปี่ใน ฉิ่ง เป็นต้น

ผู้แปลเพิ่มคำว่า bands เข้าไปเพื่อให้ frame ที่ชัดเจนว่าเป็นวงดนตรี เพราะต้นฉบับไม่มีคำว่า วง และภาษาปลายทางไม่มีวงปีพาทย์ ทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจยากกว่าปีพาทย์คืออะไรกันแน่หากไม่อธิบายเพิ่มจากนั้น ผู้แปลเลือกทับศัพท์คำว่า ปีพาทย์ piphat เนื่องจากภาษาปลายทางไม่มีคำที่เทียบเคียงเพราะวงดนตรีนี้เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดเป็นการเผยแพร่ภาษาต้นทางตามแนวคิด foreignization ของ Venuti

5. นาค

Seven-headed *naga*

ต้นฉบับหน้า 79   เจ้าพนักงานจอดเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช

ฉบับแปลหน้า 62   the one with the seven-headed naga king for its prow

นาคปรากฏอยู่ในมหากาพย์มหาภารตยุทธตามความเชื่ออินเดียโบราณ มีรูปร่างคล้ายงูขนาดใหญ่และมีหงอนนาคเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ เป็นบันไดสู่จักรวาล และเป็นผู้ใกล้ชิดเทพองค์ต่างๆ ในประเทศไทยมีการประดิษฐ์ส่วนหัวของเรือที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญเป็นรูปนาคเพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ เช่น เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช

ในเรื่อง สี่แผ่นดิน พระเจ้าอยู่หัวได้ประทับในเรืออนันตนาคราช ซึ่งหัวเรือตกแต่งเป็นรูปนาคเจ็ดเศียรในคืนวันลอยกระทง จากนั้นได้ทรงจุดเทียนที่ข้าราชการบริพารปักไว้รอบลำเรือพระที่นั่ง จนเรือลำดังกล่าวนั้นสว่างไสวไปทั้งลำ

ผู้แปลเลือกใช้หลักวิธีแปลเทียบเคียงว่า naga ซึ่งเป็นการแปลแบบทับศัพท์และมีเสียงตรงกับ นากา ในภาษาบาลี และสันสกฤต เพื่อรักษาความเป็นชื่อเฉพาะไว้ และเพิ่ม frame ว่า seven-headed ไว้ด้านหน้า เพื่อให้ผู้อ่านใน ภาษาปลายทางเห็นภาพ (scene) ว่านาคเป็นสัตว์ในเทพปกรณัมที่มีเศียรเจ็ดเศียรเพราะในวัฒนธรรมตะวันตก ไม่มีความเชื่อเรื่องนาค หากผู้แปลไม่อธิบายเพิ่ม ผู้อ่านก็ยากจะทราบได้ว่า นาค มีรูปร่างอย่างไร และเรื่องที่มี นาค ประดับ มีลักษณะแตกต่างจากเรือทั่วไปอย่างไร

6. คลอง

Khlong

ต้นฉบับหน้า 1   เรือกำลังบ่ายหน้าออกจากคลองบางหลวง

ฉบับแปลหน้า 3   like on their khlong

คลองเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตไทยมานานเพราะไทยตั้งอยู่บนที่ลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและมีแม่น้ำลำคลอง จำนวนมาก นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ เส้นทางคมนาคมหลักของคนไทยคือแม่น้ำและคลอง หากชาวต่างชาติอยากเรียนรู้วิถีชีวิตไทยอย่างลึกซึ้ง วิธีศึกษาวิธีหนึ่งคือการเรียนรู้แง่มุมต่างๆ ของบทบาทที่ คลอง มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย คลองเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตไทยและเป็น องค์ประกอบเด่นอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทย เช่นเดียวกับพลอย ซึ่งมีบ้านตั้งอยู่ริมคลองบางหลวง

ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้หลักวิธีทับศัพท์ว่า khlong และไม่มีการอธิบายต่อท้ายเลย ผู้วิจัยคาดว่าเป็นเพราะผู้แปล ต้องการเผยแพร่ความเป็นไทยในบทแปล ตามแนวคิด foreignization ของ Venuti

นอกจากนี้ การแปลทับศัพท์ในกรณีนี้อาจเป็นเพราะในเรื่องมีการกล่าวถึงคำว่า คลอง บ่อยครั้งมาก จึงทำให้ผู้ แปลเลือกใช้หลักวิธีทับศัพท์ในทุกครั้ง เพราะผู้อ่านจะทราบได้จากบริบทอยู่แล้วว่า khlong หมายถึงสิ่งใด

7. เปรต

Prate (one of several kinds of ghosts)

ต้นฉบับหน้า 273   พลอยจึงได้รู้ว่าเปรตในวังนั้นเป็นเปรตเจ้านาย

ฉบับแปลหน้า 177   When a Prate (one of several kinds of ghosts) sent up its shrieks in the middle of the night, you at least knew it to be a royal prate.

ตามความเชื่อไทยโบราณ เปรตคือผีชนิดหนึ่ง สูงเท่าต้นตาล ผิวดำ หิวโซ ท้องป่อง มือเท้าใบตาล หรือหากเถียง บิดามารดา ตายไปก็ต้องเป็นเปรตเพื่อชดใช้กรรม มีปากเล็กเท่ารูเข็มเพราะขณะมีชีวิตดาทอพ่อแม่ไว้มาก ทำให้กินได้แต่น้ำที่หยอดจากหลอด จึงหิวตลอดเวลาและมักปรากฏกายตามงานต่างๆ เพื่อขอส่วนบุญ เปรตมี หลายประเภท บางประเภทมีอิทธิฤทธิ์มาก บางประเภทไม่มีศีรษะ บางประเภทมีขนเป็นลูกธนู เป็นต้น เรื่อง เปรตนี้ยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยา ชาติภพ การกลับชาติมาเกิด และภูตผีปีศาจของไทยอีก ด้วย

คนในวังได้ยินเสียงคนร้องโหยหวนในตอนกลางคืน และหาสาเหตุไม่ได้ จึงกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศลไปถวาย ตอนนั้น จึงได้ทราบว่าเป็นเสียงคนงานในวังร้องละเมอ พลอยและซ้อยจึงเก็บเรื่องนี้ไปหว่าเราะกันสองคน

ผู้แปลเลือกใช้วิธีทับศัพท์ว่า *prate* เพื่อเผยแพร่ความเป็นไทยตามแนวคิด *foreignization* ในขณะที่เดียวกันก็ให้คำอธิบายว่า *one of several kinds of ghosts* สำหรับชาวต่างชาติที่ไม่รู้จักเปรตเพื่อสร้าง *scene* ที่ชัดเจนขึ้น เพราะโลกตะวันตกก็มีภูตหลายชนิด แต่ไม่มีผีชนิดใดสามารถเทียบเคียงกับเปรตของไทยได้เลย

8. ป. กังสือ

P-kangsu

ต้นฉบับหน้า 164 'ทำไมไปแทง ป กังสือ ละพิศ'

ฉบับแปลหน้า 115 'Why, *P-kangsu*, what else?'

มีการออกสลากกินแบ่งเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 3 ตรงกับเดือนยี่ปีมะแม พ.ศ. 2378 คนออกหอยเป็นชาวจีนชื่อ จินหง หอยในสมัยนี้จะใช้พยัญชนะไทยเป็นตัวแทงแล้วตามด้วยชื่อคนจีนที่เขียนเป็นอักษรไทย เช่น ป กังสือ ค เม่งจู เป็นต้น

นางพิศ คนรับใช้พลอย บอกพลอยว่าตนฝันเห็นนกกระยาง จึงแทงหอยตัว ป กังสือ เพราะนกกระยางกินปลา เพราะฉะนั้นนางพิศจึงเลือกแทง ป กังสือ

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์และทำตัวเอนตามแนวคิด *foreignization* เพราะเป็นชื่อเฉพาะ ผู้แปลไม่ลากเข้าหาวัฒนธรรมภาษาปลายทางตามแนวคิด *domestication* เพราะชื่อดังกล่าวมีเฉพาะในวัฒนธรรมไทยเท่านั้น หากปรับให้เป็นสลากกินแบ่งแบบโลกตะวันตก จินตภาพที่เกิดในสมองผู้อ่าน หรือ *scene* จะผิดเพี้ยนไปอย่างสิ้นเชิง และไม่มีความเป็นไทยในสมัยดังกล่าวเลย และแม้ไม่อธิบายว่า *p-kangsu* คืออะไร ผู้อ่านก็สามารถรู้ได้จากบริบทว่าเป็นหอย เพราะพลอยได้ถามนางพิศไปก่อนแล้วว่า 'So what's the winning letter going to be?' และนางพิศตอบว่า 'Why, *P-kangsu*, what else?'

9. กินรี

Half-man half-bird *khinari*

ต้นฉบับหน้า 76 'ไม่ว่าจะเป็นรูปเทวดาหรือรูปสัตว์ที่เรียงรายอยู่ทั่วไปตามเชิงเขาไกรลาส

ฉบับแปลหน้า 60 *those marvellous creatures such as the half-man, half-bird khinaris.*

ในงานโสกันต์ซึ่งเป็นงานโถกของลูกหลานเจ้านายชั้นสูงตั้งแต่พระองค์เจ้าขึ้นไป พลอยและซ้อยสนุกสนานมากเพราะจะได้มีโอกาสเที่ยวเล่นและเดินชมสิ่งต่างๆ หนึ่งในนั้นคือเขาไกรลาสจำลองซึ่งมีหลอดไฟ ลูกแก้ว ตึกตาไขกลม ภาพต่างๆ ประดับไว้โดยรอบ กินรีก็เป็นตัวละครหนึ่งที่อยู่บนเขาไกรลาส

กินรีเป็นสัตว์ในเทวดานาน มีลักษณะครึ่งคนครึ่งนก บินได้ อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ หากเป็นเพศชายจะเรียก กิณร กิณรีและกินนรเป็นสัตว์ที่พบบ่อยมากทั้งในวรรณคดี ภาพวาด สถาปัตยกรรม และอื่นๆ อีกมากมาย

ผู้แปลตีความไปเลยว่าคำว่า รูปสัตว์ ดังกล่าว คือ กิณรี และใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า khinari เพื่อรักษาความเป็นไทย ในบทแปลตามแนวคิด foreignization จากนั้นอธิบายเพิ่มเติมว่า half-man half-bird เพื่อให้ผู้อ่านในอีก วัฒนธรรมเห็น scene ว่าเป็นลักษณะเด่นของสัตว์ชนิดนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมปลายทางไม่มีสัตว์ครึ่งคนครึ่งนก ในเทวดานานซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมในวงกว้าง

10. ยักษ์และมาร

Demon Yaksa devil Mara

ต้นฉบับหน้า 27 'เดี๋ยวก็จะมากแล้ว เห็นข้าเป็นยักษ์เป็นมาร'

ฉบับแปลหน้า 26 'I'm not the demon Yaksa or the devil Mara, you know.'

แม่ของพลอยนำพลอยเข้าถวายตัวต่อเสด็จ เมื่อพลอยยกพานถวาย เสด็จทรงลูบศีรษะพลอยเพื่อไม่ให้พลอย กลัวและตรัสว่าไม่ต้องกลัวหรือเห็นพระองค์ทรงเป็นยักษ์หรือมาร

ผู้แปลแปลทั้งสองคำตรงตัวตามแนวคิด foreignization เพื่อรักษาการเป็นอุปลักษณะในภาษาไทยตามที่คุณสาย เปรียบ จากนั้นอธิบายข้างหน้าเพิ่มว่ายักษ์คือ demon หรือเทวดาที่ประทุติตนในทางที่ผิด จึงต้องกลายเป็น demon ส่วนมาร คือ devil ซึ่งชั่วร้ายกว่ายักษ์เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างสองคำนี้ หากแปลว่า giant จะผิด ความหมายเพราะคำว่า giant หมายถึงแต่เพียงคนที่สูงใหญ่ผิดปกติ มิใช่มารหรืออสูรในบริบทนี้

11. เข้าสมาคม

Khao samakhom, joining the society

ต้นฉบับหน้า 430 คุณเปรมก็จะพูดแต่เพียงว่าการที่ต้องใช้ชีวิตนอกบ้านมากกว่าเดิมนั้นเป็นผลจากความจำเป็นที่ต้อง 'เข้าสมาคม' ซึ่งนับว่าเป็นคำใหม่สำหรับพลอย

ฉบับแปลหน้า 301 'Samakhom,' Thai for 'society,' was a new word for Phloi. *Khao samakhom*, 'joining the society,' was, according to Khun Prem, a must if one wished to prosper in life.

สมัยรัชกาลที่ 5 แผ่นดินเป็นของผู้ใหญ่ คุณเปรมจึงมีสถานะทางสังคมสูงขึ้น แต่เมื่อเข้ารัชกาลที่ 6 แผ่นดิน กลับเป็นของยุคนคนหนุ่ม คุณเปรมก็ได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย ด้านการแต่งกาย คุณเปรมก็สะสมผ้าถุง เสื้อ หมวก ถุงตีน ส่งเสียไปซักรีดที่สิงคโปร์ คุณเปรมแต่งกายพิถีพิถันขึ้น ทำทางก็คล้ายฝรั่งมากขึ้น ด้านการ รับประทานอาหาร คุณเปรมเลิกรับประทานหมากพลูและหันไปหาบุหรี่ป้องแทน รวมทั้งดื่มสุราตะวันตก นอกจากนี้การที่หน้างานเปลี่ยนไปด้วยทำให้คุณเปรมมีชีวิตภายนอกบ้านที่กว้างขวางขึ้น กลับบ้านดึก หรือ บางทีก็ไม่กลับเลย พกเงินคราวละมากๆ เพื่อเล่นการพนัน คุณเปรมพูดแต่เพียงว่าสิ่งเหล่านี้เป็นผลจากการ ต้อง **เข้าสมาคม** และคุณเปรมยังไม่นำเรื่องราวต่างๆ นอกบ้านมาเล่าให้พลอยฟังแบบเมื่อก่อน

ผู้แปลใช้การทับศัพท์ว่า Khao samakhom เพื่อรักษานัยยะว่าคำดังกล่าวเป็นคำใหม่สำหรับพลอย อันที่จริงผู้แปลจะแปลตรงตัวว่า joining the society เลยก็ได้ เพราะไม่ใช่คำยาก แต่ผู้แปลจำต้องเก็บการรับรู้คำใหม่ของพลอยนี้ไว้ เพราะเป็นลักษณะเด่นของผู้หญิงไทยในสมัยก่อนที่ไม่มีควมรู้ลึก เพราะเรียนหนังสือน้อยและไม่ค่อยได้ออกไปสมาคมอกบ้าน หากผู้แปลไม่ทับศัพท์ equivalence effect ในบทแปลจะไม่เท่าเทียมกับต้นฉบับอย่างเห็นได้ชัด

จากนั้นผู้แปลจึงอธิบายด้วยวลี 'joining the society' ตาม เพื่อสร้าง scene ในจินตภาพผู้อ่านในภาษาปลายทางว่าการทับศัพท์ว่า Khao samakhom นั้นหมายถึง การเข้าสมาคม หรือ 'joining the society'

12. เลิกนุ่งผ้า

Loek nung pha

ต้นฉบับหน้า 527 'ฉันเห็นว่าต่อไปนี้แม่พลอยเลิกนุ่งผ้าเสียทีก็จะดี'

ฉบับแปลหน้า 388 The phrase he used was 'loek nung pha,' which could also be construed as 'stop wearing clothes...'

สมัยรัชกาลที่ 6 พระเจ้าอยู่หัวโปรดให้สตรีนุ่งผ้าขึ้นอย่างมาก ข้าหลวงต่างๆ ก็รับพระราชานิยมมาปฏิบัติและนุ่งตาม คุณเปรมขอร้องแกมบังคับให้พลอยเปลี่ยนจากนุ่งโจงกระเบนเป็นผ้าขึ้น อย่างไรก็ตาม วลีที่คุณเปรมพูดกับพลอย คือ **เลิกนุ่งผ้า** ทำให้พลอยเข้าใจผิดคิดไปว่าคุณเปรมห้ามตนใส่เสื้อผ้าอีกต่อไป คือ เปลือยกาย คุณเปรมหัวเราะและอธิบายว่าให้เลิกใส่นุ่งโจงกระเบน และหันไปนุ่งผ้าขึ้นแทน เมื่อพลอยบอกว่าไม่มีผ้าขึ้น คุณเปรมก็รับอาสาหามาให้อย่างกระตือรือร้น

การเปลี่ยนจากโจงกระเบนเป็นผ้าขึ้นยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายของไทยอีกด้วย เพราะเป็นสมัยที่เริ่มเป็นตะวันตกมากขึ้น เพราะผ้านุ่งมีลักษณะคล้ายกระโปรง แต่โจงกระเบนจะคล้ายกางเกงมากกว่า

ผ้าขึ้นเป็นเครื่องแต่งกายโบราณของไทย หญิงสาวมักได้รับการอบรมให้ทอผ้าขึ้นได้ ทั้งนี้ขนาดและลักษณะของผ้าขึ้นจะต่างกันไปตามท้องถิ่นและขนาดของกี่ทอ หากใช้หน้ากี่แคบ จะได้ผ้าทอที่แคบ

ผู้แปลทับศัพท์ทั้งวลีว่า 'loek nung pha' เพื่อรักษาความกำกวมของภาษาต้นฉบับเอาไว้ และอธิบายต่อว่า 'which could also be construed as 'stop wearing clothes' เพื่อให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่ผู้อ่านฉบับแปลท้ายคำ มิเช่นนั้น scene ที่เกิดในสมองผู้อ่านอาจไม่ตรงกับต้นฉบับ เพราะเป็นวลีที่ทับศัพท์ ทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเข้าใจยาก

13. กราบ

Reverent gesture called a *krap*

ต้นฉบับหน้า 15 'ไปกราบพระรัตนประตูละเอียดก็หมดเรื่อง'

ฉบับแปลหน้า 19 place her joined hands and head on the threshold in a reverent gesture called a krap.

การกราบหรืออภิวาทเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน เรามักกราบคนที่อายุมากกว่าหรืออาวุโสกว่าเมื่อพบหรือลากลับเพื่อแสดงความเคารพ นอกจากนี้ การกราบยังใช้ในการเคารพพระพุทธรูปและพระสงฆ์อีกด้วย การกราบลักษณะแรกจะทำเพียงครั้งเดียว ในขณะที่การกราบในแบบที่สองจะต้องทำ 3 ครั้ง และใช้อวัยวะ 5 ส่วนได้แก่ เข่า 2 มือ 2 และหน้าผาก เรียกว่า เบญจางคประดิษฐ์³⁹

ขณะที่แม่พาลอยเข้าไปถวายตัวแก่เสด็จในวัง แม่ได้เตือนพลอยว่าเวลาเดินเข้าประตูต้องก้าวข้ามธรณีประตูให้พ้น มิเช่นนั้นจะเกิดเรื่อง ทำให้พลอยกลัวและประหม่ามาก จนข้ามไม่พ้นในที่สุด พลอยกลัวมาก แม่จึงบอกให้ไปกราบพระรัตนประตูละเอียดก็หมดเรื่อง

ในกรณีของพลอยคือการขอโทษหรือขอขมา ดังนั้นผู้แปลจึงใช้วิธีอธิบายว่ากราบ คือ 'reverent gesture called a *krap*' และเพิ่มคำอธิบายเข้าไปว่า reverent ซึ่งหมายถึง การแสดงความเคารพ อันทำให้ได้ความหมายที่ลึกซึ้งขึ้น เพราะหากปกริยาแบบนี้ไม่มีในตะวันตก วัฒนธรรมตะวันตกมีแต่คุกเข่า แต่ไม่มีการคลานและกราบแทบเท้าแบบไทย การทับศัพท์เช่นนี้จะทำให้ scene ในจินตภาพผู้อ่านใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับมากขึ้น เพราะวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีหน่วยทางภาษาศาสตร์ (frame) ใดๆ ที่นำมาเป็นคำเทียบเคียง (dynamic equivalence) ได้

³⁹ เครือข่ายกาญจนาภิเษก, การแสดงความเคารพ [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554, แหล่งที่มา <http://www.kanchanapisek.or.th/kp8/mthai/res.html>

14. ไล้

Lowly Ai

15. อี

Lowly Ee

16. พ่อ

Pho

17. แม่

Mae

18. คุณ

Khun

ต้นฉบับหน้า 4 'เพราะพวกเจ็งมันลูกเมียน้อย นั่นท่านลูกคุณหญิงก็ต้องเป็นคุณไปหมด เขาไม่เรียก อีพลอยก็ดีถมไปแล้ว'

ฉบับแปลหน้า 5 Phloi once asked her mother why these three had 'Khun' in front of their names, why they were not addressed 'Mae' this and 'Pho' that— 'Mae' for girls and 'Pho' for boys— like the other children including herself and her elder brother Phoem. Mother replied with a laugh, 'Because they are Khunying's children and the rest of you have lesser wives for mothers, that's why. Be thankful they call you Mae Phloi and Pho Phoem, and not the lowly Ee Phloi and Ai Phoem!'

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการแบ่งลำดับทางชนชั้นอย่างชัดเจน เช่น พระมหากษัตริย์ พระ ชุนนาง พ่อค้า ไปจนถึงไพร่ ทาส เป็นต้น คำหนึ่งที่บ่งบอกสถานะของบุคคล คือคำว่า **คุณ** คำนี้ใช้เรียกนำหน้าชื่อบุคคลเพื่อแสดงการยกย่อง เช่น **คุณ**อุ่น เพราะคุณอุ่นเป็นลูกที่เกิดจากภรรยาหลวงของบิดาที่มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยา ส่วนบุคคลที่มีสถานะรองลงมาอาจใช้ **พ่อ** สำหรับผู้ชาย หรือ **แม่** สำหรับผู้หญิง หากสถานะต่ำมาก อาจถูกเรียกว่า **ไอ้** สำหรับผู้ชาย หรือ **อี** สำหรับผู้หญิง นอกจากนี้สองคำนี้จะมีนัยของคำหยาบคายปนอยู่ด้วย เป็นต้น

ในเรื่อง พลอยถามแม่ด้วยความไร้เดียงสาว่า เหตุใดคนในบ้านจึงเรียกบุตรธิดาของเจ้าคุณพ่อโดยนำหน้าว่า **คุณ** เสมอ เช่น **คุณ**อุ่น **คุณ**เชย แต่ภรรยาของพลอยและพี่เลี้ยงจึงเรียกเพียง **พ่อ** และ **แม่** เช่น พ่อเพิ่ม แม่พลอย แม่ตอบว่าเพราะทั้งสองเป็นลูกเมียน้อย และเป็นเกียรติแล้วที่พลอยและพี่เลี้ยงไม่ถูกเรียกว่า **อี** กับ **ไอ้**

เนื่องจากระบบคำนำหน้าชื่อที่ผูกติดกับสถานะที่ต่างกันในรอบครัวเดียวกันนี้ไม่ปรากฏในภาษาอังกฤษ ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์เพื่อรักษาแง่มุมทางสังคมของคำ และอธิบายเพิ่มว่า *lowly* เพื่อแสดงสถานะความต่ำต้อยของผู้ถูกเรียก ให้ชัดเจนขึ้น และแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีลำดับชั้น

ด้านคำว่า พ่อ "Pho" ผู้แปลใช้เครื่องหมายัญประกาศและใส่คำอธิบายต่อท้ายว่า *for boys* เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าใช้กับเด็กชาย และคำว่า แม่ "Mae" ผู้แปลก็ได้ใช้เครื่องหมายัญประกาศและอธิบายเพิ่มว่า *for girls* เช่นกัน เพื่อให้ทราบว่าใช้กับเด็กหญิง

ส่วนคำว่า คุณ "Khun" ผู้แปลได้ใช้เครื่องหมายัญประกาศและใช้ตัวอักษรใหญ่หน้าหน้า เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่า เป็นคำนำหน้าชื่อในภาษาไทย

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าผู้แปลจงใจรักษาและเผยแพร่ความเป็นไทยในบทแปลตามแนวคิด *foreignization* ของ Venuti เพราะหากไม่รักษาและแปลแบบทับศัพท์ ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมจะไม่ทราบเลยว่า สังคมไทยมีลำดับชั้น และยึดถือระบบอาวุโสอย่างยิ่ง

อนึ่ง ถึงแม้ต้นฉบับจะไม่มีคำว่า **ไอ้** แต่ผู้แปลได้เพิ่มลงไปฉบับแปลเพื่อให้บทแปลสมบูรณ์ขึ้น เนื่องจากตอนแรก พลอยได้ถามแม่โดยอ้างถึงลูกเมียน้อยทั้งเพศหญิงและเพศชาย แต่แม่กลับตอบโดยยกตัวอย่างแค่เพศหญิงเพศเดียว หากผู้แปลไม่เพิ่มคำว่า **ไอ้** คำตอบของแม่พลอยในบทแปลจะไม่ตรงกับคำถาม

19. ไหว้

Joining their hands in a *wai*

ต้นฉบับหน้า 13   คนบางคนเห็นแม่ก็ร้องตะโกนทักว่าไปไหนมา ไม่ได้เห็นเสียนาน บางคนก็ยกมือไหว้อย่างนอบน้อม

ฉบับแปลหน้า 17   Most of these greeted her with pleasure, some with a great show of respect, bowing low in a diffident manner while joining their hands in a *wai*.

การไหว้เป็นวิธีหนึ่งของการทักทาย แสดงความเคารพ ขอบคุณ และขอโทษในสังคมไทย การไหว้ยังแสดงถึงการมีสัมมาคารวะและยกย่องให้เกียรติกันและกันด้วย

ในเรื่องเป็นตอนที่แม่แหม่มและพลอยตัดสินใจออกจากบ้านคลองบางหลวงและย้ายไปอยู่ในวัง เมื่อเดินผ่านประตูชั้นนอกและเข้ามาถึงประตูชั้นในซึ่งเป็นกำแพงทึบ ผู้เป็นมารดาได้พบคนรู้จักในอดีตมากมาย บางคนร้องทักบางคนยกมือไหว้อย่างนอบน้อมเพื่อทักทายและแสดงความเคารพ

ผู้แปลใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า 'wai' เพื่อเผยแพร่ความเป็นไทยตามแนวคิดเผยแพร่คำในภาษาต้นฉบับของ Venuti และใช้การอธิบายประกอบหน้าคำเพื่อแสดงให้เห็นว่าการไหว้ของคนไทยต้องใช้มือทั้งสองประกบกัน (*joining their hands*) เพื่อแสดงถึงความนอบน้อม และการไหว้นั้นเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย

20. เพลงยาว

Phleng yao, that love epistle in rhyme used in the courtship of those days

ต้นฉบับหน้า 128   ซ้อยเริ่มอ่านข้อความในกระดาษนั้น ด้วยเสียงเบาๆ เป็นกลอนว่า...

ฉบับแปลหน้า 93   The note came in the form of *phleng yao*, that love epistle in rhyme used in the courtship of those days.

เพลงยาวจัดเป็นกลอนเพลงชนิดหนึ่ง บทหนึ่งมี 4 วรรค แต่ละวรรคมีจำนวนคำราว 8 คำ ลักษณะพิเศษของเพลงยาวคือบทแรกต้องเป็นวรรครับ แทนที่จะเป็นวรรคสดับ และบทสุดท้ายจะลงท้ายด้วยคำว่า 'เอ๋ย' เนื้อหาของเพลงยาวมักเป็นเพลงรักที่ชายฝากไปถึงหญิง เช่น ราพึงรำพันว่าตนต่ำต้อยเพียงใด ฝ่ายหญิงช่างสูงส่งนำไปปองฝันหยิ่งนัก เนื่องจากสมัยก่อนชายและหญิงไม่อาจพบกันได้โดยง่าย ฝ่ายชายจึงต้องเขียนกลอนบอกรักบรรยายความในใจแก่ฝ่ายหญิงแทน อย่างไรก็ตามเนื้อหาของเพลงยาวอาจเกี่ยวข้องกับสิ่งใดๆ ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นความรักฉันหนุ่มสาวแบบที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ

ในเรื่อง พี่เนือง ซึ่งเป็นพี่ชายของซ้อย ได้แอบหลงรักพลอยจึงได้ฝากจดหมายเพลงยาวให้พลอยผ่านทางซ้อย พลอยนั้นชื่นชมตามประสาหญิงสาวที่มีชายส่งจดหมายมาจีบ แต่ฝ่ายซ้อยกลับรู้สึกขบขันมากเพราะไม่นึกว่าพี่ชายของตนจะแต่งเพลงยาวเป็นกับเขาด้วย

ผู้แปลได้ตีความและใช้วิธีทับศัพท์ว่า *phleng yao* เพราะวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีกลอนที่ใกล้เคียงกับกลอนในลักษณะนี้ จากนั้นผู้แปลใช้วลีอธิบายเพื่อเก็บรายละเอียดว่าเพลงยาวคือจดหมายประเภทหนึ่ง (epistle) ซึ่งเป็นกลอนประเภทหนึ่ง มีสัมผัสคล้องจอง (in rhyme) และเป็นสิ่งที่ชายหญิงสมัยก่อนใช้ในการเกี้ยวพาราสีกัน (courtship) เพื่อให้เกิดจินตภาพในสมองผู้อ่านที่ใกล้เคียง 'ภาพ' ในภาษาไทยอย่างมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

21. อาจารย์

Achans, or professors

ต้นฉบับหน้า 546   การเรียนนั้นมีอาจารย์คอยควบคุม

ฉบับแปลหน้า 401   only suggestions and advice by *achans*, or professors

สังคมไทยเป็นสังคมที่เคารพนับถือผู้เป็นอาจารย์ เนื่องจากเป็นผู้ประสาวิชาความรู้ อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ให้เป็นพลเมืองดี ชัดเกลานิสัยและความประพฤติประดุจบิดามารดาคนที่สอง ครูอาจารย์ได้รับการยกย่องและเปรียบเทียบกับเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ผลิตนักเรียนออกมาอย่างมีคุณภาพ ครูบาอาจารย์สั่งสอนอบรมอย่างไร ลูกศิษย์ก็มีลักษณะตามแม่พิมพ์อย่างนั้น

เมื่อตาฮอดไปเรียนอังกฤษได้สักพักก็เขียนจดหมายมาถึงพลอย เล่าเรื่องชีวิต ความเป็นอยู่ และการเรียนของตน ตาฮอดเล่าว่าสมัยมัธยมตนรับการอบรมสอนสั่งอย่างเข้มงวด ต้องกินนอนเป็นเวลาทำตามกฎของโรงเรียนอย่าง

เครื่องครัด แต่พอขึ้นมหาวิทยาลัย ก็ได้รับการดูแลอย่างผู้ใหญ่ มีอิสระมากขึ้น ครูอาจารย์เป็นเพียงผู้แนะนำนักเรียนจะเข้าชั้นเรียนหรือไม่ก็ไม่มีใครบังคับเช่นก่อนอีกต่อไป ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์เพื่อเก็บรักษานัยยะของครูอาจารย์ในสังคมไทย และเผยแพร่ความเป็นไทยตามแนวคิด foreignization และอธิบายต่อท้ายว่า professors ซึ่งแปลว่าอาจารย์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจคำว่า achans เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจ frame ดังกล่าว

22. จ๊ะ

Cha, one lone polite ending

ต้นฉบับหน้า 862 'ใช้คำว่า จ๊ะ เป็นคำรับ'

ฉบับแปลหน้า 600 one lone polite ending: *cha*.

ช่วงที่ตาฮ้อดกลับบ้าน ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง หนึ่งในนั้นคือภาษาไทย รัฐบาลกำหนดวิธีใช้ตัวการ์ตูน และคำที่รัฐบาลกำหนดให้ประชาชนพูดกัน เช่น จ๊ะ ฉั่น ท่าน ไม่ ขอบใจ ขอโทษ เป็นต้น รวมถึงตัดพยัญชนะและสระที่มีเสียงซ้ำกัน เช่น ช ช ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ศ ษ และฬ เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นจากการที่ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นมีนโยบาย **รัฐนิยม** เพื่อสร้างระเบียบเรียบร้อยให้ประเทศ ประชาชนต้องเชื่อฟังรัฐบาล ประเทศไทยจึงจะรุ่งเรืองและก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจได้⁴⁰

คำว่า 'จ๊ะ' แสดงถึงความสุภาพ ใช้ลงท้ายประโยคบอกเล่า เช่น ฉั่นเป็นคนชายนาท๊ะ สวัสดิ์จ๊ะ หรือตอบรับ เช่น ใช้จ๊ะ ขอบใจจ๊ะ

ในเรื่องกล่าวถึงตอนที่พ่อเพิ่มและตาฮ้อดกำลังนั่งคุยกัน พ่อเพิ่มผู้เป็นลุงทักทายตาฮ้อดหลายชายด้วยคำลงท้าย 'จ๊ะ' ตามที่รัฐบาลประกาศให้ประชาชนพูด ถือเป็นของใหม่ ทำให้ทั้งพ่อเพิ่มและตาฮ้อดผู้ซึ่งเพิ่งกลับมาจากต่างประเทศชอบใจยิ่งนัก แต่พลอยซึ่งไม่เคยได้ยินคำดังกล่าวมาก่อนรู้สึกแปลกหูอย่างยิ่ง

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์และอธิบายเพิ่มว่า one lone polite ending เพื่อแสดงว่าเป็นคำลงท้ายโดดที่แสดงถึงความสุภาพในการสนทนาของสังคมไทย เนื่องจากโลกตะวันตกโดยเฉพาะภาษาอังกฤษไม่มีคำลงท้ายแสดงความสุภาพเช่นนี้ แต่คำว่า จ๊ะ เป็นคำในวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ การที่ผู้แปลจงใจเก็บและแปลคำดังกล่าวลงในบทแปลนั้นสอดคล้องกับกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti

⁴⁰ กระทรวงวัฒนธรรม, ภาษาไทยยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554, แหล่งที่มา http://www.m-culture.go.th/detail_page.php?sub_id=597

23. ฝรั่งเศส

Farang

ต้นฉบับหน้า 75

เสียงแตรฝรั่งค่อยๆ เบาลง

ฉบับแปลหน้า 58

a rousing march in the *farang* style

งานโศกกันต์เป็นงานที่พลอยและซ้อยต่างเผ้ารอเพราะจะมีพิธีและการเฉลิมฉลองมากมาย เช่น กระทบนแห่เป่าแตรแบบฝรั่ง ในสมัยนั้นเป็นช่วงล่าอาณานิคม วัฒนธรรมฝรั่งได้แพร่เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับสมัยก่อนคนในราชสำนักจะเป็นผู้นำกระแสสมัยนิยมจากต่างประเทศ จากนั้นกระแสดังกล่าวจึงค่อยแพร่ออกจากรั้ววังสู่สามัญชนและสาธารณชน งานโศกกันต์ดังกล่าวจึงมีวัฒนธรรมฝรั่งแทรกอยู่ และแน่นอนว่าเป็นครั้งแรกของพลอยที่ได้เห็นการแสดงดนตรีโดยใช้เครื่องดนตรีตะวันตกเช่นนี้

ผู้แปลใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า 'farang' เพื่อสื่อให้เห็นว่าคนไทยเรียกชาวคอเคซอยซึ่งมีผมทอง ตาฟ้า จมูกโด่ง ผมงแดง รูปร่างสูงใหญ่ ว่า **ฝรั่ง** นอกจากนี้คำดังกล่าวเป็นคำที่คนไทยใช้กันอย่างแพร่หลายและชาวต่างชาติน่าจะรู้จักคำดังกล่าวพอสมควร เพราะมีการนำคำนี้ไปใช้ในวงกว้างแล้ว เช่น เว็บไซต์ ilovefarang.blogspot.com หรือสติ๊กเกอร์ปิดบนรถแท็กซี่ว่า I love Farang เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น และคำนี้ยังปรากฏในตัวเล่มหลายครั้ง ผู้แปลจึงไม่อธิบายความหมายของคำนี้ และยังเป็นการเผยแพร่คำในภาษาต้นทางในกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti อีกด้วย

24. บ่าว

Bao-a servant

ต้นฉบับหน้า 191

พลอยยิงใจแห่งลงไปอีกเมื่อได้ยินพวงใช้คำแทนชื่อของตัวเองว่า 'บ่าว' อยู่นั่นเอง

ฉบับแปลหน้า 123

And for his wife Phuang, so young to be wife and mother, so very much in awe of her sickly husband, and who referred to herself when speaking to him and to Phloi as *ba*-a servant, which position she had held from birth.

ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาประเทศไทยเริ่มรับคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์เข้ามาจากเขมร มีความเชื่อถือเรื่องชาติกำเนิด ชนชั้น ผู้ที่เกิดในชนชั้นสูงได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลชั้นสูง ควรค่าแก่การยกย่อง ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งชนชั้น ระบบอุปถัมภ์ได้เกิดขึ้นในช่วงนี้ กล่าวคือมีนายกับบ่าว ซึ่งต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือค้ำจุนกันไม่ทอดทิ้งกัน

คุณชิต พี่ชายของพลอย ได้ พวง บ่าวในบ้านเป็นเมีย ทำให้พวงมีสถานะเป็นพี่สะใภ้ของพลอยและเป็นพี่น้องกับคุณอุ้น แต่กระนั้นด้วยความถ่อมตน พวงจึงแทนตนเองว่า บ่าว อยู่เสมอ และซ้ายังเรียกลูกของตนว่า คุณ เพราะถือว่าคุณชิตเป็นพ่อ

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ว่า bao เพื่อสร้างความเป็นไทยให้บทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti

เพราะภรรยาในลักษณะนี้จะเรียกว่า 'เมียป่าว' จากนั้นอธิบายต่อว่า servant หรือคนใช้ เพื่อให้ผู้อ่านชาวต่างชาติเข้าใจความหมายของ 'ป่าว'

25. แชก

Khaeks (Indians)

ต้นฉบับหน้า 481

เมืองนี้เขาเรียกว่า โคลัมโบ มีแต่แชกดำเต็มไปหมดทั้งเมือง

ฉบับแปลหน้า 349

'The name of this town is Colombo,' he went on to inform her. '*Khaeks*

(Indians) are all over the place....'

คนไทยเรียกคนอินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน รวมถึงชาติอื่นใกล้เคียงที่มีผิวคล้ำ ไว้หนวดเครา โปกผ้าคลุมศีรษะ และ มีกลิ่นตัวแรง ว่า **แชก** ในกรุงเทพฯ กลุ่มคนที่เรียกว่า แชก ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหลายย่านของ กรุงเทพมหานคร เช่น พายุรัตน์ ประตูน้ำ สีลม นานา หนองจอก สีแยกบ้านแชก ฯลฯ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายเกี่ยวกับผ้า นอกจากนี้วัดของชาวแชกยังมีให้เห็นพอสมควร เช่น วัดแชกสีลม เป็นต้น และชนกลุ่มนี้มีทั้งผู้ที่นับถืออิสลาม ซิกข์ และพราหมณ์ อย่างไรก็ตามคำว่า แชก นี้ มีความหมายเชิงดูถูกปนอยู่ด้วย

ตาอันและตาฮอดเดินทางโดยเรือไปเรียนที่อังกฤษและระหว่างทางได้เขียนจดหมายถึงพลอย เล่าว่าเมืองที่อยู่ขณะเขียนจดหมายคือโคลัมโบ อยู่ในศรีลังกา มีแต่แชกดำเต็มเมือง เหม็นสาบ พุดจาส่งเสียงเอะอะโวยวาย ขโมยแก่ง และชอบชวนให้ซื้อของ

ผู้แปลทับศัพท์คำว่า แชก เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าคนไทยเรียกชาวอินเดียแบบนี้ จัดเป็นการรักษาความหลากหลายของคำในภาษาต้นทางตามที่กลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ได้เสนอไว้ จากนั้นผู้แปลอธิบายในวงเล็บต่อท้ายว่า (Indians) เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งเข้าใจความหมายของ frame นี้

26. ลูกเจ๊ก

Luk Check, a child of Chinese parents

ต้นฉบับหน้า 736

'ลูกเจ๊ก' พลอยหลุดปาก

ฉบับแปลหน้า 524

'*Luk Check, a child of Chinese parents*'

คนไทยเรียกคนจีนซึ่งมีผิวเหลือง ตาตี พุดจาโหวกโหวกโวยวาย ส่งเสียงดังตลอดเวลา และไม่สุภาพเรียกร้อย ว่า **เจ๊ก** คำนี้มีนัยยะเชิงดูถูกแฝงอยู่ในบางโอกาสถือเป็นคำไม่สุภาพ และยังมีสำนวนว่า เจ๊กตื่นไฟ หมายความว่า เอะอะ โหวกโหวก โวยวาย ไม่สุภาพ สุนทรภู่ เขียนไว้ในนิราศเมืองแกลง ว่า "ดูเรือแพแต่ละลำล้วนโปะโหระพา พวกเจ๊กกินโต๊ะเสียงโหลแหล" กลอนนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่าเจ๊กในโลกทัศน์คนไทยมีความหมายลบและดูถูกเหยียดหยาม

เมื่อประไพ ลูกสาวของพลอย โตขึ้น ก็ยอมมีชายหนุ่มมาชอบพอเป็นธรรมดา หนึ่งในนั้นคือคุณเสวก ซึ่งบิดาเป็นคนจีน พลอยพอรู้จึงเผลอหลุดปากว่า ‘ลูกเจ๊ก’ ออกไป แต่ตาอันซึ่งสนับสนุนคุณเสวกกลับมองว่าการเป็นลูกเจ๊กไม่เห็นเสียหายอะไร เพราะรับราชการ สร้างคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติมากมายได้เหมือนกัน ทั้งฐานะยังดี คงไม่มีทางปอกลอกครอบครัวอย่างแน่นอน

ผู้แปลทับศัพท์คำว่า **ลูกเจ๊ก** ตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนไทยเรียกคนจีนด้วยคำนี้ หากผู้แปลไม่ทับศัพท์ บทแปลก็จะเป็นไทยเลย จากนั้นผู้แปลได้อธิบายต่อทำนองว่า หมายถึงลูกของคนจีน (a child of Chinese parents) เพื่อให้ผู้อ่านทราบความหมายของคำว่า Luk Check นี้

27. แหม่ม

Maem (European woman)

ต้นฉบับหน้า 484

ไว้ผมยาวแล้ว ปลอยฟันดำ ดูเป็นแหม่มฟันดำอย่างไรก็ไม่รู้

ฉบับแปลหน้า 353

You look almost like a *maem* (European woman) with this new coiffure.

คนไทยเรียกผู้หญิงฝรั่งว่าแหม่ม ซึ่งตรงกับคำว่า maem หรือ madame ในภาษาฝรั่งเศส

นับตั้งแต่ลูกๆ ไปต่างประเทศ คุณเปรมชวนพลอยออกนอกบ้านมากขึ้น พาพลอยไปงานต่างๆ รู้จักเพื่อนฝูงและคนรู้จักของตน จนวันหนึ่งคุณเปรมขอร้องให้พลอยไว้ผมยาวเพราะพระเจ้าอยู่หัวโปรดและชดฟันขาว คุณเขยยังบอกอีกว่าถ้าพลอยไว้ผมยาวแต่ไม่ขัดฟันให้ขาว ก็จะดูเหมือนแหม่มฟันดำอย่างไรพิกล

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ว่า maem และอธิบายในวงเล็บว่าหมายถึงผู้หญิงทวีปยุโรป (เพราะ maem หรือ mam ในภาษาอังกฤษไม่ใช่คำที่ใช้เรียกผู้หญิงยุโรป หากแต่เป็นสุภาพสตรีทั่วไปที่มีเชื้อชาติใดก็ได้ คล้ายกับ คุณผู้หญิง) เพื่อสร้าง scene ที่ตรงกับ frame ในจินตภาพของผู้อ่านในภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ในประเทศไทยยังมีการใช้คำว่า แหม่ม กันอย่างแพร่หลายแล้วด้วย เช่น ชื่อมียี่ห้อหนึ่ง ‘แหม่มทูนหัว’ หรือเรียกผู้หญิงฝรั่งโดยใช้คำว่า แหม่ม นำหน้า เช่น แหม่มแอนนา

28. ไชลอน

Khlon-guards of the Inner Court

ต้นฉบับหน้า 15

‘อย่าไปเกิดเรื่องกับไชลอน แก่ด้ายบิที่เดียว’

ฉบับแปลหน้า 18

She and the others round her are *khlon*s--guards of the Inner Court.

ไชลอนคือผู้หญิงสาวหรือมีอายุก็ได้ เป็นข้าราชการอยู่ในกรมไชลอน ทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น ฝ้าประตูวัง คล้ายตำรวจ ขาววังทั่วไปเรียกว่า ไชลอน สำนักพระราชวังกล่าวว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ช่วยดูแลกิจการต่างพระเนตรพระกรรณ ดังนั้นสมเด็จพระศรีพัชริน

นทร์ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งกรมโขนขึ้น เพื่อดูแลภารกิจฝ่ายในของพระราชวัง ผู้บังคับบัญชากรมนี้จึงขึ้นตรงต่อสมเด็จพระนางเจ้า⁴¹

เมื่อไปถึงวังครั้งแรก มารดาแนะนำให้พลอยรู้จักตำแหน่งบุคคลต่างๆ ในวัง รวมถึงโขนด้วย แต่เนื่องด้วยความเป็นเด็ก พลอยจึงเกิดความรู้สึกกลัวโขนเพราะคิดว่าเป็นผู้ที่เข้มงวด ทำผิดแม้นิดเดียวก็ลงโทษสถานหนัก

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์เพราะเป็นตำแหน่งที่วัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) และยังเก็บกลิ่นอายวัฒนธรรมไทยไว้ตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti และให้คำอธิบายต่อท้ายว่าเป็นยาม (guards of the Inner Court) ผู้ดูแลความปลอดภัยของเขตพระราชฐานชั้นใน เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดจินตภาพที่ใกล้เคียงมากที่สุด

29. ผ้าลาย

Phalai

ต้นฉบับหน้า 2 พลอยนึกถึงเจ้าคุณพ่อครั้งใดก็เห็นภาพท่านนุ่งผ้าลายสีจันทน์ ปล่อยลอยชายตามสบาย

ฉบับแปลหน้า 5 she would recall the exact shade and pattern of the *phalai* cloth he was wearing.

ผ้าลายเป็นเครื่องแต่งกายของชายไทยสมัยต้นราชวงศ์รัตนโกสินทร์ คล้ายใจกระบะเบน ปรากฏในเรื่องตอนที่พลอยหวนนึกถึงความหลังสมัยที่เธอยังอาศัยอยู่เรือนคลองบางหลวงกับบิดาและมารดา

ผู้แปลไม่อาจหาคำเทียบเคียง (dynamic equivalence) ได้เนื่องจากผ้าประเภทนี้เป็นหัตถกรรมของไทย โดยเฉพาะ วัฒนธรรมตะวันตกไม่มีผ้าลักษณะนี้และไม่มีคำในภาษาอังกฤษที่เทียบเคียงได้ ผู้แปลจึงใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า phalai และอธิบายต่อว่าเป็นผ้า หรือ cloth ที่เจ้าคุณพ่อสวมใส่ (he was wearing) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่า phalai คือผ้าที่ใช้นุ่งห่ม

ถึงแม้ว่าผู้แปลเลือกที่จะไม่แปลคำว่า สีจันทน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคำว่า สีจันทน์ มีความสำคัญรองลงมา การเก็บความเป็นผ้าไว้อาจเพียงพอต่อบริบทนี้ก็เป็นได้ แต่ผู้แปลก็ยังได้อธิบายข้างหน้าคำว่า phalai ว่า เป็น shade และ pattern เพื่อสร้าง scene ที่ชัดเจนมากขึ้น เพราะ frame ว่า phalai เป็นคำทับศัพท์

⁴¹ สำนักพระราชวัง, *ประเพณีของกรมโขน* [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554, แหล่งที่มา

30. ผ้าขาวม้า

Phakhaoma

ต้นฉบับหน้า 407   เมื่อเห็นอากัปภิกิริยาของชายคนนั้น...อีกมือหนึ่งยกผ้าขาวม้าขึ้นซับน้ำตาที่หน้าของตน...ผู้ชายหัวอกสามศอกร้องไห้อย่างไม่อับอาย

ฉบับแปล 280   Her husband was comforting her and at the same wiping his own tearful face with a *phakhaoma*.

ผ้าขาวม้าเป็นเครื่องแต่งกายที่คนไทยใช้กันทั่วไป นับว่าเป็นผ้าสารพัดประโยชน์เพราะใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ เช่น นุ่งอาบน้ำกลางแจ้ง ห่มคลุมร่างกายกันหนาว หรือตัดแปลงเป็นเปลญวนไว้นอนหลับ ผ้าขาวม้านิยมทอเป็นลายตารางคล้ายผ้าลายสก๊อต มีสีขาวผสมกับแดง น้ำเงิน เป็นต้น มีหลักฐานบ่งว่าสมัยล้านนาการนุ่งผ้าขาวม้าเกิดจากการได้รับอิทธิพลของพวกไทยใหญ่ โดยส่วนใหญ่ ผู้นุ่งจะใช้เป็นผ้าเคียนเอว⁴²

หลังทราบข่าวพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จสวรรคต คุณเปรมเสียใจมาก ยกชายผ้าขาวม้าขึ้นซับน้ำตาโดยไม่มี ความอายแต่อย่างใด

อันที่จริงผู้แปลอาจใช้คำว่า ผ้าลายสก๊อต ซึ่งเป็นผ้านุ่งของชายตะวันตก ในบทแปลเพื่อเทียบเคียงได้ เพราะ ผ้าขาวม้าและผ้าลายสก๊อตมีรูปลักษณะภายนอกและวัตถุประสงค์การใช้งานคล้ายกัน คือมีลายคล้ายตาราง แต่ หากทำเช่นนั้น บทแปลอาจไม่มีความเป็นไทยมากพอ และ scene ที่ได้จะไม่เป็นไปในลักษณะเดียวกับ frame ผู้แปลจึงใช้วิธี ทับศัพท์เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของภาษาต้นฉบับตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti และจากบริบทผู้อ่านน่าจะทราบได้ว่า phakhaoma คือสิ่งที่มีลักษณะเป็นผืนใช้เช็ดสิ่งของได้ เพราะผู้แปลถ่ายทอดความว่า wiping his own tearful face with a *phakhaoma* (ใช้ผ้าขาวม้าเช็ดน้ำตา)

31. โฉงกระเบน

Phachongkraben

ต้นฉบับหน้า 486   บรรดาสตรีทั้งสาวและไม่สาวก็เริ่มแต่งกายตามแบบที่พระวรวงศ์ัญญาฯ โปรดทรงแบบนั้นก็คือ นุ่งผ้าโจงกระเบน

⁴² ธีรภัทร เศรษฐโชติ, *สังคมและวัฒนธรรมไทย* (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพิจารณาตำราและเอกสารประกอบการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523). หน้า 150.

ฉบับแปลหน้า 355   The young and not so young society ladies wasted no time in adopting her favourite mode of attire: waisted overblouse worn very long, almost covering the entire length of the *phachongkraben*.

โจงกระเบนคือวิธีนุ่งผ้าอย่างหนึ่ง ผู้นุ่งจะม้วนชายผ้านุ่งทั้งสองข้างมาทับกัน ม้วนให้เป็นก้อน มีลักษณะคล้ายหางกระเบน แล้วสอดไปใต้ขา ดึงขึ้นไปเหน็บขอบผ้านุ่งด้านหลังระดับบั้นเอว⁴³

มีหลักฐานว่าในสมัยอยุธยา ผู้ชายไทยเริ่มนุ่งโจงกระเบนกันแล้ว ส่วนเสื้อนั้นนิยมคอกกลมแขน คร่อมศอก ส่วนผู้หญิงไทยนุ่งผ้าจีบและผ้ายกห่มสไบเฉียง และเสื้อแขนกระบอก ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ผู้หญิงหันมานุ่งโจงกระเบนด้วย⁴⁴

เมื่อได้ทราบข่าวว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้ทรงหมั้นกับหม่อมเจ้าหญิงพระองค์หนึ่ง ซึ่งกล่าวถึง ณ ที่นั้นว่า คือพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร ทรงเป็นที่กล่าวขวัญจากบรรดาผู้คนในวงสังคมที่เริ่มแต่งกายตามอย่างพระองค์ สตรีคนใดแต่งกายแบบนี้ถือว่าทันสมัยเป็นที่สุด

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ว่า *phachongkraben* เนื่องจากไม่มีสิ่งเทียบเคียง (dynamic equivalence) ในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง และรักษาความเป็นไทยไว้ในบทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti หากแปลคำว่า ผ้าโจงกระเบน scene ที่ผู้อ่านรับรู้ก็อาจไม่ตรงกับ frame ที่ว่า *phachongkraben* ด้วย เพราะภาษาตะวันตกไม่มีโจงกระเบน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้แปลจะไม่อธิบายเพิ่ม แต่ผู้อ่านอาจทราบความหมายของผ้าโจงกระเบนได้เพราะบริบทบอกอยู่แล้วว่าเป็นผ้าชนิดนี้ที่นุ่งได้เอว

32. ผ้านุ่ง

Phanung

ต้นฉบับหน้า 9   วันนั้นเป็นวันพุธ คุณอุณนึ่งผ้าลายเขียวขัดเป็นมันแข่งกร่าง

ฉบับแปลหน้า 13   It was a Wednesday and she was wearing a green *phanung*.

ผ้านุ่งคือผ้าถุงของสตรีไทย มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า เวลานุ่งจะม้วนชายแล้วสอดใต้ขาดึงไปเหน็บที่ขอบผ้าระดับเอวด้านบน หากกลัวหลุดผู้นุ่งอาจรัดเข็มขัดด้วยก็ได้ และมีธรรมเนียมว่าสีของผ้าที่ผู้คนแต่ง ต้องตรงกับวันนั้นๆ ด้วย เช่น วันจันทร์สวมใส่สีเหลือง วันอังคารใช้สีชมพู เป็นต้น น่าเสียดายที่ธรรมเนียมการใส่สีตรงกับวันค่อยๆ เลือนหายไป ในสมัยรัชกาลที่ 6

ก่อนออกจากบ้านคลองบางหลวง พลอยเข้าไปลาคุณอุณนึ่ง พี่สาวต่างมารดาผู้มีนิสัยเข้มงวดและมีอคติต่อพลอยอย่างมาก เพราะคุณอุณนึ่งถือว่าพลอยเป็นลูกภรรยาหน้ามือ ไม่ว่าจะทำสิ่งใด คุณอุณนึ่งจะหาเรื่องต่อว่าพลอยได้เสมอ

⁴³ สุนก, โจงกระเบน [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://guru.sanook.com/search/โจงกระเบน/>

⁴⁴ รัตนกร เศรษฐ, *สังคมและวัฒนธรรมไทย*, หน้า 150.

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ว่า phanung เนื่องจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีเครื่องแต่งกายลักษณะนี้ที่เทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) อีกทั้งการทับศัพท์เช่นนี้ยังช่วยเผยแพร่ความเป็นไทยในบทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti ได้อีกด้วย

อนึ่ง ผู้อ่านอาจรู้จากบริบทได้ว่า phanung คือเครื่องแต่งกายชนิดหนึ่งเพราะเป็นกรรมของกริยา to wear

33. ผ้าซิ่น

Phasin

ต้นฉบับหน้า 50

ข้าหลวงนุ่งซิ่นไว้ผมมวย

ฉบับแปลหน้า 44

The fair-complexioned women in the long *phasin* with their hair worn in a bun.

ซิ่น หมายถึง ผ้าที่ทอเป็นถุง⁴⁵ ผ้าประเภทนี้เป็นเครื่องแต่งกายที่คนไทยใช้มาอย่างยาวนาน ผู้หญิงมักนิยมทอผ้าใช้เอง ผ้าซิ่นที่รู้จักกันดี คือ ผ้าซิ่นตีนจก จังหวัดเชียงใหม่ เพราะสวยงามและทอยาก ผ้าซิ่นนำไปนุ่งกับเครื่องแต่งกายอื่นๆ ได้มากมาย เช่น ชุดจิตรลดาซึ่งเป็นชุดพระราชานิยมชนิดหนึ่ง เป็นชุดไทยพิธีกลางวัน ใช้ได้หลายโอกาส เช่น ตักบาตร ไปวัด ไปงานมงคล เป็นต้น⁴⁶

เมื่อเข้าไปอยู่วังได้ไม่นาน พลอยมีโอกาสเดินเล่นกับช้อยและได้รู้จักสถานที่และบุคคลต่างๆ มากมาย หนึ่งในนั้นคือตำหนักเจ้าดารารัศมี ซึ่งข้าหลวงนุ่งซิ่นไว้ผมมวย เสื้อผ้าและการแต่งกายเป็นแบบคนเชียงใหม่ และพูดภาษาเหนือกัน ทุกคน

ผู้แปลทับศัพท์ว่า phasin เนื่องจากถึงแม้ตะวันตกจะมีกระโปรง แต่ลักษณะแตกต่างกันและเรียกว่า skirt เพราะเป็นผ้าที่สวมเข้ากับเอว ไม่ต้องพันขมวดแล้วใช้เข็มขัดรัดแบบผ้าซิ่นไทย อีกทั้งรูปร่างยังแตกต่างกันพอควรอีกด้วย หรือ scene ต่างกันนั่นเอง ผู้แปลจึงไม่อาจนำคำว่า skirt มาเป็นหน่วยทางภาษาศาสตร์ (frame) ที่สามารถสร้างภาพที่เท่ากันได้ และนอกจากนี้การทับศัพท์ว่า phasin ยังช่วยเผยแพร่การแต่งกายไทยโบราณให้ชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้นอีกด้วยตามที่ Venuti ได้เสนอไว้ในแนวคิดการแปล foreignization

34. หีบหมากหญ้านางลิภา

Finely woven liphao

ต้นฉบับหน้า 284

พลอยแก้ห่อนั้นออกดู ก็พบหีบหมากหญ้านางลิภาใบหนึ่ง

⁴⁵ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ผ้าซิ่น [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา http://www.dei.ac.th/index/content/clothes_011.html

⁴⁶ Thaiall.com ชุดประจำชาติของไทย [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.thaiall.com/thai/thaidressing.htm>

ฉบับแปลหน้า 185 Phloi undid the silk wrapping and exclaimed over the betel-nut box, a finely woven *liphao*.

คนไทยสมัยก่อนไม่ว่าเพศใดวัยใดล้วนแล้วแต่นิยมกินหมากด้วยกันทั้งสิ้น โดยจะนำใบพลูที่ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป มามัดแล้วทาน้ำปูนแดง และใส่เศษหมาก เคี้ยวและบ้วนทิ้ง การกินหมากนั้นมีส่วนประกอบมากมาย เช่น เศษหมาก ใบพลู น้ำปูนแดง กรรไกรคีบหมาก เต้าปูน ตะบันหมาก ไหหมาก เป็นต้น จึงทำให้ต้องมีหีบไว้ใส่อุปกรณ์เหล่านี้ การกินหมากเป็นของคู่สังคมไทยมานาน มีส่วนวนที่เกี่ยวกับหมากมากมาย เช่น ข้าว ยากหมากแพง หมายถึง ภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองมากถึงขนาดที่หมากซึ่งหาได้ง่ายทั่วไปยังแพง ในยุคต่อมาเมื่อคนไทยยังเรียกของกินเล่นของฝรั่งว่า หมากฝรั่ง ด้วย เพราะผู้กินต้องเคี้ยวแล้วบ้วนออกเหมือนกัน

คุณสายไปหาเจ้าคุณพ่อของพลอยที่บ้านคลองบางหลวง เมื่อกลับมาถึงวัง คุณสายเรียกพลอยเข้าไปพบและยื่นหีบให้พลอยไปหนึ่ง พลอยจนกว่าเด็กอย่างตนจะเอาหีบหมากไปทำอะไร แต่คุณสายบอกให้พลอยเก็บไว้เผื่อในอนาคตพลอยจำเป็นต้องใช้

ผู้แปลอธิบายในตอนแรกว่าเป็นกล่องหมาก (the betel-nut box) เพื่อให้ scene ที่ชัดเจนแก่ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งก่อน จากนั้นกล่าวต่อไปว่า สานด้วยหญ้าลิภาอย่างดี (a finely woven *liphao*) เพื่อเน้นย้ำว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่า ลิภา หรือ *liphao* ซึ่งวัฒนธรรมปลายทางไม่มีสิ่งที่เทียบเคียง (dynamic equivalence) กับกล่องหมากแบบไทยได้

35. ผ้าไตร

Trai-the three pieces of a monk's robe

ต้นฉบับหน้า 942 พลอยอุ้มไตรส่งให้ตาอันด้วยใจปีติ

ฉบับแปลหน้า 641 then he accepted from her hands the *trai*-the three pieces of a monk's robe.

ผ้าไตรเป็นหนึ่งในของใช้ที่จำเป็นของพระ เรียกอีกอย่างได้ว่า ไตรจีวร ประกอบด้วย จีวร คือผ้าห่ม สบง คือผ้านุ่ง และสังฆาฏิ หรือผ้าพาดบ่า ผ้าไตรบางครั้งก็เรียกสั้นๆ เพียง ไตร

ในพิธีอุปสมบทตาอัน ตาอันหมอบกราบหน้าพลอยและพลอยก็ส่งผ้าไตรให้อันด้วยความปลาบปลื้มยินดีที่ได้เห็นชายผ้าเหลืองลูกตามค่านิยมทางพุทธศาสนาของชาวไทย

เนื่องจากผ้าไตรเป็นเครื่องแต่งกายในศาสนาพุทธซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวของไทยมานาน ซึ่งวัฒนธรรมปลายทางไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) แล้ว เหตุผลที่ผู้แปลต้องทับศัพท์ว่า *trai* นั้นเป็นเพราะ ไตร แปลว่า สาม และภาษาไทยระบุแน่ชัดว่ามีสามชิ้นอีกด้วย ภาษาอังกฤษจึงต้องมีคำว่า three และอธิบายเพิ่มว่าเป็น

เครื่องนุ่งห่มสามชิ้นของพระ (the three pieces of a monk's robe) เพื่อให้ frame ที่ผู้แปลใช้ ชัดเจนมากขึ้นในจินตภาพของผู้อ่าน

36. กฐิน

Kathin ceremony--the offering of robes and other articles to monks at the end of Buddhist Lent

37. วัด

Wat

ต้นฉบับหน้า 240

วันหนึ่ง เสด็จพระราชดำเนินทอดพระกฐินที่วัดวิเวกกายพัท

ฉบับแปลหน้า 157

Now came the day of Their Majesties' visit to a *wat* for a *Kathin ceremony--the offering of robes and other articles to monks at the end of Buddhist Lent.*

กฐินหรืองานทอดกฐินเป็นงานทำบุญในศาสนาพุทธ จัดขึ้นเพียงปีละครั้งเท่านั้น คือเดือน 11 หรือ 12 ไม่อาจถวายตลอดทั้งปีแบบผ้าชนิดอื่น กฐินคือการถวายผ้าไตรและสิ่งของจำเป็นอื่นๆ ให้พระหลังออกพรรษา ประเทศไทยมีงานกฐิน 2 ประเภท คือ งานกฐินหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานด้วยพระองค์เองที่วัด และงานกฐินราษฎร์ คืองานที่ประชาชนทั่วไปจัดขึ้นเอง เรียกอีกอย่างว่ากฐินสามัคคี งานกฐินต้องจัดขึ้นที่วัด

วัดยังมีอีกชื่อหนึ่ง คือ อาวาส แต่ไม่นิยมเรียก เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีพระสงฆ์จำพรรษา ภายในวัดมีสถานที่ต่างๆ ในการทำกิจพิธีมากมาย เช่น เจดีย์ โบสถ์ ศาลาการเปรียญ เมรุ เป็นต้น นอกจากนี้ วัดในสังคมไทยยังเป็นที่ที่ประชาชนมาพบปะถามไถ่สารทุกข์สุขดิบกัน

ในเรื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสอำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา เสด็จของพลอยและช้อยจึงได้ไปทอดพระกฐินที่วัดแห่งหนึ่งด้วย

ผู้แปลทับศัพท์ว่า wat โดยไม่อธิบายต่อท้ายเพราะเป็นคำที่ใช้บ่อยมากในเรื่อง และยังเป็นการรักษาและถ่ายทอดคำดังกล่าวไว้ในบทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti ส่วนคำว่า กฐิน ผู้แปลทับศัพท์ว่า *Kathin* และเพิ่มคำ *ceremony* เพื่อให้เข้าใจว่าเป็นพิธีกรรม และอธิบายต่อไปว่า *the offering of robes and other articles to monks at the end of Buddhist Lent* (ซึ่งคำว่า *Buddhist Lent* เป็นคำที่สามารถ

เทียบเคียงกับภาษาปลายทางได้ เพราะศาสนาคริสต์ก็มีช่วง Lent) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นพิธีถวายผ้าบังสุกุล และของใช้อื่นๆ แก่พระหลังออกพรรษา เนื่องจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีพิธีนี้

38. กงเต็ก

Kong Tek ceremony, this is a Chinese merit-making rite for the dead, a main feature of which is the burning of paper replicas of everyday earthly possessions such as money, clothes, tables and chairs, houses and cars.

ต้นฉบับหน้า 615   จำได้ว่าญาติพี่น้องทางคุณเปรมทำพิธีกงเต็กเป็นการใหญ่

ฉบับแปลหน้า 451   During the two days preceding the cremation day there was the Kong Tek ceremony. This is a Chinese merit-making rite for the dead, a main feature of which is the burning of paper replicas of everyday earthly possessions such as money, clothes, tables and chairs, houses and cars.

กงเต็ก เป็นภาษาจีนแต่จำมาจากคำว่า กง แปลว่า ทำ และเต็ก คือ บุญ แปลตรงตัวได้ว่า ทำบุญ ดังนั้นกงเต็ก คือพิธีทำบุญให้ผู้ตายเพื่อที่ผู้ตายจะได้รับบุญและสิ่งของที่ญาติเผาไปให้ พิธีกงเต็กจะมีการเผาส่งของมากมายที่จำเป็นสำหรับผู้ตาย เช่น กระดาษเงินกระดาษทอง รถกระดาษ โต๊ะ เพื่อให้ผู้ตายนำไปใช้ในภพหน้าและมีบุญติดตัวด้วย พิธีนี้ต้องมีการสวดของพระสงฆ์และคนในครอบครัวต้องแต่งกายตามแบบแผน ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องสวมผ้าดิบและชุดสีขาว

ถึงแม้จะเป็นพิธีจีนโดยดั้งเดิม แต่ด้วยการที่ประเทศไทยมีคนจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจนบางที่อาจมากกว่าคนไทยแท้ด้วยซ้ำ พิธีดังกล่าวถึงสามารถพบเห็นได้ทั่วไปจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยไปแล้ว นอกจากนี้ พิธีนี้ยังเป็นการสะท้อนความเชื่อเรื่องบุญและชาติหน้า ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของศาสนาพุทธที่ไทยและจีนนับถือ

ในเรื่อง ก่อนถึงกำหนดวันฌาปนกิจศพของคุณเปรม ญาติของคุณเปรมต่างพากันมาทำพิธีกงเต็กให้คุณเปรมกันเต็มบ้านพลอย พลอยนั้นยุ่งมากเพราะมีภาระต่างๆ ที่ต้องทำอีกเป็นจำนวนมาก แต่พอเพิ่มและตาฮ้อดกลับเห็นเป็นเรื่องสนุกไปเพราะได้สละวณกับการคิดว่าจะเผาอะไรไปให้คุณเปรมบ้าง

เนื่องจากประเทศตะวันตกไม่มีพิธีลักษณะนี้ (dynamic equivalence) ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า Kong Tek ceremony และให้คำอธิบายว่า this is a Chinese merit-making rite for the dead, a main feature of which is the burning of paper replicas of everyday earthly possessions such as money, clothes, tables and chairs, houses and cars เพื่อให้ผู้อ่านในโลกตะวันตกได้เข้าใจความหมายของพิธีดังกล่าว ซึ่งถือว่าได้ให้คำอธิบายอย่างครบครัน เพราะวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีความเชื่อเรื่องชาติภพหรือการเวียนว่ายตายเกิดแบบศาสนาพุทธ นับว่าผู้แปลสามารถใช้ frame ในการสร้าง scene เพื่อให้เกิดจินตภาพในสมองผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

39. ทำขวัญ

Tham Khwan, the rite whose observance was aimed at preserving beautiful and prosperous selves, bodily and spiritually.

ต้นฉบับหน้า 114 วันรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเป็นวันโกนจุกและทำขวัญ

ฉบับแปลหน้า 85 This time for the *Tham Khwan*, the rite whose observance was aimed at preserving beautiful and prosperous selves, bodily and spiritually.

พิธีทำขวัญมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่เด็ก มีพรหมณ์มาทำพิธีอาบน้ำให้เด็ก มีการผูกสายสิญจน์ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงพระ เจ้าภาพต้องถวายกระโดน หมากพลู บุหรี่ น้ำร้อนน้ำเย็นแด่พระ พิธีทำขวัญมักทำคู่กับพิธีโกนจุก

ในเรื่อง เมื่ออายุถึงเกณฑ์ต้องโกนจุก ซ้อยและพลอยต้องเตรียมตัวทำพิธีต่างๆ มากมาย เจ้าคุณพ่อของพลอยมางานด้วย พลอยมีความสุขมากที่ได้เป็นลูกเจ้าคุณพ่อซึ่งมีแต่คนนับหน้าถือตา

เนื่องจากวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีพิธีทำขวัญ ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า *Tham Khwan* เพื่อสร้าง scene ที่ใกล้เคียงภาษาต้นฉบับให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถ และอธิบายต่อเป็นประโยคที่มีขนาดยาวมากกว่า the rite whose observance was aimed at preserving beautiful and prosperous selves, bodily and spiritually เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของพิธีนี้เพราะวัฒนธรรมตะวันตกมักไม่มีการอวยพรให้เด็กมีร่างกายและจิตใจที่สวยงาม และรุ่งเรืองก้าวหน้าในลักษณะนี้

40. ตะกรุดสาธิตาทอง

Takrut salika thong, a type of amulet designed to bring forth loving kindness towards the wearer

ต้นฉบับหน้า 477 พ่อเพิ่มตบหัวลูบหลังหลานคนละที่สองที่ แล้วแจกตะกรุดสาธิตาทองคนละตัว

ฉบับแปลหน้า 346 Phoem gave each of them a *takrut salika thong*, a type of amulet designed to bring forth loving kindness towards the wearer.

ตะกรุดสาธิตาทองคือเครื่องรางโบราณที่เชื่อกันว่าผู้ครอบครองจะเป็นที่รักของผู้พบเห็น เจรจาสิ่งใดก็ประสบความสำเร็จ หากชายหนุ่มถือตะกรุด หญิงสาวก็จะพากันหลงเสน่ห์ ตะกรุดชนิดนี้ปลุกเสกด้วยเวทมนต์คาถาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมหรือแผ่นเล็กๆ ม้วนเข้าให้กลมยาว ไม่เกินองคุลี ทำจากทอง เงิน หรือนาก บางครั้งมาเป็นคู่ ส่วนใหญ่สีทอง อาจมีเชือกร้อยตรงปลายทั้งสองข้างด้วยหรือไม่ก็ได้เพื่อเป็นสร้อยคอหรือสร้อยข้อมือ⁴⁷ ในปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้มีรูปร่างสวยงามทุกชนิดได้ด้วย และเวลาเรียกอาจมีชื่อผู้ปลุกเสกต่อท้ายด้วยได้ เช่น ตะกรุดสาธิตาทองหลวงพ่อบึง เป็น เป็นต้น

ตาอันและตาฮ้อดจะไปเรียนต่อที่ฝรั่งเศสและอังกฤษตามลำดับ คุณเปรม พลอย และญาติสนิทต่างมาส่งหลานที่ทำเรื่องกันอย่างพร้อมหน้า พ่อเพิ่มผู้เป็นลุงได้มอบตะกรุดสาธิตาทองให้หลานคนละชิ้นเพื่อให้เป็นที่รักของผู้หญิงฝรั่ง

เนื่องจากโลกตะวันตกไม่มีเครื่องรางที่ใกล้เคียงที่จะนำมาเทียบเคียง (dynamic equivalence) ได้ ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า *takrut salika thong* และอธิบายขยายความต่อว่า a type of amulet designed to bring forth loving kindness towards the wearer เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งทราบความหมายและการใช้งานของเครื่องรางชิ้นนี้ มิเช่นนั้น frame ที่ว่า *takrut salika thong* จะไม่ทำให้ scene ในภาษาปลายทางเป็นไปในลักษณะเดียวกับมโนทัศน์ของผู้อ่านชาวไทย

41. ทานชาย

Than Chai

42. โปรด

Prot, instead of chop for to like

43. เสวย

Sawoei instead of *rap prathan* or *kin* for 'to eat'

44. เสด็จ

Sadet instead of *ma* or *pai* for 'to come' and 'to go'

ต้นฉบับหน้า 725 ถึงแม้เวลาพูดจากับท่านชาย คนเหล่านี้จะใช้ราชาศัพท์ก็ตาม แต่วิธีพูดจาและกิริยาอาการที่แสดงต่อกันนั้น เป็นไปในฐานะเพื่อนฝูงที่รุ่นราวคราวเดียวกัน

ฉบับแปลหน้า 518 Apart from using a number of honorific words of the court language (such as *sawoei* instead of *rap prathan* or *kin* for 'to eat,' *sadet* instead of *ma* or *pai* for 'to come' and 'to

⁴⁷ รัตน์กร เศรษฐ์, สังคมและวัฒนธรรมไทย, หน้า 57.

go;' *prot* instead of *chob* for 'to like') when speaking to or of him, Phloi's children treated Than Chai with the same comradely familiarity as they did other friends.

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเข้ามาในสมัยอยุธยา ราชาศัพท์ก็แพร่เข้ามาด้วย คนไทยเชื่อว่ากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพ ควรค่าแก่การเทิดทูนบูชา และภาษาที่พสกนิกรใช้กับพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์จะต้องแตกต่างจากประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ในหมู่เชื้อพระวงศ์เอง ราชาศัพท์ก็ยังมีระดับลดหลั่นกันไปตามระดับชั้นของชาติกำเนิดของเจ้านายแต่ละพระองค์อีกด้วย

ในเรื่อง หลังจากท่านชายน้อยมีท่าทีชอบพอประไพ ตาอัน ตาฮ้อด และประไพ จึงเชิญท่านชายน้อยมาเที่ยวบ้านบ่อยๆ โดยเฉพาะหลังวันเกิดของประไพ ท่านชายก็เสด็จมาบ่อยขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะวันหยุด ท่านชายมักมาตั้งแต่ตอนกลางวันและมาอยู่ครั้งละนานมากทีเดียว ลูกๆ ของพลอยถึงแม้จะใช้ราชาศัพท์กับท่านชายน้อย แต่อากัปกริยาและท่าทีนั้นเป็นแบบเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน หาใช่เจ้านายแบบที่พลอยคิดว่าลูกๆ ควรจะปฏิบัติด้วยความเคารพยำเกรงอย่างเคร่งครัด

ผู้แปลใช้กลวิธีทับศัพท์ทุกคำ ได้แก่ *Than Chai prot sawoei* และ *sadet* เนื่องจากภาษาอังกฤษไม่มีราชาศัพท์อย่างมากใช้เพียงระดับภาษาทางการ (formal) และท่านชายเป็นหม่อมเจ้า จึงต้องใช้ราชาศัพท์ ผู้แปลยังอธิบายเพิ่มเติมว่าราชาศัพท์คือภาษาในราชสำนักที่แสดงความยกย่อง (honorific words of the court language) และยกตัวอย่างประกอบว่าแต่ละคำหมายถึงอะไร เช่น เสวย คือ รับประทานหรือกิน (*sawoei* instead of *rap prathan* or *kin* for 'to eat) เพื่อเก็บลักษณะของราชาศัพท์และขนานทางสังคมซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยตามกลยุทธการแปลแบบ foreignization ของ Venuti เพราะหากไม่ทับศัพท์ scene ที่เกิดจาก frame ที่ว่า *Than Chai prot sawoei* และ *sadet* จะไม่อาจทำให้ผู้อ่านทราบได้ว่าเป็นคำที่ใช้กับพระราชวงศ์

45. เสด็จ

Sadet

ต้นฉบับหน้า 29   เสด็จ ให้มาทูลถามเสด็จว่าจะเสด็จด้วยหรือไม่ ถ้าเสด็จจะเสด็จ เสด็จจะเสด็จด้วย

ฉบับแปลหน้า 27   Sadet would like to know if Sadet will *sadet* to the Throne Hall this afternoon and if Sadet intends to *sadet*, then Sadet would like to *Sadet* with her.

หลังจากพลอยถวายเป็นตัวเสร็จแล้วและขณะที่มารดาของเธอกำลังสนทนากับเสด็จอยู่ ข้าหลวงนางหนึ่งจากตำหนักบนได้กราบทูลถามเสด็จว่าจะไปสวดมนต์บนพระที่นั่งกับเสด็จที่ทรงประทับอยู่อีกตำหนักหรือไม่ หากไปเสด็จ ณ ตำหนักนั้นจะทรงพระราชดำเนินกับเสด็จของพลอยด้วย พลอยจึงทำหน้างเพราะไม่เคยได้ยินประโยคที่มีคำที่ฟังทั้งรูปและเสียงมากมายขนาดนี้มาก่อน เสด็จจึงทรงหยอกโดยให้พลอยลองพูดประโยคดังกล่าวบ้าง ทำให้พลอยต้องก้มหน้าด้วยความเกรงกลัว

ในประโยคดังกล่าวมีคำว่าเสด็จอยู่ 2 ความหมายด้วยกัน คือ **เสด็จ** ที่เป็นเจ้านายเจ้าของตำหนักและคำราชาศัพท์ **เสด็จ** ที่แปลว่า ไป หรือ มา ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ทั้งหมด แต่เสด็จที่เป็นกริยาราชาศัพท์จะทำตัวเอียง

เพื่อให้ทราบว่าเป็นกริยา และโครงสร้างประโยคจะเป็นตัวบอกผู้อ่านว่าประเภทของคำ (part of speech) ของคำ ว่าเสด็จที่เป็นตัวเดียวคือกริยา เพราะมี will และ to ซึ่งเป็นคำนำหน้ากริยาในภาษาอังกฤษ หากผู้แปลไม่ทับศัพท์ จินตภาพที่เกิดในสมองของผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมจะไม่เท่ากับ frame ในภาษาไทยอย่างแน่นอน เพราะ วัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีราชาศัพท์ และไม่มีคำพ้องที่เทียบเคียงกับต้นฉบับได้อีกด้วย

46. สวรรคต

Sawankhot (go to heaven)

ต้นฉบับหน้า 577   ซ้อยก็ไผ่เข้ามาในห้องแต่งดำทั้งตัว พอเห็นพลอย ก็พูดขึ้นว่า 'สวรรคตเสียแล้ว แม่พลอย'

ฉบับแปลหน้า 423   It was Choi who brought the news the following morning: '*Sawankhot laeo*'-
His Majesty has gone to heaven.

ตามคติไทย คนที่ตายแล้วต้องไปนรกหรือสวรรค์แล้วแต่กรรมเวรของแต่ละคน แต่หากเป็นเชื้อพระวงศ์ คนไทย มักมีความเชื่ออย่างแรงกล้าว่าพระบรมวงศานุวงศ์จะเสด็จขึ้นสวรรค์ เนื่องจากผู้ที่จะเกิดในชั้นสูงได้ต้องมีบุญวาสนามากเท่านั้น และเมื่อสิ้นชีพก็ น่าจะได้ขึ้นสวรรค์อย่างแน่นอน หากพิจารณาตามรูปศัพท์ **สวรรคต** แปลว่า ไปสวรรค์ เพราะ **สวรรค** มาจาก **สวรรค** ส่วน **คต** แปลว่า ไป ดังนั้น **สวรรคต** จึงหมายถึง ไปสวรรค์ และระดับของราชาศัพท์จะแตกต่างกันไปตามลำดับชั้นของฐานันดรศักดิ์ของแต่ละพระองค์ ดังนี้

- สวรรคต ใช้กับ พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระบรมราชาธิราช หรือสมเด็จพระบรมวงศ์ที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์
  - เทียบเท่า และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร
  - ทิวศต ใช้กับ สมเด็จพระอนุชาธิราช หรือสมเด็จพระบรมวงศ์ที่ทรงยกย่องโปรดเกล้าฯ
  - สิ้นพระชนม์ ใช้กับ พระบรมวงศ์ และพระราชวงศ์ถึงชั้นพระองค์เจ้า
  - ถึงชีพิตักษัย ใช้กับ หม่อมเจ้า
  - พินาศ ใช้กับ เจ้าประเทศราช สมเด็จพระเจ้าพระยา เจ้าคุณราชินิกุล (ราชสกุลฝ่ายพระราชินี)
  - ถึงแก่กรรม ใช้กับ เจ้าพระยา หรือเทียบเท่า ซึ่ง ในปัจจุบัน คือผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- ปฐมจุลจอมเกล้า⁴⁸

48 Pantip.com, เล่าขานงานพระเมรุ : โศกและพระลอม [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา
<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2008/01/K6272308/K6272308.html>

ในเรื่อง ช้อยนำข่าวการสวรรคตของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 มาแจ้งแก่พลอยในตอนเช้า เนื่องจากคุณเปรมเสียใจมากจนไม่มีจิตใจจะสนทนากับพลอย

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์คำว่า สวรรคต เพื่อเก็บลักษณะการเป็นราชาศัพท์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประการหนึ่งของภาษาต้นฉบับตามแนวคิดการแปลแบบ foreignization ของ Venuti หากแปลไปตามตัว ผู้อ่านปลายทางอาจไม่เกิดจินตภาพไปในลักษณะเดียวกันกับผู้อ่านภาษาไทย ว่าคำดังกล่าวเป็นราชาศัพท์ ไม่ใช่คำธรรมดา นอกจากนี้ผู้แปลยังอธิบายต่อไปว่า sawankhot laeo คือ has gone to heaven เพื่อให้ได้คำอธิบายที่ตรงกับความหมายในต้นฉบับที่ว่า 'ไปสวรรคต' อันจะทำให้ scene ในภาษาแปลสอดคล้องกับภาษาต้นฉบับ

47. พระบารมี

Phra Barami

ต้นฉบับหน้า 956   ถ้าจะอธิบายด้วยความคิดของพลอย ซึ่งเป็นคนโบราณก็จะต้องว่า เป็นไปได้ด้วยพระบารมี

ฉบับแปลหน้า 651   But to Phloi there was no doubt about the reality of the goodness emanating from Phra Barami.

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จพระราชดำเนินนิวัติพระนคร พลอยและครอบครัว รวมถึงคนไทยนับแสนคนต่างตั้งแถวเฝ้ารับเสด็จตั้งแต่สนามบินดอนเมืองจนถึงถนนราชดำเนินด้วยความรู้สึกเดียวกัน คือ ปีติโสมนัสและจงรักภักดี พลอยคิดว่าในวันนั้นผลแห่งพระบารมีของพระองค์ได้เกิดขึ้นแล้วในใจของพลอยถึงแม้พระองค์จะยังทรงพระเยาว์ แต่ก็ยังเป็นเด็กที่เป็นของคนทั้งชาติ หากเป็นลูกหรือหลาน ก็เป็นของคนไทยทุกคนบนแผ่นดิน หากเป็นพี่น้อง ก็เป็นของคนที่อยู่เท่ากันทั่วประเทศเหมือนกัน ในความคิดของพลอยนั้นความรู้สึกใกล้ชิดประหนึ่งเป็นสมาชิกครอบครัวเดียวกัน หากเป็นคนสมัยก่อนก็จะกล่าวว่าเป็นเพราะพระองค์มีพระบารมีนั่นเอง

ผู้แปลทับศัพท์ว่า Phra Barami และอธิบายไว้ในประโยคข้างเคียงว่า this Gracious Power, this Phra Barami, is but another conventional phrase (โดยไม่ทำตัวเอียง) เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่ Phra Barami หมายถึง พลังอันงดงาม เปี่ยมเสน่ห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังของพระมหากษัตริย์

48. ไพล

Phlai liquid

ต้นฉบับหน้า 254   ช้อยได้บาดแผลหลายแห่งจนนางพิศผู้มีหน้าที่ฝนไพลไว้ให้ทาทุกคืนนั้นต้องบ่นปลงอนิจจังอยู่ซ้ำซาก

ฉบับแปลหน้า 167   She winced with pain when the maid Phit rubbed the phlai liquid on her damaged knees and swollen ankles.

ไพลเป็นพืชประเภทหัว ไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน คล้ายขมิ้น หัวของไพลใช้ฝนแก้เคล็ดขัดยอก เป็นยาสมานแผล และยังมีประโยชน์อีกนับไม่ถ้วน⁴⁹

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากบางปะอิน ผู้คนในราชสำนักเกิดความนิยมซื้อจักรยานกันอย่างรวดเร็วหลาย คนแรกที่ลองคือช้อย เพราะช้อยเป็นคนมีอุปนิสัยโลดโผนโจนทะยานเป็นเดิมที่อยู่แล้ว แต่ในที่สุดพลอยก็ตัดสินใจลองขี่บ้าง ผลที่ได้คือแผลมากมาย จนนางพิศต้องนำไพลมาฉุนให้แผลหาย

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ว่า *phlai* เนื่องจากวัฒนธรรมของโลกตะวันตกไม่มีคำเรียกสมุนไพรที่จะนำมาใช้รักษาโรคในลักษณะนี้ (dynamic equivalence) และยังอธิบายต่อท้ายว่ามีลักษณะเป็นน้ำ (liquid) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการใช้ไพลนั้นต้องทำให้เป็นน้ำก่อนและนำมาฉุน และเกิดจินตภาพลักษณะเดียวกับผู้อ่านในภาษาไทย อันจะทำให้ฉบับแปลเกิดปฏิกริยาเทียบเคียง หรือ equivalent effect ที่ใกล้เคียงภาษาต้นฉบับมากที่สุด⁵⁰

ค่านี้นับว่าผู้แปลสามารถทำให้ scene และ frame ไปในลักษณะเดียวกันได้อย่างดี

49. ไม้แก้ว

Mai kao, or China box-tree wood

ต้นฉบับหน้า 532 คุณเปรมคลั่งไม้เท้าอยู่นาน เริ่มสะสมไม้เท้าต่างๆ เป็นอันมาก แต่ที่ตื่นเต้นที่สุดปรารถนาที่สุด คือ ไม้แก้ว

ฉบับแปลหน้า 392 All species of walking sticks were being collected, but the most highly prized, the most zealously sought after, were those made of *mai kao, or China box-tree wood*.

ไม้แก้วเป็นพืชที่พบในเขตร้อน ต้นเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก เนื้อไม้ละเอียด สม่ำเสมอ มีสีแดง สามารถขัดเกลากลายเป็นไม้เท้าได้เรียบ สม่ำเสมอ จึงมีราคาแพงมาก นิยมนำมาทำไม้เท้าคู่กับไม้มะเกลือ

เมื่อรัชกาลที่ 6 เสด็จขึ้นครองราชย์ คุณเปรมเปลี่ยนไปมากไม่ว่าด้านการแต่งตัว การเข้าสังคม ฯลฯ หนึ่งในกิจกรรมที่คุณเปรมนิยมมาก คือ การสะสมไม้เท้า และประเภทที่คุณเปรมคิดว่าดีเยี่ยมและมีค่ามากที่สุด คือ ไม้เท้าที่ทำจาก ไม้แก้ว

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *mai kao* เพื่อสร้างสีสันของไทย (local color) ให้ตัวบทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti จากนั้นให้ชื่อสามัญต่อท้ายว่า China Box Tree เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมทราบ ว่าตรงกับพืชชนิดใด

⁴⁹ Dozones.com, "ไพล" สมุนไพรไทย แก้เคล็ดขัดยอกซ้ำบวม [ออนไลน์], 17 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

<http://senior.eduzones.com/futurecareer/30074>

⁵⁰ Jeremy Munday, *Introducing Translation Studies: Theories and Applications* (London: Routledge, 2008), p. 36-39.

50. สามล้อ

Samlo

ต้นฉบับหน้า 848   ซ้อยพูดพลางก้าวขึ้นนั่งบนสามล้ออย่างองอาจ แล้วซ้อยก็เรียกพลอยให้ดูแล้วบอก
ว่า 'นี่ไงแม่พลอย ดูซิ'

ฉบับแปลหน้า 594   When I'll leave I'll show you how it should be worn when riding in a samlo
with the wind blowing.

สามล้อเป็นพาหนะลักษณะต่างๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นในทวีปเอเชีย มีที่นั่งด้านหลัง มีล้อสามล้อ ด้านหลังสอง
ด้านหน้าหนึ่ง ใช้คนถีบเพื่อขับเคลื่อน รถตุ๊กตุ๊กที่ชาวต่างชาติรู้จักดีก็จัดเป็นสามล้อชนิดหนึ่งเช่นกัน

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามออกนโยบายรัฐนิยมให้คนไทยสวมหมวกเพื่อความเป็นอารยะ พลอยบอกซ้อยว่า
คุณเขยมีปัญหากับการขึ้นสามล้อ หมวกจะปลิวไปตามลมเสมอ เพราะคุณซ้อยเพิ่งหัดใส่หมวกได้ไม่นานจึงยัง
ไม่เคยชิน ซ้อยผู้ซึ่งมีลักษณะทะมัดทะแมงเป็นทุนเดิมจึงอาสาสอนให้คุณเขย

ผู้แปลทับศัพท์ว่า samlo โดยไม่อธิบายต่อท้ายเลยเพื่อแสดงความเป็นไทยในบทแปล จริงอยู่ในวัฒนธรรมอื่น
เช่น อินเดีย จีน ญี่ปุ่น อาจมีสามล้อด้วยเช่นกัน (ใช้คำว่า rickshaw หรือ รถเจ๊ก) แต่ผู้แปลอาจต้องการแยกให้
เห็นความแตกต่างระหว่างสามล้อในไทย และประเทศอื่นๆ จึงตัดสินใจทับศัพท์ว่า samlo กลยุทธ์การแปลแบบ
foreignization ของ Venuti มองได้ว่าการแปลลักษณะนี้เป็นการเผยแพร่คำในภาษาต้นฉบับไปสู่ฉบับแปล ทำให้
คำในวัฒนธรรมภาษาปลายทางมีจำนวนมากขึ้นและหลากหลายขึ้น

51. กระทง

Intricate banana-leaf *krathong*

ต้นฉบับหน้า 21   คุณสายหันมากลึงจอบ จัดพานดอกไม้ธูปเทียน

ฉบับแปลหน้า 24   Khun Sai had finished the intricate banana-leaf *krathong*.

ตามธรรมเนียมถวายตัวในวังนั้น ผู้ที่จะถวายตัวต้องเย็บกระทงพร้อมใส่ดอกไม้ธูป เทียน และเข้าเฝ้าเสด็จ
เพื่อถวายตัว

เนื่องจากคำว่ากระทงและธรรมเนียมถวายตัวไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ในภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า
krathong และอธิบายเพิ่มเติมว่าประดิษฐ์จากใบตองอย่างประณีต (intricate banana-leaf) เนื่องจากกระทงที่
ใช้ถวายตัวต้องบรรจุดอกไม้ธูป เทียน มีการนำเสี้ยวใบตองมาพับจีบและกลัดติดโดยรอบกระทงเป็นชั้นที่สอง
และยังต้องมีกรวยปิดอีกชั้นจึงจะถูกต้องตามธรรมเนียม เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิด scene ตรงกับ
ผู้อ่านภาษาต้นทางได้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เพราะ frame ที่ผู้แปลเลือกใช้ ไม่มี คำที่เทียบเคียงได้ (dynamic
equivalence) ในภาษาปลายทาง

ถึงแม้ต้นฉบับจะเป็นพานที่มีดอกไม้รูปเทียน แต่ผู้แปลอาจตีความว่าสิ่งที่สำคัญคือกระทง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องใส่ของถวาย และต้องนำไปถวายเสด็จ จากนั้นเสด็จจะเปิดกรวยเพื่อรับถวาย ในบริบทนี้สิ่งที่สำคัญไม่ใช่พาน

52. หมากรุก

Mak ruk-Thai chess

ต้นฉบับหน้า 610 หลวงโอสถ ถึงแม้จะมาค้างไม่ได้ เพราะห้วงร้านห้วงคนไข้ ก็มาร่วมกินข้าวเย็นอยู่ด้วยทุกวันเป็นประจำ และอยู่ปฏิบัติพระที่มาสวด และเล่นสกาเล่นหมากรุก ไปกับพ่อเพิ่มจนพระลากลับวัดจึงจะกลับด้วยทุกคืนไป

ฉบับแปลหน้า 449 Luang Osot, busy as he was with his patients and his pharmacy, never missed an evening chanting and was more often than not the last one to leave, sometimes quite late at night after having a game or two of *Thai chess (mak ruk)* with Phoem.

หมากรุกเป็นกีฬาที่คนไทยนิยมเล่นกันมานาน เชื่อกันว่าพัฒนามาจากอินเดีย ตัวหมากรุกไทยไม่มีลาย ในขณะที่หมากรุกฝรั่งจะมีลายขาวดำ ส่วนกติกาการเดินทางของหมากรุกไทยกับฝรั่งอาจแตกต่างกันบ้าง เช่น เม็ดและโคน ของไทย มีการเดินที่แตกต่างจากหมากรุกตะวันตกในบางประการ

ช่วงงานศพคุณเปรม ญาติพี่น้องและคนรู้จักมาช่วยงานพลอยมากมาย หนึ่งในนั้นคือหลวงโอสถผู้อยู่กับพลอยจนเด็ก และชอบเล่นหมากรุกกับพ่อเพิ่ม

เพื่อสร้างสีสันความเป็นไทยให้ฉบับแปลตามแนวคิดการแปลแบบ *foreignization* หลังจากแปลตามตัวว่า *Thai chess* แล้ว ผู้แปลยังอธิบายเพิ่มเติมโดยใช้กลวิธีทับศัพท์ในวงเล็บว่า *mak ruk* เพื่อแยกให้เห็นว่าหมากรุกไทยมีลักษณะ รูปร่าง และกฎเกณฑ์ แตกต่างจากหมากรุกชาติอื่นๆ

53. โบสถ์

Bot (chapel)

ต้นฉบับหน้า 940 ปลอยพ่อเพิ่มและคนหนุ่มๆ สาวๆ ให้เดินถือของตามเจ้านาจเดินประทักษิณรอบโบสถ์

ฉบับแปลหน้า 640 Phoem said they must now walk clockwise round the bot (chapel)

โบสถ์หรืออุโบสถคือสิ่งก่อสร้างอย่างหนึ่งในวัด เป็นสถานที่ที่สงฆ์ทำสังฆกรรมต่างๆ และมีใบเสมาล้อมรอบเพื่อบอกเขต เนื่องจากสมัยก่อนยังไม่มีโบสถ์ สงฆ์ใช้เพียงใบเสมาบอกเขตทำสังฆกรรมเท่านั้น

ในวันบวชตาอัน เมื่อถึงวัดแล้ว พ่อเพิ่มและคนอื่นๆ จึงเดินวนขวารอบโบสถ์เพื่อเริ่มพิธีบวช

ด้วยความที่โบสถ์แต่ละศาสนาอาจเรียกแตกต่างกันไป เช่น อิสลาม เรียกว่า มัสยิด รวมถึงรูปร่างก็แตกต่างกันไปตามศาสนา เช่น โบสถ์คริสต์อาจสูงชะลูด มีหน้าต่างกระจกลึ เป็นต้น scene ที่เกิดในสมองผู้อ่านจึงแตกต่างกันไปด้วย ผู้แปลจึงเลือก frame สำหรับคำนี้โดยใช้การทับศัพท์ว่า bot เพื่อเน้นความเป็นสิ่งก่อสร้างในศาสนาพุทธและสีสันความเป็นไทย (local color) จากนั้นผู้แปลอธิบายในวงเล็บว่า (chapel) เพื่อแยกความแตกต่างของโบสถ์พุทธกับศาสนาอื่นๆ อีกครั้งหนึ่ง

54. ศาลา

Auditorium sala

ต้นฉบับ ไม่มีปรากฏ

ฉบับแปลหน้า 158 Up there in the *wat* compound, lining the walks leading to the chapel and the auditorium sala, crowds of devotees were waiting to pay reverence to the king and attend the *kathin* rites.

ศาลาในศาสนาพุทธเป็นที่ที่ประชาชนไปฟังธรรมเทศนาและทำกิจกรรมต่างๆ ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ประชาชนจำนวนมากตั้งแถวเฝ้ารอเสด็จ ที่โบสถ์และศาลา เพื่อทำพิธีกรรม

ถึงแม้ต้นฉบับไม่มีคำว่า ศาลา แต่ผู้แปลน่าจะตีความว่าพิธีกรรมจะต้องมีที่ศาลาในวัดอย่างแน่นอน จึงใส่คำว่า sala พร้อมใส่คำคุณศัพท์ auditorium เข้าไปใน frame นี้ เพื่อให้ scene ของผู้อ่านในภาษาอังกฤษซึ่งไม่มีวัดและศาลาได้เข้าใจว่า sala เป็นที่ที่เปรียบได้กับห้องประชุมซึ่งประชาชนมารวมกันเป็นจำนวนมาก อันจะทำให้ผู้อ่านเกิดปฏิกิริยาตอบสนองได้ใกล้เคียงกับผู้อ่านชาวไทย

55. พระเมรุ

(Phra Meru) funeral pyre

ต้นฉบับหน้า 589 ในระหว่างนั้นก็มีเมรุกลางเมือง

ฉบับแปลหน้า 434 The funeral pyre (Phra Meru) was set up in the heart of the city.

เมรุคือสถานที่เผาปณิกิจศพของพระบรมวงศานุวงศ์และชนชั้นสูง มีลักษณะเป็นเรือนยอดชั้วควรว หลังคาแหลม บางครั้งก็เรียกว่า พระเมรุมาศ ผู้ที่ออกแบบได้ต้องเป็นผู้รอบรู้งานศิลปกรรมของชาติมักตั้งอยู่ใจกลางเมือง เช่น ท้องสนามหลวง ในขณะที่ศพคนธรรมดาจะเผาในวัด

หลังจากกลับมาจากต่างประเทศแล้ว ตาฮ็อตไม่ยอมแต่งงานทำ พलयกเกลี้ยกล่อมเท่าไรก็ไม่เป็นผล ช้ำยังถูกตาฮ็อต จี้ใจดำเรื่องที่ว่าพलयกก็ไม่อยากให้ตาฮ็อตอยู่ห่างเหมือนกัน และในระหว่างนั้นก็มีการจัดงานเมรุสำหรับพระศพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผู้แปลหาคำเทียบเคียง (dynamic equivalence) ได้ว่า funeral pyre ซึ่งเป็นหน่วยทางภาษาศาสตร์ (frame) ที่มีใน วัฒนธรรมภาษาอังกฤษ จากนั้นผู้แปลลงเล็บว่า Phra Meru เพื่อให้ผู้อ่านทราบภาษาไทยเรียกสิ่งนี้ว่าเมรุ และยังคงมีคำว่า พระ นำหน้าอีกด้วย เนื่องจากเป็นเมรุสำหรับถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ คำว่า Phra Meru Ground ยังเป็นคำที่ชาวต่างชาติรู้จักกันดีแล้ว เพราะหมายถึง สนามหลวง ซึ่งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวแทบทุกคนต้องผ่าน ดังนั้นการใช้ frame ว่า Phra Meru น่าจะทำให้ scene มีความชัดเจนในหมู่ผู้อ่านชาวต่างชาติมากขึ้นอีกด้วย

56. อุเบกขา

Ubekkhā

57. กรรม

Karma

ต้นฉบับหน้า 445 แต่เมื่อทำอะไรไม่ได้ก็ต้องอุเบกขา ปล่อยให้เธอรับกรรมไปจนกว่าเธอจะรู้ตัว

ฉบับแปลหน้า 316 She has come to the conclusion that there is nothing else she can do except adopt the principle of ubekkhā, and view the matter with equanimity. Let Khun Un follow the course of her karma.

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธซึ่งเน้นการปฏิบัติธรรม หนึ่งในธรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติมีชีวิตที่ดี คือพรหมวิหาร 4 หรือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ประดุจพระพรหม 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- เมตตา คือ ความปรารถนาดี ความรัก
- กรุณา คือ ความสงสาร อยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
- มุทิตา คือ ความเบิกบานยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีสุข ก็มีใจแจ่มชื่นเบิกบาน
- อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง ราบเรียบ เที่ยงตรงประดุจตราขึง ปฏิบัติตนไปตามความเที่ยงธรรม⁵¹

ส่วนกรรม คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา หากเป็นการกระทำทางกาย เรียกว่ากายกรรม หากเป็นทางใจ เรียกว่ามโนกรรม หากเป็นวาจา เรียกว่าวจีกรรม กรรมแบ่งอย่างกว้างได้สองประเภท ได้แก่ กรรมดี หรือ กุศล

⁵¹ จีวรพรรณ วรรณประเสริฐ. สังคมไทย (ปัตตานี: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2522) หน้า 224.

ธรรม และกรรมชั่ว หรืออกุศลกรรม คนไทยเชื่อว่ากรรมใดใครก่อ คนนั้นก็ได้รับกรรมนั้นตอบแทน หมายความว่า ใครทำดี ก็จะได้รับผลดี ในทางตรงกันข้าม ใครทำชั่ว ก็จะได้ผลชั่วตอบแทน⁵²

วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาเยี่ยมพลอย และเล่าเรื่องทางบ้านคลองบางหลวงให้ฟัง คุณชิตปอกกลอกคุณอุณอย่างแสนสาหัสเพราะติดการพนัน คุณเชยจะเข้าไปตักเตือนก็ไม่ได้เพราะสถานะและอำนาจต่ำกว่า และต้องยึดหลักอุเบกขาเท่านั้น ปล่อยให้คุณชิตรับกรรมไป

ผู้แปลทับศัพท์ทั้งสองคำ คือ ubekka และ karma เพราะเป็นแนวคิดที่เป็นชื่อเฉพาะในศาสนาพุทธ ไม่สามารถหาสิ่งเทียบเคียงในภาษาปลายทาง (dynamic equivalence) มาอธิบายได้ หากไม่ใช้กลวิธีแปลแบบทับศัพท์ บทแปลอาจไม่สามารถรักษาความเป็นแนวคิดในศาสนาพุทธไว้ได้

58. อกุศล

Akusol-bad, sinful, malicious

ต้นฉบับหน้า 662

‘ข่าวอกุศล’ ตาอันซักอย่างจะเอาความ

‘ข่าวอะไรนะ?’ ตาอ้อถามขึ้น เพราะไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อน

ฉบับแปลหน้า 483

‘*Akusol* news,’ An said.

‘What? What news?’ The word *akusol* (bad, sinful, malicious) was not unknown to Ot, but this was the first time he had ever heard it employed in this context.

อกุศล หมายถึง ความชั่ว สิ่งที่ไม่ดี มีความหมายคล้ายบาป ตรงข้ามกับกุศล ซึ่งแปลว่า ดี⁵³

ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ตาอันสงสัยว่าพ่อเพิ่มคุยอะไรกับตาอ้ออย่างมีลัษณคมใน ตาอ้อจึงตอบว่าเรื่องการเมือง เช่น การจับคนมากมาย (เพราะช่วงนั้นประเทศไทยเพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ไม่นาน การเมืองจึงยังไม่มีเสถียรภาพ มีคนคิดต่อต้านคณะราษฎรอยู่ไม่น้อย) เมื่อได้คำตอบดังนี้ตาอันจึงบอกว่าเป็นข่าวอกุศล ตาอ้อจึงสงสัยว่าเป็นข่าวอะไร เพราะไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อน

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *akusol* เพราะวัฒนธรรมในภาษาปลายทางไม่มีมโนทัศน์นี้และไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) จากนั้น ผู้แปลอธิบายในวงเล็บว่า (bad, sinful, malicious) และให้ความหมายของคำว่า *akusol* เพื่อให้ frame เป็นที่เข้าใจได้สำหรับผู้อ่านภาษาปลายทาง

⁵² Wikipedia, **กรรม** [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา [http://th.wikipedia.org/wiki/กรรม_\(ศาสนาพุทธ\)](http://th.wikipedia.org/wiki/กรรม_(ศาสนาพุทธ))

⁵³ Wikipedia, **อกุศล** [ออนไลน์], 17 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/อกุศล>

59. ภิกขุ

Bhikkhu

ต้นฉบับหน้า 932 'ตามใจฉันเกิด แม่ไม่ว่า ฉันจะบวชเรียนก็ดีถมไปอยู่แล้ว'

ฉบับแปลหน้า 636 'It will be as you wish, my son. Your becoming a *bhikkhu* is what's important.'

ภิกขุ คือชายที่บวชเป็นพระในศาสนาพุทธ นุ่งห่มเหลือง ปฏิบัติธรรมที่วัดโดยถือศีลและออกบิณฑบาต

ในเรื่อง พ่อเพิ่มเสนอให้การบวชของตาฉันทำขวัญนาดด้วย แต่อันไม่เห็นด้วยและบอกว่าแล้วแต่พลอย พลอยถึงบอกว่าตามใจฉัน เพราะแค่อันได้บวชเป็นพระก็เพียงพอสำหรับพลอยแล้ว

ถึงแม้ว่าศาสนาอื่นๆ จะมีนักบวช แต่ผู้แปลใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า *bhikkhu* เพื่อแยกให้เห็นว่าพระในศาสนาพุทธ แตกต่างจากนักบวชในศาสนาอื่นๆ และยังเป็นกรสร้างสีสันของภาษาปลายทาง (local color) ตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti ให้บทแปลด้วย

60. แม่ชี

Mae chi (lay nun)

ต้นฉบับหน้า 388 'เลิกกันที ฉันไม่เอาแล้วเรื่องลูกพี่ว ทรมานออกจะตายไป ฉันจะต้องสาบานตัวอยู่ เป็นโสดไปจนตาย อีกหนอยฉันจะไปบวชชีเสีย'

ฉบับแปลหน้า 263 'No husband, no childbearing. It's just too frightening for me. I'll become a *mae chi (lay nun)*-that should solve the problem.'

แม่ชี คือหญิงที่ออกบวชในศาสนาพุทธ นุ่งขาวห่มขาว โกนผม อาศัยอยู่ในวัดเหมือนพระภิกษุ ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** เมื่อช้อยเห็นพลอยต้องอยู่ไฟเป็นเวลานาน จึงออกอาการหวาดกลัว และกล่าวว่าไม่อยากมีภาระเรื่องครอบครัว ทั้งสามีหรือบุตรธิดา และเมื่อสูงอายุแล้วจะเลือกไปบวชชีแทน

ถึงแม้ในวัฒนธรรมอื่นจะมีนักบวชหญิง แต่ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า *mae chi* เพื่อสร้างสีสันความเป็นไทยให้บทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti และอธิบายต่อท้ายว่า (lay nun) เพื่อให้ผู้อ่านเกิด จินตภาพที่ตรงกับ frame ที่ผู้แปลเลือกใช้ ผู้วิจัยคาดว่าผู้แปลเจตนาใช้คำว่า lay เพื่อแยกให้เห็นว่าเป็นแม่ชีในลักษณะฆราวาส ไม่ใช่แม่ชีที่เป็นนักบวชอย่างเต็มรูปแบบ อันจะทำให้ scene ในผู้อ่านภาษาปลายทางชัดขึ้น

61. อุปัชฌาย์

(Upacha) the officiating monk

62. คู่สวด

Khu suat-his tutorial monks

ต้นฉบับหน้า 942 ตาอันรับโอวาทจากอุปัชฌาย์แล้วก็ออกไปครองผ้า พอตาอันครองผ้าเหลือง กลับมายืนข้อมขนานาคอยู่กับคู่สวดที่ตรงประตูโบสถ์ พลอยก็ได้แต่แลดูด้วยความพอใจ

ฉบับแปลหน้า 641 Having received instructions from the officiating monk (the *upacha*), the ordinand went out to change into monk's robe, after which he rehearsed with his tutorial monks the *khu suat*-the answers to the enquiries regarding his fitness to enter the monkhood.

ในการบวชนาค อุปัชฌาย์คือพระที่ทำหน้าที่ประธานการบวช มีหน้าที่หลักคือรับผิดชอบและรับรองผู้บวช พระอุปัชฌาย์ต้องมีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสขึ้นไป จำพรรษามาเกิน 10 ปี และเป็นนักเปรียญ⁵⁴

คู่สวด คือ พระภิกษุ 2 รูปผู้ทำหน้าที่สวดประกาศในท่ามกลางสงฆ์เวลาทำสังฆกรรมอุปสมบท เพื่อให้สงฆ์ทราบ รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บวชและถามมติของสงฆ์ว่าจะยอมรับผู้บวชให้เป็นภิกษุหรือไม่ เรียกว่า พระคู่สวด หรือ พระกรรมวาจา⁵⁵

ในเรื่อง สี่แผ่นดิน เมื่อตาอันรับโอวาทจากอุปัชฌาย์และครองผ้าแล้ว ก็มายืนข้อมขนานาคอยู่กับคู่สวด

เนื่องจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีสิ่งที่เทียบเคียงทั้งอุปัชฌาย์และคู่สวดได้ (dynamic equivalence) ผู้แปลจึงเลือกใช้วิธีทับศัพท์ทั้งสองคำว่า *upacha* และ *khu suat* จากนั้นอธิบายต่อว่า the officiating monk และ his tutorial monks ตามลำดับ เพื่อให้ scene ในสมองผู้อ่านเป็นไปในลักษณะที่คล้ายกับมโนทัศน์ที่ชาวไทยมี

63. ไฟประลัยกัลป์

Fai pralai kalpa, the Fire of Total Annihilation

ต้นฉบับหน้า 950 'เหมือนไฟประลัยกัลป์' พลอยนึกในใจทันทีที่ได้ยิน

ฉบับแปลหน้า 646 Phloi was not impressed. The latest man-made object only reminded her of the *fai-pralai-kalpa*, the Fire of Total Annihilation, which was supposed to blaze up and consume the universe at some vague date in the far, far future.

ตามความเชื่อฮินดูโบราณ เมื่อพระอิศวรทรงลี้พระเนตรที่สามเมื่อใด เมื่อนั้นจะเกิดไฟประลัยกัลป์ทำลายล้างโลกและทุกสิ่ง ประหนึ่งว่าโลกจะถึงคราวดับสูญ และเป็นเวลาของชาติภพใหม่

⁵⁴ Wikipedia, **อุปัชฌาย์** [ออนไลน์], 10 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/อุปัชฌาย์>

⁵⁵ Kalyanamitra Group, **คู่สวด** [ออนไลน์], 10 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

http://www.kalyanamitra.org/daily/dhamma/index.php?option=com_content&task=view&id=1019&Itemid=99999999

ในเรื่อง เมื่อพ่อเพิ่มเล่าให้พลอยฟังว่าอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูเพื่อโจมตีญี่ปุ่นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่าแสนราย พลอยจึงนึกไปถึงไฟประลัยกัลป์ เพราะเป็นการทำลายล้างที่มีอำนาจร้ายแรงใกล้เคียงกับนิวเคลียร์

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *Fai pralai kalpa* เพื่อสร้าง scene ที่ใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับ เนื่องจากภาษาปลายทางไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) จากนั้นอธิบายต่อทำยว่า the Fire of Total Annihilation, which was supposed to blaze up and consume the universe at some vague date in the far, far future เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจความหมายของไฟประลัยกัลป์ และการที่พลอยนึกไปถึงมโนทัศน์เรื่องไฟประลัยกัลป์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของคติความเชื่อแบบฮินดูที่ยังรากลึกอยู่ในสังคมไทยอย่างแยกไม่ออกอีกด้วย

64. ในหลวง

Nai Luang

65. โขน

Khon

66. ละคร

Lakhon

ต้นฉบับหน้า 438 ‘แผ่นดินนี้ไม่เหมือนแผ่นดินก่อนดอกแม่พลอย ท่านโปรดอะไรคนละอย่างเรื่องโขน ละครอย่างนี้ท่านโปรดมาก’

ฉบับแปลหน้า 309 ‘Our present Nai Luang is very fond of the theatre. Mae Phloi,’ Khun Prem said, ‘all kinds of theatre-*khon*, *lakhon*, everything.’

ในหลวง หมายถึง **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** หนังสือ **ศาสนสมเด็จ** เล่ม 12 ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ⁵⁶ ได้กล่าวว่าในสมัยกรุงธนบุรีอาจมีการเรียกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า **ของหลวง** แต่ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ได้มีการยกเลิกคำดังกล่าว และเปลี่ยนเป็น **ในหลวง** แทน

ส่วน**โขน** เป็นการแสดงโบราณชั้นสูงของไทย เป็นการรำตามแบบละครใน มีการเรียงลำดับก่อนหลังคล้ายละคร ผู้แสดงจะสวมหัวโขน ถืออาวุธ มีการบรรเลงดนตรีประกอบไปตลอดการแสดง เรื่องที่นิยมเล่นมักเป็นวรรณคดี

⁵⁶ [Thaigoodview.com](http://www.thaigoodview.com), ที่มาของคำว่า**ในหลวง** [ออนไลน์], 11 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.thaigoodview.com/node/2813>

โบราณ เช่น รามเกียรติ์ นอกจากนี้ ลาโลแบร์ ทูตจากประเทศฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ยังได้บันทึกเรื่องของโขนไว้ด้วย⁵⁷

ละคร หมายถึง การแสดงรำที่เป็นเรื่องเป็นราว ดำเนินเรื่องไปโดยลำดับ มีตัวเอกของเรื่อง ฝ่ายชายเรียกว่าตัวพระ เพราะสมัยโบราณแสดงแต่เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เป็นเรื่องของกษัตริย์ มีชื่อนำหน้าว่า 'พระ' เช่น พระอนิรุทธิ์ พระไชยเชษฐา พระอภัยมณี ฝ่ายหญิงเรียกว่า ตัวนาง เพราะในเรื่องที่แสดงมักชื่อนำหน้าว่า 'นาง' เช่น นางสีดา นางบุษบา นางทิพย์เกสร⁵⁸

ผู้แปลทับศัพท์คำว่าในหลวง (Nai Luang) โขน (khon) และละคร (lakhon) เพื่อเผยแพร่ความเป็นไทยให้ทแปลตามแนวคิด foreignization ของ Venuti เนื่องจาก **ในหลวง** เป็นคำที่คนไทยเรียกกันทั่วไป และน่าจะเป็นคำที่ผู้อ่านชาวต่างชาติหลายคนรู้จักดี ส่วน **โขน** ผู้แปลจำเป็นต้องทับศัพท์เพราะเป็นการแสดงที่วัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มี (dynamic equivalence) และคำนี้ก็ใช้กันอย่างเป็นทางการแล้ว ส่วน **ละคร** ถึงแม้วัฒนธรรมตะวันตก จะมีคำว่า play แต่ลักษณะแตกต่างจากละครไทยเป็นอย่างมาก หากไม่ทับศัพท์ scene ที่ได้จะไม่ตรงกับ frame

⁵⁷ Wikipedia, โขน [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/โขน>

⁵⁸ Wikipedia, ละคร [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ละคร>

67. สักวา

Sakkrawa

ต้นฉบับ

ไม่ปรากฏ

ฉบับแปลหน้า 226

‘I can go on and on and if I were a poet I’d compose a *sakkrawa* in their praise’

สักวาเป็นกลอนชนิดหนึ่ง แต่ละบทมีสี่คำกลอน ขึ้นต้นด้วย ‘สักวา’ และลงท้ายด้วย ‘เอ๋ย’ เสมอ การเล่นกลอนนี้ ผู้ประพันธ์ต้องมีความสามารถและปฏิภาณไหวพริบอย่างยิ่งเพราะเป็นการเล่นแนวโต้ตอบกันสดๆ ในหมู่ผู้เล่นหลายคน ส่วนใหญ่เล่นบนเรือนแพ ราวเดือน 11 หรือ 12⁵⁹

วันหนึ่งเมื่อกลับมาถึงบ้าน คุณเปรมเอ๋ยปากชมเซยแม่พลอยว่าจัดสำหรับมากได้นำรับประทานมาก เพราะใช้ของคุณภาพดี เคี้ยวแล้วไม่กัดปาก จนคุณเปรมอยากแต่งกลอนสักวาให้พลอยเพื่อยกย่องความสามารถของพลอย

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *sakkrawa* โดยที่ไม่ได้อธิบายเพิ่มเติม แต่หากพิจารณาบริบท if I were a poet I’d compose ผู้อ่านจะทราบได้ว่าผู้พูดจะต้องแต่งคำกลอนประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นแน่ นอกจากนี้การมีแนวคิดเรื่องสักวาในเรื่อง ยังแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยสมัยก่อนนิยมประพันธ์กลอน และเป็นสังคมรื่นเริง รักความสนุก และมีอารมณ์ศิลปิน

68. ละครพูด

Lakhon phut, talk-plays

69. ละครร้อง

Lakhon rong, sing-plays

ต้นฉบับหน้า 439

‘ฉันเห็นท่านทรงละครพูดอยู่มากเหมือนกัน ถ้าอย่างนั้นฉันก็พอจะไปได้’

‘ละครพูดนี้เป็นอย่างไร’ พลอยซักเพราะเคยดูละครร้องแบบปรีดาลัย

ฉบับแปลหน้า 310

‘I could perhaps join the talk-plays, the *lakhon phut*.’ His Majesty is also very interested in them.

‘But what are these talk-plays?’ she asked. She was familiar with the sing-plays (*lakhon rong*), such as those staged by the Pridalai Troupe.

ละครพูดเป็นละครที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้คำพูดดำเนินเรื่องเหมือนการดำเนินชีวิตปกติ เดิมทีตัวแสดงเป็นหญิงล้วน ต่อมาผู้ชายด้วย พระบาทสมเด็จพระ

⁵⁹ Wikipedia, สักวา [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/สักวา>

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้การอุปถัมภ์กิจการของละครพูดอย่างมาก เพราะทรงเห็นเป็นศิลปะที่น่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นการแสดงที่ง่ายอีกด้วย⁶⁰

ละครร้องเป็นศิลปะการแสดงแบบใหม่ที่กำเนิดขึ้นในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ละครร้องได้ปรับปรุงขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากละครต่างประเทศ เรียกว่าละครร้องสลัฟพูด นอกจากนี้ได้เกิดละครร้องขึ้นอีกแบบหนึ่ง เรียกว่าละครร้องล้วนๆ โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตัดแปลงละครของชาวตะวันตกจากละครอุปรากรที่เรียกว่า "โอเปอเรติก ลิเบรโต" (Operatic Libretto) มาเป็นละครในภาษาไทย และได้รับความนิยมอีกแบบหนึ่ง ละครร้องทั้งสองประเภทมักแสดงตามโรงละครทั่วไป⁶¹

ในเรื่องสี่แผ่นดิน คุณเปรมและพลอยสนทนากันเรื่องละครพูดและละครร้อง ด้านพลอยรู้จักแต่ละครร้องเมื่อคุณเปรมเอ่ยถึงละครพูดจึงไม่รู้จัก เพราะเป็นของใหม่เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม

ผู้แปลอธิบายละครพูดว่า talk-plays และละครร้องว่า sing-plays จากนั้นทับศัพท์ว่า *Lakhon phut* และ *Lakhon rong* ตามลำดับ เพื่อใส่ความเป็นไทยให้ตัวบทแปล และละครทั้งสองอย่างอาจไม่พบในวัฒนธรรมภาษาปลายทางอีกด้วย

70. ระนาดเอก

Ranat ek

71. ช้่องวง

Khong wong

ต้นฉบับหน้า 111   ‘พอนพ เรามาลองฝีมือกันสักทีดีไหมครับ ฉันจะตีระนาดเอก พอนพตีช้่องวง’
ฉบับแปลหน้า 84   ‘I’ll take the ranat ek, and you play the khong wong. How about it, Pho Nop?’

ระนาดเอกเป็นเครื่องตีชนิดหนึ่งที่วิวัฒนาการมาจากกรับ แต่เดิมคงใช้กรับสองอันตีเป็นจังหวะ ต่อมาก็เกิดความคิดว่า ถ้าเอากรับหลาย ๆ อันวางเรียงลาดลงไป แล้วแก้ไขประดิษฐ์ให้มีขนาดลดหลั่นกัน แล้วทำรางรองอุ้มเสียง และใช้เชือกร้อยไม่กรับขนาดต่าง ๆ กันนั้นให้ติดกัน และชิงไว้บนรางใช้ไม้ตีให้เกิดเสียง นำตะกั่วผสมกับ

⁶⁰ Oknation.net **นาฏศิลป์ไทย ๑ ว่าด้วย ละครพูด** [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

<http://www.oknation.net/blog/assada999/2009/11/20/entry-7>

⁶¹ **อนุรักษ์ไทย ดอท คอม, ละครร้อง** [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.anurakthai.com/thaidances/thaidrama/thaidrama7.asp>

ซี่ผึ้งมาถ่วงเสียงโดยนำมาติดหัวท้ายของไม้กระดานนั้นให้เกิดเสียงไพเราะยิ่งขึ้น เรียกไม้กระดานที่ประดิษฐ์เป็นขนาดต่างๆ กันนั้นว่า ลูกกระนวด เรียกลูกกระนวดที่ผูกติดกันเป็นแผ่นเดียวกันว่า ผืน⁶²

ส่วนฆ้องวงเป็นเครื่องดนตรีที่วิวัฒนาการมาจากฆ้องวงของอินโดนีเซีย สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ส่วนประกอบของฆ้องวงใหญ่ประกอบด้วยลูกฆ้องและวงฆ้อง ลูกฆ้องมี 16 ลูกทำจากทองเหลือง เรียงจากลูกเล็กด้านขวา วงฆ้องสูงประมาณ 24 เซนติเมตร ใช้หวายโป่งทำเป็นราง ให้หวายเส้นนอกกับเส้นในห่างกัน 14-17 เซนติเมตร ใช้หวาย 4 อัน ด้านล่าง 2 อันขุดเป็นวงขนานกัน เว้นที่ไว้ให้นักดนตรีเข้าไปบรรเลง⁶³

ในงานโกนจุกของพลอยและช้อย ทุกคนไปค้างที่บ้านช้อย รวมถึงเจ้าคุณพ่อพลอยด้วย ดังนั้นเจ้าคุณพ่อของพลอยได้มีโอกาสพบกับคุณหลวงนพ ซึ่งเป็นพ่อของช้อย เมื่อถึงเวลากลางคืนหลังเสร็จงาน เจ้าคุณพ่อของพลอยได้ชวน คุณหลวงนพเล่นระนาดและฆ้องวง

ผู้แปลทับศัพท์ระนาดเอกว่า *ranat ek* และฆ้องวงว่า *khong wong* ตามลำดับ เนื่องจากภาษาปลายทางไม่มีคำที่เทียบเคียง (dynamic equivalence) กับคำทั้งสองได้ จริงอยู่อาจมีเครื่องกระทบ (percussion) บางประเภทที่มีลักษณะคล้าย แต่จินตภาพในสมองผู้อ่านจะไม่ตรงกับคำทั้งสอง นอกจากนี้การทับศัพท์ว่า *ranat ek* และ *khong wong* ยังเป็นการเผยแพร่เครื่องดนตรีไทยให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมอื่นได้รู้จักตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti อีกด้วย

72. ตำลึง

Tamlung

ต้นฉบับหน้า 266 'ได้อัฐอีกคนละห้าตำลึง ชื่อของพอไหม? พอไหม?'

ฉบับแปลหน้า 173 'Now we each have five *tamlungs* to spend. Is it enough? Is it enough?'

ตำลึงคือหน่วยเงินของไทยในสมัยก่อน 1 ตำลึง มีค่าเท่ากับ 4 บาท⁶⁴

แม่บุญ อาของคุณเปรม มาเยี่ยมวังเพื่อสนทนากับคุณสาย ระหว่างสนทนาแม่บุญได้ให้เงินพลอยและช้อยห้าตำลึงเพื่อออกไปซื้อผ้า

เนื่องจากวัฒนธรรมปลายทางไม่มีสิ่งที่เทียบเคียง (dynamic equivalence) กับ ตำลึง ได้ ผู้แปลจึงทับศัพท์เพื่อรักษา scene หน่วยเงินของไทยไว้ใน frame และปรกติแล้วการแปลหน่วยเงินมักใช้กลวิธีทับศัพท์เท่านั้น ไม่นิยมใช้การแปลงมาเป็นหน่วยเงินในภาษาปลายทาง เพราะหน่วยเงินของแต่ละวัฒนธรรมไม่เท่าเทียมกัน

⁶² Wikipedia, *ระนาดเอก* [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ระนาดเอก>

⁶³ Wikipedia, *ฆ้องวงใหญ่* [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ฆ้องวงใหญ่>

⁶⁴ Wikipedia, *บาท* [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา [http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_\(สกุลเงิน\)](http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_(สกุลเงิน))

73. ชั่ง

Chang, a chang was eighty baht

ต้นฉบับหน้า 34 'ไปบอกคุณสายหยุดของหล่อนที่เกิดแม่คุณ ว่าฉันไม่ใช่เศรษฐีจะได้กินหีบหมาก
ราคา 20 ชั่ง 30 ชั่ง...'

ฉบับแปลหน้า 31 'Well, you can tell your Khun Saiyut that I'm not a rich woman and do not
have the means to chew betel out of a thirty to forty *chang* box.' A *chang* was eighty baht, and forty
chang was a sum large enough to pay for a mansion in those days.

ชั่ง เป็นหน่วยเงินสมัยโบราณของไทย มีค่าเท่ากับ 20 ตำลึง หรือ 80 บาท⁶⁵ ในเรื่อง คุณสายหยุดฝากข้อยมา
ถามคุณสายว่าอยากซื้อหีบหมากหรือไม่ ด้วยเห็นว่าราคาแพงมากคุณสายจึงปฏิเสธ

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *chang* จากนั้นอธิบายต่อว่า A *chang* was eighty baht, and forty *chang* was a sum large
enough to pay for a mansion in those days เพื่อขยายความให้เห็นว่าเงินจำนวนดังกล่าวมีค่ามากขนาดซื้อ
คฤหาสน์ได้หนึ่งหลังทีเดียว และการที่ผู้แปลทับศัพท์แทนที่จะแปลก็เป็นเพราะโดยส่วนใหญ่แล้ว การแปลหน่วย
เงินมักเป็นสิ่งที่ไม่มีผู้ใดกระทำ เนื่องจากถือกันว่าหน่วยเงินของแต่ละคู่ภาษามักมีค่าไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่มักใช้
การ ทับศัพท์ จากนั้นตามด้วยการอธิบายเพิ่ม

74. สลึง

Salung (1 salung=25 satang)

75. เฟื้อง

Fuang, half a salung

ต้นฉบับหน้า 519 'วันละสลึง ยังดีเสียอีก แต่ก่อนเขาให้วันละเฟื้องเท่านั้น'

ฉบับแปลหน้า 384 'One *salung* a day.' (1 *salung* = 25 satang.) 'Don't laugh, Mae Phloi. It
used to be one *fuang*,' (half a *salung*)

ปกติพอเพิ่มไม่เคยคิดบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง แต่เมื่อพลอยออกเงินซ่อมแซมบ้านคลองบางหลวง พ่อ
เพิ่มกลับจดค่าใช้จ่ายทุกบาททุกสตางค์ ทำให้พลอยนึกสงสัยว่าพ่อเพิ่มคงรวยมากแล้ว แต่พ่อเพิ่มกลับบอกว่า
ไม่เลย เพราะภรรยาเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายในบ้าน ตัวเขาได้เงินใช้วันละสลึงเท่านั้น แต่ก็นับว่าดีกว่าเมื่อก่อนที่ได้
แค่เฟื้องเดียว

⁶⁵ Wikipedia, บาท [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา [http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_\(สกุลเงิน\)](http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_(สกุลเงิน))

ผู้แปลทับศัพท์สิ่งว่า *salung* และให้คำอธิบายต่อว่าเท่ากับ 25 สตางค์ (1 *salung* = 25 satang) ส่วนเฟื่องผู้แปลได้ลืบทับศัพท์ว่า *fuang* และอธิบายในวงเล็บต่อว่า (half a *salung*) เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเข้าใจความหมายและค่าของสิ่งและเฟื่อง เพราะค่าเงินในวัฒนธรรมปลายทางแตกต่างจากค่าเงินในสี่แผ่นดิน

76. ฟิส

Lot (not even one satang)

77. ไพ

Pai, or three satangs

ต้นฉบับหน้า 458 สมัยเมื่อคุณสายยังสาว ปลาหูหนึ่งเคยขายแข่งละฟิส และในข่งนั้นก็มีปลาหูเรียงกันถึงสามชั้น ขณะที่คุณสายเล่าเรื่องนั้นพลอยจำได้ว่าปลาหูมีราคาแข่งละไพ ซึ่งคุณสายบ่นว่าแพงนักหนา แต่ในข่งนี้ขึ้นราคาไปถึงแข่งละ 6 สตางค์ คือ สองไพ

ฉบับแปลหน้า 329 She recollected Khun Sai's complaint many years ago about the price of mackerel having climbed from one *lot* (not even a *satang*) for one bamboo basket containing three tiers of the plumpest fish, to one *pai*, or three *satangs* per basket with less fish in it. And now Phloi was having to pay out two whole *pai*-six *satangs*!-for a basket of only a few mackerels.

ฟิสและไพเป็นหน่วยเงินโบราณ ฟิส มีค่าเท่ากับ 1 ส่วน 128 บาท หรือไม่ถึง 1 สตางค์ ส่วน ไพ มีค่าเท่ากับ 3 สตางค์⁶⁶

เมื่อโลกเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากสงครามมากมาย หนึ่งในนั้นคือด้านเศรษฐกิจ ข้าวของแพงมีราคาขึ้นอย่างมาก ทำให้พลอยเริ่มวิตกเพราะสมัยคุณสายยังเป็นวัยรุ่น ปลาหูหนึ่งราคาแข่งละเพียงหนึ่งฟิสเท่านั้น ต่อมาเมื่อพลอยเข้าไปอยู่ในวัง ราคาได้ขึ้นมาเป็นหนึ่งไพ และข่งนี้สองไพแล้ว

ผู้แปลทับศัพท์คำว่า ฟิส ว่า Lot จากนั้นอธิบายต่อในวงเล็บว่า (not even one satang) เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีค่าน้อยมาก สาเหตุที่ไม่แจจแจงว่ามีค่าจริงๆ เท่าได้นั้นอาจเป็นเพราะใบบริบทนี้คำว่า ฟิส ไม่มีความสำคัญมากนัก ตัวละครอาจต้องการกล่าวเพียงคร่าวๆ ว่าปลาหูสมัยก่อนราคาถูกมากเพียงใด

ส่วน ไพ ผู้แปลทับศัพท์ว่า Pai จากนั้นอธิบายต่อว่า or three satangs เพื่อแสดงให้เห็นค่าของไพ ผู้แปลจำเป็นต้องเพิ่มคำอธิบายเข้าไปสำหรับสองคำนี้เพื่อให้ผู้อ่านปลายทางเห็นภาพตรงกัน เนื่องจากวัฒนธรรมและยุคสมัยของภาษาต้นทางและปลายทางแตกต่างกันมาก แม้คนไทยในปัจจุบันก็อาจไม่เข้าใจว่า ฟิส และ ไพ มีค่าเท่าใด

⁶⁶ Wikipedia, บาท [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา [http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_\(สกุลเงิน\)](http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_(สกุลเงิน))

78. มะกรูด

Makrut (kaffir lime)

79. ข่า

Kha (*alpinia galanga*)

80. มะเขือพวง

Makhua phuang (a pea-sized variety of eggplant)

81. แกงเผ็ดเนื้อ

Kaeng phet nua

82. เผ็ด

Phet (hot)

ต้นฉบับหน้า 499 ‘ผิวมะกรูดเอาผิวมะนาวแทน กะปิต้องใช้กะปิฝรั่งที่เขาทาขนมปังกินเรียกว่า แอนโซวี ข่าไม่มีไม่เป็นไร เครื่องเทศมียี่หว่า พริกใช้พริกป่น ที่ขาดมากคือตะไคร้ ลูกไปซื้อน้ำมันตะไคร้จากร้านขายยามาใส่ลงสองสามหยด แกงเกือบจะสุกแล้ว พี่อ้นมาบอกว่าไม่เห็นเหมือนของจริงเลย เพราะไม่มีมะเขือพวง ลูกเลยเอาถั่วกระป๋องใส่ลงไปให้มันดูคล้ายๆ เสร็จแล้วก็กินกันอร่อยเต็มที จะว่าเหมือนแกงเผ็ดก็ไม่ได้ เพราะมันไม่เหมือน แต่เป็นอะไรที่เผ็ดๆที่กินกับข้าวได้ดีกว่าของฝรั่ง’

ฉบับแปลหน้า 365

For *makrut* (kaffir lime) peel we substitute lemon peel. No *kha* (*alpinia galanga*) was to be found, but the most sorely missed ingredient of all was lemon grass. We'd have given anything for a few stalks of it! I went to the chemist's shop and bought a bottle of lemon grass oil and sprinkled a few drops into the pot. Then as the pot started to boil Phi An Shook his head at it saying it didn't look like the real thing without some *makhua phuang* (a pea-sized variety of eggplant) so I added tinned peas and this did indeed improve its appearance. You probably won't have recognized it as *kaeng phet nua*. Mother Dear, but it was *phet* (hot) enough with all that chili and we ate it all up with great relish.

เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทยคืออาหารไทย ปัจจุบันทั่วโลกรู้จักกันอาหารไทยเป็นอย่างดีด้วยรสชาติที่อร่อยและมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน เครื่องปรุงและส่วนประกอบ เช่น พริก ขิง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด หัวหอม ปลาร้า ฯลฯ จึงมีรสและกลิ่นรุนแรงเพื่อขับเหงื่อและช่วยระบายความร้อน

ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ตาฮ้อดเขียนจดหมายมาถึงพลอยเล่าเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ที่อังกฤษ โดยเฉพาะอาหารการกินซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่ของคนไทย หากหาวัตถุดิบใดไม่ได้ ตาฮ้อดก็ใช้อาหารของฝรั่งแทนไป ทำให้หน้าตาและรสชาติต่างออกไปจากอาหารไทยแท้บ้าง

คำว่า มะกรูด ผู้แปลทับศัพท์ว่า Makrut จากนั้นให้ชื่อในภาษาอังกฤษ (kaffir lime) ส่วน ข่า ผู้แปลได้เลือกทับศัพท์ว่า Kha จากนั้นให้ชื่อในภาษาลาติน (alpinia galanga) สำหรับ มะเขือพวง ผู้แปลได้ทับศัพท์ว่า Makhua phuang จากนั้นอธิบายโดยบอกรูปร่างของสิ่งนั้น (a pea-sized variety of eggplant)

แกงเผ็ดเนื้อ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีทับศัพท์ (Kaeng phet nua) โดยไม่อธิบายต่อท้ายว่าในภาษาอังกฤษหมายถึงสิ่งใด เพราะบริบทจะบอกผู้อ่านได้ชัดเจนอยู่แล้วว่าสิ่งที่ตาฮ้อดกำลังปรุง คือแกงไทยชนิดหนึ่ง

สุดท้าย เผ็ด ผู้แปลทับศัพท์ว่า Phet จากนั้นแปลในวงเล็บว่าหมายถึงเผ็ดร้อน (hot) เพราะลักษณะเด่นของอาหารไทย คือ เผ็ด การทับศัพท์ลักษณะนี้อาจช่วยเผยแพร่อาหารให้ชาวต่างชาติรู้จักมากขึ้นได้ตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti

เนื่องจากในบริบทนี้เป็นอาหารไทย เพราะฉะนั้นชื่อส่วนประกอบต่างๆ จึงต้องเป็นภาษาไทยด้วย หากผู้แปลใช้แต่ภาษาอังกฤษ scene ที่ผู้อ่านเห็นอาจไปคล้ายอาหารชาติอื่นแทนที่จะเป็นอาหารไทย ทำให้ผู้อ่านมีจินตภาพไม่ตรงกับภาษาต้นทาง และรสชาติความเป็นไทย (local color) หายไปอย่างน่าเสียดาย

83. ยาดอง

Ya Dong

ต้นฉบับหน้า 377

‘ยาอะไร’

‘อ้าว ก็ยาดองซิจ๊ะ’ ยายเทียบตอบอย่างมีภูมิ

ฉบับแปลหน้า 256

‘Yes, what kind of medicine?’

‘*The ya dong* of course.’ This is any one of the various kinds of medicinal-alcoholic liquid made by leaving cloth bag containing medicinal roots, leaves and other ingredients submerged in rice wine or arrack.

ยาดอง คือ การนำสมุนไพรต่างๆ และวัตถุดิบต่างๆ มาหมักและนําน้ำที่ได้มาดื่มเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เพิ่มพลังทางเพศ แก้ปวดเมื่อย รักษาโรค บำรุงเลือด เป็นต้น

ยายเทียบผู้เป็นหมอต้าแยะได้มาทำคลอดให้พลอย ยายเทียบกล่าวว่าสุขภาพของหญิงที่เพิ่งคลอดจะดีหรือไม่ก็อยู่ที่ตรงอยู่ไฟให้ถูกหลัก หากผิดพลาดไปจะเกิดปัญหาเลือดลมตามมา และทำให้ต้องรับประทานยาตองเพื่อบำบัดอาการที่ตามมา

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *ya dong* เนื่องจากไม่สามารถหาสิ่งที่เทียบเคียง (dynamic equivalence) ในวัฒนธรรมของภาษาปลายทางได้ ผู้แปลจึงต้องหา *frame* ขึ้นมาใหม่ที่ช่วยสร้าง *scene* ที่ใกล้เคียงภาษาต้นฉบับ นอกจากนี้การทับศัพท์ว่า *ya dong* ยังทำให้ผู้อ่านชาวต่างชาติรู้จักยาตองตามกลยุทธ์ *foreignization* ได้อีกด้วย

84. ชะเอม

Cha-em juice

ต้นฉบับหน้า 9

เพราะไหนจะต้องต้มน้ำผึ้งสับปะรดและชะเอมไว้คูลูกกับยาเส้นเมืองสอง

ฉบับแปลหน้า 12

Who would be boiling the honey, the pineapple juice and the *cha-em* juice-even the Muang Song tobacco could not do without them, mother always said.

ชะเอมเป็นพืชสมุนไพรสารพัดประโยชน์ มีสรรพคุณรักษาโรคได้มากมายนับตั้งแต่ เบาจิต ใช้มาลาเรีย เยื่อตาอักเสบ ปากมดลูกเน่าเปื่อย พยาธิใบไม้ในเลือด ไช เป็นต้น

ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ก่อนที่พลอยจะออกจากบ้านคลองบางหลวง พลอยเดินไปดูสถานที่ต่างๆ ในบ้านที่ตนเคยวิ่งเล่น ช่วยแม่ทำงาน และหวนนึกไปถึงเวลาที่แม่ทำยาเส้นเมืองสองให้เจ้าคุณพ่อ

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *cha-em* และอธิบายต่อว่าเป็นน้ำผลไม้ juice เพราะภาษาปลายทางไม่มีคำเรียกสมุนไพรดังกล่าวที่เทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ความเป็นไทยในภาษาปลายทางตามแนวคิดด้านการแปลของ Venuti ได้อีกเช่นกัน

85. จันอับ

The crunchy chan-up

ต้นฉบับหน้า 43

‘นั่นอะไรพลอย?’

‘ห่อจันอับ’ พลอยตอบ ‘ฉันได้มาจากบ้านเมื่อเช้านี้ กินด้วยกันซี้อย’

ฉบับแปลหน้า 37

They ate the sweets-the crunchy *chan-ap* pilfered from Khun Un's overflowing cupboard.

จันอับเป็นขนมขบเคี้ยวของไทยที่ดัดแปลงมาจากขนมของชาวจีน ประกอบด้วยขนมต่างๆ หลายอย่าง เช่น พัก ถั่วก้อน ตังเม งาตัด เป็นต้น ส่วนประกอบส่วนใหญ่คือแป้งและน้ำตาล มีรสหวาน เวลากัดจะมีเสียงดังกรุบกรอบ

ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** เป็นตอนที่พลอยชวนช้อยออกไปนั่งกินขนมจันอับและคุยกันนอกเรือน

ผู้แปลทับศัพท์ว่า chan-up และอธิบายเพิ่มว่าเป็นขนมหวานที่กรุบกรอบ (sweets-crunchy) เพื่อให้ frame สามารถสร้างจินตภาพของผู้อ่านในภาษาปลายทางที่ตรงกับต้นทาง เนื่องจากไม่มีขนมในวัฒนธรรมภาษาปลายทางมาเทียบเคียงกับจันอัปได้

86. ขนมจีน

Khanom chin-noodles with various sauces

ต้นฉบับหน้า 202 ‘ฉันแวะกินขนมจีนน้ำพริกที่หน้าประตูวังเมื่อก่อนจะเข้ามานี่เอง’

ฉบับแปลหน้า 133 ‘I passed a *khanom chin* (noodles with various sauces)’

ขนมจีนเป็นอาหารคาวจานหลักอย่างหนึ่งของไทย ทำจากแป้งเป็นเส้นเหนียว ราดด้วยน้ำชนิดต่างๆ เช่น น้ำยาน้ำพริก น้ำเงี้ยว น้ำยาป่า เป็นต้น เวลารับประทานมักแกล้มด้วยของเคียงมากมาย เช่น ไข่ต้ม พริกแห้ง ผักชนิดต่างๆ เป็นต้น

แม่ชุ้น มารดาของพี่เนืองและซ้อย เข้ามาในวังเพื่อเยี่ยมซ้อย พลอยแอบดีใจที่แม่ชุ้นมาเพราะหวังว่าพี่ซ้อยอาจฝากจดหมายมาถึงตนบ้าง คุณสายชวนให้แม่ชุ้นรับประทานอาหาร แต่แม่ชุ้นบอกว่ารับประทานขนมจีนน้ำพริกหน้าวังมาแล้ว

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *khanom chin* และอธิบายในวงเล็บต่อว่า (noodles with various sauces) เพื่อให้ผู้อ่านทราบลักษณะของอาหารชนิดนี้ เนื่องจากไม่มีสิ่งใดในวัฒนธรรมภาษาปลายทางเทียบเคียง (dynamic equivalence) ขนมจีนในวัฒนธรรมไทยได้ หากไม่อธิบายเพิ่ม scene ที่เกิดกับผู้อ่านภาษาปลายทางอาจไม่ชัดว่าเป็นอาหารชนิดใด นอกจากนี้การทับศัพท์ว่า *khanom chin* ยังเป็นการเผยแพร่อาหารไทยชนิดนี้ซึ่งคนไทยรับประทานกันเป็นประจำให้ชาวต่างชาติรู้จักอีกด้วย

87. ก้วยเตี๋ยว

Kuaitieo, meaning rice noodles as distinguished from bami, or egg noodles

ต้นฉบับหน้า 855 ‘...หมูนี่ไต่ยีนแต่ประกาศโฆษณาเรื่องก้วยเตี๋ยวกันทางวิทยุออกแจ้วๆ ไป พิลึกละ’

ฉบับแปลหน้า 596 ‘I don't seem to hear them talking about the plight of the fruit-growers, Mae Phloi. Or about anything else from the matter, except *kuaitieo*.’

ก้วยเตี๋ยวเป็นอาหารหลักจานหนึ่งของคนไทยมาช้านาน มีหลายรสชาติหลายรูปแบบ ส่วนประกอบหลักมีเส้นก้วยเตี๋ยว น้ำแกงต้มกระดูกหมู เนื้อสัตว์ ผัก พริก น้ำปลา น้ำตาล และน้ำมะนาว

ในเรื่อง พ่อเพิ่มบ่นโอดโอยว่าหลังจากน้ำท่วมกรุง พ.ศ. 2485 แทนที่รัฐบาลจะสนใจแก้ปัญหาชาวสวนผลไม้ที่ต้องประสบปัญหาพืชผลไร่นาเสียหายเป็นจำนวนมาก กลับส่งเสริมการขายและรับประทานก๋วยเตี๋ยวแทน เพราะความชอบส่วนบุคคล

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *kuaitieo* จากนั้นอธิบายในย่อหน้าถัดไปว่า *the world kuaitieo*, meaning rice noodles (as distinguished from *bami*, or egg noodles), referred to a popular dish of Chinese origin whose main ingredients comprise boiling broth of pork bones (for cooking the noodles), pork, bean sprouts and dried shrimps, seasoned with fish sauces, lime juice, garlic, vinegar, dried and/or pickled chili, and for those who like them, garnished with chopped spring onions and/or coriander. *Kuaitieo* had been part of Thai society since time immemorial and there had been innumerable variations on the theme. In the 1940s the sellers of *kuaitieo* were still mostly Chinese. In the present campaign the people were being urged not only to eat but set up booths and stalls selling this dish. (ฉบับแปลหน้า 596-597) เพราะต้องการแยกความแตกต่างของก๋วยเตี๋ยวและบะหมี่ เพื่อให้ scene นั้นชัดเจนขึ้น เนื่องจากก๋วยเตี๋ยวเป็นอาหารหลักอย่างหนึ่งของคนไทย มีหลายรูปแบบหลายสูตรจนแตกต่างจากก๋วยเตี๋ยวที่เป็นของชาวจีน ผู้อ่านชาวต่างชาติจึงควรรู้จักคำนี้ไว้บ้างเพื่อที่จะได้เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทยได้ดีขึ้น

88. ใบพลู

Phlu leaves

ต้นฉบับหน้า 50   เวลากลางคืน คุณสายให้พลอยหัด

ฉบับแปลหน้า 42   Phloi had become Khun Sai's little assistant-apprentice at these tasks, had even once or twice tried her unskilled hand at rolling *phlu leaves* in the elegant manner of the palace.

เมื่อพลอยเข้าไปอยู่ในวังได้สักพัก คุณสายจึงเริ่มสอนงานบ้านการเรือนต่างๆ ให้พลอย เช่น จีบหมากจิบพลู พับผ้า และช่วยงานเล็กๆ น้อยๆ เท่าที่พอทำได้

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *phlu* จากนั้นอธิบายต่อว่าเป็นใบไม้ (leaves) เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งเกิดจินตภาพว่า *phlu* นั้นเป็นใบของต้นพลู

89. สาธุ

Sadhu

ต้นฉบับ   ไม่ปรากฏ

ฉบับแปลหน้า 641   He looked transfigured, she thought. A most beautiful costume, the yellow robe. What it stood for had already bestowed on On and aura of peace and dignity. 'Sadhu!' she prayed silently.

คำว่า สาธุ ใช้ในการแสดงความยินดี เห็นด้วย ตกลง หรือขอให้สมปรารถนา ในเรื่องเป็นตอนที่ตาอันบวชและได้ห่มจีวรเหลืองแล้วหลังจากรับโอวาทจากอุปัชฌาย์และซ้อมขานนาคกับคู่สวดเรียบร้อยแล้ว เมื่อพลอยเห็นภาพดังกล่าวก็รู้สึกปลาบปลื้มมาก เพราะดูงดงาม มีสง่าราศีอย่างยิ่ง

ผู้แปลทับศัพท์ว่า Sadhu! เพื่อเก็บความเป็นคำอุทานในศาสนาพุทธและความเป็นไทยไว้ตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti เพราะถึงแม้ว่าภาษาอังกฤษจะมีคำที่ใกล้เคียงกับสาธุ ได้แก่คำว่า Amen ที่ใช้กล่าวในการตอบรับในโบสถ์ แต่ Amen เป็นคำที่ไม่สร้างจินตภาพแบบไทยๆ เลยแม้แต่น้อย หากผู้แปลใช้คำว่า Amen ผู้อ่านอาจนึกภาพถึงศาสนาคริสต์ ทำให้ภาพในสมองของผู้อ่านเกิดความขัดแย้งว่าพิธีกรรมบวชพระของศาสนาพุทธ เหตุใดจึงมีการกล่าวแบบศาสนาคริสต์ขึ้นมา ทำให้ scene ผิดจากความเป็นจริง และยังทำให้ฉบับแปลไม่มีเอกภาพด้านการนำเสนอวัฒนธรรมอีกด้วย

90. ซโย

Chaiyo

ต้นฉบับหน้า 957 พลอยก็ลองยืนชะเง้อตลองดูแล้วก็เบาใจ ว่าตนอาจมองข้ามหัวคนเห็นพระองค์พระเจ้าอยู่หัวโดยมิต้องออกไปเบียดคนข้างนอก เสียงซโยดังมาแต่ไกลมาก

ฉบับแปลหน้า 652 ...she had practiced standing on tiptoe and knew she would be able to see past them well enough. A few more minutes passed. The sound of 'Chaiyo!' could be heard now...

คำว่า ซโย หรือ ไชโย ในปัจจุบัน มาจากคำว่า chaillot ในภาษาฝรั่งเศส ใช้กล่าวเวลาแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ เช่น งานรื่นเริง งานแต่ง งานเฉลิมฉลองของประเทศชาติ เป็นต้น

พลอยไปยืนเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลที่ทรงเสด็จนิวัตประเทศไทย หลังจากประทับอยู่ ณ ต่างประเทศเป็นเวลาหลายปี ผู้คนเบียดเสียดมากเพราะต่างคนต่างเฝ้ารอชมพระโฉมของพระองค์เมื่อพระองค์เสด็จผ่านมาผู้คนก็พร้อมใจกันเปล่งเสียงซโยอย่างถ้วนหน้าด้วยความปีติยินดี

ผู้แปลทับศัพท์ว่า chaiyo เพื่อเก็บความเป็นไทยของฉบับแปลเอาไว้ตามแนวคิด foreignization ของ Venuti เนื่องจากในภาษาปลายทางอาจมีคำอื่น เช่น cheers แต่คำนั้นไม่ใช่คำที่คนไทยในเรื่องพูดกัน หากใช้คำที่เทียบเคียงได้ในภาษาอังกฤษ ทั้ง scene และ frame อาจไม่ไปในลักษณะเดียวกันเลย อาจทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ไม่ตรงกับผู้อ่านชาวไทย

91. เมืองไทย

Maung Thai

ต้นฉบับหน้า 405 'ดาวหางมันไม่ได้ขึ้นแต่ในเมืองไทยหรอกแม่พลอย ที่ไหนๆ เขาก็เห็นกันทั้งนั้น'

ฉบับแปลหน้า 278 'You know, Mae Phloi, the comet can be seen not only in *Muang Thai* but all over the world.'

ตามคติความเชื่อไทยโบราณ หากมีดาวหางบนท้องฟ้าหมายความว่าคนมีบุญ เช่น พระเจ้าอยู่หัวตาย และด้วยการที่คุณเปรมบอกพลอยว่า พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 สวรรคต พลอยจึงคิดว่าพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดทรงมีบุญมาก เพราะดาวหางปรากฏข้ามน้ำข้ามทะเลมาถึงประเทศไทยทีเดียว แต่คุณเปรมก็เห็นว่าประเทศใดๆ ก็สามารถเห็นดาวหางได้ มิใช่แต่ประเทศไทย

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *Muang Thai* เพราะคำว่า เมืองไทย นี้เป็นคำที่คนไทยทุกคนใช้กันอย่างแพร่หลายในโอกาสลาลอง จากเนื้อเรื่องจะเห็นว่าประโยคดังกล่าวอยู่ในสถานการณ์ลาลองเป็นกันเอง คือ เป็นบทสนทนาของสามีและภรรยา เพราะฉะนั้นผู้แปลจึงควรรักษาระดับภาษาไว้ นอกจากนี้ คำว่า เมืองไทย (*Muang Thai*) ยังน่าจะ เป็นคำที่ชาวต่างชาติหลายคนรู้จักดีอยู่แล้วด้วย ผู้แปลจึงเลือกทับศัพท์แทนที่จะแปลว่า *Thailand* หรือ *our country*

92. เรียนหนังสือ

Rian nangsu

ต้นฉบับหน้า 544 และทันใดนั้น ก็มีเสียงเหมือนกับใครมาตอบให้ดังๆ ว่า ‘มาเรียนหนังสือ’ เท่านั้นเอง ลูกก็มองเห็นทางข้างหน้าไปโดยแจ่มใสได้ตลอด

ฉบับแปลหน้า 399 ‘and then – at last – the phrase *rain nangsu* came home to me . ‘Ah-ha!’ I said to myself, ‘that’s what I will do.

ตาฮึดตอบจดหมายพลอยว่า เพื่อบอกว่าได้ตัดสินใจขึ้นมหาวิทยาลัยและเลือก ‘เรียนหนังสือ’ หรือวิชาอักษรศาสตร์ เป็นวิชาที่เรียนเกี่ยวกับการอ่านเขียนหนังสือ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า *literature* ไม่ใช่เรียนแค่ระดับมัธยมแบบคนอื่น ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้วิธีทับศัพท์ว่า ‘*rian nangsu*’ ดังจะเห็นได้จากประโยค I will ‘study books.’ ทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจตรงกับผู้อ่านต้นฉบับว่า ‘เรียนหนังสือ’ ในที่นี้คือการศึกษาวรรณคดีหรือวิชาอักษรศาสตร์ ไม่ใช่การเรียนหนังสือในความหมายทั่วไป ที่หมายถึงการได้รับการศึกษาในระบบตามกฎหมายบังคับ หากผู้แปลเลือกแบบโดยไม่ทับศัพท์ ก็อาจทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งไม่เห็นภาพตรงกับภาษาต้นฉบับ เพราะผู้อ่านภาษาอังกฤษพูดว่า to go to school/college ไม่ใช่ to study books แบบผู้อ่านชาวไทย

93. สะเตชั่น

Sa-tae-chan

ต้นฉบับหน้า 227 ส่วนเจ้านายฝ่ายในที่จะโดยเสด็จพระราชดำเนินนั้นเสด็จโดยรถม้าพระประทับเยียบจากวังไป ‘สะเตชั่น’ หรือสถานีรถไฟหัวลำโพง

ฉบับแปลหน้า 148 A smaller entourage, Phloi included, was to go by train, leaving Bangkok from the ‘*sa-tae-chan*’ (the Thai word for ‘station’ had not yet been coined at the time) situated in Hua Lamphong.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำเนิรไปบางปะอิน ทำให้คุณสาย พลอย และซ้อย ต้องตามโดยขึ้นรถไฟจากหัวลำโพงไป แต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังไม่มีคำว่า สถานี ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า 'sa-tae-chan' เพื่อเก็บนัยยะการเป็นคำใหม่ไว้ จากนั้นอธิบายต่อท้ายว่า the Thai word for 'station' had not yet been coined at the time เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าหมายถึงสถานี ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีการบัญญัติคำนี้

94. เมืองนอก

Muang Nok, the “land out there”, usually Europe and other Farang continents

95. สบาย

Sabai, relaxing and comfortable

ต้นฉบับหน้า 585   ‘ก็ไหนเขาว่าที่เมืองนอกก็สนุกสบายนักไม่ใช่หรือ พ่อเพิ่มถามขึ้น
ฉบับแปลหน้า 429   ‘And what’s all this I hear about *muang nok* being very *sanuk sabai*?’
asked his Uncle Phoem. (*Sanuk* is fun; *sabai* is relaxing, and comfortable; *muang nok* is the “land out there”, usually Europe and other *Farang* continents)

หากเป็นสถานการณ์จำลอง เช่นเดียวกับที่เรียกประเทศไทยว่า ‘เมืองไทย’ คนไทยมักเรียกต่างประเทศว่า เมืองนอก ดังนั้นผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า *muang nok* เพื่อเก็บสีสันความเป็นไทยดังกล่าวไว้ในบทแปล และอธิบายต่อท้ายว่าหมายถึง the “land out there”, usually Europe and other *Farang* continents เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของ *muang nok*

ส่วน สบายและสนุก ผู้แปลเลือกใช้ทับศัพท์เช่นเดียวกัน (*sabai*, *sanuk*) เพราะเป็นคำที่ชาวต่างชาติรู้จักดีแล้ว อีกทั้งคนไทยมีนิสัยรักความสบาย ชาดไทยเป็นชาติที่ต่อสู้เพื่อความเป็นไทย ทำให้เป็นที่มาของอิสระเสรีในเกือบทุกเรื่อง คนไทยไม่ชอบให้ใครมาขัดใจและไม่ชอบขัดใจผู้อื่น จนบางครั้งอาจไม่ทำอะไรเลย เพื่อความสบายกายและใจ กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ตั้งขึ้นมาจึงมักถูกละเมิด ทำให้คนไทยดูเหมือนไม่ค่อยรับผิดชอบต่อสังคมเพราะทุกคนมุ่งแต่เรื่องความสะดวกสบายของตนเองและคนที่อยู่ใกล้ชิด⁶⁷ จากนั้นจึงอธิบายต่อท้ายเพื่อให้ความหมาย (*Sanuk* is fun; *sabai* is relaxing, and comfortable)

96. คนสี่แผ่นดิน

Khon si phaendin, a person of four reigns, having born in the reign of King Chulalongkorn, Rama V, and at present a loyal subject of King Ananda Mahidol, Rama VIII.

ต้นฉบับหน้า 709   บัดนี้พลอยเป็นคนที่ได้ผ่านมาแล้วถึงสามแผ่นดิน มีอายุอยู่ต่อมาจนถึงเข้าแผ่นดินที่สี่ เรียกได้ว่าเป็นคนสี่แผ่นดินอย่างเต็มปาก

⁶⁷ รัชนิกร เศรษฐี, สังคมและวัฒนธรรมไทย, หน้า 119.

ฉบับแปลหน้า 509 Phloi, aged over fifty, had started to call herself a *khon si phaendin*, a person of four reigns, having been born in the reign of King Chulalongkorn, Rama V, and at present a loyal subject of King Ananda Mahidol, Rama VIII.

คำว่า **คนสี่แผ่นดิน** (*khon si phaendin*) เป็นคำที่แสดงถึงแก่นเรื่อง (theme) การที่พลอยเรียกตนเองว่าคนสี่แผ่นดินนั้นเป็นการหวนคิดถึงเรื่องราวในอดีตตั้งแต่ยามเด็กซึ่งอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 จนปัจจุบันพลอยอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 8 แล้ว การที่พลอยเรียกตนเองว่า **คนสี่แผ่นดิน** ทำให้ผู้แปลต้องทับศัพท์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นคำที่พลอยเรียกตนเอง นอกจากนี้การทับศัพท์ว่า *khon si phaendin* ยังเป็นการเชื่อมโยงกับชื่อเรื่อง (four reigns) และสามารถสร้างเอกภาพให้วรรณกรรมเรื่องนี้ได้อีกด้วย

97. ทูลกระหม่อม

“Thun Kramom” an epithet signifying the highest princely rank

ต้นฉบับหน้า 711 ท่านเหมือนทูลกระหม่อมแดงเมื่อทรงพระเยาว์เป็นพิมพ์เดียวกัน

ฉบับแปลหน้า 509 She referred to Nai Luang’s Prince Father as Thun Kramom Daeng, ‘Daeng’ being his nickname and ‘Thun Kramom’ an epithet signifying the highest princely rank.

ทูลกระหม่อมหมายถึงคำสำหรับเรียกเจ้าฟ้าซึ่งมีพระราชชนนีเป็น อัครมเหสีหรือมีพระราชชนนีเป็นพระราชธิดาในพระมหากษัตริย์ รัชกาลใดรัชกาลหนึ่ง⁶⁸ พลอยกล่าวว่าตนรักและเทิดทูนพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 มากเหลือเกิน และยังรู้สึกอีกด้วยว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงมีรูปลักษณะเหมือนทูลกระหม่อมแดง หรือพระบิดา อย่างมาก

ผู้แปลทับศัพท์ว่า ‘Thun Kramom’ เพื่อรักษา scene ของการเป็นไทยไว้ จากนั้นอธิบายต่อว่า an epithet signifying the highest princely rank หรือคำคุณศัพท์ที่บอกยศเจ้าชายที่สูงที่สุด เพื่อเก็บรักษาคำนำหน้าชื่อที่แสดงชนชั้นเอาไว้ เพราะในสังคมไทยโดยเฉพาะบุคคลที่เป็นเชื้อพระวงศ์จะต้องมีคำนำหน้าเพื่อบอกพระยศทุกครั้งเสมอ นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าคนไทยไม่ว่าก็ยุคก็สมัยก็จงรักภักดีและยกย่องระบอบพระมหากษัตริย์อย่างไม่เสื่อมคลาย เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ชาวต่างชาติควรรู้จักและศึกษา

98. กระหาย

Krahai, veritable thirst

ต้นฉบับหน้า 755 ชาวคราวนี้พลอยรับฟังด้วยความปลื้มปิติและความกระหาย

ฉบับแปลหน้า 536 It made them proud and happy to hear what an intelligent boy he was and how loveable in every way and their longing to have him in their midst was like a real *krahai-a veritable thirst*.

⁶⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม** [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://rirs3.royin.go.th/word21/word-21-a6.asp>

หลังจากได้ฟังใครๆ เล่าถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 พลอยเกิดความสนใจอยากเข้าเฝ้าพระองค์อย่างยิ่งด้วยเพราะไม่เคยเห็นพระองค์มาก่อน และเมื่อได้ข่าวว่าพระองค์จะเสด็จนิวัตกลับประเทศไทย พลอยจึงเกิดความปลื้มปิติและกระหาย เมื่อใดได้ฟังข่าวของพระองค์ก็อดไม่ได้ที่จะนำไปเล่าต่อให้ผู้อื่นฟัง

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *krahai* เพื่อรักษาความเป็นไทยในฉบับแปลไว้ตามกลยุทธ์การแปลแบบ *foreignization* ของ Venuti เนื่องจากความกระหายดังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบอารมณ์ของพลอยว่าอยากเข้าเฝ้าพระองค์มาก เสมือนหนึ่งกระหายน้ำ จากนั้นผู้แปลอธิบายตอนท้ายว่าหมายถึง *a veritable thirst* เพื่อให้ผู้อ่านทราบความหมาย

99. ความจงรักภักดี

Khvam chongrak phakdi, love and loyalty

ต้นฉบับหน้า 762   ความรู้สึกที่บังเกิดขึ้นในหมู่คนนั้น มีความรุนแรงยิ่งกว่าความจงรักภักดีที่เคยมีมาในครั้งใดๆ

ฉบับแปลหน้า 540   this gave another dimension to what it's called *khvam chongrak phakdi* (love and loyalty)

พลอยได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ที่เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย หลังจากประทับอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์เป็นเวลานาน ทันทีที่เห็นพระโคมของพระองค์ พลอยได้บังเกิดความรู้สึกทั้งรักและภักดี อยากเป็นเจ้าของพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เล็กในทันที ด้วยความที่พระองค์ทรงกำพร้าพระราชบิดา และต้องไปประทับต่างประเทศเป็นเวลานาน พลอยจึงรู้สึกสงสารพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 อย่างสุดซึ้ง สมัยพลอยยังเด็ก พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุมากแล้ว ความจงรักภักดีจึงเป็นลักษณะผู้น้อยต่อผู้ใหญ่ มีความห่างเหินเพราะวัยและระบอบการปกครองที่เป็นสมบูรณาญาสิทธิราช แต่ในสมัยนี้เป็นประชาธิปไตยแล้ว และพลอยมีอายุมากขึ้น จึงเกิดความรู้สึกอยากอดจู้เพราะปลื้มที่พระองค์ทรงนำภักดีเข้ามา

ผู้แปลได้แปลว่า 'this gave another dimension to what it's called *khvam chongrak phakdi* (love and loyalty)' เพื่อรักษาความหมายทั้งความรัก และภักดี เอาไว้ หากผู้แปลเลือกใช้วิธีแปลธรรมดาไปว่า 'loyalty' บทแปลจะไม่สามารถเก็บนัยยะได้ครบ นอกจากนี้การแปลทับศัพท์ในบริบทนี้ยังเป็นการเผยแพร่ความคิดเรื่องความจงรักภักดีที่ปวงชนชาวไทยมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ให้ชาวต่างประเทศเข้าใจอีกด้วย จริงอยู่ที่บางประเทศเช่น อังกฤษ ก็มีความจงรักภักดีต่อองค์สมเด็จพระราชินี แต่ย่อมมากเท่าประเทศไทยเป็นไม่ได้ การแปลทับศัพท์ว่า *khvam chongrak phakdi* และอธิบายต่อว่า (love and loyalty) จึงน่าจะเป็นวิธีที่สามารถเก็บนัยยะทุกอย่างของคำนี้เอาไว้ได้อย่างดีที่สุด

100. ไม่เป็นไร

Mai pen rai, it doesn't matter

ต้นฉบับ   ไม่ปรากฏ

ฉบับแปลหน้า 305 Her shock and sympathy gave way to amazement however when she realized he was laughing gaily while recounting this 'little' accident. '*Mai pen rai,*' he said with an exuberant grin. 'It doesn't matter. It's nothing at all, my dear Mae Phloi.'

งานอดิเรกของคุณเปรมคือขี่ม้า คุณเปรมดูคลั่งไคล้กิจกรรมนี้อย่างมากเพราะยอมลงทุนเสียเงินจำนวนมากเพื่อขยายโรงม้า รวมทั้งซื้อม้าเทศมาสองตัว และเมื่อกลับถึงบ้านก็รีบออกไปขี่ม้าทันที พลอยมองว่าคุณเปรมรักม้ามากกว่าลูกด้วยซ้ำ เมื่อถึงยามบาดเจ็บจากการตกม้าหรืออุบัติเหตุที่เกิดจากการขี่ม้า คุณเปรมมักบอกว่าไม่เป็นไร ไม่ใช่เรื่องใหญ่

คนไทยมีนิสัยเรียบง่ายทำตัวสบาย เมื่อเจอปัญหาใดมักบอกว่าไม่เป็นไรจนกลายเป็นเอกลักษณ์ด้านอุปนิสัยใจคอของคนเชื้อชาติไทยไปเรียบร้อยแล้ว และคำนี้น่าจะเป็นคำที่ชาวต่างชาติรู้จักกันอย่างกว้างขวาง เพราะมีหนังสือภาษาอังกฤษที่ชื่อเรื่องเกี่ยวกับ Mai pen rai ออกมามากมาย ผู้แปลจึงทับศัพท์เพื่อรักษาความเป็นไทย ตามกลยุทธการแปลแบบ foreignization ของ Venuti ไว้ในบทแปล

101. เมตตา

Metta-loving compassion

ต้นฉบับหน้า 444 คุณอุ๋นนั้นยังมีความรักความเมตตาต่อคนคนหนึ่งคือคุณชิตผู้เป็นน้องชายแท้ๆ

ฉบับแปลหน้า 315 It showed Khun Un was capable of *metta*-loving compassion.

คุณชิต น้องชายคุณอุ๋น มักขอเงินคุณอุ๋นไปเล่นการพนันกินเหล้าเมายาเสมอ แต่คุณอุ๋นก็ไม่เคยใจร้ายกับคุณชิตแต่อย่างใด มีแต่จะให้ไปทุกครั้ง พลอยทราบว่าคุณชิตเป็นคนที่คุณอุ๋นไม่อาจโกรธเกลียดและกลับให้อภัยได้เสมอด้วยซ้ำ เหตุการณ์นี้ก็ยังแสดงให้เห็นว่าคุณอุ๋นนั้นแม้ปกติเป็นคนร้าย แต่ก็ยังสามารถแสดงความรักความเมตตาได้

ผู้แปลทับศัพท์ว่า metta เพราะคนไทยมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือชอบสงสารผู้อื่นไม่ว่าคนผู้นั้นจะดีหรือเลวเพียงไร และเมตตานี้หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีสุข เป็นหนึ่งในพรหมวิหาร 4 หรือธรรมประจำใจอันประเสริฐ⁶⁹

ผู้แปลทับศัพท์ในบริบทนี้เพราะนอกจากความสงสารเวทนาแล้ว คุณอุ๋นยังมีความรักต่อคุณชิตอีกด้วยเพราะเป็นน้องชายร่วมบิดามารดา หากแปลไปตรงตัวว่า compassion อาจทำให้บทแปลขาดนัยยะของความรักไป คงมีแต่ความเมตตา ผู้แปลจึงต้องทับศัพท์เพื่อแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ด้านนิสัยใจคอของคนไทย และคำนี้ยังเป็นคำในบริบททางศาสนา จึงเป็นไปได้ว่าผู้แปลต้องการแสดงออกถึงความสำคัญของศาสนาพุทธ

102. ปาร์ตี

⁶⁹ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546). หน้า 124.

Pati-party

ต้นฉบับหน้า 716 วันแต่งงานของเพื่อนที่แต่งงานไปแล้วประโประเียงงานเหล่านี้ว่า 'ปาร์ตี้'
ฉบับแปลหน้า 512 One of the most exciting words in Praphai's young world must be the word 'party' (pronounced pati with the accent on the last syllable)

ผู้แปลทับศัพท์ว่า pati และอธิบายต่อท้ายว่าต้องลงเสียงหนักที่พยางค์ท้ายเพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ลงเสียงหนักที่พยางค์ท้าย ดังจะเห็นได้ว่าคำในภาษาอังกฤษหลายคำที่แพร่เข้ามาในภาษาไทยก็มีการเปลี่ยนพยางค์ที่เน้นเสียงหนักไปอยู่พยางค์สุดท้าย เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ผู้แปลทับศัพท์เพื่อเก็บนัยยะของการเป็นคำใหม่ในประสบการณ์ของพลอยไว้ คำนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าประเทศไทยเข้าสู่ช่วงรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นทุกขณะ เพราะนอกจากด้านวัตถุ เช่น สถานี แล้ว คนไทยยังรับเอาวัฒนธรรมรูปแบบการใช้ชีวิตใหม่ๆ เข้ามาอีกด้วย

103. ผู้ใหญ่**Phuyai-a mature person****104. เด็ก****Dek-children**

ต้นฉบับหน้า 347 ตั้งแต่มีตาอันมาอยู่เป็นกรรมสิทธิ์ พลอยรู้สึกที่ตนเองมีความมั่นใจในตัว เป็นผู้ใหญ่ขึ้นกว่าแต่ก่อน...แม้นางพิศเองก็ปรารภว่า 'คุณพลอยเดี๋ยวนี้เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ฉันเองกลับเป็นเด็กลงไปทุกวัน...'

ฉบับแปลหน้า 235 On gave her a new sense of confidence and made her feel for the first time like a real *phuyai-a mature person*. Phit noticed this too, and she declared that Khun Phloi's phuyai-ness was so impressive that it made old Phit suspect herself of growing increasingly *dek-children*, or even infantile, by contrast.

ตั้งแต่ตาอันกลับมาเมืองไทย พลอยก็ดูเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาก สั่งงานบ้านงานเรือนได้อย่างที่ไม่มีผู้ใดในบ้านต่อต้าน พลอยรู้สึกที่ตนเองไม่ใช่เด็กอีกต่อไป ตนเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว ในทางตรงกันข้าม พิศกลับรู้สึกว่าตนกลายเป็นเด็กลงเพราะท่าทีของพลอย

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *phuyai* เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการของตัวละครเอก จากนั้นอธิบายต่อท้ายว่า a mature person เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจความหมายของ *phuyai* ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับคำว่า เด็ก ผู้แปลใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า *dek* จากนั้นอธิบายต่อท้ายว่า *children* เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสองคำนี้ และรักษา scene ในภาษาปลายทางให้เท่ากับต้นฉบับ

105. เรียบร้อย**Riab roi-orderly, smooth, trouble-free**

ต้นฉบับหน้า 885 'เมื่อสงครามเสร็จแล้วทุกอย่างก็จะ**เรียบร้อย**'

ฉบับแปลหน้า 613 'and when the war is over everything will be *riab roi*-orderly, smooth, trouble-free-again'

ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเป็นช่วงเวลาแห่งความยากลำบาก เครื่องบินทิ้งระเบิดถล่มกรุงเทพทั้งกลางวันและกลางคืน พลอยต้องหลบหลีกหนีไปอยู่ในหลุมหลบภัยด้วยความยากลำบาก แต่อยู่มาวันหนึ่งพ่อเพิ่มบอกพลอยด้วยอาการตื่นเต้นอย่างยิ่งว่าฝ่ายพันธมิตรเริ่มตอบโต้ญี่ปุ่นแล้ว และหากเป็นเช่นนี้ต่อไป สงครามคงสงบลง และทุกอย่างจะกลับสู่ภาวะเดิม

ในบริบทนี้ ผู้แปลทับศัพท์คำว่า เรียบร้อย ว่า *riab roi* เพื่อสร้างสีสันความเป็นไทย (local color) ให้บทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti จากนั้นอธิบายต่อว่ามีระเบียบ ราบรื่น ปราศจากปัญหา (orderly, smooth, trouble-free) เพื่อให้ผู้อ่านทราบความหมายของ *riab roi*

106. สมัยใหม่

Samai mai (modern)

ต้นฉบับ ไม่ปรากฏ

ฉบับแปลหน้า 354 These days she did take more interest in her personal appearance, and when they went out together she and Khun Prem made a handsome couple. Handsome, and definitely *samai mai* (modern).

เมื่อขึ้นรัชกาลที่ 6 คุณเปรมและพลอยหันมาดูแลตนเองและแต่งตัวมากขึ้น เมื่อใดที่ทั้งสองต้องออกงานนอกบ้าน คุณเปรมก็จะกำชับให้พลอยแต่งตัวอย่างประณีตและสง่างาม เพื่อให้สอดคล้องกับบ้านเมืองที่ทันสมัยมากขึ้นทุกวัน

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *samai mai* เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทยสมัยนั้นที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นทุกที และคำนี้ยังเป็นคำใหม่ในสมัยนั้นที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย ถือเป็นคำเด่นมากคำหนึ่งในสังคมสมัยนั้น จากนั้นอธิบายต่อว่าหมายถึงสมัยใหม่ (modern) เพื่อให้ผู้อ่านปลายทางเข้าใจ frame ดังกล่าว

107. ตื่นเต้น

Tunten-excitement

ต้นฉบับหน้า 225 การได้ตามเสด็จไปบางปะอินมิได้ก่อให้เกิดความสนุกตื่นเต้นต่อเมื่อได้ไปถึงที่เท่านั้น

ฉบับแปลหน้า 147 Bang Pa-in, to put it briefly, meant sanuk, tunten-fun and excitement.

เมื่อทราบข่าวว่าต้องตามเสด็จไปบางปะอิน ทั้งพลอยและซ้อยก็ตื่นเต้นมาก เพราะนอกจากจะได้ไปเที่ยวแล้ว ยังได้มีโอกาสหาผ้าถุงและเสื้อผ้าอื่นๆ ไว้ใช้ที่ต่างจังหวัด รวมถึงอาหารการกินหลากหลายอย่างอีกด้วย เพราะเรื่องแต่งตัวเสื้อผ้าและการกิน เป็นของโปรดสำหรับผู้หญิงทุกคนอย่างไม่ต้องสงสัย

ผู้แปลทับศัพท์ว่า tunten เพื่อสร้างสีสันความเป็นไทยให้บทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti เนื่องจากเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทยเกี่ยวข้องกับนิสัยรักความสบาย ความสนุกสนาน และความตื่นเต้น จากนั้นผู้แปลอธิบายต่อว่า excitement เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางทราบความหมาย

108. ใฮฮัน

Ai Han

109. ใฮฮ่าศึก

Ai khasuk

110. ใฮฮัตตุ

Ai satru

ต้นฉบับหน้า 460 เวลาพูดถึงเยอรมัน คุณเปรมก็ใช้ถ้อยคำรุนแรง เรียกว่า 'ใฮฮัตตุ' บ้าง 'ใฮฮ่าศึก' บ้าง 'ใฮฮัน' บ้าง ซึ่งคำหลังนี้คุณเปรมแปลให้ฟังว่าเป็นคนป่าชนิดหนึ่ง มีความโหดร้ายทารุณ ปราศจากศีลธรรมของมนุษย์ เหมือนกับพวกเยอรมันทั้งสิ้น

ฉบับแปลหน้า 332 Sometimes he coupled the demeaning prefix 'ai' with the word 'enemy' or 'foe,' alluding to the German as 'ai satru' or 'ai khasuk.' Occasionally he called them 'ai Han'. The Huns, he explained, were an ancient savage tribe, cruel, brutal, inhuman, not unlike the present-day Germans, our enemy.

วันหนึ่งในขณะที่สงครามโลกครั้งที่ 1 กำลังดำเนินอยู่ คุณเปรมบอกแม่พลอยว่าประเทศไทยประกาศสงครามแล้วและอยู่ฝ่ายพันธมิตร และยังได้ยึดทรัพย์สิน เรือ และสิ่งต่างๆ ของเยอรมันในเมืองไทยเรียบร้อยแล้ว เมื่อคุณเปรมพูดถึงเยอรมัน คุณเปรมจะใช้คำว่า 'ใฮ' นำหน้าเสมอ เพราะเกลียดชัง

ผู้แปลทับศัพท์ว่า ai satru ai khasuk ai Hun เพื่อเก็บนัยยะของการเป็นคำดูถูกและคำหยาบไว้ เพราะ ฮัน เป็นชนชาติอนารยชนนอร์แมนดิค ที่อาศัยอยู่ทางตะวันออกของทวีปยุโรป เป็นชนชาติที่ชาวจีนมองว่าเป็นคนป่า ล้าหลัง และมักใช้ในความหมายดูถูกดูแคลน อย่างไรก็ตาม ฮันในที่นี้ คุณเปรมผู้พูดต้องการหมายถึงชาวเยอรมัน และยังได้นำเสนอความเป็นไทยผ่านคำว่า 'ใฮ' ซึ่งเป็นคำนำหน้านามที่ภาษาอังกฤษไม่มีอีกด้วย หากผู้แปลไม่เก็บคำว่า 'ใฮ' อาจทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพที่คลาดเคลื่อนได้ เพราะคำว่า ใฮ ถือเป็นคำประเภท particle ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษในภาษาไทย ใช้บอกอารมณ์ ทัศนคติ ความสุภาพ/ไม่สุภาพ ได้

111. คุณแม่

Khun Mother

ต้นฉบับหน้า 549 'คุณแม่ก็พูดเสียราวกับว่าลูกไปไหนไกล อันไปอยู่แค่อยุธยาตัวเอง ขึ้นรถไฟ
ประเดี๋ยวก็ถึง คิดถึงกันกลับมาหาเมื่อไหร่ก็ได้'

ฉบับแปลหน้า 403 'Oh, On! You're leaving me. What am I going to do?'

On laughed. 'Ayudhaya is next door, Khun Mother!'

ภาษาไทยเป็นภาษาที่ยกย่องผู้อาวุโส ยิ่งบุคคลนั้นเป็นผู้มีพระคุณ เช่น บิดามารดา บุตรธิดาก็ต้องเคารพเป็น
พิเศษเหนือสิ่งอื่นใด ดังนั้นเวลาเรียกบิดามารดา ชนชั้นกลางและสูงจึงมักเติมคำว่า 'คุณ' ไปข้างหน้าคำว่า 'แม่'
เพื่อแสดงความยกย่องและสะท้อนให้เห็นความสุขภาพของผู้พูดด้วย เช่นเดียวกับ ตาอัน ซึ่งเรียกพลอยว่าคุณแม่
เสมอ

นอกจากนี้ ตาอัน ยังเป็นลูกผู้ชายที่กล้าหาญอดทน ฝันอยากเป็นทหาร ตาอันจึงไม่เรียกมารดาว่า แม่เจ้า
แบบอืด ซึ่งเป็นเด็กเรียบบรรยากาศติดมารดา ทุกครั้งเวลาเขียนจดหมาย ตาอืดจะขึ้นต้น ลงท้ายจดหมาย หรือ
แทนมารดาของตนว่า แม่เจ้าเสมอ

ผู้แปลจึงทับศัพท์คำว่าคุณ (Khun) เพื่อรักษากลิ่นอายวัฒนธรรมไทยและเอกลักษณ์ตัวละครในต้นฉบับเอาไว้
หากไม่ทับศัพท์คำว่า คุณ ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมอาจไม่ทราบว่าผู้ที่รับได้การเรียกว่า คุณ ในบริบทดังกล่าว เป็น
ผู้ที่ได้รับการยกย่องและความรักจากผู้อื่น

112. ผู้ดี

The English Phudi (*well-born; of noble birth*)

ต้นฉบับหน้า 486 'แผ่นดินนี้ท่านจะมีแต่พระองค์เดียวหรือแม่พลอย' คุณเปรมพูด 'ท่านไปเรียนเมือง
นอกเมืองนาแต่ทรงพระเยาว์ ผู้ดีอังกฤษเขาไม่มีเมียกันหลายคนหรอก'

ฉบับแปลหน้า 356 I think this reign will have only queen, Mae Phloi. He has been educated in
England and the English phudi (well-born; of noble birth) do not have several wives.

เมื่อขึ้นรัชกาลที่ 6 ได้ไม่นาน คุณเปรมกับพลอยสนทนาถึงพระเจ้าอยู่หัวองค์ใหม่ คุณเปรมกล่าวว่าพระเจ้าอยู่หัว
พระองค์นี้น่าจะมีพระชายาองค์เดียวเพราะได้รับอิทธิพลจากประเพณีผู้ดีของอังกฤษ

แนวคิดเรื่อง 'ผู้ดีอังกฤษ' แสดงให้เห็นว่าคนไทยสมัยดังกล่าวเริ่มรับค่านิยมตะวันตกแล้ว เพราะเมื่อไทยสมัยนั้นเริ่มเห็นว่าวัฒนธรรมอังกฤษเป็นของผู้ดี ถือว่าเป็นของดีงามควรค่าแก่การยกย่องและนำมาปฏิบัติตาม ผู้ดีอังกฤษชายจะใส่เสื้อผ้าทางการ ถือริม มีแบบแผนในการชงชาและใช้ช้อนส้อม และสุภาพเป็นพิเศษ กล่าวคำว่าขอบคุณ ขอโทษ และชมเชยผู้อื่นบ่อยมากจนบางครั้งไม่อาจทราบได้ว่าในใจของคนอังกฤษคิดอย่างไร

อย่างไรก็ตามคำว่าผู้ดีอังกฤษ หากเป็นการกล่าวถึงชายในประเทศอังกฤษจะไม่ได้หมายถึงชายที่มีคุณธรรมนำยกย่องเพราะมีภรรยาเพียงคนเดียว เพราะคนอังกฤษไม่ว่าสถานะใด ชนชั้นใด ชุนนางหรือประชาชนธรรมดา ก็ล้วนแล้วแต่มีภรรยาคนเดียวด้วยกันทั้งสิ้น ในขณะที่ประเทศไทยสมัยก่อนเป็นสังคมหนึ่งผัวหลายเมีย (polygamy) คนไทยที่ไปศึกษาต่อประเทศอังกฤษในสมัยดังกล่าวถึงเข้าใจไปเองว่า การมีภรรยาคนเดียวถือเป็นคุณสมบัติของผู้ดี สรุปได้ว่า การแปลว่า gentleman หรือสุภาพบุรุษในบริบทนี้นั้น ไม่ใช่คำที่เทียบเคียงได้ เพราะโลกทัศน์เรื่องชายของไทยและอังกฤษแตกต่างกัน และการเป็นผู้ดีในมุมมองของคนไทยนั้นไม่ตรงกับมุมมองของคนอังกฤษ ดังนั้นการแปลคำว่า ผู้ดี ในบริบทนี้ จึงควรทับศัพท์

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *phudi* เพื่อเก็บเอกลักษณ์ความเป็นไทยของคำนี้ไว้ จากนั้นอธิบายต่อในวงเล็บว่า (well-born; of noble birth) เพื่อให้ frame เกิด scene ที่ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเข้าใจได้

113. คณะราษฎร

Khana Rasadon

ต้นฉบับหน้า 643 'คณะราษฎรนี้ใครนะ มาจากไหน'

ฉบับแปลหน้า 468 'Who are they-this 'Khana Rasadon?'

114. คนสติตุฉัน

Khon-sati-tu-chan

ต้นฉบับหน้า 643 'รู้แต่คร่าวๆ ว่าถ้าสำเร็จเมืองไทยจะเปลี่ยนรูปการปกครองใหม่มีคนสติตุฉัน'

ฉบับแปลหน้า 468 'I don't know, Mae Phloi. I don't think anybody does. I only know these people want a constitution.' He said the word in English, pronouncing it in Thai way: *Khon-sati-tu-chan*, which could mean a *sati-tu-chan* person.

วันหนึ่งพ่อเพิ่มรีบุตรมาแจ้งข่าวให้พลอยทราบว่าคุณราษฎรกำลังพยายามยึดอำนาจพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และหากทำสำเร็จประเทศไทยจะมีคนสติตุฉัน

คณะราษฎรประกอบด้วยคนหนุ่มที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก นำโดยนาย ปรีดี พนมยงค์ และจอมพล ป. พิบูล-สงคราม และทหารอีกส่วนหนึ่ง เช่น พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา คนเหล่านี้มีความเห็นว่าการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชล้าหลัง ไม่ทันต่อการแก้ปัญหาประเทศไทย เพราะช่วงนั้นโลกเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ และรัฐบาลลดรายจ่ายโดยปลดข้าราชการเพื่อให้เกิด 'ดุลยภาพ' ทำให้ประชาชนทุกข์ยาก คณะราษฎรมี

เป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญและมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข⁷⁰

สำหรับคำว่า คณะราษฎร ผู้แปลทับศัพท์ว่า Khana Rasadon เพราะต้องการเก็บนัยยะของการเป็นคำใหม่ในความคิดของพลอย และเพื่อสร้างสีสันความเป็นไทยให้บทแปลอีกด้วย จากนั้นในย่อหน้าถัดไปผู้แปลอธิบายว่า คำสามารถแปลตรงตัวได้ว่า the People's Party เพื่อให้ผู้อ่านทราบความหมาย คำว่า คนสติตุฉัน ผู้แปลทับศัพท์ว่า Khon-sati-tu-chan เพื่อเก็บนัยยะการเป็นคำใหม่ในความคิดของพลอย เอาไว้เช่นกัน จากนั้นอธิบายต่อว่าพ่อเพิ่มออกเสียงคำนี้ด้วยสำเนียงไทย (He said the word in English, pronouncing it in Thai way: Khon-sati-tu-chan, which could mean a sati-tu-chan person) จึงทำให้พลอย สับสนและคิดว่าเป็นคน เพราะขึ้นต้นด้วย 'คน'

115. กบฏ

Kabots, act of treason

ต้นฉบับหน้า 651 'คุณแม้อยังเห็นผมคิดกบฏอยู่อีกหรือ' ตาอินถาม

ฉบับแปลหน้า 473 'Meaning you still consider it a rebellion-an act of treason, kabot?'

ตาอินเป็นคนนิยมระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ทำให้เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ตาอินจึงเข้าร่วมฝ่ายนิยมเจ้ากับกบฏบวรเดชและถูกมองว่าเป็นกบฏ

ผู้แปลทับศัพท์ว่า kabot เพื่อสร้างสีสันความเป็นไทยให้บทแปลตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti จริงอยู่ที่ภาษาปลายทางมีคำที่เทียบเคียงกับ กบฏ ได้ คือ an act of treason หรือ a rebellion ดังที่ผู้แปลอธิบายไว้ในหน้าคำว่า kabot แต่กบฏดังกล่าวหมายถึงการเปลี่ยนแปลงการเมืองของประเทศไทยเท่านั้น นอกจากนี้การทับศัพท์ยังสะท้อนให้เห็นว่าพลอยนิยมระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชและมองว่าการล้มเจ้าเป็นเรื่องผิดอย่างร้ายแรง อีกทั้งยังเป็นคำที่เป็นคำใหม่ในความคิดของพลอยอีกด้วย ผู้แปลจึงใช้กลวิธีทับศัพท์แล้วอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งเข้าใจความหมายของ kabot

116. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

Kan plian plaeng kan pokkhrong (change of system of government)

117. ปฏิวัติ

Patiwat, revolution, coup d'etat

ต้นฉบับหน้า 652 'เรียกเสียว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครอง' ตาอินบอกให้

'แหม! ยาวจริงอิน แม่จะจำได้หรือไม่ก็ไม่ว่า' พลอยพูดอย่างหนักใจ

'ถ้าจะเรียกให้สั้นๆ ก็เรียกว่าปฏิวัติ' ตาอินตอบสั้นๆ แล้วก็เปลี่ยนไปพูดเรื่องอื่น

⁷⁰ จวีวรรณ วรรณประเสริฐ, *สังคมไทย*, หน้า 127.

ฉบับแปลหน้า 474   *'Kan plian plaeng kan pokkhong (change of system of government).'*
'I may not be able to remember it, son-it's so long.'
'Call it patiwat (revolution, coup d'etat) then. It's shorter.'

ตาอันรู้สึกว่าการถูกเรียกว่ากฎเป็นสิ่งแสดงนุมาก จึงขอให้พลอยเรียกอุดมการณ์ของตนว่า การเปลี่ยนแปลง การปกครอง แทน แต่เนื่องจากพลอยอายุมากแล้วจึงไม่คุ้นกับคำที่เป็นทางการและซ้ำยังยาวมากเช่นนี้ ตาอันจึงสรุปให้สั้นๆ ว่า ปฏิวัติ

ผู้แปลทับศัพท์คำว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ว่า Kan plian plaeng kan pokkhong เพราะเป็นคนแรกที่ตาอันบอกให้พลอยเรียก และยังเป็นการเก็บนัยยะการเป็นคำใหม่ในความคิดของพลอยอีกด้วย จากนั้นถึงอธิบายต่อในวงเล็บให้ผู้อ่านทราบความหมายแบบตรงตัว (change of system of government)

สำหรับคำว่า ปฏิวัติ ผู้แปลทับศัพท์ว่า patiwat เพราะเป็นคำที่ตาอันบอกให้พลอยเรียกและเพื่อให้เห็นว่าเป็นคำที่ยาวจริงๆ เหมือนที่พลอยบอกว่า 'it's so long' นอกจากนี้ยังเป็นคำใหม่ในความคิดของพลอยเช่นกัน จากนั้นจึงอธิบายในวงเล็บว่าหมายถึง revolution, coup d'etat

อันที่จริง คำในภาษาอังกฤษที่ตรงกับคำว่า ปฏิวัติ คือ revolution แต่ผู้แปลใส่คำว่า coup d'etat ซึ่งเป็นคำภาษาฝรั่งเศสที่แปลตรงตัวว่า 'รัฐ-ประหาร' เข้ามาด้วยเพื่อให้เก็บนัยยะของเหตุการณ์ในเรื่องได้หมด เพราะการปฏิวัติในประเทศไทย พ.ศ. 2475 เป็นการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยการรัฐประหาร อีกทั้งคำนี้ยังเป็นคำใหม่ในโลกทัศน์ของพลอย ผู้แปลจึงต้องรักษานัยยะดังกล่าวโดยใช้กลวิธีทับศัพท์

118. การเมือง

Kanmuang-politics

ต้นฉบับหน้า 659   *'การเมือง'* ตาอันอดตอบสั้นๆ แล้วก็เอามืออันเย็นเฉียบของพลอยไปทาปไว้ที่แก้มต้น
 ฉบับแปลหน้า 480   *'It's called kanmuang-politics, darling. Politics has come to our land. It was here in this room just now.'*

หลังจากกลับมาจากต่างประเทศ ตาอันกลายเป็นพวกเสรีนิยมและชื่นชอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในขณะที่ตาอันซึ่งรับราชการทหาร และไม่ได้ไปศึกษาต่อในโลกตะวันตกเช่นน้องชายอีกสองคน เป็นพวกยึดมั่นระบอบกษัตริย์ของพลอยจึงวุ่นวายอย่างใหญ่หลวง ตาอันอธิบายว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากการเมือง ทุกคนบนแผ่นดินไทยสามารถแสดงความคิดเห็นได้ เมื่อก่อนทหารอย่างตาอันและทนายอย่างตาอันแยกกันทำงาน อยู่ส่วนใครส่วนมัน แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ทุกคนสามารถบราฆ่าฟันกันได้แม้เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน และไม่มีใครสามารถห้ามเรื่องเช่นนี้ได้เพราะถึงเวลาที่ประเทศไทยจะมีการเมืองแล้ว

เนื่องจากคำว่า การเมือง เป็นคำใหม่ในโลกทัศน์ของพลอย ผู้แปลจึงใช้กลวิธีทับศัพท์เพื่อรักษานัยยะดังกล่าวไว้ จากนั้นอธิบายต่อท้ายว่า politics เพื่อให้ผู้อ่านภาษาอังกฤษเข้าใจความหมายคำดังกล่าว

119. เสรีภาพ

Seriphap (freedom)

ต้นฉบับหน้า 663 'พลอยรู้สึกตัวเหมือนกับว่าเหตุการณ์บ้านเมืองขณะนั้นตั้งจวนจะขาด คำว่า เสรีภาพ และปฏิวัติ หนาหูขึ้นทุกที'

ฉบับแปลหน้า 484 'She was both befuddled and intimidated by these words: seriphap (freedom), patiwat (revolution), and others like them.'

เมื่อเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยและมีเสรีภาพหลายๆ ด้าน เช่น การพูด การแสดงความคิดเห็นมากขึ้น คนรุ่นเก่าอย่างพลอยและซ้อยจึงรู้สึกสับสนและตามกระแสไม่ทัน

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *seriphap* เพื่อแสดงให้เห็นว่าคำดังกล่าวไม่เคยปรากฏในการเมืองและสังคมไทยอย่างมากมายมหาศาลขนาดนี้มาก่อนเพราะประเทศไทยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชมานานหลายร้อยปี จากนั้น ผู้แปลจึงอธิบายต่อท้ายว่า (freedom) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายคำดังกล่าว

120. ความเป็นกลาง

Khvam pen klang

ต้นฉบับหน้า 824 รายการกระจายเสียงในขณะนั้นเกือบจะไม่มีอะไรนอกจากการยืนยันว่าประเทศไทยนั้นเป็นกลางอย่างเคร่งครัด

ฉบับแปลหน้า 578 Official announcements read over the radio day after day affirmed the country's desire, resolution, determination to maintain and safeguard its neutrality-Khvam pen klang- (being in the middle).

ตลอดช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยดำรงความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอดเพราะเป็นประเทศเล็กจึงไม่ควรเข้าร่วมสงครามโลก⁷¹ ผู้แปลจึงใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า *Khvam pen klang* เพื่อเน้นย้ำนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงนี้และรักษานัยยะทางการเมืองของคำนี้ไว้

121. มหามิตร

Maha Mit, the Great Friend

ต้นฉบับหน้า 835 ส่วนญี่ปุ่นกลับกลายเป็นคนสำคัญ เป็นมหามิตร

ฉบับแปลหน้า 585 Japan was now the Maha Mit-the Great Friend.

⁷¹ กองทัพเรือ, สงครามมหาเอเชียบูรพา [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

เมื่อญี่ปุ่นยกพลขึ้นพลขึ้นบกที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไทยจึงต้องยอมลงนามสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นเพื่อไม่ให้บ้านเมืองถูกทำลาย หลังจากนั้นไม่นานชาวตะวันตกในประเทศไทยเริ่มเหลือน้อยลงทุกขณะ เพราะตะวันตกฝ่ายพันธมิตรเป็นศัตรูกับญี่ปุ่นซึ่งเป็นฝ่ายอักษะ พลอยรู้สึกวุ่นวายที่เมื่อญี่ปุ่นเข้ามาแล้วประเทศไทยไม่ได้ประสบเหตุการณ์น่ากลัวอย่างที่คิด เพราะทหารญี่ปุ่นทำตัวกลมกลืนเข้ากับคนไทยได้อย่างรวดเร็ว ซ้ำยังเป็นมิตรที่ยิ่งใหญ่ของประเทศไทยด้วยซ้ำไป

ผู้แปลทับศัพท์ว่า Maha Mit จากนั้นอธิบายต่อท้ายโดยให้คำแปลไว้ (the Great Friend) เนื่องจากเป็นคำเฉพาะที่ประเทศไทยเรียกญี่ปุ่น และการที่ไทยเรียกญี่ปุ่นว่ามิตรยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของคนไทยที่ใจดี ผูกมิตรง่าย และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีด้วย

122. วัฒนธรรม

Wathanatham, culture

ต้นฉบับหน้า 841 'อะไรก็ช่างเถิด' พ่อเพิ่มว่า 'ฉันกลัวในเรื่องราววัฒนธรรมนี้เท่านั้นเอง ดูท่าจะไปกันใหญ่แล้ว'

คุณหลวงว่าอะไรนะ วัดอะไรที่ไหน' พลอยถามขึ้น เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้ยินคำว่า 'วัฒนธรรม'

'แม่พลอยนี่ ทำตัวเป็นคนหูปาตาเถื่อนไปได้' พ่อเพิ่มดู 'ไม่ใช่วัดวาอารามอะไรหรอก ศัพท์ใหม่เรียกว่า **วัฒนธรรม**'

ฉบับแปลหน้า 590 'Ah! And now we're being told that Muang Thai cannot become a truly Great Power without wathanatham.'

'What wat, Khun Luang?'

'It's not a wat, Mae Phloi, not a temple. It's a new word, freshly minted-haven't you heard? *Wathanatham (culture)*!'

ช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามออกนโยบายให้คนไทยสวมหมวกเพื่อนำประเทศชาติไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ ทำให้คนรุ่นเก่าอย่างพ่อเพิ่มและพลอยกลัวกับแนวคิด วัฒนธรรม นี้เป็นอย่างยิ่งเพราะในสายตาคนอายุมาก การเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่ใช่จะเกิดขึ้นได้ง่ายๆ

สำหรับแนวคิดเบื้องหลังนโยบายดังกล่าว เชื่อกันว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามมีจุดมุ่งหมายเดียวกับคณะราษฎร คือ ย้ายศูนย์กลางอำนาจจากราชสำนักมาสู่รัฐบาลของสามัญชน⁷² แต่คณะราษฎรกลับไม่ได้สนใจเปลี่ยนระบบ

⁷² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อ่างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, วิภักย์ พงศ์พนิตานนท์, บรรณารักร. จอมพล ป. พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่

(กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), หน้า 228.

วัฒนธรรมของคนไทย ผลคือคนไทยยังดำเนินชีวิตตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชอยู่ ทำให้จอมพล ป. พยายามสร้างเงื่อนไขทางวัฒนธรรมขึ้นใหม่ โดยประกาศนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2481-2487 เช่น รณรงค์ให้ประชาชนสวมหมวก เลิกกินหมาก ฯลฯ เพื่อสร้างเอกลักษณ์และความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมให้ รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มองว่าการจะเป็นมหาอำนาจเทียบพม่าพม่าหามิตรเช่น ญี่ปุ่นได้ คนไทยจะต้องมีวัฒนธรรมเสียก่อน ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2483 กล่าวว่า 'ด้วยเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า จรรยาบรรณที่นั่นเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในความเจริญของชาติ การที่ ชาติจะเจริญก็ต้องอาศัยการที่คนของชาตินั้นปฏิบัติตนเป็นคนที่เจริญแล้ว หรือที่เรียกว่าเป็นผู้มีวัฒนธรรม'⁷³

คำว่า วัฒนธรรม นี้เป็นคำใหม่ในโลกทัศน์ของพลอย เป็นคำที่รัฐบาลเพิ่งประดิษฐ์ขึ้นได้ไม่นาน และขึ้นต้นด้วย คำที่ออกเสียงว่า วัด พลอยจึงนึกไปว่าเป็น วัด หรือ temple พอเพิ่มจึงต้องอธิบายว่าไม่ใช่ วัด ที่เป็นสถานที่ ('It's not a wat, Mae Phloi, not a temple) ผู้แปลจึงทับศัพท์ (Wathanatham) เพื่อรักษานัยยะดังกล่าวจากนั้น จึงอธิบายต่อท้าย (culture) เพื่อให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางได้ทราบความหมายคำดังกล่าว

123. มอลานาไทยไปสู่มหาอำนาจ

Mala nam Thai pai su Maha Amnat-Hats lead Thais to Great Power

ต้นฉบับหน้า 843 ทางราชการเองก็พูดถึงแต่เรื่องหมวกทางวิทยุ ซึ่งให้เห็นว่าหมวกเป็นของสำคัญยิ่ง ขนาด 'มอลานาไทยไปสู่มหาอำนาจ'

ฉบับแปลหน้า 591 That was the Era of the Hat. And when you turn on the radio you were apt to be reminded of its great symbolic importance by the announcer: *Mala nam Thai pai su Maha Amnat-Hats lead Thais to Great Power.*

ด้วยนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รายการวิทยุต่างๆ จึงโน้มน้าวให้ประชาชนเชื่อว่าการสวมหมวกเป็นการสร้างความเป็นชาติมหาอำนาจให้แก่ประเทศไทยได้ ผู้หญิงสมัยนั้นล้วนแล้วแต่พูดถึงแฟชั่นการสวมหมวกทุกที่ที่พลอยผ่าน เช่น ร้านอาหาร หรือแม้กระทั่งคนที่ไม่ชอบนโยบายนี้ก็ยิ่งปรารภเรื่อง ความรำคาญของแต่ละคน

วลี *มอลานาไทยไปสู่มหาอำนาจ* นี้เป็นแนวคิดที่รัฐบาลออกเพื่อใช้ในประเทศไทยในสมัยนั้นโดยเฉพาะ ผู้แปล จึงทับศัพท์ว่า Mala nam Thai pai su Maha Amnat เพื่อรักษานัยยะดังกล่าวและสร้างสีสันความเป็นไทยให้บท แปล จากนั้นจึงอธิบายต่อท้าย (Hats lead Thais to Great Power) เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งอยู่ต่าง ช่วงเวลาด้วย ได้ทราบความหมายและนัยยะของคำดังกล่าว

⁷³ กระทรวงการคลัง. กรมสรรพสามิต. รัฐนิยมและการอบรมจรรยาบรรณ. (กรุงเทพฯ, 2483). หน้า 22.

124. ตามผู้นำ

Tam phunam, follow the leader

ต้นฉบับหน้า 849

สายนี้นี้สำหรับควบคุมบังคับหมวกให้ตามท่านผู้นำ

ฉบับแปลหน้า 594

'You may not win a prize in it but at least you will be following the leader and won't get arrested when you go out.' (One of the wartime slogans was: Tam phunam, 'Follow the leader.')

วันหนึ่งช้อยเข้ามาคุยกับพลอยที่บ้าน พอถึงเวลากลับ ช้อยเรียกรถสามล้อให้จอดหน้าบ้าน และช้อยไม่ลืมสวมหมวกทุกครั้งเวลาเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เพราะต้องผ่านถนนใหญ่ซึ่งอาจมีเจ้าหน้าที่สอดส่องหาผู้ไม่ปฏิบัติตามนโยบายวัฒนธรรมของชาติ

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็คือ ประชาชนต้องปฏิบัติตามผู้นำอย่างเคร่งครัด มีการกล่าวกันว่าหากใครไม่สวมหมวกเวลาออกจากบ้านอาจถึงขั้นโดนตำรวจเข้ามาตักเตือน⁷⁴ ผู้แปลจึงทับศัพท์คำว่า ตามผู้นำ (Tam phunam) เพื่อสร้างสีสันให้บทแปลเพราะคำดังกล่าวเป็นนโยบายที่มีความเจาะจงทั้งด้านเวลาและการเมือง จากนั้นจึงอธิบายในวงเล็บ (Follow the leader) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมาย

125. ท่านผู้มีบุญวาสนา

Than phu mi bun wasana, personages possessing merit and merited glory

ต้นฉบับหน้า 855

'เขาเล่ากันว่าใครก็ไม่รู้เกิดนึกสนุก ทำก๋วยเตี๋ยวเรือไปเลี้ยงในทำเนียบระหว่างน้ำท่วมอย่างไรละ พอท่านผู้มีบุญวาสนาท่านได้รับประทานก๋วยเตี๋ยวอร่อยกันเข้า ท่านก็เห็นว่า ก๋วยเตี๋ยวเป็นของดี ...'

ฉบับแปลหน้า 597

'One day during the flood,' so the story went, 'someone thought it would be fun to bring a *kuaitieo* boat to Government House and have a kind of floating picnic for *than phu mi bun wasana*, (personages possessing merit and merited glory) Well, Mae Phloi, *than phu mi bun wasana* enjoyed themselves hugely over the delicious *kuaitieo*...'

⁷⁴ เดือนไทย วิชาการ.คอม, ศิลปะ วัฒนธรรมยุคท่านผู้นำ [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

พ่อเพิ่มเล่าให้พลอยฟังว่าช่วงน้ำท่วมใหญ่กรุงเทพ มีคนนำกล้วยเดี่ยวเรือไปให้ผู้มีบุญวาสนาในทำเนียบ
รับประทาน จึงเกิดติดใจ และสนับสนุนให้คนไทยทำ กิน และขายกล้วยเดี่ยวกันอย่างกว้างขวางนับแต่บัดนั้น

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *than phu mi bun wasana* เพื่อเก็บนัยยะทางความเชื่อของคนไทยไว้ กล่าวคือ สังคมไทยเชื่อ
ว่ากรรมเป็นสิ่งกำหนดชีวิตทั้งในชาตินี้และชาติหน้า หากชาติที่ผ่านๆ มาใครทำดี ชาตินี้ก็จะร่ำรวย มีอำนาจเป็น
เจ้าคนนายคน ดังนั้นการที่บุคคลเหล่านี้ได้เป็นถึงรัฐมนตรีหรือข้าราชการระดับสูงในประเทศย่อมหมายถึงบุคคล
เหล่านี้ต้องสะสมบุญในชาติก่อนๆ มามากพอ ในชาตินี้จึงได้เกิดมาเป็นผู้มีบุญวาสนานั่งทำงานในทำเนียบ
รัฐบาล นอกจากนี้ยังเป็นเพราะวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีความเชื่อทั้งเรื่องบุญและวาสนาอีกด้วย
จากนั้นผู้แปลอธิบายในวงเล็บว่าเป็นบุคคลที่มีบุญและวาสนา (personages possessing merit and merited
glory) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมาย

126. ดอกไม้ของชาติ

Dok mai khong chat, flowers of nation

ต้นฉบับหน้า 863 'เดี๋ยวนี้เขาชอบเรียกผู้หญิงว่าดอกไม้ของชาติ แม่พลอยเองก็ดอกหนึ่งเหมือนกัน
แต่ซ้กจะเหี่ยวๆ เสียแล้วสิ'

ฉบับแปลหน้า 601 'Mae Phloi,' Phoem admonished her, 'you are a 'flower of the nation,' and
you must learn to talk properly.'

*The women of Muang Thai were being encouraged to think of themselves
as dok mai khong chat-flowers of the nation-and the men to treasure and honour them as they
deserved to be.*

คำใหม่อีกคำหนึ่งในช่วงรัฐนิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม คือ ดอกไม้ของชาติ พ่อเพิ่มบอกพลอยว่ารัฐบาล
เรียกผู้หญิงสมัยนี้ว่า ดอกไม้ของชาติ เพราะรัฐบาลมีความเห็นว่าผู้หญิงเป็นเพศที่สวยงาม ต้องแต่งกายและ
ประพฤติตนให้อยู่ในกรอบอันดีงามเสมอ รัฐบาลออกนโยบายสนับสนุนให้หญิงไทยทำงานในร่ม เช่น งานเย็บปัก
ถักร้อย และยังมีการแต่งเพลงดอกไม้ของชาติ โดยท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ภริยานายกรัฐมนตรี
ออกมาช่วยสนับสนุนนโยบายดังกล่าวอีกแรงด้วย⁷⁵

ผู้แปลทับศัพท์ว่า *dok mai khong chat* เพื่อรักษานัยยะการเป็นคำเฉพาะในสมัยดังกล่าวไว้และสร้างสีสัน
ความเป็นไทยให้บทแปล และอธิบายต่อว่า flowers of the nation เพื่อให้ผู้อ่านทราบความหมาย

⁷⁵ Surinfolklore.net, จอมพล ป. [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.surinfolklore.net/?MenuID=2&SubMenuID=16>

127. ฉัน

Chan

128. ท่าน

Than

129. ฉะ

Cha, one lone polite ending

130. ผม

Phom

131. กระผม

Kraphom

132. ลุง

Lung

133. น้ำ

Nua

134. อัว

Ua

135. ข้า

Kha

ต้นฉบับหน้า 862 ตาฮ้อดหัวเราะแล้วก็อธิบายแทนว่า ‘คำเหล่านั้นคือคำที่เขากำหนดให้ใช้เรียกตัวเองว่า ฉัน เรียกคนที่เรากำลังพูดด้วยว่า ท่าน ใช้คำว่า ฉะ เป็นคำรับ และไม่ เป็นคำปฏิเสธ ส่วนขอใจ ก็ใช้เวลาขอใจ และขอโทษ ก็ใช้สำหรับขอโทษ...’

‘นั่นสิ!! ง่ายจะตายไป’ พ่อเพิ่มว่า ‘อย่างฉันจะถามแม่พลอยว่า กินข้าวแล้วหรือยัง ก็ต้องถามว่า “ท่านรับประทานข้าวหรือยัง” ถ้าแม่พลอยกินแล้ว แม่พลอยก็ตอบว่า “จ๊ะ ฉันรับประทานแล้ว ขอบใจ” ถ้ายังก็บอกว่า “ไม่ ฉันยังไม่ได้รับประทาน” เท่านั้นเอง’

‘แล้วที่ว่าให้พูดนั้นนะ พูดกับใคร’ พลอยถาม

‘พูดกับใครๆ ก็อย่างเดียวกันหมด’ พ่อเพิ่มตอบ

‘หมายความว่า ฉัน ท่าน จ๊ะ จำ กันทั่วไปหมดอย่างนั้นหรือ’

‘ก็อย่างนั้นสิจ๊ะท่าน’ พ่อเพิ่มว่า

‘เด็ก ผู้ใหญ่ ก็พูดกันอย่างนั้น ทั้งนั้นหรือ’ พลอยซักอย่างไม่น่าเชื่อ

‘ก็ว่ากันอย่างนั้นแหละแม่’ ตาอ้อดยืนยิ้มแล้วก็หัวเราะ

ฉบับแปลหน้า 600

The official ruling would do away with many *Is* and *yous*, leaving only *chan* and *than*, together with one lone polite ending: *cha*. It is impossible to explain how impossible it was for most people to refer (and feel natural when doing it) to themselves as *chan* indiscriminately (or uniformly) to all and sundry and to address all their interlocutors as *than*, having been in the life-long habit of identifying this self of theirs variously to various people, whom they likewise personalize variously according to the others' relationship with them—social relationship, sentimental relationship, spiritual relationship, hierarchical relationship, blood relationship; all this was taken into consideration. Uncle Phoem, for instance, called himself *phom* with most friends and acquaintances, *kraphom* with esteemed elders, *lung* with nephew Ot, *nua* with the children of his wife's elder's sister, *ua* or *kha* with some of his closest friends, and so on and so forth. So he and Ot got together this afternoon and went into their *chan-and-than* act, keeping the dialogue simple and 'cultural' (such as 'sawaddi cha than, than sabai di ru cha, chan sabai di cha') and laughed at themselves with much enjoyment. An was also amused by their performance, but Phloi thought it ludicrous and said so.

ช่วงที่ตาอ้อกลับมาสู่ประเทศไทยหลังไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างขึ้นในประเทศไทย หนึ่งในนั้นคือการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทย รัฐบาลกำหนดวิธีใช้ตัวการ์นต์ และคำที่รัฐบาลกำหนดให้ประชาชนพูดกัน เช่น จ๊ะ ฉัน ท่าน ไม่ ขอบใจ ขอโทษ เป็นต้น รวมถึงตัดพยัญชนะและสระที่มีเสียงซ้ำกัน เช่น ข ฃ ฉ ฐ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ศ ษ และ พี เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นจากการที่จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบาย**รัฐนิยม** เพื่อสร้างระเบียบเรียบร้อยให้ประเทศ โดยกำหนดให้ประชาชนต้องเชื่อฟังรัฐบาล ประเทศไทยจึงจะรุ่งเรืองและก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจได้⁷⁶

⁷⁶ กระทรวงวัฒนธรรม, *ภาษาไทยยุคจอมพล.พิบูลสงคราม* [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

ในเรื่องกล่าวถึงตอนที่พ่อเพิ่มและตาฮึดกำลังนั่งคุยกัน พ่อเพิ่มผู้เป็นลุงทักทายตาฮึดหลานชายด้วยคำลงท้าย 'จ๊ะ' ตามที่รัฐบาลประกาศให้ประชาชนพูด ถือเป็นของใหม่ ทำให้ทั้งพ่อเพิ่มและตาฮึดผู้ซึ่งเพิ่งกลับมาจากต่างประเทศชอบใจยิ่งนัก แต่พลอยซึ่งไม่เคยได้ยินคำดังกล่าวมาก่อนจึงรู้สึกแปลกหูอย่างยิ่ง

จัน เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 ใช้เรียกผู้พูด เช่น จันเจอพี่ชายที่ตลาดด้วยนะ

ท่าน เป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 ใช้เรียกแทนผู้ที่พูดด้วย เช่น ท่านจะออกเดินทางสายๆ บ่ายๆ เตรียมรถไว้ให้พร้อม คำนี้อธิบายถึงสภาพและเป็นทางการมาก มักใช้เรียกคนที่มีอาวุโสหรือสถานะสูงกว่า

จ๊ะ แสดงถึงความสุภาพ ใช้ลงท้ายประโยคบอกเล่า เช่น จันเป็นคนขยันหาจ๊ะ สวัสดิ์จ๊ะ หรือตอบรับ เช่น ใช่จ๊ะ ชอบใจจ๊ะ

ผม เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 ใช้กับเพื่อนและคนรู้จัก เป็นคำกลางๆ ใช้ได้ในหลากหลายสถานการณ์

กระผม เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 ใช้กับบุคคลที่มีสถานะสูงกว่า เช่น ประชาชนพูดกับเชื้อพระวงศ์

ลุง เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 เมื่อผู้พูดเป็นพี่ชายของบิดาหรือมารดาของเด็กที่กำลังพูดด้วย

น้า เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 เมื่อผู้พูดเป็นน้องชายหรือน้องสาวของมารดาของเด็กที่กำลังพูดด้วย

อ้าว และ **ซ้ำ** เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 ใช้กับเพื่อนสนิท เช่น อ้าวไม่อยากไปเที่ยวแล้ว ซ้ำบอกแล้วไม่มีใครเชื่อ สอง คำนี้ถือว่าค่อนข้างไม่สุภาพ ไม่ควรใช้กับผู้ที่สถานะสูงกว่าโดยเด็ดขาด

ผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์และอธิบายเพิ่มต่อท้ายทุกคำ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคำเหล่านี้มีนัยยะแตกต่างกันไป ขึ้นกับสถานะระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง สถานการณ์ อารมณ์ของผู้พูด และปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย เพราะชาวตะวันตก โดยเฉพาะประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษมีคำสรรพนามที่ 1 และ 2 เพียงอย่างละคำ คือ I กับ you และไม่มีคำลงท้ายที่แสดงความสุภาพ แบบนี้ แต่คำว่า **จ๊ะ จัน ท่าน ผม กระผม ลุง น้า อ้าว ซ้ำ** เป็นของวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะ

136. เจ้าคุณ

Chao Khun

ต้นฉบับหน้า 2 พลอยเคยถูกเรียกตัวให้เข้าไปจุดเทียนกราบเจ้าคุณปู่ คุณย่า และเจ้าคุณชวดอีกหลายคน

ฉบับแปลหน้า 4 Over the last few years, there had been those few times she was summoned inside by Chao Khun Father to pay homage to Chao Khun Great-grandfather and other forbears...

บิดาของพลอยคือพระยาพิพิธ เป็นขุนนางระดับสูง พระยาคือหัวหน้ากรมต่างๆ เจ้าเมืองชั้นโท และแม่ทัพสำคัญ ในประเทศไทยมีพระยาได้เพียง 33 ตำแหน่งเท่านั้น ผู้คนมักเรียกด้วยภาษาลำลองว่า 'เจ้าคุณ' และเนื่องจากตำแหน่งขุนนางไทยผูกพันกับตำแหน่งทางราชการ ในขณะที่ตะวันตกขึ้นอยู่กับสายเลือดที่สืบทอดเป็นรุ่นๆ ได้ ดังนั้นขุนนางไทยจึงจัดว่าเป็นชั้นยศ (rank) มากกว่าบรรดาศักดิ์ (title)⁷⁷ ดังนั้นการแปลคำว่าเจ้าคุณจึงไม่อาจหาคำที่เทียบเคียงในวัฒนธรรมภาษาปลายทางได้ ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า Chao Khun เพื่อรักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมไว้ และยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมและกลืนอายุภาษาต้นทางอีกด้วย

137. เจ้าจอมมารดา

Chao Chom Manda (royal consort mother)

ต้นฉบับหน้า 439   เพียงแต่คุณเจ้าจอมมารดาบางท่านออกรำละครสนองพระเดชพระคุณ ก็ยังถือกันว่าเป็นเรื่องใหญ่

ฉบับแปลหน้า 309   She remembered during the last reign, during the festival celebrating His Late Majesty's return from Europe, there had been a beautiful and unprecedented performances-unprecedented because some of the Chao Chom Mandas (royal consort mother) had taken part in it.

เจ้าจอมมารดา คือ พระสนมที่มีพระราชโอรสหรือพระธิดาแล้ว⁷⁸ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Royal consort หรือ คู่หมั้นของกษัตริย์หรือราชินีองค์ปัจจุบัน แต่หากผู้แปลแปลตรงตัว ผู้อ่านในภาษาปลายทางอาจเกิดจินตภาพแตกต่างจากผู้อ่านในภาษาปลายทางเพราะอาจเห็นภาพบุคคลในวัฒนธรรมของตนปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดจินตภาพที่ผิดเพี้ยน ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า Chao Chom Mandas เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นราชสำนักไทย จากนั้นจึงอธิบายในวงเล็บว่า (royal consort mother) เพื่อเทียบเคียงกับวัฒนธรรมภาษาปลายทาง

138. คุณพระ

Khun Phra

139. ท่าน

Than-'Excellency'

ต้นฉบับหน้า 447   แต่พอเพิ่มนั่นเองเริ่มเรียกคุณเปรมว่า 'คุณพระ' ใช้สรรพนามแทนคุณเปรมว่า 'ท่าน'

⁷⁷ Wikipedia, บรรดาศักดิ์ไทย [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/บรรดาศักดิ์ไทย>

⁷⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. <http://rirs3.royin.go.th/word6/word-6-a7.asp>

ฉบับแปลหน้า 318 He now addressed his brother-in-law 'Khun Phra' and referred to him as 'Than-'Excellency.'

เมื่อคุณเปรมได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเป็น พระบริบาลภูมินารถ ตามอายุการทำงาน พ่อเพิ่มซึ่งเป็นเพื่อนกับคุณเปรมได้เรียกคุณเปรมว่า '**คุณพระ**' และใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 กับคุณเปรมว่า ท่าน เพื่อแสดงความเคารพ ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองเปลี่ยนจากเพื่อนเป็นญาติแทน

บรรดาศักดิ์ของไทยมีลำดับเรียงจากใหญ่ไปต่าดังนี้ สมเด็จพระเจ้าพระยา เจ้าพระยา พระยา พระ หลวง ขุน หมื่น พัน และนาย⁷⁹ ดังนั้นคำว่า '**คุณพระ**' เป็นคำลงของคำว่า '**พระ**' ดังที่พ่อเพิ่มเรียกคุณเปรมในสถานการณ์เป็นกันเอง เช่น บทสนทนาที่บ้าน หากเป็น หลวง ก็จะเรียก คุณหลวง เป็นต้น

คำว่า '**พระ**' เป็นบรรดาศักดิ์ที่พระราชทานให้ขุนนางในระดับเจ้ากรม⁸⁰ คำว่า สมเด็จพระเจ้าพระยา ไม่ปรากฏในกฎหมาย แต่มีการเรียกในพงศาวดารอยู่ เช่น สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เพิ่งจะมีหลักฐานปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 นี้เอง ส่วนคำที่คุณจะใหม่สุดคือคำว่า เจ้าพระยา เพราะมีขึ้นครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ. 2091.⁸¹

ผู้แปลแปลคำว่า '**คุณพระ**' โดยใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า Khun Phra เพื่อเก็บกลิ่นอายความเป็นไทยไว้ในฉบับแปล อีกทั้งวัฒนธรรมปลายทางยังไม่มีตำแหน่งใดสามารถนำมาเทียบเคียงกับคำว่า '**คุณพระ**' อีกด้วย

ส่วนคำว่า ท่าน ซึ่งเป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ซึ่งแสดงความสูงส่งอย่างยิ่งของผู้ที่ได้รับสถานะนี้และมีความเป็นไทยอย่างยิ่ง ผู้แปลก็เก็บนัยยะทั้งสองไว้ได้หมดเพราะใช้วิธีทับศัพท์ว่า Than จากนั้นอธิบายต่อท้ายโดยเทียบเคียงกับภาษาอังกฤษว่า Excellency ซึ่งเป็นคำที่ใช้กับบุคคลสำคัญระดับประเทศ เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี หรือเอกอัครราชทูต เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจความหมาย

140. เสด็จ

Sadet

ต้นฉบับหน้า 6

พลอยได้ยื่นแม่บอกว่าจะเอาไปถวายเสด็จพลอยก็เข้าใจทันที

ฉบับแปลหน้า 10

'...I'll beg Sadet to accept you into her entourage.'

⁷⁹ ส. พลายน้อย, ขุนนางสยาม (กรุงเทพฯ: มติชน., 2537), หน้า 20.

⁸⁰ Pantip.com, ยศหรือบรรดาศักดิ์ [ออนไลน์], 23 มีนาคม 2554.

<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2009/12/K8608539/K8608539.html>

⁸¹ ส. พลายน้อย, ขุนนางสยาม, หน้า 20.

เมื่อแหม่ม แม่ของพลอย ไม่อาจทนรับการกดขี่ข่มเหงในบ้านคลองบางหลวงได้ต่อไปจึงพาพลอยไปอยู่ในวังกับเสด็จ ซึ่งแม่เคยอาศัยอยู่เมื่อครั้งเยาว์วัย

เนื่องจากเป็นชื่อเฉพาะอีกทั้งยังเป็นภาษาลำลอง ผู้แปลจึงไม่แปลโดยใช้กลวิธีเทียบเคียงหรืออธิบาย แต่รักษาลักษณะดังกล่าวไว้ด้วยการทับศัพท์โดยใช้สรรพนามที่คนไทยเรียกกันว่า Sadet และยังเป็นกรเก็บกลิ่นอายของต้นฉบับไว้ได้อย่างดีด้วย

141. ท่านผู้หญิง

Than Phuying

142. คุณหญิง

Khunying

ต้นฉบับหน้า 28 '...อยู่สบายๆ ไม่ชอบ ว่าคับแคบไปซะ ถูกกดขี่ซะ อยากออกไปมีลูกผัว เป็น คุณหญิงเป็นท่านผู้หญิง จะได้เบิกบานให้เต็มที่'

ฉบับแปลหน้า 26 'You and many others. I don't know what to say. You all rush outside telling yourself now you'll be free to live a glorious life as Than Phuying, Khunying, and what not...'

เมื่อแม่ของพลอยนำตัวพลอยไปถวายเสด็จ เสด็จได้ปรารภว่าคนในวังทั้งหลายเวลามีปัญหา ก็กลับเข้ามาพึ่งพระบารมีในวัง แต่เวลาปรกติกลับอยากออกจากวังไปแต่งงานเป็นคนใหญ่โต คุณหญิง คุณผู้หญิง

คุณหญิง คือ เป็นคำนำหน้าใช้สำหรับสตรีที่สมรสแล้วซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ชั้น จตุตถจุลจอมเกล้า (จ.จ.) ตติยจุลจอมเกล้า (ต.จ.) และทุตยจุลจอมเกล้า (ท.จ.) ส่วนสตรีที่ยังมิได้สมรสให้ใช้คำนำหน้าว่า "คุณ" ยกเว้น สตรีในราชตระกูลตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป รวมทั้ง หม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวง ยังคงใช้พระนามและคำนำหน้านามเดิม⁸²

ส่วนท่านผู้หญิง คือ คำนำหน้าใช้สำหรับสตรีผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ชั้นปฐมจุลจอมเกล้า (ป.จ.) และ ทุตยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ท.จ.ว.)

⁸² Wikipedia, คุณหญิง [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/คุณหญิง>

คำว่า คุณหญิง และ ท่านผู้หญิง นี่อาจมีคำที่เทียบเคียงได้ในภาษาอังกฤษ เช่น lady แต่จินตภาพที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านอาจไม่ตรงกับผู้อ่านชาวไทย เนื่องจากภาพที่ได้ อาจเป็น lady ในวัฒนธรรมราชสำนักตะวันตกแทนที่จะเป็นราชสำนักไทย ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า Khunying และ Than Phuying ตามลำดับ เพื่อให้ได้ความหมายที่ตรงที่สุด รวมถึงรักษากลิ่นอายของต้นฉบับและเผยแพร่คำในภาษาไทยให้ชาวต่างชาติรู้จักอีกด้วย⁸³

143. ป้า

Pa

ต้นฉบับหน้า 369 ‘ฉันก็เหมือนกันแม่พลอย ยังไม่เคยเป็นป้ากับเขาเลย คราวนี้ป้าลืมบอกไม่ถูก’

ฉบับแปลหน้า 250 ‘It’s so exciting, Mae Phloi! You can’t imagine how much I’m looking forward to being a pa to your child.’

เมื่อทราบข่าวว่าพลอยคลอดตาอันแล้ว เจ้าคุณพ่อและคุณเซย พี่สาวของพลอย ก็รีบมาเยี่ยมพลอย ด้านคุณเซย ดีใจมากเพราะเพิ่งได้เป็นป้าครั้งแรกในชีวิต

ผู้แปลทับศัพท์ว่า pa เพื่อรักษานัยยะด้านอาวุโสของคำว่า ป้า ไว้ตามกลยุทธ์การแปลแบบ foreignization ของ Venuti เพราะบุคคลที่มาเยี่ยมพลอยคือพี่สาวของพลอย หากใช้คำว่า aunt ผู้อ่านในวัฒนธรรมภาษาอังกฤษ อาจไม่ทราบว่าเป็น พี่สาว หรือ น้องสาว ของพลอย เพราะ aunt ในภาษาอังกฤษไม่บ่งบอกอายุของผู้เป็น aunt แต่ ป้า ในภาษาไทยมีนัยยะความเป็นพี่สาวของมารดาอยู่ชัดเจน

144. พี่

Phi

145. หลวง

Luang

ต้นฉบับหน้า 96 พลอยเพิ่งจะมารู้จักชื่อพ่อแม่ของช้อยในวันนี้ด้วย ได้ยินคุณสายเรียกพ่อของช้อยผู้เป็นพี่ว่า ‘พอนพ’ และเรียกแม่ของช้อยผู้เป็นพี่สะใภ้ ‘แม่ซัน’ เฉยๆ

ฉบับแปลหน้า 75 Phloi, who somehow had never learned the names of Choi’s parents, now heard Khun Sai call her elder brother either ‘Phi Nop’ (‘Phi’ meaning elder brother or sister) or Khun Luang (‘Luang’ being his title), and her sister-in-law, who happened to be her junior in age, ‘Mae Chan.’

⁸³ Wikipedia, ท่านผู้หญิง [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ท่านผู้หญิง>

เมื่อถึงกำหนดโกนจุก คุณสายพาพลอยและซ้อยไปบ้านซ้อย เพื่อคุยธุระเรื่องการจัดงานโกนจุก พลอยเพิ่งรู้จักชื่อ บิดาและมารดาของซ้อยเป็นครั้งแรกเพราะได้ยินคุณสายเรียกพ่อซ้อยว่า พี่นพ และเรียกแม่ของซ้อยว่า แม่ซัน

สังคมไทยให้ความสำคัญแก่ระบบอาวุโสและอายุ ผู้เป็นน้องต้องเรียกพี่ว่าพี่เสมอ ในขณะที่ภาษาอังกฤษเรียกแค่ brother หรือ sister โดยดูที่เพศ ไม่มีการแบ่งแยกโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์ ผู้แปลจึงถ่ายทอดลักษณะดังกล่าวไว้ในบทแปลโดยใช้การทับศัพท์ว่า Phi จากนั้นอธิบายในวงเล็บว่าหมายถึงผู้ที่อายุมากกว่า (elder brother or sister)

ส่วนคำว่า 'หลวง' หมายถึง คำนำหน้านายศของบิดาของซ้อย ซึ่งไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ในภาษาอังกฤษเพราะระบบยศตำแหน่งของไทยและอังกฤษแตกต่างกัน (ดูคำว่า 'คุณพระ' เพิ่มเติม) เป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 ใช้เรียกผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่า ผู้แปลจึงทับศัพท์ทั้งสองคำ (Luang และ Khun) เพื่อรักษากลิ่นอายและสีสันทันของวัฒนธรรมภาษาต้นฉบับไว้ในบทแปล

146. เจ้าคะ

Chao Kha, the ending demanded of her inferior status

ต้นฉบับหน้า 4 แม่มักจะใช้ถ้อยคำที่สุภาพเป็นพิเศษกับคุณอุ้นเสมอ เป็นต้นว่า เรียกคุณอุ้นว่า 'คุณใหญ่' เรียกตัวเองว่า 'ดิฉัน' อย่างซัดถ้อยซัดคำ และใช้คำเจ้าคะเจ้าขาตลอดจนกิริยาที่นอบน้อมนั้นอย่างเจียบขาดและเยือกเย็นปราศจากความรู้สึก

ฉบับแปลหน้า 7 With Khun Un she wore an expressionless mask and spoke in crisply enunciated phrases, taking infinite care to adorn each phrase with the very polite ending of 'chao kha,' the ending demanded of her inferior status.

ชนชั้นเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตไทยมานานจนแยกไม่ออก แม่ของพลอยถึงจะมีฐานะเป็นภรรยาคนหนึ่งของเจ้าคุณพ่อผู้เป็นเจ้าของบ้าน แต่กลับไม่มีสิทธิ์อะไรในบ้านๆ ได้แต่มีชีวิตรออยู่ไปวันๆ เพราะเจ้าคุณพ่อมอบอำนาจดูแลบ้านเรือนให้บุตรสาวคนโต คุณอุ้น ซึ่งเกิดจากภรรยาหลวง เมื่อแม่และคุณอุ้นอยู่ต่อหน้าเจ้าคุณพ่อ แม่ของพลอยประพฤติตนสุภาพนอบน้อมต่อคุณอุ้นเสมอ เช่น ลงท้ายประโยคด้วยคำว่า เจ้าคะเจ้าขา ทุกครั้ง แต่แม่ก็เคยปรับทุกข์ให้พลอยฟังว่าแม่รู้สึกกดดันมากที่ถูกกระทำเหมือนทาสแบบนี้

คำบอกสถานภาพของผู้พูดในสังคมไทยขึ้นอยู่กับเพศของผู้พูด เพศของผู้ฟัง ฐานะของผู้ฟัง คำหนึ่งที่ชี้แสดงสถานภาพและความนอบน้อมคารวะผู้ที่สูงกว่าในสังคมไทย คือ ‘เจ้าคะ’ ผู้ที่ใช้คำนี้มักเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ที่พูดด้วยจะเป็นเพศใดก็ได้⁸⁴

อนึ่ง คำว่า ‘เจ้าคะ’ ยังถือเป็นคำขานรับได้อีกด้วย กล่าวคือ เป็นคำที่ตอบรับเมื่อได้ยินคำเรียกและหมายรวมถึงคำตอบรับเมื่อมีผู้ถามหรือสั่ง คำที่ใช้ตอบรับจึงมักได้แก่คำบอกสถานภาพ เช่น ขา เจ้าขา จำ ค่ะ ครับ ไว้ย เพคะ เป็นต้น ผู้พูดจะเลือกใช้คำใด ย่อมแล้วแต่เพศและความรู้สึกของผู้พูดรวมทั้งระดับฐานะของผู้พูดและผู้ฟัง นอกจากนั้นคำตอบรับคำเรียก มักจะต่างกับคำตอบรับคำถามหรือคำสั่ง⁸⁵

คำตอบรับคำเรียก ได้แก่ ขา จำ เจ้าขา ครับ เพคะ ขอรับ ฯลฯ ส่วนคำตอบรับคำถามหรือคำสั่ง ได้แก่ ค่ะ จ๊ะ เจ้าคะ ครับ เพคะ ฯลฯ⁸⁶

และเนื่องจากภาษาอังกฤษไม่มีคำลงท้ายในลักษณะนี้ เพราะส่วนใหญ่มีแค่คำว่า sir ที่พนักงานบริการใช้กับลูกค้า หรือทหารชั้นผู้น้อยใช้กับผู้บังคับบัญชา หรือไม่ก็ใช้ระดับภาษาทางการแทน ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า chao kha เพื่อรักษาและถ่ายทอดลักษณะของ scene ที่มีความสุภาพในสังคมไทยดังกล่าวไว้ และอธิบายต่อท้ายว่า the ending demanded of her inferior status เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาอังกฤษเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านของภาษาต้นทาง

147. แม่จำ

Mae Cha (mother dear)

ต้นฉบับหน้า 481 ‘แม่จำ ลูกเห็นปลาฉลามแล้วสองตัว คนเรือเขาชี้ให้ดู พี่อันมาดูไม่ทัน...’

ฉบับแปลหน้า 349 ‘*Mae Cha* (mother dear) I’ve seen two sharks already. I called Phi An but he came too late...’

ระหว่างที่เดินทางไปยุโรป ตาฮึดบุตรชายคนเล็กและตาฮึดบุตรชายคนแรกที่เป็นลูกแท้ๆ ของพลอย ได้เขียนจดหมายมาถึงพลอยเสมอ ตาฮึดซึ่งมีนิสัยติดมารดา รักแม่มาก เป็นลูกที่สนิทกับแม่มากที่สุดในบรรดาลูกทั้งสี่คน มักขึ้นต้นจดหมายว่า แม่จำ เสมอ ดังนั้นเพื่อถ่ายทอดลักษณะเด่นของตัวละคร ผู้แปลจึงทับศัพท์วลี ‘แม่จำ’ ว่า ‘mae cha’ และอธิบายต่อท้ายว่า ‘mother dear’ เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นทาง

⁸⁴ นววรรณ พันธุ์เมธา. *ไวยากรณ์ไทย* (กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 136-140.

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 136-140.

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 136-140.

148. เพื่อนต้น

Phuan ton, personal friends

ต้นฉบับหน้า 271   ในการเสด็จประพาสแบบนี้ได้ทรงรู้จักคุ้นเคยกับราษฎรในชนบทหลายคน โปรดให้
เรียกว่า **เพื่อนต้น**

ฉบับแปลหน้า 175   He called them his personal friends, his *phuan ton*.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสต้นหลายครั้งระหว่าง พ.ศ. 2447-2450 เป็นการออก
เยี่ยมราษฎรในชนบทโดยทรงไม่ให้ประชาชนทราบว่าพระองค์เป็นผู้ใด พระองค์ทรงใช้ชีวิตเหมือนราษฎร
ธรรมดาเพื่อให้ทราบปัญหาของราษฎรอย่างแท้จริง⁸⁷

เรื่องเล่าหนึ่งที่ใช้นชของในการเสด็จครั้งนี้มีชื่อว่า เรื่องต้น จึงมีการสันนิษฐานว่ากลายมาเป็นชื่อการเสด็จประพาส
ต้นในเวลาต่อมา และพระองค์ทรงเรียกราษฎรที่พระองค์ไปทรงใช้ชีวิตอยู่ด้วยว่า เพื่อนต้น⁸⁸

ด้วยเพราะเป็นชื่อเฉพาะซึ่งปรากฏในบริบทนี้เท่านั้น ผู้แปลจึงต้องรักษานัยยะดังกล่าวไว้โดยการทับศัพท์ว่า
Phuan ton จากนั้นอธิบายต่อว่า personal friends เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจความหมายของ
frame นี้

149. ซินแส

Sinsae; a Chinese word-which had been assimilated into the vernacular-meaning doctor, teacher,
professor as well as fortune-teller.

ต้นฉบับหน้า 450   คุณนุ้ยมีหมอดูจีนตาบอดคนหนึ่งซึ่งคุณนุ้ยเรียกว่า**ซินแส**

ฉบับแปลหน้า 321   He was a blind man, a Chinese who spoke Thai with an endearingly comic
accent. Khun Nui called him her 'sinsae,' a Chinese word-which had been assimilated into the
vernacular-meaning doctor, teacher, professor as well as fortune-teller.

เมื่อลูกๆ เจริญวัยขึ้นตามลำดับ พลอยก็เริ่มวางอนาคตให้เด็กทั้งสี่คน คุณนุ้ย ญาติผู้ใหญ่ของคุณเปรม ได้
แนะนำให้พลอยรู้จักหมอดูจีนรายหนึ่งซึ่งคุณนุ้ยเรียกว่าซินแส แต่ซินแสกลับทำนายว่าประไรจะลำบากถึงขนาด
ติดคุก พลอยจึงไม่สบายใจมาก

⁸⁷ Wikipedia, **เสด็จประพาสต้น** [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/เสด็จประพาสต้น>

⁸⁸ วิชาการ.คอม, "**ประพาสต้น**"หมายถึงการเสด็จเยือนราษฎรเป็นการส่วนพระองค์ [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

ซินแส คือชาวจีนที่มีความรู้หลากหลายด้าน เช่น โหราศาสตร์ การแพทย์ ดูดวงโชคชะตา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคำในภาษาจีนคำนี้เมื่อเข้ามาในประเทศไทยแล้วความหมายเปลี่ยนไปมาก อีกทั้งการที่ต้นฉบับมีคำภาษาต่างประเทศอยู่ การแปลต้องคงคำนั้นไว้เช่นเดียวกับต้นฉบับ ผู้แปลจึงต้องทับศัพท์ (sinsae) เพื่อรักษานัยยะทุกประการเอาไว้ให้หมด เนื่องจากหากแปลว่า fortune teller ความหมายอื่นๆ ก็จะหายไป จากนั้นผู้แปลจึงอธิบายว่าเป็นคำจีนที่อุกฤษณ์วรรณกรรมไทยกลั่นจนมีความหมายว่าแพทย์ อาจารย์ และหมอดู

150. พระยา

Phraya

ต้นฉบับหน้า 2

ถ้าใครไปถามพลอยในขณะที่นั้นว่าใครเป็นบิดา พลอยก็จะตอบว่าชื่อพระยาพิพิธ

ฉบับแปลหน้า 5

Phloi at the age of ten was still being asked those rather rhetoric questions grownups like to put to children: 'What is your father's name? And your mother's?' In reply she would nicely recite her father's name and title, 'Phraya Phiphit, etc., etc.,' or less formerly, 'Chao Khun Phiphit.'

เมื่อพลอยยังเด็ก พลอยมักโดยถามประจำว่าพ่อชื่ออะไร พลอยมักตอบไปว่าบิดาชื่อพระยาพิพิธ ซึ่งคำว่า พระยา ไม่มีคำในภาษาอังกฤษที่สามารถเทียบเคียงได้ ผู้แปลจึงทับศัพท์ว่า Phraya โดยอธิบายความหมายของคำนี้ไว้ด้านหน้า ว่าเป็นตำแหน่ง (title) ของบิดาพลอย เพื่อให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมซึ่งไม่มี พระยา สามารถเข้าใจความหมายได้ (ดูคำว่า 'คุณพระ' เพิ่มเติม)

151. พระเจ้าอยู่หัว

Phra Chao Yu Hua

ต้นฉบับหน้า 45

'นั่นแหละที่บน' ซ้อยตอบ 'ที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัว'

ฉบับแปลหน้า 38

She repeated after Choi, feeling glad that their beloved Phra Chao Yu Hua, whom she had never seen, should have this place.

คนไทยเป็นชนชาติที่รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์มาก คำสรรพนามอย่างไม่เป็นทางการคำหนึ่งที่คนไทยเรียกพระมหากษัตริย์คือพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้นผู้แปลจึงต้องเก็บรักษาการเป็นคำไม่ทางการดังกล่าวไว้โดยการทับศัพท์ และนอกจากนี้ ยังไม่มีคำในวัฒนธรรมภาษาแปลที่สามารถนำมาเทียบเคียงกับคำว่าพระเจ้าอยู่หัวได้อีกด้วย

152. เจตีย์

Chedi

ต้นฉบับ

ไม่มีปรากฏ

ฉบับแปลหน้า 56

Meanwhile, the Inner Court was Phloi's foster parent, her home away from home, her school, her village; and the Grand Palace at large with its throne hall and offices, its pavilions and *chedis* and giants.

เจดีย์เป็นสิ่งก่อสร้างในศาสนาพุทธ สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงที่ฝังพระศพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรืออัฐิของผู้ล่วงลับไปแล้วเพื่อให้ลูกหลานได้เคารพบูชา⁸⁹

ในเรื่อง ผู้แปลกล่าวถึงสถานที่ต่างๆ ในวังที่ทำให้พลอยไม่เหงาแม้จะไม่ได้อยู่กับแม่ตลอดเวลาดังเช่นเมื่อก่อน กลับยังรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวังอีกด้วย

ต้นฉบับหน้า 73 ไม่มีคำว่า เจดีย์ แต่ผู้แปลเพิ่มเข้าไป และใช้กลวิธีทับศัพท์ว่า chedi เพราะไม่มีสิ่งในภาษาอังกฤษที่สามารถนำมาเทียบเคียงได้ (dynamic equivalence) และผู้แปลไม่ใช้คำว่า pagoda เพราะผู้อ่านอาจเห็นภาพเป็นเจดีย์จีนแทน ทำให้ scene ไม่ตรงกับ frame ในภาษาต้นฉบับ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้บทแปลอีกด้วย เพราะเจดีย์มักพบในศาสนาพุทธในภูมิภาคเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่

4.4.3 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบเทียบเคียง

ในการแปลโดยใช้กลวิธีแบบเทียบเคียงซึ่งมีอยู่ 15 คำ ผู้วิจัยพบว่าผู้แปลสามารถสร้างปฏิกิริยาเทียบเคียงและ scene ที่เกิดจากการเลือก frame ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ผู้แปลสามารถสรรหาคำที่กระตุ้นให้เกิดจินตภาพในสมองผู้อ่านที่ใกล้เคียงกับผู้อ่านภาษาต้นทางได้อย่างใกล้เคียง เช่น คำว่า ฉัตร ผู้แปลเลือก frame ว่า tiered umbrella โดยคำว่า umbrella ซึ่งเป็นสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาปลายทางมาใช้แบบเทียบเคียงเรียกว่า dynamic equivalence เพราะภาษาอังกฤษไม่มีคำว่า ฉัตร หากแต่มีคำว่า umbrella ซึ่งมีลักษณะที่สามารถพอเทียบเคียงกับ ฉัตร ในวัฒนธรรมไทยได้ จากนั้นผู้แปลเติมคำว่า tiered ไปข้างหน้าเพื่อสร้างจินตภาพให้เห็นว่า umbrella นั้นมีหลายชั้น ถึงแม้ว่าภาพที่เกิดอาจไม่ตรงกับมโนทัศน์ของคนไทยทุกประการเพราะร่มนั้นทำจากผ้าที่บางกว่า และมีโครงเหล็กกระจายออกจากจุดศูนย์กลางของร่ม ในขณะที่ฉัตรไม่มีโครงเหล็กเพื่อพับและกาง อีกทั้งขอบของฉัตรยังมีลักษณะสมมาตร คือ มีระยะห่างจากจุดศูนย์กลางเท่ากันตลอด ต่างจากร่มที่มีการเว้นห่างของผ้าที่อยู่ระหว่างแกนโครงเหล็กเพื่อให้สามารถหุบได้ แต่การนำ frame ดังกล่าวมาใช้ก็สามารถสร้างจินตภาพที่เกิดในสมองผู้อ่านในภาษาปลายทางได้ดีในระดับหนึ่งเพราะอย่างน้อยผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมก็เห็นภาพว่าเป็นร่มที่มีหลายชั้น และใช้ในงานพระราชพิธี ซึ่งน่าจะใช้สามัญสำนึกเดาได้ว่า ต้องมีลักษณะต่างจากร่มที่สามัญชนใช้โดยทั่วไปแน่

⁸⁹ Wikipedia, **เจดีย์** [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/เจดีย์>

ตัวอย่างที่สอง คำว่า สวดมนต์ ผู้แปลเลือกใช้คำว่า chanting เป็น frame ในการแก้ปัญหาคำทางวัฒนธรรมนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางมีคำว่า chanting อยู่แล้ว และยังมีความหมายตรงกับ สวดมนต์ ทุกประการ กล่าวคือ เป็นการขับร้องบทสวดทางศาสนา มีท่วงทำนอง ไม่ใช่การร้องเพลง แต่เป็นการขับ ทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านชาวไทยได้อย่างถูกต้องลงตัว สรุปได้ว่ากลวิธีการแปลแบบเทียบเคียงของผู้แปลสามารถสร้างจินตภาพตามแนวคิด scenes and frames ให้เกิดกับผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งได้อย่างดี

1. ตำหนักใน

Inner Court

ต้นฉบับหน้า 12 'เสด็จท่านก็ประทับอยู่ที่ตำหนักของท่านอีกหลังหนึ่งต่างหาก'

ฉบับแปลหน้า 15 'She lives in the Inner Court, where men are not allowed.'

วัฒนธรรมภาษาปลายทางมีคำว่า Inner Court อยู่ โดย court หมายถึงราชสำนัก หรือเขตพระราชฐานชั้นในของวัง และในวัฒนธรรมอื่นๆ มีการกล่าวถึง Inner Court ไปด้วย เช่น พระราชวังต้องห้ามที่กรุงปักกิ่ง ก็มี Inner Court เป็นเขตที่เข้าได้เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ดังนั้นผู้แปลจึงใช้กลวิธีเทียบเคียง พร้อมอธิบายต่อท้ายว่าเป็นเขตผู้ชายห้ามเข้า เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของตนได้ อันจะทำให้เกิดจินตภาพที่ตรงกับภาษาต้นฉบับมากที่สุด

2. ข้าหลวงต้นตำหนัก

Housekeeper, chief attendant

ต้นฉบับหน้า 18 แม่หันมากระซิบบอกว่าจะพาไปหาคุณสายซึ่งเป็นข้าหลวงต้นตำหนักของเสด็จ

ฉบับแปลหน้า 21 Khun Sai was Sadet's housekeeper, her chief attendant.

ผู้แปลแปลคำว่าข้าหลวงต้นตำหนักว่า housekeeper เพราะอาจตีความว่าหน้าที่ของคุณสายคือหัวหน้าคนรับใช้ที่เป็นหญิงและดูแลการบ้านการเรือน อันตรงกับคำว่า housekeeper ซึ่งหมายถึงผู้หญิงที่มีหน้าที่จัดการงานบ้านและอาหาร⁹⁰ นอกจากนี้ผู้แปลยังอธิบายเพิ่มว่าเป็นผู้ช่วยหลัก เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ของคุณสายแก่ผู้อ่านในภาษาต่างประเทศมากขึ้น

⁹⁰ Cambridge Dictionary Online, Housekeeper [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

3. งานพระเมรุ

Cremation

ต้นฉบับหน้า 355   งานพระเมรุที่บางปะอินคราวนี้เป็นงานใหญ่
ฉบับแปลหน้า 241   He would be going to Bang Pa-in for the cremation.

งานพระเมรุคือการถวายพระเพลิงพระศพของเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ คำในภาษาอังกฤษที่เทียบเคียงกับคำนี้ได้ คือ cremation ซึ่งแปลว่างานฌาปนกิจศพ เห็นได้ว่าผู้แปลตีความในบทแปลเลยว่าเป็น cremation ไม่ใช่เพียง Phra Meru ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่บรรจุพระศพ แต่เป็นงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงทั้งงาน

4. ฉัตร

Tiered umbrella

ต้นฉบับหน้า 75   มีคนแต่งเป็นอินทร์พรหมเดินถือเครื่องสูงพวกฉัตรและบังแทรก
ฉบับแปลหน้า 59   A waving white and gold forest of tiered umbrellas...

ฉัตรเป็นเครื่องสูงสำหรับแขวน บัก ตั่ง หรือเชิญเข้ากระบวนแห่เพื่อเป็นเกียรติยศ ฉัตรมีรูปร่างคล้ายร่มที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ฉัตรถือเป็นของสูง เปรียบเสมือนสวรรค์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจักรวาล⁹¹ ผู้แปลใช้วิธีเทียบเคียงในการแปลคำนี้ กล่าวคือใช้คำว่า umbrella หรือร่มมาเทียบเคียง จากนั้นอธิบายต่อว่ามีลักษณะเป็นชั้นๆ (tiered) เพราะลักษณะของฉัตรนั้นมีหลายชั้นและสูงชะลูดขึ้นไป นอกจากนี้ในภาษาบาลีทางยังเรียกขานมคังงานแต่งงานที่สูงหลายชั้นและลดหลั่นกันขึ้นไปว่า tiered อีกด้วย

5. งานโสกัณฑ์

Tonsure ceremony

ต้นฉบับหน้า 74   แต่เมื่อนึกถึงก็ยังอดใจเต้นไม่ได้ ก็คืองานโสกัณฑ์...
ฉบับแปลหน้า 57   One such event was the tonsure ceremony...

⁹¹ Wikipedia, ฉัตร [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ฉัตร>

งานโลกันต์คือการโกนผม และในภาษาอังกฤษ การโกนผมหรือตัดผมคือ tonsure ดังนั้นผู้แปลจึงถ่ายถอดคำว่า งานโลกันต์ด้วยคำในภาษาอังกฤษที่สามารถนำมาเทียบเคียงได้ และแปลคำว่า งาน แบบตรงตัวว่า ceremony ที่แปลว่า งาน หรือ พิธี

6. น้ำมนต์

Holy water

ต้นฉบับหน้า 887

‘ฉันออกได้ก็วิ่งเข้าไปในวัดหัวลำโพง ไปตะโกนเรียกพระขอน้ำมนต์ทำนรด’

ฉบับแปลหน้า 615

That's why I had to go to all the wats and be sprinkled with holy water.

ศาสนาคริสต์หลายนิกายจะมี holy water หรือน้ำมนต์ด้วยกันทั้งสิ้น holy แปลว่าศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น holy water คือน้ำที่นักบวชเสกขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มากมาย เช่น ล้างบาป อวยพร และปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย

ผู้แปลจึงนำคำว่า holy water มาเทียบเคียงกับคำว่า น้ำมนต์ เพราะเป็นคำที่ปรากฏในภาษาปลายทางและผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดีแล้ว ทำให้จินตภาพ ที่เกิดจากการสรรหา frame ของผู้แปลนั้น ถูกต้องและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

7. ลูกมะหวด

Baluster

ต้นฉบับหน้า 2

บนตึกมีเฉลียงเดินได้รอบลูกทรง มีลูกมะหวดกระเบื้องสีเขียวแก่

ฉบับแปลหน้า 4

From whence rose another flight of steps up to the veranda with its green ceramic balusters.

ลูกมะหวดคือลูกทรงหน้าต่าง ทำเป็นข้อป้อมๆ กลมๆ เรียงกันแนวตั้งใช้แทนหน้าต่าง ซึ่งตรงกับคำว่า baluster ในภาษาอังกฤษพอดี ผู้แปลจึงนำคำว่า baluster มาเทียบเคียงกับลูกมะหวดซึ่งไม่มีในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง

8. เรือพระที่นั่ง

Barge

ต้นฉบับหน้า 79

ที่หน้าบัลลังก์นั้นเจ้าพนักงานจอดเรือพระที่นั่งอนันตนาคราชเตรียมไว้

ฉบับแปลหน้า 62

Aboard the Throne Barge, His Majesty put the flame of his taper to the fuse line connected with another barge.

เรือพระที่นั่งของไทยมีลักษณะท้องแบน ลำเรือยาวมาก และมีนาคอยู่หัวเรือ มีบุษบกหรือซุ้มพระที่นั่งอยู่กลางลำเรือ ซึ่งคำในภาษาอังกฤษที่ผู้แปลพอเทียบเคียงเรือพระที่นั่งได้ คือ barge เนื่องจากมีลักษณะท้องแบนเช่นกัน แต่รูปร่างไม่คล้ายนักเพราะเป็นสี่เหลี่ยม ดูแข็งที่ออกกว่ามาก และประโยชน์ใช้สอย คือ บรรทุกสิ่งของหนัก เช่น สินค้า มิใช่เพื่อประกอบงานพระราชพิธีแบบในวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้คำว่า barge ยังเป็นคำแปลอย่างเป็นทางการ

ทางการของคำว่า เรือพระที่นั่ง อีกด้วย ซึ่งเราสามารถพบคำนี้ได้ตามเอกสารในชีวิตประจำวันทั่วไป หรือแผ่นพับท่องเที่ยวสำหรับแจกชาวต่างชาติ

9. กระจาด

Basket

ต้นฉบับหน้า 76   มีคนแต่งเป็นนางกะอั่วอย่างตลกและน่าหัวเราะ ถือร่มขาดและกระเดียดกระจาดคอยวิ่งตามหลัง

ฉบับแปลหน้า 60   Nang Kra-ua wore refined but ragged clothes, carrying a tattered parasol in one hand and a basket full of holes in the other.

ในงานโสกันต์มีกระบวนแห่และการแสดงต่างๆ มากมาย หนึ่งในนั้นคือ กะอั่วแทงควาย ซึ่งเป็นการละเล่นในวัง ผู้เล่นจะแต่งตัวเป็นหญิงคอยทำท่าไล่ควาย เป็นการละเล่นที่ไม่มีเนื้อหามาก เพียงแค่สร้างอารมณ์ขันให้คนดู⁹²

ผู้แปลแปลคำว่า กระจาด ว่า basket เพราะเป็นภาษาที่เทียบเคียงกับกระจาดได้ใกล้เคียงที่สุด เนื่องจากกระจาดก็ถือว่าเป็นตะกร้าประเภทหนึ่งได้ และการที่ผู้แปลไม่ได้คำคุณศัพท์ flat ไปข้างหน้า basket เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาอังกฤษเห็นภาพว่ากระจาดจะต้องมีลักษณะแบนนั้น ผู้วิจัยคาดว่าจะเป็นเพราะผู้แปลมองว่าลักษณะแบนของกระจาดนั้นไม่สำคัญต่อการดำเนินเรื่องในส่วนนี้ จึงไม่จำเป็นต้องใส่รายละเอียดในส่วนนั้นลงไปเพราะจะทำให้บทแปลเยิ่นเย้อ

10. เสื้อกระบอก

Blouse

ต้นฉบับหน้า 15   จำนั้นเป็นผู้หญิงที่แต่งตัวแปลกที่สุดที่พลอยเคยเห็น จำนุ่งผ้าพื้น สวมเสื้อจีบที่เอวแขนยาวแบบเสื้อกระบอก

ฉบับแปลหน้า 19   Phloi would have been intrigued by the sight of this middle-aged woman with the striped insignia on the sleeves of her blouse.

ผู้หญิงไทยสมัยก่อนหม่มผ้าตะเบงมานหรือมิเช่นนั้นก็สไบ ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับ cloth เพราะไม่ผ่านการตัดเย็บ แต่หากผ่านการตัดเย็บ เช่น เสื้อกระบอก เสื้อผ้านั้นก็จะเรียกว่า blouse ทั้งนี้โดยไม่สนรายละเอียดปลีกย่อย ผู้แปลเลือกใช้การเทียบเคียงในการแปลคำว่า เสื้อกระบอก เพราะนำคำว่า blouse ซึ่งมีในภาษาปลายทางมาใช้กับคำว่า เสื้อกระบอก ซึ่งถึงแม้รายละเอียดปลีกย่อยบางประการจะหายไป แต่ผู้วิจัยมองว่าผู้แปลอาจตีความว่าคำว่า เสื้อกระบอก ไม่มีผลต่อการดำเนินเรื่อง

⁹² โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, กะอั่วแทงควาย [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://kanchanapisek.or.th/kp6/New/sub/book/book.php?book=13&chap=7&page=t13-7-16.htm>

11. กระท่อม

Landing

ต้นฉบับหน้า 1 ขึ้นจากกระท่อม เดินผ่านลานกว้าง ก็ถึงตัวตึกเป็นที่อยู่ของเจ้าคุณพ่อ

ฉบับแปลหน้า 4 There was a pavilion at the landing, then a spacious courtyard to cross to the big house where Phloi's father, His Excellency the Chao Khun, lived.

ในภาษาอังกฤษ landing หมายถึงพื้นที่ที่เครื่องบินหรือเรือจอด⁹³ ซึ่งคล้ายกับลักษณะของกระท่อมซึ่งเป็นที่ลงขึ้นเรือ ที่คนไทยสมัยก่อนสัญจรเป็นเส้นทางหลัก ผู้แปลจึงนำคำที่เทียบเคียงได้ในภาษาอังกฤษมาใช้ (dynamic equivalence) เพื่อให้เกิดภาพที่ใกล้เคียงที่สุด

12. ทัพพี

Spoon

ต้นฉบับหน้า 321 ‘พลอยระวังไว้ให้ดี เวลาจับทัพพีต้องเอามือไว้ข้างบน เราจะได้อยู่เหนือมือเขาต่อไปเขาข่มเหงเราเล่นไม่ได้’

ฉบับแปลหน้า 212 A whispered last-minute advice from Choi: ‘Keep calm, Phloi, and make sure you get to hold the upper part of the spoon so that he’ll never be able to bully you.’

ผู้แปลใช้ frame ว่า spoon หรือ ช้อน ในการแปลคำว่า ทัพพี แต่ภาพที่ได้ (scene) อาจไม่ตรงกับผู้อ่านในภาษาปลายทาง เพราะภาษาปลายทางมีคำว่า ladle ซึ่งหมายถึง ช้อนขนาดใหญ่ตักอาหาร ทำให้การถ่ายทอดความหมายของคำนี้ยังไม่ถูกต้องและยังทำให้จินตภาพในสมองผู้อ่านผิดเพี้ยนไปอีกด้วยแม้จะเล็กน้อยก็ตาม

13. บาตรพระ

Monk's bowls

ต้นฉบับหน้า 320 บาตรพระสิบใบตั้งอยู่เป็นแถว

ฉบับแปลหน้า 212 There were ten monks' bowls standing in a row in front of him.

Bowl ในภาษาอังกฤษคือชาม ใช้สำหรับใส่อาหารต่างๆ ผู้แปลนำคำว่า bowl มาประกอบกับคำว่า monks' เป็น monk's bowls หรือ บาตรพระ เพื่อเทียบเคียงให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมที่ไม่ได้ถือพุทธศาสนาเกิดจินตภาพตรงกับคนไทยเท่าที่จะเป็นไปได้เพราะ frame บาตรพระไม่ปรากฏในวัฒนธรรมตะวันตก

⁹³ Cambridge Dictionary Online, Landing [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/landing_1

14. แพรเพลาะหม่นอน

Silk cover

ต้นฉบับหน้า 228

ยังขาดอยู่แต่แพรเพลาะหม่นอน เขาว่าที่บางปะอินหนากว่าที่นี้

ฉบับแปลหน้า 150

Phloi's eyes had gone misty at the word silk cover and she turned her head sideways to hide them.

แพรเพลาะหม่นอนคือผ้าหม่นชนิดหนึ่ง ทำจากแพร ผู้แปลใช้คำว่า cover ซึ่งแปลว่าผ้าคลุม จากนั้นใช้คุณศัพท์ silk ซึ่งแปลว่า แพร มาประกอบหน้าคำว่า cover เป็นการใช้กลวิธีเทียบเคียงในการแก้ปัญห ทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเกิดจินตภาพที่ใกล้เคียงกับผู้อ่านในภาษาต้นทาง

แต่คำว่า cover นี้อาจจะสร้าง scene ที่ไม่ตรงกับวัฒนธรรมภาษาปลายทางนัก เพราะประเทศแถบตะวันตกมักมีอากาศหนาวมาก ผู้คนจึงใช้ผ้าหม่นที่หนากว่า cover ซึ่งอาจเป็น quilt หรือ blanket ในขณะที่ประเทศไทยอากาศร้อนตลอดทั้งปี ผ้าที่ใช้หม่นจึงควรแปลว่า cover มากกว่า

15. สวดมนต์

Chanting

ต้นฉบับหน้า 29

บ่ายนี้มีสวดมนต์พระที่นั่ง

ฉบับแปลหน้า 27

After the meal Sadet said to Khun Sai, 'There'll be monks chanting in the Throne Hall this after noon.'

ในภาษาอังกฤษมีคำคำหนึ่งที่สามารถเทียบเคียงกับ สวดมนต์ นั่นคือ chanting ซึ่งหมายถึง to sing a religious prayer⁹⁴ ดังนั้นผู้แปลจึงนำคำว่า chanting มาใช้แปลคำว่า สวดมนต์ และยังทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นทางอย่างมากอีกด้วย เพราะการสวดมนต์มีท่วงทำนอง ไม่ใช่การร้องเพลง แต่เป็นการขับ

4.4.4 กลุ่มกลวิธีการแปลแบบอธิบาย

⁹⁴ Cambridge Dictionary Online, Chat [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/chant_1#chant_1__3

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หลักวิธีการแปลแบบอธิบายซึ่งมีทั้งสิ้น 22 คำ และพบว่าผู้แปลสามารถถ่ายทอด scene โดยใช้ frame แก้ไขปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากคำว่า กุ้งแช่ซึ่ม ผู้แปลเลือกใช้ frame ว่า sugared shrimps โดยดึงลักษณะการทำอาหารมาใช้อธิบายว่าเป็นกุ้งเคลือบน้ำตาล ดังนั้นผู้อ่านภาษาปลายทางจึงเห็นภาพตรงกับผู้อ่านต้นฉบับทุกประการ หรือคำว่า ใต้ถุน ผู้แปลอธิบายโดยใช้ frame ว่า the area underneath the house เพื่ออธิบายว่าใต้ถุนคือพื้นที่ที่อยู่ใต้ตัวบ้านพอดี ไม่ใช่แค่อยู่ด้านล่าง (เพราะไม่ใช่คำว่า below) เนื่องจากวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีบ้านที่ยกสูงและใต้ถุน เพราะใต้ถุนมีไว้เพื่อหนีน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศเขตร้อน เช่น ประเทศไทย ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งจะเกิดจินตภาพ (scene) ว่าบ้านดังกล่าวต้องสูงชันและมีที่โล่งใต้บ้าน ไว้เก็บสัมภาระต่างๆ ถือได้ว่าผู้แปลสามารถแก้ปัญหาการแปลคำทางวัฒนธรรมได้ดีเพราะได้สรรหา frame ที่ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้มาใช้ถ่ายทอดสิ่งที่ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาปลายทางให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ใกล้เคียง

1. ใต้ถุน

Area underneath the house

ต้นฉบับหน้า 96   เบื้องล่างเป็นใต้ถุน มีสัมภาระต่างๆ กองไว้บ้าง แต่ไม่ถึงกับรก
 ฉบับแปลหน้า 75   Choi took Phloi to the area underneath the house to see her beloved old bitch.

เรือนไทยโบราณมักมีสองชั้น ชั้นล่างเป็นใต้ถุน เป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ทอผ้า ทำอาหาร หากเวลาน้ำท่วม ก็สามารถย้ายขึ้นไปอยู่ชั้นบนได้ไม่ยาก แต่บ้านในวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีใต้ถุน มีเพียงห้องใต้ดินซึ่งบ้านในวัฒนธรรมไทยไม่มี ผู้แปลจึงต้องใช้กลวิธีอธิบายโดยใช้วลีขนาดยาวเพื่อให้ผู้อ่านในภาษาอังกฤษเข้าใจสิ่งที่ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมของตน ผู้แปลตีความว่าใต้ถุนคือพื้นที่ที่อยู่ใต้บ้าน ดังนั้นจึงใช้คำว่า area แล้วอธิบายต่อว่า underneath the house ซึ่งหมายถึงอยู่ใต้บ้านพอดีพอดี เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพใกล้เคียงกับผู้อ่านในภาษาต้นทางมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2. ชี้อ่า

Bonded slave

ต้นฉบับหน้า 5   เราก็คนมีชาติมีสกุลเหมือนกัน ใครจะยอมให้กดหัวกันอย่าง**ชี้อ่า**
 ฉบับแปลหน้า 9   Better than to stay and be trampled on like a bonded slave

เมื่อถูกคุณอุ้นกดขี่ข่มเหงมากมาย แม่แหม่มของพลอยจึงตัดสินใจพาพลอยออกจากบ้านคลองบางหลวงไปอาศัยอยู่กับเสด็จและคุณสายในวัง เพราะไม่อยากมีสภาพแบบ**ชี้อ่า**ต่อไป ในสังคมไทย ทาส ถือเป็นชนชั้นที่อยู่ต่ำสุด ดังแสดงไว้ในแผนภาพข้างล่าง⁹⁵

เจ้าแผ่นดินและผู้มีอำนาจ
ทหาร
พระ ขุนนาง
พ่อค้า ช่างฝีมือ
ชาวนา และข้าทาส

⁹⁵ ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน, ลักษณะสังคมไทย (กรุงเทพฯ)

จะเห็นว่า ทาส เป็นชนชั้นที่อยู่ต่ำสุดคู่กับชวานา และเป็นชนชั้นส่วนใหญ่ของสังคมไทย ในขณะที่ครอบครัวคุณ
 อยู่ในกลุ่มขุนนาง ดังนั้นการถูกกระทำเสมือนเป็นข้าที่ทั้งที่ตนอยู่ในสถานะภรรยาขุนนางจึงทำให้มารดาของ
 พลอยหมดความอดทนและพาพลอยออกจากบ้าน

ผู้แปลใช้คำว่า slave ซึ่งมีในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง จากนั้นเติมคุณศัพท์ bonded ไปข้างหน้าเพื่ออธิบายถึง
 ลักษณะของการผูกมัดของข้า ซึ่งแน่นอนว่าต้องเป็นสถานะที่ต่ำกว่าการเป็นทาสธรรมดาอย่างแน่นอน การ
 แปลว่า slave อย่างเดียวไม่อาจสื่อถึงการเป็นข้าซึ่งน่าจะดีกว่าทาสธรรมดา ดังนั้นการแปลว่า bonded slave
 จึงเป็นการแปลโดยใช้กลวิธีอธิบาย

3. ข้าวตอก

Grains of blessed rice

ต้นฉบับหน้า 75   เสียงดังปังปัง และมีการโปรยข้าวตอก

ฉบับแปลหน้า 59   The white-robed brahmins came strewing grains of blessed rice along the
 path.

ในงานโสกันต์มีพิธีและการแสดงมากมาย หนึ่งในนั้นคือการโปรยข้าวตอกโดยพราหมณ์ ข้าวตอกเป็นข้าวที่เก็บ
 ไว้ได้นานไม่เสีย จึงถือเป็นสิ่งมงคลที่ใช้ในการทำพิธีมงคล ใช้โปรยรวมกับดอกไม้ และเงินทอง เป็นเคล็ดว่า ให้
 รุ่งเรืองเฟื่องฟูขยายออกได้เหมือนข้าวตอก และยังใช้ในพิธีไหว้ครูอีกด้วย⁹⁶

เพื่อแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวตอกซึ่งต้องผ่านการปลุกเสกโดยพราหมณ์ก่อนจึงจะนำมาเสก (to
 bless) และโปรยในพิธีต่างๆ ได้ ผู้แปลจึงแปลข้าวตอกตรงตัวว่า grains of rice จากนั้นจึงอธิบายว่าผ่านการทำ
 พิธีแล้ว (blessed) เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพว่าเป็นสิ่งที่ใช้ในพิธีกรรม ไม่ใช่เมล็ดข้าว
 ธรรมดา

4. อยู่ไฟ

Heating after birth

ต้นฉบับหน้า 377   ‘เมื่อเป็นอย่างนั้น เรื่องของคุณก็สำคัญอิตรงอยู่ไฟ’ ยายเทียบอธิบายต่อ

ฉบับแปลหน้า 256   ‘So the importance thing, the most important thing, is the heating after
birth...’

⁹⁶ สกลไทย, ข้าวตอก ข้าวกลิ้ง ข้าวสาร ข้าวสวย [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา

การอยู่ไฟ หมายถึง วิธีดูแลมารดาหลังคลอดบุตรตามความเชื่อของไทยโบราณ โดยมารดาต้องนั่งอยู่ข้างเตาไฟ เป็นเวลาหลายเดือนเพื่อขับของเสียและป้องกันโรคภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับตนหลังคลอดบุตร

เนื่องจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีการอยู่ไฟหลังคลอด ผู้แปลจึงใช้กลวิธีอธิบายในการแปลคำว่า อยู่ไฟ โดยผู้แปลใช้คำว่า heating ซึ่งหมายถึงระบบทำความร้อนในบ้าน จากนั้นตามด้วย after birth มาอธิบายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นการพยาบาลหลังคลอดตามความเชื่อไทย

5. พิธีรดน้ำศพ

Bathing rite

ต้นฉบับหน้า 394   หลังจากรดน้ำศพเจ้าคุณพ่อและตั้งศพแล้ว พลอยก็เห็นว่าตนเองควรรีบกลับบ้าน โดยด่วน

ฉบับแปลหน้า 269   So Phloi reckoned it would be best not to spend more time in this house than necessary. The bathing rites were due to take place in the afternoon...

ในวัฒนธรรมไทย เมื่อญาติรับศพผู้เสียชีวิตแล้วจะต้องมีการทำพิธีรดน้ำศพที่บ้านผู้เสียชีวิตหรือวัดก็ได้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพผู้เสียชีวิต และจากนั้นจะมีการสวดทุกเย็นจนถึงวันเผา ในขณะที่ศาสนาคริสต์นิยมฝัง ไม่มีการรดน้ำศพและไม่เผา ผู้แปลจึงใช้กลวิธีอธิบายว่า bathing rite หรือพิธีรดน้ำ มาแก้ปัญหาคำแปลคำที่ไม่ปรากฏในภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้อ่านในอีกศาสนาเข้าใจพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

6. พิธีขูผีตามธรรมเนียม

Ceremony of deceiving the ghosts

ต้นฉบับ   พ่อเด็กเกิดได้สามวัน นางพิศและยายเทียบก็ตั้งพิธีตามตัวคุณนุ้ยมาคอยรับเด็ก

ฉบับแปลหน้า 260   Khun Nui's assistance was required in this ceremony of deceiving the ghosts.

เนื่องจากสมัยก่อนอัตราการเสียชีวิตของทารกแรกเกิดมีสูงมาก คนไทยโบราณจึงอธิบายว่าเป็นเพราะผีมาเอาตัวไป ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการทำพิธีหลอกผีขึ้นว่าทารกที่เพิ่งเกิดไม่เป็นที่ปรารถนา มีการชมว่าเด็กน่าซัง แทนที่จะน่ารัก หรือปั้นตุ๊กตาที่เป็นเพศเดียวกับเด็กแล้วหักคอเอาไปโยนในแม่น้ำ เพื่อหลอกให้ผีเห็นว่าทารกนั้นไม่ใช่ทารกที่น่าพรากชีวิตไปแต่อย่างใด ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ยายเทียบซึ่งเป็นหม่อมตำแย ได้เชิญคุณนุ้ยมาทำพิธี (ซึ่งแม้ว่าไม่มีการระบุว่าเป็นพิธีอะไร แต่ผู้อ่านภาษาต้นฉบับสามารถบอกได้ว่าเป็นพิธีใดโดยอาศัยความรู้ด้านวัฒนธรรมของตน) โดยยายพิศจะทำพิธีหลอกผี ถามว่าลูกใครช่วยเอาไปที่ พลอยซึ่งเป็นมารดาจึงหลอกผีด้วยการตอบว่า ไม่ต้องการอีกต่อไปแล้ว จากนั้นให้คุณนุ้ยสร้างทำเป็นต้องการทารกแทน เพื่อให้ผีสับสน

ด้วยความที่พิธีกรรมไสยศาสตร์เช่นนี้ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง และมีการละเหลือแค่คำว่า 'พิธี' ผู้แปลจึงอธิบายขยายความคำว่า 'พิธี' เพิ่ม โดยใช้กลวิธีอธิบายว่าเป็นพิธี (ceremony) ที่มนุษย์หลอกให้

(deceiving) ผี (the ghosts) เชื้อ ไม่ใช่การที่ผีมาหลอกหลอนมนุษย์ (haunt) ให้กลัว เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดความชัดเจนว่าเป็นพิธีอะไร และ scene ไกลเคียงเจ้าของภาษาเท่าที่จะเป็นไปได้

7. ผ้ายันต์

Red cloth inscribed with sacred signs

ต้นฉบับหน้า 891   พ่อเพิ่มก็เริ่มหาเครื่องคุ้มภัยต่างๆ เป็นต้นว่า เอาผ้ายันต์แดงมาผูกที่บ้าน

ฉบับแปลหน้า 618   He brought a red cloth inscribed with sacred signs

ผ้ายันต์เป็นเครื่องรางของขลังที่ไทยรับมาจากศาสนาพราหมณ์ เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ไม่ให้เข้ามาทำลายผู้ถือ โดยมากเป็นผ้าสีเหลืองมัจจุรัสหรือผืนผ้าก็ได้ และสักข้อความและสัญลักษณ์ต่างๆ ไว้เต็มผืน เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยถูกระเบิดถล่มทางอากาศ เป็นเหตุให้อาคารและบ้านเรือนของประชาชนเสียหายมาก พ่อเพิ่มจึงไปหาผ้ายันต์มาไว้ที่บ้านพลอยเพื่อป้องกันไม่ให้บ้านถูกระเบิดทำลาย

เนื่องจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีคำใดสามารถเทียบเคียงกับผ้ายันต์ได้ ผู้แปลจึงใช้การอธิบายว่า red cloth เพราะเป็นลักษณะเด่นที่สุดของผ้ายันต์ จากนั้นขยายความเพิ่มว่า inscribed with sacred signs เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการเขียนข้อความและสัญลักษณ์ต่างๆ ลงไปเพื่อลงอาคมและเกิดความศักดิ์สิทธิ์

8. พิธีรดน้ำสังข์

Water-pouring rite

ต้นฉบับหน้า 744   ตกบ่ายลง ก่อนได้เวลารดน้ำ ประไพก็แต่งตัวเข้าพิธีโดยมีเพื่อนฝูงเข้าไปช่วยสองสามคน ซึ่งเพื่อนฝูงเหล่านั้นประไพรายงานมาว่าไป ‘เกณท์’ มาสำหรับเป็นเพื่อนเจ้าสาว

ฉบับแปลหน้า 530   In the afternoon a small contingent of young ladies (Prapai said she had 'recruited them for bridesmaids') were with the bride in her room as she got dressed for the water-pouring rite.

พิธีรดน้ำสังข์มีขึ้นในงานแต่งงานเพื่อความเป็นสิริมงคลของคู่บ่าวสาว โดยคู่บ่าวสาวจะนั่งคู่กันและยื่นมือทั้งสองออกไปรับน้ำที่แขกในงานรดจากหอยสังข์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งมงคลและจะทำให้คู่บ่าวสาวอยู่เย็นเป็นสุขเหมือนน้ำที่หลั่งจากสังข์

เนื่องจากพิธีนี้เป็นพิธีในศาสนาพราหมณ์และแตกต่างจากพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ที่ผู้อ่านในภาษาอังกฤษคุ้นเคย ผู้แปลจึงใช้กลวิธีอธิบายเพื่อให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านในวัฒนธรรมต้นทางมากที่สุด โดยผู้แปลได้ใช้ลักษณะที่เด่นที่สุดของพิธี นั่นคือ การรดน้ำ (water-pouring) มาใช้ประกอบคำว่า พิธีกรรม (rite)

9. น้ำอบไทย แป้งร่ำ

Thai scented water with powder mixed in it

ต้นฉบับหน้า 127 อีกขวดหนึ่งใส่น้ำอบไทยซึ่งละลายแป้งร่ำเติมลงไป

ฉบับแปลหน้า 93 The other a Thai scented water with powder mixed in it.

น้ำอบไทยคือน้ำที่อบด้วยควันกำยานหรือเทียนอบ และปรุงด้วยเครื่องหอม⁹⁷ ซึ่งส่วนประกอบและกรรมวิธีการผลิตแตกต่างจากน้ำหอมตะวันตกอย่างมาก ดังนั้นผู้แปลจึงใช้กลวิธีอธิบายเพื่อสร้างความเป็นไทยให้บทแปลตามแนวคิด foreignization ของ Venuti โดยนำลักษณะเด่นด้านกลิ่นของน้ำอบมาอธิบายว่าเป็นน้ำที่มีกลิ่นหอมแบบไทย (Thai scented water) เพื่อให้เกิดจินตภาพที่ใกล้เคียงที่สุดในหมู่ผู้อ่านภาษาปลายทางตามแนวคิด scenes and frame ส่วนคำว่าแป้งร่ำ ผู้แปลใช้วิธีอธิบายอย่างกว้างๆ (generalization) ว่าเป็นแป้ง (powder) ที่ผสมลงน้ำอบ (mixed in it) เพื่อให้ภาพแก่ผู้อ่านว่าน้ำหอมชนิดนี้จำเป็นต้องมีแป้งละลายน้ำเป็นของคู่กันด้วย จึงจะเป็นน้ำอบที่ครบสมบูรณ์แบบที่คนไทยใช้กัน เพราะในวัฒนธรรมภาษาตะวันตกมีแต่เพียงการพรมน้ำหอมเท่านั้น ไม่มีการผสมแป้งลงไปด้วยแต่อย่างใด หากไม่อธิบายเพิ่มเติม ฉบับแปลคงไม่อาจสร้างภาพ หรือ scene ที่ตรงกับหน่วยทางภาษาศาสตร์ หรือ frame ในภาษาต้นทางอย่างแน่นอน

10. บั้ง

Striped insignia

ต้นฉบับหน้า 15 ที่แปลกที่สุดสำหรับพลอย คือบนแขนเสื้อจ่ามนั้นติดบั้งสี่บั้ง

⁹⁷ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://rirs3.royin.go.th/word23/word-23-a3.asp>

ฉบับแปลหน้า 19 Phloi would have been intrigued by the sight of this middle-aged woman with the striped insignia on the sleeves of her blouse.

ในเรื่อง สีแผ่นดิน มารดาของพลอยเรียกโพลนหรือผู้ดูแลวังชั้นในว่าจ่า พลอยแสดงความแปลกใจอย่างมากที่เห็นโพลนติดบั๊วที่แขนเสื้อด้วย เพราะเป็นครั้งแรกที่พลอยได้มีโอกาสเห็นเครื่องบอยศในลักษณะดังกล่าว

บั๊วคือเครื่องประดับป่าหรือไหล มีลักษณะเป็นป้ายแหลมเหมือนหัวลูกศร มีไว้บอยศตำแหน่ง เช่น บั๊วทหารหรือตำรวจ เป็นต้น

Frame นี้ ผู้แปลใช้กลวิธีอธิบาย โดยนำคำว่า insignia ซึ่งแปลว่าเครื่องหมายบอกตำแหน่ง มาประกอบกับ คำคุณศัพท์ striped เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพว่าบั๊วนั้นมีลายเป็นเส้น เพราะบั๊วของตะวันตกอาจมีลักษณะต่างจากบั๊วของโพลนในพระราชวังชั้นในอย่างมาก เนื่องจากธรรมเนียมของแต่ละวัง แต่ละวัฒนธรรม ย่อมแตกต่างกันไม่มากนักน้อย การแก้ปัญหาคำซ้ำวัฒนธรรมนี้ ผู้แปลสามารถทำได้ดีเพราะมีการแทรกคำอธิบายเพิ่มใน frame เพื่อสร้าง scene ที่ใกล้เคียงที่สุดตามแนวคิด scenes and frames

11. อัฐิ

Urns containing the ashes of ancestors

ต้นฉบับหน้า 2 มีห้องเล็กๆ อีกห้องหนึ่งสำหรับเจ้าคุณพ่อไหว้พระและอัฐิเจ้าคุณปู่และคุณชวด ทั้งหลาย

ฉบับแปลหน้า 4 Set back off the veranda were the three large rooms of His Excellency's suite, and that smaller one where the urns containing the ashes of ancestors stood on symmetrically arranged tiers of mother-of-pearl inlaid altars.

ในวัฒนธรรมไทยมีการนำอัฐิหรือเถ้าของกระดูกที่เหลือจากการเผาศพมาใส่หอบไว้เคารพกราบไหว้ในบ้าน ในขณะที่วัฒนธรรมตะวันตกส่วนใหญ่ไม่มีการบูชาบรรพบุรุษดังกล่าว ผู้แปลจึงต้องสรรหา frame ที่ใกล้เคียงที่สุดเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้กลวิธีอธิบายว่าเป็นโกศหรือภาชนะบรรจุ (urn) ที่ใส่เถ้ากระดูกของบรรพบุรุษ (containing the ashes of ancestors) เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านในภาษาต้นทาง เพราะกล่าวแต่เพียง urn ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งอาจไม่เห็นภาพว่าในภาชนะนั้นวางเปล่า หรือบรรจุอัฐิของบรรพบุรุษไว้

12. ลูกศิษย์วัด

Temple pupils

ต้นฉบับหน้า 61   ต่อไปเขาจะเป็นคนข้างใน ไม่ใช่ลูกศิษย์วัดอย่างแข็ง
ฉบับแปลหน้า 50   'You're only a temple pupil, Nuang.'

สังคมไทยมีความผูกพันกับวัดมาช้านาน กิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิด ทำบุญ ครอบรอบวันต่างๆ บวช และตาย ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นที่วัด คนไทยสมัยก่อนนิยมส่งบุตรหลานไปอยู่กับพระ หวังให้เด็กของตนได้รับการศึกษาและอบรมขัดเกลาเป็นคนดี อย่างไรก็ตามคำว่า ลูกศิษย์วัด มีความหมายลบล้างอยู่ คือเป็นผู้รับใช้ของพระ ต้องกวาดกุฏิ ปรงนิบัติพัดวี และทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มิใช่บุคคลผู้มีสถานะสูงส่งแต่อย่างใด ดังนั้นบิดาของเรื่องที่ชายของช้อย จึงดูเนือว่าอย่าแก้งปลอยให้มาก เพราะต่อไปพลอยจะเป็นใหญ่เป็นโตในวัง มิใช่ลูกศิษย์วัดเช่นเนือ

เนือจากวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีลูกศิษย์วัด ผู้แปลจึงอธิบายตามรูปศัพท์ โดยใช้ frame ว่าเป็นเด็กที่ได้รับการอบรมสอนสั่ง (pupil) จากนั้นขยายด้วยคุณศัพท์ ของวัด (temple) เพื่อให้ frame ดังกล่าวชัดเจนขึ้น และทำให้ผู้อ่านที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธเกิดจินตภาพที่ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

13. วันพระ

Buddhist holy day

ต้นฉบับหน้า 60   พุธนี้เป็นวันพระกลางเดือน
ฉบับแปลหน้า 49   It was a mid-month Buddhist holy day.

วันพระตามปฏิทินจันทรคติจะมีเดือนละ 4 วัน ได้แก่ วันขึ้น 8 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ วันแรม 8 ค่ำ และวันแรม 15 ค่ำ เป็นวันถือศีลฟังธรรม วันพระยังมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า วันโกน เพราะเป็นวันที่พระภิกษุในประเทศไทยถือเป็นวันโกนผม⁹⁸ และในวัฒนธรรมภาษาปลายทางไม่มีวันในลักษณะนี้เพราะ holy day ของประเทศตะวันตก คือ วันอาทิตย์ เป็นวันที่ทุกคนไปโบสถ์ ภาษาปลายทางจึงไม่มี frame ที่สามารถนำมาแทนที่คำนี้ได้โดยทันทีเพราะ

⁹⁸ Wikipedia, วันพระ [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/วันพระ>

ความแตกต่างด้านศาสนา ดังนั้นผู้แปลจึงนำคำว่า holy day มาขยายด้วยคุณศัพท์ Buddhist เพื่อบอกให้รู้ว่า เป็นวันหยุดในศาสนาพุทธ ซึ่งอาจมีความแตกต่างไปจากวันหยุด ในศาสนาคริสต์ที่มักเป็นวันอาทิตย์

14. บุษบก

Gilded pavilion

ต้นฉบับหน้า 74

บุษบกที่สงฆ์เสด็จลงข้างๆ กัน

ฉบับแปลหน้า 58

Where the Princess would be having her ritual bath in a gilded pavilion

บุษบกคือซุ้มมียอด หลังคาแหลมเป็นชั้น เป็นที่ที่พระมหากษัตริย์ในสมัยโบราณออกว่าราชการ หรือใช้ในการ ประกอบพิธีสำคัญระดับประเทศต่างๆ ดังเช่นพิธีโสกันต์ในเรื่อง **สีแผ่นดิน** มีการสร้างบุษบกสำหรับพระเจ้าลูกเธอทรงน้ำ และเนื่องจากเป็นวัตถุที่ใช้ในพิธีกรรมของไทยโดยเฉพาะ ผู้แปลจึงใช้กลวิธีอธิบายโดยเทียบบุษบกกับ pavilion ซึ่งเป็นสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง (dynamic equivalence) จากนั้นอธิบายต่อว่ามีการประดับทอง (gilded) ลงบนบุษบกนั้น อันจะทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจ frame ดังกล่าวมากขึ้นและเกิดจินตภาพที่ใกล้เคียงผู้อ่านชาวไทยมากขึ้น ทั้งยังแยกให้เห็นว่า gilded pavilion นั้นแตกต่างจาก pavilion ที่แปลว่า ศาลา นอกจากนี้ ในวัฒนธรรมอื่นๆ คำว่า pavilion อาจไม่ประดับทองก็เป็นได้

15. สีปูน

Lime pink

ต้นฉบับหน้า 42

วันอังคารนุ่งสีปูนหรือม่วงเม็ดมะปรางแล้วหม่โศก

ฉบับแปลหน้า 36

For Tuesday, this lime pink or this maprang-pit purple, topped by sok-leaf green, you see?

สีปูนคือสีส้มอมชมพู หรือสีของปูนที่ทานกับหมากซึ่งเป็นของกินเล่นที่คนไทยสมัยก่อนนิยมกันมาก ดังนั้นสีนี้จึงไม่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาแปลและไม่มีคำที่เทียบเคียงได้ ผู้แปลจึงใช้กลวิธีอธิบายเพื่อทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านในภาษาต้นทาง กล่าวคือนำสีชมพู (pink) มาเป็นคำหลัก (frame) จากนั้น คำคุณศัพท์ lime หรือปูนขาว มาประกอบด้านหน้า ถือเป็นการใช้ลักษณะเด่นของสิ่งของมาแก้ปัญหาในการแปลเพื่อให้เกิดการกระตุ้นภาพในใจของผู้อ่านได้ดียิ่งขึ้น

16. มะขามฉาบ

Candied tamarind

17. ลูกบัวผัด

Savoury lotus seeds

ต้นฉบับหน้า 475

ทำของกินบรจู้ใส่ขวด มีหมูหยอง มะขามฉาบ ลูกบัวผัด...

ฉบับแปลหน้า 344 and filled it with tins and jars of shredded pork, candied tamarind, savoury lotus seeds...

ระหว่างจัดกระเป๋าเดินทางและสัมภาระให้บุตรทั้งสองไปศึกษาต่อที่ยุโรป พลอยเตรียมอาหารสำหรับกินเล่นมากมาย เช่น มะขามฉาบ ลูกบัวผัด แต่อาหารเหล่านี้ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาแปล สำหรับคำว่า มะขามฉาบ ผู้แปลแปลว่า candied tamarind เป็นการนำรูปร่างของอาหารมาใช้ในการแปล กล่าวคือ มะขามฉาบเป็นการนำมะขามไปคลุกเคล้าน้ำตาลและเกลือ ทำให้เกิดเกล็ดน้ำตาลและเกลือเกาะอยู่รอบมะขามนั้น และมองดูเหมือนขนมชนิดหนึ่ง (candied) อันจะทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจ frame ดังกล่าวดีขึ้น

ส่วนลูกบัวผัด เนื่องจากลักษณะภายนอกไม่มีน้ำตาลเกาะและมองดูเหมือนขนมแบบมะขามฉาบ ผู้แปลจึงใส่คำว่า savoury เป็นคุณศัพท์ข้างหน้า เพื่อเน้นรสชาติของเม็ดบัวและทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมเกิด scene ที่คุ้นเคยมากขึ้น เพราะ savoury มักใช้กับอาหารคาว ในขณะที่ sweet ใช้กับของหวาน และยังทำให้บทแปลน่าสนใจมากกว่าแปลว่า lotus seeds เฉยๆ อีกด้วย

18. ไข่เค็ม

Salted eggs

ต้นฉบับหน้า 68 อีกชะลอมหนึ่งนั้นใส่ไข่เค็มทำด้วยไขนกกกระจาบ

ฉบับแปลหน้า 53 These contained gifts from the provinces-sugarcane- bananas, fresh eggs, salted eggs...

ไข่เค็มคือไข่ที่นำมาหมักกับเกลือหรือวัสดุที่ผสมเกลือเพื่อให้ความเค็มซึมลงไข่⁹⁹ และเก็บไว้เป็นอาหารได้นาน และวัฒนธรรมตะวันตกไม่มีการนำไข่มาถนอมเป็นไข่เค็ม ผู้แปลจึงใช้รสชาติของไข่เค็มมาแก้ปัญหาการแปลคำว่า ไข่เค็ม นี้ โดยนำคุณศัพท์ salted หรือ ทำให้มีรสเค็ม มาประกอบหน้าคำว่า ไข่ เพื่อทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งเกิด scene ในจินตภาพที่ใกล้เคียงกับคนไทยมากที่สุด

19. กุ้งแช่อ๊ม

Sugared shrimps

ต้นฉบับหน้า 20 หรือถ้าจะเรียกให้ถูกก็ต้องเรียกว่ากุ้งแช่อ๊ม

ฉบับแปลหน้า 22 'Sugared shrimps,' Mother explained. 'A palace delicacy.'

⁹⁹ Wikipedia, ไข่เค็ม [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ไข่เค็ม>

คำว่า sugar หากเป็นกริยา แปลว่า ใส่น้ำตาล และสามารถเป็นสิ่งที่เทียบเคียงกับการแช่อบได้ เพราะในภาษาอังกฤษมีอาหารหลายอย่างมีการใช้คำว่า sugared เป็นคำคุณศัพท์ประกอบเพื่อแสดงถึงการนำน้ำตาลมาเคลือบอาหาร เช่น sugared walnuts หรือ sugared almonds ดังนั้นผู้แปลจึงนำคำคุณศัพท์ดังกล่าวมาใช้เป็น frame เพื่อขยายคำว่า กุ้ง โดยแปลว่า sugared shrimps เพื่อให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมที่ไม่มีกุ้งแช่อบเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านในภาษาต้นฉบับ

20. น้ำพริก

Chili paste

ต้นฉบับหน้า 134

ของบางอย่างก็ซื้อจากคนขายที่มีชื่ออยู่ในวัง น้ำพริกถูกหมกหมวด และน้ำพริกผัด

ฉบับแปลหน้า 97

They made two kinds of chili paste...

น้ำพริกเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของอาหารไทย ทำจากพริกเป็นหลัก น้ำตาล น้ำปลา มะขามเปียก หัวหอม ฯลฯ และเป็นสิ่งที่ไม่มีในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงใช้วิธีอธิบายเพื่อสรรหา frame ให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ใกล้เคียงกับคนไทยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยนำคำว่า paste ซึ่งแปลว่าสิ่งที่มีลักษณะเหลว มาใช้บอกลักษณะภายนอกของน้ำพริก จากนั้นใช้คุณศัพท์ chili มาประกอบด้านหน้า เพราะส่วนประกอบหลักนั้นคือพริกแห้งบด ดังนั้นผู้อ่านในภาษาปลายทางจึงสามารถเข้าใจตรงกับคนไทยได้ว่า น้ำพริก มีลักษณะเป็นก้อนเหลว ทำจากพริก

สังเกตว่าผู้แปลได้แปลน้ำพริกทั้งสองประเภทอย่างกว้างๆ และไม่ใส่รายละเอียด โดยบอกแต่เพียงคร่าวๆ ว่าเป็นน้ำพริกสองชนิด (two kinds of chili paste) ผู้วิจัยคาดว่าเป็นเพราะน้ำพริกดังกล่าวไม่มีผลต่อการดำเนินเรื่อง เป็นเพียงรายละเอียดที่สร้างสีสันให้บทแปลเท่านั้น ถึงแม้ scene ที่เกิดขึ้นในสมองผู้อ่านภาษาปลายทางอาจไม่ตรงกับผู้อ่านชาวไทยนัก

21. น้ำยาอุทัย

Fragrant water

ต้นฉบับหน้า 536

เขาตั้งน้ำบาร์เลย์ไว้ถ้วยหนึ่ง น้ำยาอุทัยถ้วยหนึ่ง

ฉบับแปลหน้า 395

There's a glass of barley water and a glass of fragrant water on his desk.

น้ำยาอุทัยเป็นน้ำยาสมุนไพรไทยโบราณ มีสีแดงเข้ม ใช้ผสมน้ำลอยดอกมะลิดื่มเพื่อความสดชื่น ดับกระหาย และคลายร้อนได้ ปัจจุบันวัยรุ่นไทยได้นำมาทาแก้มเพื่อประพินโฉม

ผู้วิจัยคาดว่าผู้แปลตีความว่ากลิ่นของน้ำยาอุทัยนั้นสำคัญกว่าสี ผู้แปลจึงใส่คุณศัพท์ที่แสดงกลิ่น fragrant โดยไม่มีคำว่า red ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอีกอย่างของน้ำยาอุทัย (แต่อาจทำให้ scene นั้น ผิดเพี้ยนไปบ้าง) นอกจากนี้การแปลคำว่า น้ำยาอุทัย เพียงสองคำ ยังเป็นการทำให้บทแปลเข้ากับคำว่า barley water ซึ่งมีสองคำเหมือนกันอีกด้วย

22. ยาต้ม

Brewed pots of dark herbal liquid

ต้นฉบับหน้า 4 เห็นบ่าวต้มยาต้มให้กินเป็นหลายหม้อ

ฉบับแปลหน้า 6 Old retainers who knew about these things brewed pots of dark herbal liquid for him to take.

ยาหม้อเป็นยาแผนโบราณของไทย ทำจากสมุนไพรหลายชนิดรวมถึงกระดูกสัตว์ต้มรวมกันในหม้อจนน้ำงวด ใช้รักษาโรคหลากหลายชนิด ผู้แปลใช้กลวิธีอธิบายด้วยวลีว่าเป็นน้ำจากสมุนไพรสีดำที่ต้มในหม้อ โดยนำรูปลักษณะที่โดดเด่นของทั้งน้ำยาและภาชนะที่บรรจุมาถ่ายทอดความหมาย (frame) และใช้คำว่า brew ที่แปลว่า ต้ม เคี้ยว ซึ่งให้ภาพในแง่ไสยศาสตร์ได้เป็นอย่างดีเพราะยาหม้อปัจจุบันผู้คนนิยมดื่มน้อยลง เนื่องจากยาศาสตร์นี้ในวัฒนธรรมไทยต้องต้มในหม้อเท่านั้นจึงจะเรียกว่า ยาหม้อ เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดจินตภาพตรงกับผู้อ่านภาษาต้นทางมากที่สุด

4.5 การจำแนกตามกลวิธี

4.5.1 การแปลแบบตรงตัว

การแปลแบบตรงตัวมีความถี่ 16 ครั้ง หรือร้อยละ 8 ทั้งหมดเป็นการแปลโดยใช้กลวิธีเดียว เช่น กลองชนะ แปลว่า Victory Drum เนื่องจาก Victory ตามความหมายของพจนานุกรม Cambridge¹⁰⁰ หมายถึง when you win a game, competition, election, war, etc. หรือ การชนะเกม การแข่งขัน การเลือกตั้ง หรือสงคราม เป็นต้น สำหรับ Drum ตามความหมายของพจนานุกรม Cambridge¹⁰¹ หมายถึง 'a musical instrument, especially one made from a skin stretched over the end of a hollow tube or bowl, played by hitting with the hand or a stick' หรือ เครื่องดนตรีประเภทหนึ่ง มักทำจากหนังซึ่งท่อนุ่มหรือขาม และใช้ของแข็งหรือไม้ตีเพื่อเล่น และไม่มีกลวิธีอื่นติดมาด้วย ดังนั้น Victory Drum จึงเป็นการแปลตรงตัวโดยใช้กลวิธีเดียว

การแปลแบบตรงตัวโดยใช้กลวิธีหลายกลวิธีมีจำนวน 5 ครั้ง โดยกลวิธีที่พบคู่กับกลวิธีตรงตัว คือกลวิธีอธิบาย

4.5.2 การแปลแบบทับศัพท์

การแปลแบบทับศัพท์มีจำนวนข้อมูล 152 ครั้ง หรือร้อยละ 74 เป็นกลวิธีเดียว 47 ครั้ง และหลายกลวิธี 105 ครั้ง เป็นกลวิธีที่พบมากที่สุดในการวิจัยชิ้นนี้ และส่วนใหญ่เมื่อผู้แปลใช้กลวิธีแปลแบบทับศัพท์ ผู้แปลจะทำตัวเอนและอธิบายต่อท้ายในเครื่องหมายวรรคตอน เช่น วงเล็บ เสมอ และการอธิบายนี้เป็นกลวิธีเดียวที่เข้ามาเสริมการแปลแบบทับศัพท์ ผู้วิจัยไม่พบการแปลแบบทับศัพท์ผสมการแปลแบบอื่นๆ

4.5.2.1 การแปลทับศัพท์แบบกลวิธีเดียว

¹⁰⁰ Cambridge Dictionary Online, Victory [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/>

¹⁰¹ Cambridge Dictionary Online, Drum [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/drum>

การแปลแบบกลวิธีเดียว หมายถึงการถ่ายเสียงตามต้นฉบับ เป็นคำใหม่ในหมู่ผู้รับสาร เช่น ‘เจ้าพระยา’ ผู้แปลถ่ายถอดออกมาว่า ‘Chao Phraya’ การแปลกลวิธีนี้มีคำที่มีเครื่องหมายยัติภังค์ (หรือ -) อยู่ 2 คำ คือ ‘สะเตฉัน’ (ทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า station เนื่องจากสมัยนั้นยังไม่มีการบัญญัติศัพท์คำนี้) แปลว่า ‘Sa-tae-chan’ และ ‘ป กังสี่อ’ แปลว่า ‘P-kangsu’

ส่วนการทับศัพท์แบบกลวิธีเดียวอีก 45 คำ ไม่พบเครื่องหมายวรรคตอนใดๆ เช่น ‘เสด็จ’ แปลว่า ‘Sadet’ หรือ ‘ฮ่องวง’ แปลว่า ‘Khong wong’ เป็นต้น

4.5.2.2 การแปลทับศัพท์แบบหลายกลวิธี

การแปลแบบหลายกลวิธี มีทั้งหมด 105 ครั้ง โดยทั้งหมดใช้การอธิบายเข้ามาเสริม และหากจำแนกโดยละเอียดจะพบว่าการทับศัพท์ประกอบด้วยเครื่องหมายอื่นๆ ผสมอยู่มากมาย อันได้แก่

- **ทับศัพท์แล้วตามด้วยเครื่องหมายยัติภังค์ หรือ -**
เช่น ‘ขนมจีน’ แปลว่า ‘*Khanom chin-noodles with various sauces*’ หรือ ‘ถูกดูล’ แปลว่า ‘*Thuk dun*’ เป็นต้น
- **ทับศัพท์แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค หรือ ,**
เช่น ‘ไม่เป็นไร’ แปลว่า ‘*Mai pen rai, no matter*’ หรือ ‘ละครร้อง’ แปลว่า ‘*Lakhon rong, sing play*’ เป็นต้น
- **ทับศัพท์แล้วตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บ หรือ ()**
เช่น ‘แม่จ๋า’ แปลว่า ‘*Mae Cha (mother dear)*’ เป็นต้น
- **ทับศัพท์แล้วตามด้วยคำ 2 คำ**
เช่น ‘ปฏิวัติ’ แปลว่า ‘*Patiwat-revolution, coup d'etat*’ และ ‘ความจริงรักภักดี’ แปลว่า ‘*Khwam chongrak phakdi, love and loyalty*’
- **ทับศัพท์แล้วตามด้วยคำ 3 คำ**
เช่น ‘อกุศล’ แปลว่า ‘*Akusol-bad, sinful, malicious*’ และ ‘เรียบร้อย’ แปลว่า ‘*Riab roi-orderly, smooth, trouble-free*’
- **ทับศัพท์โดยใช้ประโยคช่วยอธิบาย**
เช่น ‘ไหว้’ แปลว่า ‘*join someone's hands in a wai*’ เป็นต้น

4.5.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการทับศัพท์

เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนแปลเรื่องสี่แผ่นดินของตุลฉัตรมีการทับศัพท์มากเป็นพิเศษ คือ ร้อยละ 72 ทำให้เกิดคำถามว่าเหตุใดจึงมีปริมาณมากเช่นนี้ หากมีการทับศัพท์มากเกินไปย่อมหมายถึงการที่ผู้อ่านอาจเกิดความรำคาญเพราะมีศัพท์ในภาษาต้นทางเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามผู้แปลอาจมีเหตุผลที่ทับศัพท์ในปริมาณมากเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โดยกลับไปพิจารณาการแปลแบบทับศัพท์และพิจารณาบริบทเพื่อดูว่าทั้งสองสิ่งมีผลต่อการตัดสินใจของผู้แปลต่อการเลือกกลวิธีแปลหรือไม่ โดยผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการทับศัพท์มีดังนี้

การเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

เหตุผลหนึ่งของการแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นอังกฤษคือการเผยแพร่วัฒนธรรม และกลวิธีหนึ่งของการทำให้ผู้อ่านรู้วัฒนธรรมภาษาต้นทางคือการทับศัพท์เพื่อเพิ่มสีสันความเป็นไทย (local color) ให้แก่บทแปล การที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายทั้งหมดและเกิดผลตอบสนองเทียบเคียงนั้นผู้แปลต้องคำนึงถึงการรักษาบริบททางวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ อันหมายถึงคำแสดงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ไม่ว่าจะภาษา ศาสนา ความเชื่อ เทคโนโลยี เป็นต้น¹⁰² เมื่อผู้แปลตัดสินใจทับศัพท์นั้นหมายถึงการส่งผู้อ่านไปยังบริบทของภาษาต้นฉบับและเป็นการให้ความสำคัญต่อภาษาต้นฉบับมากกว่าผู้อ่านภาษาปลายทาง

เมื่อพบคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่น **อี** ซึ่งเป็นคำนำหน้าชื่อที่แสดงให้เห็นลักษณะสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมที่แบ่งลำดับชั้นได้อย่างชัดเจน ผู้แปลจะไม่ตัดคำเหล่านี้ทิ้ง แต่จะแปลโดยใช้กลวิธีทับศัพท์และอธิบายต่อท้ายเพื่อถ่ายทอดนัยยะด้านลำดับชั้นทางสังคมของประเทศไทย ผู้อ่านจะเห็นภาพว่าตัวละครที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่าจำเป็นต้องลงท้ายการพูดแต่ละคำหรือประโยคด้วยคำเหล่านี้เสมอ ตัวอย่างเช่น เมื่อพลอยถามแม่ว่าทำไมคนในบ้านจึงไม่เรียกชื่อตนโดยมีคำว่า '**คุณ**' นำหน้าแบบคนอื่นๆ ในบ้าน เช่น คุณอุ้น คุณชิต และคุณเชย แม่พลอยตอบว่า 'เขาไม่เรียกว่าอีพลอยก็ดีถมไปแล้ว!' ผู้แปลแปลว่า 'be thankful they call you Mae Phloi, and not the lowly Ee Phloi' ซึ่งสื่อให้เห็นว่าผู้แปลสามารถเก็บลักษณะของวัฒนธรรมไทยของคำว่า **อี** เอาไว้ในฉบับแปลได้เป็นอย่างดีโดยการแปลทับศัพท์และเพิ่มคำอธิบายว่า lowly เพื่อแสดงให้เห็นความต่ำต้อยของการที่ถูกผู้อื่นว่า **อี** แทนที่จะเป็น **คุณ** ดังเช่นสมาชิกคนอื่นในบ้าน นอกจากนี้แนวทางการแปลทับศัพท์ของผู้แปลยังสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นสังคมหนึ่งผัวหลายเมีย หรือ polygamy ของสังคมไทยและการใช้คำหยาบซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบบลำดับชั้นทางสังคมของไทยได้อีกด้วย

ด้วยการแปลทับศัพท์ในกรณีนี้ ผู้อ่านในภาษาปลายทางสามารถเข้าใจและเกิดจินตภาพในลักษณะเดียวกับที่ผู้อ่านภาษาต้นทางเห็นทุกประการ ทำให้การแปลสามารถเก็บความได้ครบถ้วนและไม่สูญเสียรายละเอียดบางอย่างซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยไป

อิทธิพลในระดับวาทกรรมจากเนื้อเรื่อง

¹⁰² วัลยา วิวัฒน์ศร. การแปลวรรณกรรม (กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545). หน้า 69.

นอกจากเหตุผลด้านวัฒนธรรมแล้ว ปัจจัยด้านวาทกรรมยังส่งผลอย่างมากต่อการตัดสินใจของผู้แปลอีกด้วย จริงอยู่บางคำไม่ใช่วัฒนธรรมอย่างชัดเจน แต่ผู้แปลได้ตัดสินใจทับศัพท์เพราะต้องการเก็บรักษานัยยะบางประการของต้นฉบับไว้ และสร้างผลตอบสนองเทียบเคียงที่เท่าเทียมกันให้แก่ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าผู้แปลทับศัพท์ในคำที่ไม่ใช่วัฒนธรรมเพราะต้องการแสดงให้เห็นว่าคำบางคำเป็นมโนทัศน์ที่แตกต่างไปจากคำโดยทั่วไป รวมถึงเป็นคำที่มี นัยยะใหม่ในความรู้สึกของพลอย

เช่นคำว่า ‘เรียนหนังสือ’ ซึ่งปรากฏในตอนที่เราถอดถอดจดหมายพลอยว่า เพื่อบอกว่าได้ตัดสินใจขึ้นมหาวิทยาลัยและเลือก ‘เรียนหนังสือ’ หรือวิชาอักษรศาสตร์ เป็นวิชาที่เรียนเกี่ยวกับการอ่านเขียนหนังสือ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า literature ไม่ใช่เรียนแค่ระดับมัธยมแบบคนอื่น ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้วิธีทับศัพท์ว่า ‘*Rian nangsu*’ ดังจะเห็นได้จากประโยค ‘and then – at last – the phrase *rian nangsu* came home to me. ‘Ah-ha!’ I said to myself, ‘that’s what I will do. I will ‘study books.’ ทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจตรงกับผู้อ่านต้นฉบับว่า ‘เรียนหนังสือ’ ในที่นี้คือการศึกษาวรรณคดีหรือวิชาอักษรศาสตร์ ไม่ใช่การเรียนหนังสือในความหมายทั่วไปที่หมายถึงการได้รับการศึกษาในระบบตามกฎหมายบังคับ หากผู้แปลเลือกแบบโดยไม่ทับศัพท์ ก็อาจทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งไม่เห็นภาพตรงกับภาษาต้นฉบับ เพราะผู้อ่านภาษาอังกฤษพูดว่า to go to school/college ไม่ใช่ to study books เช่นผู้อ่านชาวไทย

หรืออีกตัวอย่าง ‘ความจงรักภักดี’ ผู้แปลเลือกแปลโดยทับศัพท์และอธิบายเพิ่มว่า ‘*Khwam chongrak phakdi* (love and loyalty)’ เพราะพลอยเพิ่งเกิดความรู้สึกจงรักภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัวจริงๆ เป็นครั้งแรก กล่าวคือ เมื่อพลอยได้ยืมข่าวจากเพื่อนของตาอันและตาฮอดที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ที่นครไคซานน์ และมักเล่าถึงความน่ารักและพระปรีชาสามารถของพระเจ้าอยู่หัวพระองค์น้อยซึ่งขณะนั้นยังทรงพระเยาว์ พลอยจึงอดปลื้มปิติไม่ได้และเฝ้ารอให้ถึงวันที่ตนจะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวพระองค์น้อยอย่างใกล้ชิด อีกทั้งการที่พลอยอายุมากขึ้นแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ยังทรงพระเยาว์ และประเทศไทยเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นประชาธิปไตย ทำให้ความห่างเหินระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนน้อยลง พลอยจึงเกิดความรู้สึกรักพระเจ้าอยู่หัวแบบคนสูงอายุนักคนในวัยเยาว์เพิ่มขึ้นอีกด้วย เป็นความรักในแบบที่พลอยไม่เคยมีต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาก่อนเพราะสมัยดังกล่าวพลอยอายุน้อย แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุมากแล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้แปลได้แปลว่า ‘this gave another dimension to what it’s called *khwam chongrak phakdi* (love and loyalty)’

จะเห็นได้ว่าหากผู้แปลเลือกใช้วิธีแปลธรรมดาไปว่า ‘loyalty’ บทแปลคงไม่ได้มีความพิเศษแต่อย่างใดและให้ภาพ ไม่ตรงกับอารมณ์พลุ่งพล่านที่ตัวละครกำลังรู้สึกในบริบทนั้นจริงๆ และจะทำให้เกิดการเสียความหมายแฝงนี้ไปอย่างน่าเสียดาย

นอกจากนี้ชาวตะวันตกยังไม่มีมโนทัศน์เรื่องความจงรักภักดีที่ผูกพันต่อกษัตริย์อย่างเหลือล้นดังเช่นชาวไทย ดังนั้นการทับศัพท์และอธิบายเพิ่มเติมจึงน่าจะทำให้ผู้อ่านในอีกวัฒนธรรมหนึ่งรับรู้ได้ว่าชาวไทย

มีแนวคิดเรื่องนับถือสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแรงกล้าอยู่ด้วย ซึ่งจะทำให้ฉบับแปลสามารถถ่ายทอดจินตภาพได้ตรงกับต้นฉบับได้ดีขึ้นและทำให้เกิดผลตอบสนองที่เทียบเคียงในหมู่ผู้อ่านฉบับแปลใกล้เคียงกับที่ชาวไทยรู้สึกอีกด้วย

อิทธิพลจากประวัติศาสตร์

เนื่องจากวรรณกรรมเรื่อง **สี่แผ่นดิน** กล่าวถึงประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลที่ 8 และเล่าเรื่องเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมากมาย ทำให้ **สี่แผ่นดิน** เป็นวรรณกรรมที่ช่วยถ่ายทอดประวัติศาสตร์ไทยให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในการแปล ผู้แปลจำเป็นต้องสามารถรักษาและถ่ายทอดแง่มุมที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ดังกล่าวเอาไว้ด้วย จึงจะทำให้บทแปลนั้นเทียบเคียงกับต้นฉบับได้อย่างน่าพอใจ

งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าผู้แปลสามารถเก็บและถ่ายทอดแง่มุมทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ในวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี กล่าวคือผู้แปลใช้การทับศัพท์ในการถ่ายทอดแนวคิดหรือคำที่เป็นลักษณะเด่นทางสังคมของประเทศไทยในสมัยก่อน ทำให้ผู้อ่านซึ่งอยู่ต่างวัฒนธรรมและต่างเวลาสามารถรับรู้ข้อเท็จจริงประวัติศาสตร์และแง่มุมต่างๆ ที่อยู่ในต้นฉบับได้อย่างครบถ้วนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

เช่น คำว่า **ตามผู้นำ** หากพิจารณาผิวเผินอาจพบว่าคำดังกล่าวมิใช่คำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เพราะในวัฒนธรรมใดๆ ก็มักที่คำกริยา **ตาม** และคำนาม **ผู้นำ** แต่หากพิจารณาโดยวิเคราะห์บริบทของคำว่า **ตามผู้นำ** จะพบว่าคำว่า **ตามผู้นำ** เป็นคำที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2482¹⁰³ ซึ่งเป็นสมัยที่รัฐบาลต้องการนำประเทศไทยเข้าสู่ความเป็นมหาอำนาจและมีการประกาศใช้นโยบายที่เปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิตในหลายๆ เรื่องของคนไทย เช่น การกินหมาก การสวมหมวก การเปลี่ยนแปลงตัวสะกด การเขียนภาษาไทย และอื่นๆ อีกนับไม่ถ้วน เพราะฉะนั้นคำว่า **ตามผู้นำ** จึงเป็นคำที่เด่น ในบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศไทยในสมัยดังกล่าว และทำให้ผู้แปลต้องทับศัพท์และอธิบายต่อท้ายเพื่อให้สามารถเก็บนัยยะของการเป็นทั้งแนวคิดที่ใหม่และเด่นในสังคมไทยของคำว่า **ตามผู้นำ** เอาไว้

4.5.3 การแปลแบบเทียบเคียง

การแปลแบบเทียบเคียงมีจำนวน 15 ครั้ง หรือร้อยละ 7 คำส่วนใหญ่ที่แปลด้วยกลวิธีนี้มักเป็นวัตถุซึ่งพหุหาได้ในวัฒนธรรมของชาติที่พูดภาษาอังกฤษ เช่น 'เสื้อกระบอก' ผู้แปลแปลว่า 'blouse' หรือ 'ทัพพี' แปลว่า 'spoon' เป็นต้น เพราะทั้งสองคำเป็นคำที่ภาษาปลายทางมีและมีลักษณะบางประการที่นำมาเทียบเคียงคำในภาษาต้นฉบับได้

การแปลแบบเทียบเคียงมีการแปลแบบกลวิธีเดียว 14 ครั้ง และการแปลแบบหลายวิธี 1 ครั้ง คือ 'ข้าหลวงต้นสำนัก' ผู้แปลแปลว่า 'housekeeper, chief attendant' ซึ่งเป็นการแปลแบบเทียบเคียงวัฒนธรรม

¹⁰³ Wikipedia, **รัฐนิยม** [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/รัฐนิยม>

ภาษาปลายทางในคำว่า housekeeper ซึ่งหมายถึงแม่บ้านผู้มีหน้าที่ดูแลกิจการต่างๆ ในบ้าน และใช้การอธิบายเข้าช่วยในตอนท้ายคำ คือ chief attendant เพื่ออธิบายให้เห็นว่าบุคคลผู้นี้ยังมีอีกสถานะหนึ่ง คือ ผู้ช่วยหลัก ของเจ้านาย

4.5.4 การแปลแบบอธิบาย

การแปลแบบอธิบายมีจำนวน 22 ครั้ง หรือร้อยละ 11 การแปลแบบอธิบายแบบกลวิธีเดียวมี 22 ครั้ง และไม่พบการแปลแบบอธิบายแบบหลายกลวิธี

4.6 การวิเคราะห์หีบแปล

4.6.1 กลยุทธ์การแปลของ Lawrence Venuti

จะเห็นได้ว่าแนวทางการแปลคำทางวัฒนธรรมของตุลจินทรใน **สี่แผ่นดิน** สามารถอธิบายได้ด้วยกลยุทธ์การแปลที่รวบรวมโดย Lawrence Venuti ในส่วนที่เป็นกลยุทธ์การแปลแบบรักษาความแปลกต่าง หรือ Foreignization ตามที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ในสมมติฐาน เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วผู้แปลเลือกใช้กลวิธีทับศัพท์ในการแก้ปัญหาการแปลคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม กล่าวคือ ผู้วิจัยพบว่าการทับศัพท์ทั้งสิ้น 152 คำ หรือร้อยละ 74 และการแปลทับศัพท์จำนวนมากเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางได้รับคำศัพท์ในภาษาต้นทางเป็นจำนวนมาก การแปลในลักษณะนี้เปรียบได้กับการ 'ส่งผู้อ่านไปต่างประเทศ' เพราะผู้อ่านในภาษาปลายทางจะได้เห็นคำที่ตนไม่เคยรู้จักซึ่งมาจากภาษาต้นฉบับเป็นจำนวนมาก และการแปลทับศัพท์หรือใช้คำในภาษาต้นทางจำนวนมากในภาษาปลายทางอาจทำให้ภาษาปลายทางมีคำภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกด้วย

เช่น คำว่า 'ป้า' พจนานุกรมให้คำแปลว่า aunt แต่ผู้แปลกลับเลือกที่จะไม่แปลว่า aunt เนื่องจากคำว่า ป้า ในภาษาไทยหมายถึงพี่สาวของมารดา ในขณะที่ aunt หมายถึง the sister of someone's father or mother, or the wife of someone's uncle¹⁰⁴ ซึ่งหมายรวมไปถึง **น้า** ในภาษาไทยด้วย เพราะ ป้า ในภาษาอังกฤษแยกเพียงเพศ แต่ไม่แยกอายุว่าแก่หรืออ่อนกว่าแม่ ในขณะที่ ป้า ในภาษาไทยแยกอายุ เพราะหากเป็นเพศหญิงที่อายุน้อยกว่าแม่ ก็จะใช้คำว่า **น้า** ซึ่งแสดงว่าคำว่า ป้า และ aunt ไม่ตรงกันเสียทีเดียว หากผู้แปลแปลว่า aunt ผู้อ่านภาษาปลายทางจะไม่มีทางทราบว่าเป็น ป้า หรือ น้า ของหลานที่เกิดมา แต่ผู้แปลกลับเลือกใช้วิธีทับศัพท์เพื่อรักษานัยยะอายุของคำว่า ป้า เอาไว้ และผู้อ่านในภาษาปลายทางจะรับรู้ที่ aunt ในภาษาไทย หมายถึง พี่สาวของมารดาเท่านั้น ไม่รวมน้องสาว

การแปลแบบรักษากลิ่นอายต้นฉบับอาจส่งผลดีต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมภาษาต้นทางอีกด้วย กล่าวคือภาษาปลายทางอาจยืมคำภาษาไทยบางคำในวรรณกรรมนี้ไปใช้ ดังเช่นคำว่า ต้มยำกุ้ง ผัดไท หรือมวยไทย ที่มีการทับศัพท์อย่างกว้างขวางจนชาวต่างชาติคุ้นเคยดีแล้ว

4.6.2 แนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore

¹⁰⁴ Cambridge Dictionary Online, Aunt [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/aunt>

ผู้วิจัยยังพบอีกว่าแนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore ยังสามารถนำมาวิเคราะห์แนวทางการแปลของผู้แปลได้เป็นอย่างดี กล่าวถึง แนวคิด Scenes and Frames ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบว่าแนวทางแก้ปัญหการแปลข้ามวัฒนธรรมของผู้แปลทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดภาพ หรือ scene ที่ตรงกับหน่วยทางภาษาศาสตร์ หรือ frame หรือไม่ และอย่างไร เนื่องจากการแปลมีใช้กิจกรรมทางภาษาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ถือว่าเป็นหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร ผู้แปลจึงต้องใช้คำหรือ frame ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเกิดจินตภาพและปฏิกิริยาตอบสนองที่ใกล้เคียงต้นฉบับมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ มิเช่นนั้น ผู้อ่านในภาษาปลายทางจะเกิดปัญหาในการเข้าใจคำและวลีข้ามวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง

4.7 ข้อสังเกตเพิ่มเติม

หลังจากวิเคราะห์การจัดกลุ่มการแปลทั้ง 4 กลวิธีและสรุปผลการวิจัยแล้ว มีข้อสังเกตดังนี้

1. คำเรียกอาหารไม่ปรากฏในกลวิธีเทียบเคียง
2. กลวิธีอธิบายและทับศัพท์ มักมีคำอยู่ในทุกหมวด
3. ผู้แปลจะทำตัวเอนในแทบทุกครั้งที่มีการทับศัพท์ และอธิบายต่อท้าย
4. ไม่พบการใช้เชิงอรรถ

4.8 ปัญหาที่พบ

เนื่องด้วยขนาดของต้นฉบับและบทแปลมีความแตกต่างกันอย่างมหาศาล กล่าวคือต้นฉบับมี 963 หน้า แต่ฉบับแปลมีเพียง 656 หน้า หรือแตกต่างกันถึงราว 1 ใน 3 ทำให้คำทางวัฒนธรรมในต้นฉบับหลายร้อยคำไม่ได้รับการแปลโดยตุลจันทร์ และอาจเกิดคำถามว่าฉบับแปลมีความเท่าเทียมกับต้นฉบับหรือไม่

บทที่ 5

สรุป ทบทวนสมมติฐาน และให้ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและทบทวนสมมติฐาน

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวทางการแปลคำทางวัฒนธรรมจากไทยเป็นอังกฤษในด้วบทวรรณกรรมกรณีศึกษา บทแปลนวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยตุลจันทร์ งานวิจัยเล่มนี้มีสมมติฐานว่ากลยุทธ์ การแปล (strategy of translation) ของ Lawrence Venuti และแนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore สามารถนำมาใช้อธิบายแนวทางการแก้ปัญหาคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของ ผู้แปลได้

จากการกำหนดแนวทางการแปลไว้ว่ามี 4 วิธี คือ การทับศัพท์ การแปลตรงตัวหรือคำต่อคำ การอธิบาย และการใช้คำที่มีในภาษาปลายทางในการเทียบเคียง ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่แล้วตุลจันทร์ใช้กลวิธีทับศัพท์ในการถ่ายทอดคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม คือคิดเป็นร้อยละ 74 และส่วนใหญ่ของการทับศัพท์ผู้แปลจะใช้ตัวเอนและอธิบายความหมายของคำนั้นในวงเล็บที่ตามหลัง และผู้แปลยังทับศัพท์คำที่มีนัยยะทางประวัติศาสตร์ ลักษณะของตัวละคร ความกำกวมทางภาษา และสีสันความเป็นไทย นอกเหนือไปจากคำทางวัฒนธรรมอีกด้วย เพื่อเก็บนัยยะดังกล่าวเอาไว้ เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเกิดจินตภาพใกล้เคียงกับผู้อ่านในภาษาต้นทางอย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนกลวิธีที่ผู้แปลใช้รองลงมาจากทับศัพท์ คือ การแปลแบบอธิบาย การแปลแบบตรงตัว และการแปลแบบเทียบเคียง ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าการแปลแบบอธิบาย การแปลแบบตรงตัว และการแปลแบบเทียบเคียงนั้นมีความถี่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 11 ร้อยละ 8 และร้อยละ 7 ตามลำดับ และทั้งห้าวิธีการแปลแบบทับศัพท์อย่างมาก

ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีทับศัพท์เป็นจำนวนมากเป็นเพราะคำจำนวนมากในนวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน** มีนัยยะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และลักษณะของตัวละคร กล่าวคือ ผู้แปลตัดสินใจเลือกใช้กลวิธีทับศัพท์เพราะต้องการรักษาและถ่ายทอดนัยยะดังกล่าวเอาไว้ จากนั้นใช้การอธิบายในวงเล็บเข้าช่วยเพื่อให้ผู้อ่านทราบความหมาย เช่น Wathanatham (culture) ผู้แปลทับศัพท์จากนั้นอธิบายในวงเล็บด้วยคำในภาษาอังกฤษเพราะคำว่า วัฒนธรรม นี้เป็นคำที่เพิงบัญญัติและนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และเป็นคำที่โดดเด่นมากในสังคมไทยสมัยนั้น เนื่องจากคณะราษฎรซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไม่อาจเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมของไทยที่อิทธิพลของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชฝังรากลึกมาช้านานได้ นอกจากนี้จอมพล ป. ยังต้องการนำประเทศไทยก้าวสู่ความเป็นอารยะ หรือประเทศที่เจริญแล้ว ให้ทัดเทียมนานาประเทศอีกด้วย ทำให้ชาวไทยส่วนใหญ่ยังนิยมระบอบการปกครองและความคิดแบบเก่าอยู่ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ประกาศใช้นโยบายรัฐนิยม เพื่อปรับแนวทางการใช้ชีวิตของประชาชนจากระบบเก่าเป็นระบบใหม่ กล่าวคือ เปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจทั้งด้านการเมืองและสังคมจากสถาบันกษัตริย์เป็นรัฐบาลพลเรือน นอกจากนี้คำที่มีขนาดยาวมากอย่าง การ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง ยังเป็นคำที่คนไทยสมัยโบราณและไม่ได้รับการศึกษามากอย่างพลอยไม่รู้จัก ดังนั้น การแปลทับศัพท์จะช่วยรักษานัยยะการเป็นคำใหม่ในโลกทัศน์และการรับรู้ของตัวละครเอกเช่นพลอยไว้ได้

หากผู้แปลไม่ใช้กลวิธีทับศัพท์ ผู้วิจัยคาดว่าบทแปลอาจไม่สามารถรักษาแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์และแง่มุมอื่นๆ เอาไว้ได้ครบถ้วน เพราะผู้อ่านในภาษาปลายทางจะไม่อาจทราบได้ว่าคำบางคำ เป็นคำใหม่ในสมัยดังกล่าว หรือเป็นคำที่ตัวละครรับรู้ในลักษณะนั้น

ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยกลยุทธ์การแปล (strategy of translation) ของ Lawrence Venuti และ แนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore ตามที่ผู้วิจัยคาดเดาไว้ใน สมมติฐาน เนื่องจากกลยุทธ์การแปล (strategy of translation) ของ Lawrence Venuti เป็นการให้ความสำคัญกับการรักษากลิ่นอายต้นฉบับ เป็นการทิ้งความสำคัญของระเบียบด้านภาษาและวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง และเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมภาษาต้นทางแทน นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นการส่งผู้อ่านไปยังต่างประเทศอีกด้วย เนื่องจากผู้อ่านจะได้สัมผัสคำและนัยยะต่างๆ ที่เกี่ยวกับคำในลักษณะเดียวกับที่ผู้อ่านในภาษาต้นทาง เข้าใจ ส่วนแนวคิด Scenes and Frames Semantics ของ Charles J. Fillmore สามารถนำมาใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบการเลือกหน่วยทางภาษาศาสตร์ หรือ frame ในฉบับแปลว่าให้ภาพ หรือ scene ที่ใกล้เคียงกับคำ ในภาษาต้นฉบับหรือไม่ และอย่างไร

5.2 ข้อเสนอแนะ

- การวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์กลวิธีการแปลทั้ง 4 ประเภท คือ กลวิธีตรงตัว กลวิธีทับศัพท์ กลวิธีเทียบเคียง และกลวิธีอธิบาย และไม่ได้เลือกวิจัยตามหมวดของคำ เช่น หมวดอาหาร หมวดเครื่องแต่งกาย หมวดการก่อสร้าง หมวดหัตถกรรม หากในอนาคตมีผู้วิจัยท่านอื่นสนใจศึกษาประเด็นการแปลนวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน** อาจทำการวิจัยตามหมวดของคำ เพื่อให้ได้งานวิจัยอีกมุมมองหนึ่ง
- นอกจากตัวบทประเภทวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้ทำในงานชิ้นนี้ และตัวบทประเภทให้ข้อมูลหรือสารคดีที่มีผู้วิจัยไปก่อนซ้ำแล้ว น่าจะมีการทำวิจัยตัวบทประเภทปฏิบัติการ (Operative) เช่น ข้อคิดสอนใจ เอกสารประเภทโน้มน้าวใจ เพื่อศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนของการแปลคำทางวัฒนธรรมจากไทยเป็นอังกฤษในตัวบททั้งสามประเภท
- นอกจากนี้ ผู้วิจัยท่านอื่นอาจวิจัยประเด็นการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในนวนิยายเล่มอื่นๆ เช่น **จดหมายจากเมืองไทย ขุนช้างขุนแผน ไม่มีหญิงสาวในบทกวี คำพิพากษา** เป็นต้น
- สำหรับผู้ที่สนใจ **สี่แผ่นดิน** อาจเปลี่ยนประเด็นการศึกษาจากคำทางวัฒนธรรม เป็นการแปลบทสนทนา เนื่องจากผู้แปลได้ปรับบทสนทนาให้สั้นลงอย่างมาก อีกทั้งยังเปลี่ยนการนำเสนอจากมุมมองของตัวละครมาเป็นมุมมองของผู้เล่าในหลายร้อยประโยคด้วยกัน จนทำให้บทแปลมีความยาวเหลือเพียง 2 ใน 3 ของต้นฉบับ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงการคลัง. กรมสรรพสามิต. รัฐนิยมและการอบรมจรรยาบรรณ. (กรุงเทพฯ, 2483). หน้า 22.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช. ม.ร.ว. สี่แผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า 2543).
- คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. เมืองไทยของเรา. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยสำหรับเยาวชน, 2525. (จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสสมโภช กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525)
- จิรวรรษ์ บุญเกียรติ และคณะ. ศาสตร์การแปล รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร: โครงการศูนย์การแปลคณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, 2540).
- ฉวีวรรณ บรรณประเสริฐ, สังคมไทย (เปิดตัว: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2522)
- ชูมาน สานสุขสมบูรณ์. การศึกษาแนวทางการแปลอุปถัมภ์โดยเปรียบเทียบจำนวนแปลสองจำนวนจากต้นฉบับ "The Crescent Moon" ของ รพินทรนาถ ฐากูร. สารนิพนธ์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, วิมลย์ พงศ์พินิตานนท์, บรรณาธิการ. จอมพล ป. พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่ (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), หน้า 63.
- นงวรรณ พันธุ์เมธา. ไวยากรณ์ไทย (กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 136-140.
- ปัทมา ชัดตนโถ. แกะรอยความเป็นไทยในความสุขของกะทิ. ยังไม่ตีพิมพ์.
- ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. ภาษาทัศน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546)
- ไพฑูริย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน. ลักษณะสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: บพิธ, 2518), หน้า 92.
- มิ่งขวัญ เจริญนิพนธ์. แนวทางการถ่ายทอดความหมายของคำและวลีที่สื่อถึงวัฒนธรรมไทยในตัวตนประเภทสารคดีกรณีศึกษา Very Thai: Everyday Popular Culture. สารนิพนธ์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. การแปลวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- วรรณภา แสงอร่ามเรือง. ทฤษฎีและหลักการแปล. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- สัจฉวี สายบัว. หลักการแปล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สุพรรณณี ปิ่นมณี. การแปลชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2536.

ส. พลายน้อย, ขุนนางสยาม (กรุงเทพมหานคร: มติชน., 2537), หน้า 20.

ภาษาอังกฤษ

Attanatho, Patama, and Darin Pradittatsanee, eds. Chulalongkorn-Thammasat Conference Proceedings 2009. Bangkok: Academic Publications Project. Faculty of Arts, Chulalongkorn University, 2010.

Baker, Mona. In Other words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 1992.

Delisle, Jean. Translation: an Interpretive Approach. Ottawa: University of Ottawa Press, 1998.

Jeremy Munday, Introducing Translation Studies: Theories and Applications (London: Routledge, 2008), p. 36-39.

Katan, David. Translating Cultures. Manchester: St. Jerome Publishing, 2004.

Kukrit Pramoj. Four Reigns (Si Phaendin); English Version by Tulachandra. Chiang Mai: Silkworm Books, 1998.

Newmark, Peter. About Translation. Clevedon: Multilingual Matters Ltd, 1991.

Newmark, Peter. Approach to Translation. Oxford, 1988.

Newmark, Peter. Textbook of Translation. Oxford: Pergamon Press, 1988.

Nord, Christiane. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-oriented Text Analysis. Imprint Amsterdam ; New York: Rodopi, 2005.

Venuti, Lawrence. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London: Routledge, 1995.

Peter Newmark, A Textbook of Translation. Oxford: Pergamon Press, 1998.

ออนไลน์

กระทรวงวัฒนธรรม, ภาษาไทยยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม,

http://www.m-culture.go.th/detail_page.php?sub_id=597 [14 มีนาคม 2554]

กองสร้างสรรคกิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ประวัติความเป็นมาประเพณีลอยกระทง,

<http://www.loikrathong.net/th/History.php> [25 มีนาคม 2554]

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ผ้าจีน, http://www.dei.ac.th/index/content/clothes_011.html [13 มีนาคม 2554]

กองทัพเรือ, สงครามมหาเอเชียบูรพา.

<http://www.navy.mi.th/newwww/document/history/royalnavy/chap506.htm> [21 มีนาคม 2554]

เครือข่ายกาญจนาภิเษก, **การแสดงความเคารพ**, <http://www.kanchanapisek.or.th/kp8/mthai/res.html>

[14 มีนาคม 2554]

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, **กะอั่วแทงควาย**

<http://kanchanapisek.or.th/kp6/New/sub/book/book.php?book=13&chap=7&page=t13-7-16.htm> [21 มีนาคม 2554]

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม** <http://rirs3.royin.go.th/word21/word-21-a6.asp> [21 มีนาคม 2554]

เรือนไทย วิชาการ.คอม, **ศิลปะ วัฒนธรรมยุคท่านผู้นำ**

<http://www.reurnthai.com/index.php?topic=3477.125;wap2> [21 มีนาคม 2554]

วิชาการ.คอม, **"ประพาสต้น" หมายถึงการเสด็จเยือนราษฎรเป็นการส่วนพระองค์**

<http://www.vcharkarn.com/varticle/169> [21 มีนาคม 2554]

สำนักพระราชวัง, **ประเพณีของกรมโขน,**

<http://www.brh.thaigov.net/information/infor/c/c5/c56/4/data.pdf> [14 มีนาคม 2554]

สกุลไทย, **ข้าวตอก ข้าวกล้อง ข้าวสาร ข้าวสวย,**

<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumndetail.asp?stcolumnid=1562&stissueid=2493&stcolcatid=2&stauthorid=19> [13 มีนาคม 2554]

อนุรักษ์ไทย ดอท คอม, **ละครร้อย** <http://www.anurakthai.com/thaidances/thaidrama/thaidrama7.asp>

[14 มีนาคม 2554]

Cambridge Dictionary Online, <http://dictionary.cambridge.org/> [21 มีนาคม 2554]

Edozones.com, **"โพล" สมุนไพรไทย แก้เคล็ดขอกข์ข้าววม,**

<http://senior.eduzones.com/futurecareer/30074> [17 มีนาคม 2554]

Kalyanamitra Group, **คู่สวด,**

http://www.kalyanamitra.org/daily/dhamma/index.php?option=com_content&task=view&id=1019&Itemid=99999999 [10 มีนาคม 2554]

Oknation.net **นาฏศิลป์ไทย ๑ ว่าด้วย ละครพูด ,**

<http://www.oknation.net/blog/assada999/2009/11/20/entry-> [14 มีนาคม 2554]

Pantip.com, **เล่าขานงานพระเมรุ : โกลศและพระลอง ,**

<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2008/01/K6272308/K6272308.html>
[13 มีนาคม 2554]

Pantip.com, **ยศหรือบรรดาศักดิ์ ,**

<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2009/12/K8608539/K8608539.html>
[23 มีนาคม 2554]

Surinfolklore.net, **จอมพล ป. ,** <http://www.surinfolklore.net/?MenuID=2&SubMenuID=16> [21 มีนาคม 2554]

Thaiall.com **ชุดประจำชาติของไทย ,** <http://www.thaiall.com/thai/thaidressing.htm> [13 มีนาคม 2554]

- Thaigoodview.com, **ที่มาของคำว่าในหลวง**, <http://www.thaigoodview.com/node/2813> [11 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **กรรม_(ศาสนาพุทธ)**. [http://th.wikipedia.org/wiki/กรรม_\(ศาสนาพุทธ\)](http://th.wikipedia.org/wiki/กรรม_(ศาสนาพุทธ)) [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **โขน**. <http://th.wikipedia.org/wiki/โขน>. [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ไข่เค็ม**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ไข่เค็ม>. [24 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **คุณหญิง**. <http://th.wikipedia.org/wiki/คุณหญิง>. [24 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ห้องวงใหญ่**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ห้องวงใหญ่>. [22 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **เจดีย์**. <http://th.wikipedia.org/wiki/เจดีย์>. [26 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ฉัตร**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ฉัตร>. [25 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ท่านผู้หญิง**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ท่านผู้หญิง>. [24 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **บรรดาศักดิ์ไทย**. <http://th.wikipedia.org/wiki/บรรดาศักดิ์ไทย>. [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **บาท_(สกุลเงิน)**. [http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_\(สกุลเงิน\)](http://th.wikipedia.org/wiki/บาท_(สกุลเงิน)). [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ระนาดเอก**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ระนาดเอก>. [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **รัฐธรรมนูญ**. <http://th.wikipedia.org/wiki/รัฐธรรมนูญ>. [21 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ละคร**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ละคร>. [20 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **ละครรำ**. <http://th.wikipedia.org/wiki/ละครรำ>. [21 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **วันพระ**. <http://th.wikipedia.org/wiki/วันพระ>. [26 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **เสด็จประพาสต้น**. <http://th.wikipedia.org/wiki/เสด็จประพาสต้น>. [25 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **สักวา**. <http://th.wikipedia.org/wiki/สักวา>. [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **สี่แผ่นดิน**. <http://th.wikipedia.org/wiki/สี่แผ่นดิน>. [10 ตุลาคม 2553]
- Wikipedia. **อกุศล**. <http://th.wikipedia.org/wiki/อกุศล>. [23 มีนาคม 2554]
- Wikipedia. **อุปัชฌาย์**. <http://th.wikipedia.org/wiki/อุปัชฌาย์>. [27 มีนาคม 2554]

ประวัติผู้จัดทำสารนิพนธ์

นายณัฏชัย มั่นเขตวิทย์ เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาประวัติศาสตร์ จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา พ.ศ. 2548 หลังสำเร็จการศึกษาได้ทำงาน ตำแหน่งนักแปลภาษาอังกฤษ-ไทย ด้านข่าว บันเทิง และทรัพยากรมนุษย์เป็นเวลาทั้งสิ้น 3 ปี ก่อนเข้าศึกษาต่อปริญญาโทหลักสูตรการแปล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเตรียมมาศึกษาต่อปริญญาโทใบที่สอง สาขาการจัดการวัฒนธรรม ณ มหาวิทยาลัยแห่งออร์ริค (The University of Warwick) ประเทศสหราชอาณาจักร ด้วยทุนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)